Questiones methaphisicales Clarissimi Doctoris Egidij ordinis. S. Augustini.

Optimo sacraꝝ literaꝝ maximoqꝫ Theologo magistro Gratiano fulginati: necnon Totius alme religionis Augustiniane: vicario generali apostolico Frater Joannes baptista Tholentinas Heremita bacchalarius indignus salutem plurimam.

Cum dedita opera in agrum picenū: ad lares visendos (Reuerendissime dñe vicari) pedes afferrem: mihi quandam bibliothecā intranti: mox fundatissimi Egydij romani bituricēsis archiepiscopi opus e celo lapsum: quod prima philosophia longe lateqꝫ nuncupatur: obuium extitit. Qua de re mira ⁊ incredibili affectus Jucunditate: Tum ipsius dicendi lepore: cum etiā ipsoꝝ aberrantiū Juuenū profectu: ac nostre alme Heremitice religionis decore: quod diu rubigine tectum iacuit: in lucem redegi ac impressione dignum duxi: Et maxime omniū vtilitati accedit: correcti ⁊ nulla vix preteremissa particula emendati. Et enim vt verum fatear: omisso omnium hereticoꝝ malleo ⁊ vafro Augustino: peritiorem parcat Scotus: parcat denique totius mundi sapientes: profundiorē ne inuenio neminē. Sꝫ dic q̄so pater optime: Quis sophistarum apertior? Quis ceterorum dyalecticoꝝ planior? Quis in physico auditu profundior? Quis in methaphisicis perspicatior? Quis in diuina sapientia intimior? Certe sic audeo fari nullus. Ab isto denique omnium humanarum diuinarumqꝫ scientiaꝝ fonte tanq̄ riuulo e celo misso: Paulo veneto in 2° posterioꝝ libro attestāte: ferem omnia peripathetica aristotelis vtcunqꝫ dicta intellecta ⁊ illustrata sunt. Nam cū reuerendissime pater in mente reuoluerem Cui hoc diuinū methaphisices opus dedicarē: Maxime visum est vestre Reuerendissime paternitati: omnium bonaꝝ artium: ac religionū: presertim heremitane cultori: cuius causa hoc onus tanq̄ enceladus sub ethna pressus libens suscepi tradere. Auꝝ ⁊ argentum non est mihi: munusculum quod habeo hoc vestre dominationi do. Valeat Reuerēdissima paternitas vestra cui me plurimum cōmendo. ⁊c.

Frater Joannes baptista Tholentinas bachalarius heremita versus ad lectorem.

Ecce tibi egydius: claro delapsus olympo:
Ecce heremitane: religionis honos.
Solus aristotelis soluat: qui enigmata textus:
Solus in offenso: qui pede carpat iter.
Hunc eme nam tanto: potes esse interprete tutus
Auctor ab inuicta: nam egyde nomen habet.

¶ Questiones methaphysicales Auree fundatissimi Egidij romani bituricensis archiepiscopi ordinis diui Augustini super libros methaphysice Aristo.

¶ Questio Prima.

Omnes homines natura scire desiderant ⁊cetera. Tex.i.

¶ Circa istam scientiam primo queritur vtrum methaphysica sit finis vel beatitudo ipsius hominis: ⁊ videtur ꝙ non: quoniam finis est melior his que sunt ad finem: sed methaphysica non est melior ipso homine: ꝓbatur Minor quia methaphysica est accidens ab extrinseco: nullum accidens est melius substantia ergo. ¶ Preterea arguitur sic Non est beatitudo hominis quod non confert ad virtutem: sed methaphysica non confert ad virtutem ergo. Maior patet per philosophū secundo moralium vbi dicit ꝙ scientia aut parum aut nihil cōfert ad virtutem. ¶ Preterea nō est beatitudo seu finis ipsius hominis: quod potest auferri ab homine: sed methaphysica potest auferri ab hoīe ergo. Maior videtur eē vera. minor pꝫ per dictum philosophi tertio de anima vbi dicit ꝙ intellectus non reminiscitur post mortem ergo.

In oppositū Est philosophus in quarto methaphisice. ¶ Quid sit dicēdum ad hoc: breuiter dico ꝙ duplex est felicitas seu beatitudo. Est .n. quedaꝫ felicitas que summe ⁊ simplr est felicitas sicut illa quam expectamus in futuro post presentem vitam: ⁊ de ista non intendimus ad presens: nec de ista loquitur philosophus: Alia est felicitas que summe ⁊ simpliciter non est felicitas: ⁊ est illa que ex puris naturalibus acquiri potest: ⁊ ista est possibilis in presenti vita ⁊ de hac loquitur philosophus ⁊ nos loqui intendimus. ¶ Et tunc dico ꝙ ista felicitas seu beatitudo hominis non consistit nisi in vltimo ipsius hominis: ⁊ cum homo habeat in se duo .s. corpus ⁊ animā ⁊ in habentibus naturam rectam: anima dominatur corpori sicut dicit phylosophus in primo politicorum: in habentibus naturā peruersam: corpus dominatur anime: sicut dicit ibidem. ¶ Dico ergo ꝙ felicitas hominis non consistit in bonis corporis: sed in bonis anime sicut dicit primo moralium ⁊ cum ipsi anime insint virtutes ⁊ potentie: ⁊ et ipsi habitus. Dico sicut phūs ait ꝙ beatitudo hominis non consistit in potentijs anime: quoniam sicut vnus homo habet intellectum ⁊ potentias anime: ita ⁊ alius homo: ideo beatitudo non consistit in potentijs anime: nec in habitibus anime: quoniam homo iustus ⁊ homo iniustus non differunt penes habitus: sicut dicitur ī primo moraliū in fine: ꝙ homo felix nō differt ab homine misero per dimidiū sue vite: vt pꝫ in dormientibus. vt dicitur ibidem: nisi pertransierit quidam motus sicut dicit phs. Unde fantasmata hominis felicis meliora sunt ꝙ̄ fantasmata miseri. ¶ Et iō dico ꝙ consistit in operatione aīe ⁊ hoc dicit phūs ꝙ felicitas est opatio anime ⁊ cū felicitas consistit in vltimo ipsius hominis quod est finis ⁊ optimum eius: ⁊ virtus est vltimum potentie. Dico ergo ꝙ felicitas est operatio anime secundum virtutem: ⁊ cum virtus anime secundū quam consistit felicitas debeat esse regularis inquantum huiusmodi. Omne autem regulans secundū ꝙ huiusmodi est perfectum: ⁊ omne regulatum est imperfectum. Dico ergo ꝙ felicitas non consistit secundum vnam quamqꝫ virtutem anime: sed secundum virtutē perfectam: Est igitur felicitas operatio anime secundum virtutem perfectam: vt dicitur primo ethicorum ⁊ quarto: ⁊ cum sint in nobis duo genera .s. agibilia ⁊ speculabilia: ⁊ scdm hoc habeamus duplicem intellectum: practicum ⁊ speculatiuum. Speculatiuus ē considerare de speciebus tantū: ⁊ practicus est considerare de agibilibus tantū. ⁊ ꝓpter hoc duplex est virtus intellectualis perfecta ⁊ regularis: alia .s. prudentia que regulat ⁊ perficit intellectum practicū. ⁊ alia .s. sapientia que regulat ⁊ perficit intellectum speculatiuū: ⁊ propter hoc phūs distinguit duplicem felicitatem .s. politicam ⁊ speculatiuam. ⁊ felicitas politica siue ciuilis est operatio anime fm virtutem perfectam. q̄ est prudentia. felicitas autem speculatiua est operatio anime secundum virtutem perfectam que est sapiētia. ⁊ ad istam felicitatem speculatiuam ordinatur alia felicitas .s. ciuilis. ⁊ ideo methaphysica ē finis siue beatitudo ipsius hoīs. loquendo de felicitate quā pōt hō sibi acqrere ī hac presenti vita. ex puris naturalib⁹.

Tunc ad rōes Ad pᵐ Uidetur mihi ꝙ ad solutionem prime rationis distinctio duplex habeat locum. ¶ Dicendo ꝙ duplex est finis quidam finis qui est per se existens. ⁊ talis finis dicitur perfectus: non quia sit solum ratio perfectionis aliorum. sꝫ dicitur perfectus quia habet in seipso perfectionem summam ⁊ perfectam. ⁊ talis finis per se existens non est cōiunctus agenti .i. non inherens ei cuius est finis. ꝙ est de⁹ ipse qui est finis aliorum. ¶ Est autem alius finis qui non est per se existens. sed est coniunctus agenti ⁊ talis finis dicitur perfectus non quia habeat in se perfectionem sed quia est ratio perfectionis aliorum. ⁊ perfectio in isto fine ⁊ in altero inuenitur quasi equiuoce. ⁊ est simile de forma. sicut forma dicitur esse ens. non quia habeat esse per se. quia tunc generaretur ꝙ est falsuꝫ. nam compositum generatur: sed dicitur esse ens. quia est ratio essendi eius cuius est forma. ¶ Est autem alia distinctio: quia licet bonum dicatur multipliciter: sicut ⁊ ens: tamen bonum dicitur secūdum rationem contrariā ipsi enti aliquo modo. nam illud quod dat entitatem simpliciter. dat bonitatem secundum quid. ⁊ illud quod dat bonitatem simpliciter. dat entitatem secundum quid. sicut patet de anima. nam anima dat entitatem simpliciter. dat tamen bonitatem secundum quid. nam ex hoc ꝙ homo est homo non habet ꝙ sit bonus simpliciter. sed secūdum quid. vnde non dicitur de homine virtuoso ꝙ sit bonus sine additione. sed ꝙ est bonus eo ꝙ est homo. sed ipe virtutes sicut prudentia ⁊ sapientia dant bonitatem simpliciter ⁊ entitatem secundū quid. Naꝫ ex hoc ꝙ homo est iustus vel prudens non habet homo entitatem simpliciter sed secunduꝫ quid. ¶ Tunc ad propositum quando tu dicis finis est melior his que sunt ad finem. Dico ꝙ si tu comparas finem qui est per se existens vel habens perfectionem in seipso ad ipsum hominem: bene concludit ratio: quoniam talis finis melior est ipso homine: ⁊ omnibus alijs que ordinantur ad ipsum: si autem velis comparare finem ipsius hominis qui est perfectus: nō quia habeat perfectionem in seipso: sed quia est ratio perfectionis ipsius hominis. Tunc cum homo habeat perfectionem in seipso: finis habeat perfectionem quasi equiuoce. Dico ꝙ male comparas: quia non debet fieri cōparatio nisi inter vniuoca. ¶ Si autem non cōparas ipsuꝫ hominem ad suum finem: sed comparas ipsam aīam nō vt est hñs in se pfectionem hñs: sꝫ vt est ratio pfectionis solū ad ipsum finem. Tunc ad hoc valet secunda distinctio: nam ipsa anima habet entitatem simpliciter ⁊ bonitatem secundum quid: ipsa methaphysica siue beatitudo habet bonitatem simpliciter ⁊ entitatem secundum quid: ⁊ hoc mō est inconueniens. ¶ Ad scdm pꝫ solutio cum tu dicis illud non est beatitudo hoīs siue felicitas qd parꝫ ꝯfert ad virtutē. Dico ꝙ nō quecunqꝫ scīa ꝯfert ad virtuteꝫ: sicut scire qd sit iustitia quid castitas: vñ multi sunt qui volunt scire quid est castitas: qd iustitia: nolunt mī cōparare simul: sed sunt similes infirmis volentibus audire consilia medicorum: nolentibus tamen facere fm cōsilia eoꝝ: ⁊ de istis dicit phūs: ꝙ sicut isti non hñt corpus bene dispositū ad audiendum ꝯsilia medicoꝝ: sic nec alij hñt bonam dispositionē: qꝛ volunt scire quid sit vir-

mo. s. Justitia quid castitas: ⁊ tamē nolunt cōparare fm̄ hec. Sed ipsa felicitas sive meth. est ipsa virtus: ideo nō concludit ratio: nisi de virtutibus moralibus ⁊ nō intellectualibꝰ cuiusmodi est meth. ℭ Ad aliud cū tu arguis potest auferri ab homine ergo ⁊c. Tu bene arguis ꝙ nō sit summa ⁊ perfecta felicitas: sed ꝙ non sit felicitas quā homo acquirere posset ex puris naturalibꝰ tū nō arguis: ⁊ ista sufficiant de questione.

ℭ Questio Secunda.

q **Ueritur** Utrum vnūquodqꝫ naturaliter feratur in suū finē: ⁊ videt ꝙ nō: dicit enim Aristoteles in. 3. moraliuꝫ ponēs differentiā inter voluntatē ⁊ electionem ꝙ voluntas est finis: electio est eorꝫ que sunt ad finem. Est enim electio quasi ɔclusio ⁊ finis cōsilij: post ꝙ homo cōsiliatus est quid sit eligendū de aliquo. Tūc eligit alteram partē ⁊ eam prosequitur ex hoc arguit sic. Si ergo voluntas differt a natura: tunc agere voluntatis differt ab agere nature: ⁊ vlterius desiderare ipsius voluntatis: differt a desiderare ipsius nature. Cum ergo natura naturaliter suū finem desideret: voluntas igitur non naturaliter desiderat suū finē: sed voluntarie: ergo. ℭ P̄. phūs. 9. metha. distinguit potētias naturales a potentijs rationalibus ⁊ dicit ibidē ꝙ potentie naturales determinate se habēt ad vnum: potentie vero rationales se habēt ad opposita. Si ergo potētie naturales differunt a potentijs rationalibus: ergo ⁊ agere potentiarꝫ naturaliuꝫ differt ab agere potentiarꝫ rationalium: qꝛ potentie naturales agunt naturaliter: potētie vero rationales agūt rationabiliter: cum ergo voluntas sit potētia rationalis voluntas desiderabit rationabiliter.

In oppositum est Aristoteles in. 3. moralium vbi dicit ꝙ vnūquodqꝫ naturaliter vult finē suum. Ad intelligētiā huius questionis est primo intelligendū ꝙ duplex est finis nā omnis finis mouet per cognitionē: aut per cognitionem que est in ipso fine: aut per cognitionē que est in eo quod mouetur verbi gratia primū principiū: Sive prima causa: que indidit tales naturas ipsis rebus: vt tēdāt directe in suū finem: est finis omniū mouens alias res per cognitionem que est in ipso: Unde sicut contingit arguere ꝙ est aliquis sagiptator cognoscēs ipsum signū: ⁊ dirigens ipsam sagyptam in ipsum signū: cum sagypta signuꝫ non cognoscat ex hoc ꝙ vadit directe in signū: sic in rebus nature contingit ꝙ cū nature particulares non cognoscāt ipsum finē vt directe tendant in ipsum. Cōtingit arguere ⁊ demonstrare ꝙ est aliqđ vniuersale dirigēs naturas particulares in suos fines: ⁊ ipsos cognoscens: sicut architenens signū cognoscit: ⁊ talis finis est prima causa ⁊ est finis omniū ⁊ istum finē omnia appetunt: ⁊ desiderant ⁊ de isto fine nō est presens intentio: sꝫ de alio fine qui mouet per cognitionē que est in mobili est presens intentio. Sicut patet in his que rationabilia sunt: pomum mouet hominem nō per cognitionem que est in ipso. Sed per cognitionē que in hoie. Utrꝫ. s. vnūqđqꝫ rōnale feratꝛ in suum finē. ℭ Ad intelligētiā huiꝰ est intelligendū ꝙ tres propositiones solent dici de natura. ℭ Prima est ꝙ illđ quod est naturale nō admittit suū contrariū: sicut ait phūs in predicamentis ꝙ cui vnū contrariorū inest naturaliter sibi oppositum cōtingere non pōt. ℭ Alia propositio est ꝙ illud qđ est a natura est vno mō ⁊ non pluribꝰ modis ℭ Tertia ꝓpositio est ꝙ per illud qđ est naturale sive a natura nō acquirimus illud qđ nō inest nobis a natura: sicut ea que facimus per artem sicut per manū que est organum organorum vt patet tertio de anima: nos acquirimus nobis illa que in sunt per artem. ℭ Ulterius est intelligendū ꝙ differentia est inter finē ⁊ ea que sunt ad finem: sicut ōndit phūs in primo politicorū: ⁊ est valde notabile: dicit ibi ꝙ finis appetibilis est in infinitū nō enī introducit medicus aliquā sanitatem in infinitū: quin ad huc meliorem vellet itroducere: sꝫ ea que sunt ad finem non sunt appetibilia in infinitū. Sed appetūtur 2ᵐ proportionē ⁊ ordineꝫ quē habent ad finem: vt patet de medico: nam medicus nō dat infirmo quācunqꝫ potionem: sive flebotomiā quā possei sibi dare: sed 2ᵐ ꝙ est necessarium ad finem ɔsequendū. s. ad sanitatem: ideo finis est appetibilis in infinitū. ea que sunt ad finē: nō. ℭ Ex ista differentia potest patere triplex differentia inter finem ⁊ ea que sunt ad fineꝫ: qm̄ ex hoc ꝙ finis est appetibilis in infinitum. ea que sunt ad finē nō: sequitur ꝙ finis non admittit cōtrariū: ea que sunt ad finē cum nō sint appetibilia in infinitū per omnē moduꝫ appetibilitatis hñ admittunt contrariū. ℭ Ulterius seqtur ꝙ si finis non admittit contrariū semper vnomō se habeat. ℭ Ulterius est intelligendū ꝙ finis hꝫ rationē principij: ea que sunt ad finem: rationē habent cōclusionuꝫ ⁊ sicut ɔclusiones nō habent omnē modum veritatis: sed ɔtingit dubitare in ipsis: principia autē habent oēm modum veritatis: sic finis ex eo ꝙ hꝫ rationē principij: hēt per omnē modum ꝙ sit appetibilis in infinitū: ea que sunt ad finē cum habeāt rationem conclusionis nō sunt appetibilia in infinitum.

ℭ Ex hoc seqtur ꝙ per finē acquirimus ea que sunt ad finem: sicut per aliqđ naturale acquirimus illud qđ inest nobis per artē. ℭ Cū ergo finis ɔueniat in illis Tribus propositionibus cū natura. ℭ Dicēdū est ꝙ vnumqđqꝫ naturaliter fertur in suū finem: licet nō sit ita per oēm modum naturalitatis: sicut in rebus nālibus propter hoc adducta fuit prima distinctio de fine.

Tunc ad argumentū dicenduꝫ est: ꝙ voluntas potest dupliciter ɔsiderari: vel 2ᵐ ꝙ natura: vel fm̄ ꝙ ratio: si cōsideretur fm̄ ꝙ ratio cū non contingat arguere nec ratiocinari: nec sillogizare de ipso fine: sꝫ de his que sunt ad finē. ℭ Dicendū ꝙ voluntas sic considerata non tendit in ipsum finem. Uoluntas tamen considerata fm̄ ꝙ natura tendit in fineꝫ. ℭ Ad aliā rationem patet solutio per ea que dicta sunt.

ℭ Questio Tertia.

q **Ueritur** Utrum Omnes homines naturali appetitu scientiaꝫ appetant: ⁊ videtur ꝙ non qꝛ oē illud qđ mouetur ad aliquid naturaliter: hꝫ aliqđ de ipso ad qđ mouetur: sed homo nō hꝫ aliquid de scientia: ergo: maior est euidens minor patet: qm̄ Intellectus est sicut tabula rasa in qua nihil est de pictum sicut ait phūs. 3. de anima. ℭ P̄. Uidemus ꝙ multi hoīes retrahuntur a scientia ergo. ⁊c.

Ad intelligentiam huius questiōis est intelligenduꝫ ꝙ duplex pōt esse causa quare aliquis nō ɔsequitur suū finem: vel qꝛ ignorat ipsum ⁊ ipsuꝫ nō consequitur. Alia causa est qꝛ licet nō ignoret: propterea que sunt ad finem non cōsequitur: qꝛ ea que sunt ad finē grauia sunt: ⁊ licet duplex possit esse causa quare aliquis nō consequtur suum finem. Tamen vna potest esse causa quare aliquis nō desiderat suum finē. s. quia ignorat: sꝫ cum statim cognoscit statim ipsum desiderat: Ratio autē quare ea que sunt ad finem sunt causa quare aliquis nō desiderat ⁊ cōsequitur suum finē: est. qꝛ finis est vltimum in opere ⁊ primū in intentione: ⁊ desiderio: ⁊ qꝛ ea que sunt ad finē precedūt in opere ⁊ prosequutione ipsius finis: ꝓpter hoc ea que sunt ad finem possunt esse causa quare aliquis nō prosequtur suū finem: sed qꝛ ea que sunt ad finem nō precedunt in desiderio ipsius finis ꝓpter hoc ea que sunt ad finem nō possunt esse causa quare aliquis nō desiderat suū fineꝫ sed ipsa ignorantia finis est causa huius. Nunc autē nullus homo est ita ignarus: qn habeat in vniuersali cognitionē primorꝫ principiorꝫ saltim aliqualiter. Unde commentator dicit. 2. metha. ꝙ homo se hꝫ ad ista principia: sicut locus ianue in domo: ita ꝙ sicut locus ianue neminem latet: sic ⁊ principia cōmunia neminē latent. Si ergo omnes hoīes habent aliquā cognitionem de scientia: qꝛ habent in vniuersali aliquā cognitionem ipsorū principiorꝫ: quāuis nesciant educere cōclusiones de ꝓncipijs ⁊ cum ipsa sciētia sit finis ipsius hominis. Tunc apparet

manifeste ꝙ oēs appetunt naturaliter ipsū scire: licet tamen hoc sciēre in particulari ⁊ illud non appetant: tamen omnes appetunt scire in vniuersali.

Tunc ad rationes dicendū est eum enim dicis: Omne illud qđ mouetur ad aliquid naturaliter hēt aliquid de ipso ad qđ mouetur. Dico ꝙ homo habet aliqd de scientia: quoniā aliquā cognitionem habet de principijs: quō aūt principia fiant cognita: ⁊ per quā viam: istud postea apparebit: nūc ista sufficiant. ⁊c̄.

¶ Questio Quarta.

q **Ueritur** consequēter. Utrū omnes hoīes appetant metha. ⁊ videt ꝙ sic quiā vnūqđqz fertur in suū finem nāliter. Sed methaphysica est finis sine beatitudo ipsius hoīs ergo. ¶ P̄. oēs homines appetunt esse sapientes. sz metha. est maxime sapiētia sicut ꝓbat phūs in litera ergo oēs hoīes metha. appetunt. ¶ P̄. si oēs homines appetunt scire ergo oēs hoīes appetunt maximas sciētias. Cum ergo metha. sit maxima scia ergo ⁊c̄.

Ad oppositū arguitur sic id qđ nescitur eē non desideratur cum ergo sint multi hoīes qui ignorent metha. imo ignorant ipsaz esse ergo. Ad intelligentiā huius qōnis est intelligendū: ꝙ sicut est in causis agentib⁹: ita est in finalibus: nā cāe agentes inferiores sine medie: agūt in virtute prime cāe: sicut dicit phūs in libro de generatione. Ignis enim cū sit maxime actiuus: inter oīa corporalia elemēta: nō agit nisi in virtute corporis celestis: ⁊ sicut est in istis efficiētibus: sic est in finalibus causis. s. ꝙ sicut fines iferiores nō mouēt nisi in virtute vltimi finis: sic ⁊ sciē alie ab ista methaph. non mouēt nisi in virtute istius sapiētie. cum sit vltimus finis siue beatitudo ipsius hoīs: quam hō ex puris naturalibus acquirere pōt: ⁊ iō si tu queris. Utrū oēs hoīes appetunt metha. in ꝓpria forma. Dico ꝙ nō: qꝛ non oēs. hoīes sciūt metha. esse: sed sitū queris. Utruz oēs hoīes appetunt meth. nō in ꝓpria forma: sz in alijs sciētijs que nō mouent appetitū hoīs: nisi in virtute illius summe sapientie dicendū est ꝙ sic ⁊ sic patet quomodo oēs homines appetunt methaphysicam.

Tunc ad rationes dicendū est ⁊ Ad primā cuz dicis. Unumqđqz fertur nāliter ⁊c̄. Dico ꝙ verū est: Sed ad minorē cuz tu dicis: metha. est finis: dico ꝙ verū est. tamen non oēs hoīes: ponunt sapiētiaz esse in metha. imo sunt quidā hoīes: qui dicunt illos esse sapiētes qui sunt astuti in istis sagacitatibus secularibus: ⁊ errāt in apprehēsione finis. Unde cōtingit errare in apprehēsione finis: sicut in ꝓsequutione finis: nā diuersi in diuersis ponūt suū finē. ¶ Ad aliud qñ tu dicis: oēs hoīes appetunt esse sapiētes: dico ꝙ verū est. Tamē nō omnes hoīes appetunt sapientiā in metha. ⁊ iō non oēs homines in propria forma appetunt metha. ¶ Ad aliud patet solutio per iam dicta.

¶ Questio Quinta.

q **Ueritur** ꝯsequenter de subo istius scie ⁊ p̄mo: Utrū deus sit subiectum metha. ⁊ videt ꝙ sic: quiā sicut dicit phūs in littera: ista scia est diuina: qꝛ est de deo cū ergo illud sit subiectū in scia: de quo determinat in scia. Si ergo de deo determinat in ista scientia ergo. ¶ P̄. dicit phūs ꝙ metha. determinat de substantijs separatis a materia. Cū igitur deus sit maxime separatus a materia ergo ⁊c̄. Est. n. act⁹ purus cui nihil admiscet de potentia. Uidetur ꝙ deus sit maxime sbm istius sciētie.

Ad oppositū arguit sic. Illud est subiectū in scientia. In cuius virtute: determinant oīa illa que determinant in illa sciētia: cum ergo oīa illa que determinātur in metha. determinentur sub ratione entis ergo ens est subm in meth. ⁊ nō deus.

Ad dissoluendū hanc qōnem ꝓcedere possum⁹ duplici via: vno modo vt auicēna ꝓcedit. Auicēna sic ꝓcedit: ad determinandū ꝙ deus nō sit subiectuz istius scie: dicit Aristotiles. in libro posterioꝝ ꝙ scia supponit de sbo suo (qꝛ est) Cuius ratio est quiā si sciētia nō supponeret de subiecto (qꝛ est) sed ꝓbaret suū subiectum esse. Tūc ipsa scia iret vltra suū subiectū ⁊ tunc se ipsam trāscenderet ꝙ est falsum: Cuius ratio est: quiā subiectū scie est obiectuz scientie aūt ita est: ꝙ ipsa scia cum sit habitus sortitur spēz ex suo subiecto siue obiecto qđ idem est. Cū ergo nihil agat vltra suam speciē scientia nō pōt transcēdere suum subiectum: iō scientia supponit de subiecto (qꝛ est). Tūc vlterius auicenna ꝓcedit ⁊ querit. Utrū deum esse ꝓbetur in ista scia aut nō. Si dicatur ꝙ sic. Tunc cuz nulla ꝓbet suū subiectū esse: sequit ꝙ deus nō sit sbz istius scie: si dicat ꝙ in ista scia nō probatur deū esse. Tūc adhuc auicēna ꝓcedit sic: distinguit. n. quinqz genera sciaꝝ. s. politice que itēdit de ciuitate ⁊ de hijs que ad ciuitatē ꝑtinēt. Alie aūt sunt morales ⁊ iste tractāt de virtutibus. Alie sermocinales sicut logicha: grāmaticha: ⁊ sub sciētijs sermocinalibus cōprehendit rectoricha: sm ꝙ docet ornatū sermonis. ¶ Alie aūt sunt scie doctrinales sicut sunt scie mathematice. Alie aūt sunt nāles. Tunc cū quinqz sint gnā sciaꝝ querit auicenna. Utrū ꝓbet deū esse in ista scia aut nō: si in ista scia ꝓbat deū esse: tunc hētur ꝓpositū: ꝙ non est sbm in ista scia: si nō in ista. tunc in aliqua aliaꝝ sciaꝝ probat deū esse: sz hoc est falsuz qꝛ nō ꝓbat in scia politica: qꝛ ipsa nō extēdit se ad entia sepata: imo finis eius est pax ciuitatis vel aliqd aliud hmōi. nec ꝓbat in moralib⁹ quiā ille tractāt de virtutib⁹: nec ꝓbatur in sciētijs sermocinalib⁹ nec in sciētijs doctrinalib⁹: quiā mathematice aut sunt de q̄ntitate ꝯtinua: aut discreta: cū ergo deus nō sit aliqua istaꝝ quātitatū qꝛ est sup oēm q̄ntitatez sequitur ꝙ in talib⁹ nō ꝓbatur. Nec in sciētijs nālibus qꝛ ille tractant de his que subijciunt motui ⁊ trāsmutationi. Uñ dicit auicēna ꝙ si nālis ꝓbat deuz esse: hoc nō est per ea que sunt sua. Uñ dicit auicēna ꝙ si ipse ꝓbat deū eē in suo libro phy^x. hoc nō fecit nisi ad alliciendū animū auditoris: si ergo nō probat in ista nec in alijs igit despatiuū est deū esse. Nā illud est despatiuū ꝙ nō pōt ꝓbari nec probat in aliqua scia. Cum tñ possit ꝓbari deū esse saltim per viā mot⁹ ⁊ multos effectus. Si ergo incōueniēs est dicere deū esse despatiuū: dicendū est ꝙ in ista dz ꝓbari deū esse. Cū in nulla alia scia ꝓbetur esse ⁊ per istā rōnē ꝯcludit auicēna deū non eē sbm in ista scia: ⁊ sine dubio. Aliter ⁊ sine dubio ⁊ magis ꝓprie: possumus ostēdere ꝙ de⁹ nō sit sbm: ⁊ hoc tā ex pte sbi: q̄ ex his que ꝓbant de sbo. Partes aūt subiecti istius scie sunt decē ꝑdicamenta. s. sba q̄ntitas: ⁊ sic de alijs. Cū ista nō sint ptes dei: deus non erit sbm istius. ¶ P̄. illa que demonstrant de sbo istius scie: sunt actus: ⁊ po^a: idē ⁊ diuersum: cā ⁊ causatū ⁊ sic de alijs ⁊ iō cū ista non ꝯueniāt ipsi deo: sz enti sm ꝙ ens.

Dicendum ꝙ deus nō est sbm sz ens sm ꝙ ens: quō aūt hoc sit ⁊ per quam viā postea appebit: sz cū phs aliquā videat dicere ꝙ de⁹ est sbz. Dicendū est sicut aliqui antiq dicūt: distinguēdo de sbo: vno^o accipit sbm pro eo de quo ꝑncipalr intēdit in ista scia ⁊ sic accipiēdo sbm de⁹ est sbz istius quiā in ista principalr intendit de deo: sicut dñr. Alio^o accipit pro eo qđ sub se ꝯtinet oīa que determinant in scia ⁊ sic accipit sbm ꝓprie ⁊ isto^o deus nō est sbm istius: si sic dicat sicut dicūt semp incidet in errorē. Male dicūt ēt in hoc ꝙ dicūt ꝙ illud nō est sbm ꝓprie de quo ꝑncipalr intēdit in scia. Dico sine dubio illud eē sbm ꝓprie: quiā ex ipso sortit scia spēm: ⁊ tale dz esse ꝓpriū sbz illius ⁊ iō si nos volumus aliquo^o ꝯcedere deū eē sbm istius: debem⁹ aliter distinguere de sbo: dicēdo ꝙ duplex est sbm pricipale in scia. Est. n. quoddā sbm ꝑncipale de quo p^o ⁊ per se itenditur in illa scia: ⁊ tale est sbm ꝑncipale in illa scia. Aliud est sbm principale: qđ nō est ꝑncipale per se ⁊ p̄mo sz ex ꝯsequēti. Uerbi grā: si eēt aliqua scia que dterminaret de aīali sm ꝙ aīal. Tunc in illa scia: aīal esset sbz principale ⁊ p^o illius scie: ⁊ cuz nā aīalis magis ⁊ verius saluet in hoie: q̄ in aliquo ꝯtēto sub aīali si q̄ras a me qđ est sbm

illius scie: diceret ꝙ hoc est principale sbm illius scie: non tn̄ principale per se ⁊ pmo sȝ ipm alȝ hoc est subiectū principale ex ꝯsequēti: qr in ipso saluat̄ verius nā subiecti principaliter p° ⁊ per se: silr dico ꝙ in metha. ens inq̄ztū ens est sbm principaliter per se ⁊ pmo: ⁊ qr rō entis melius ⁊ verius saluat̄ in deo quē in aliquo alio ente: pp hoc dico ꝙ deus est sbm principale illius scie: nō per se ⁊ pmo sȝ ex ꝯsñti vt dictū est. ¶ Et per hoc pȝ solutio ad rōes.

¶ Questio Sexta.

q **Ueritur** ꝯsequenter: Utrum sit idē esse de ꝯsideratiōe alicu⁹ scie ⁊ esse sbm illius: ⁊ hoc ad euidentiā eorū que querunt̄ prius ⁊ vr̄ ꝙ sic: quoniā illō nō dr̄ sbm scie in quo est scia sȝ illud dr̄ sbm scie de quo est scia: sed scia est de his que ꝯsiderātur in illa scia ergo vt vr̄ idē est esse de ꝯsideratione alicuius scie ⁊ esse sbm illius. ¶ Ꝑ. sbm aut est de ꝯsideratione illius scie aut non: nō est dicere ꝙ nō. Si tu dicis ꝙ sit de ꝯsideratione scie tunc cū sbm scie sit illud de quo est scia ipsa: vr̄ ꝙ sit idē esse sbm illius scie ⁊ de consideratione eiusdem.

Ad oppositū argu͛ sic si idē esset subiectū in scia ⁊ de ꝯsideratione scie tolleretur vnitas scie ⁊ esset ꝯfusio in scia: quō aūt hoc sit postea apparebit.

Ad istam qōnē dicere possumus ꝙ est aliud esse de cōsideratione scie ⁊ esse sbm scie eiusdem ⁊ hoc appet ex tribus. p° ex cōpatione sciaꝝ ad inuicem. 2° ex cōparatione subiectoꝝ ad sciaȝ ⁊ ad ea que cōsiderant̄ in scia. 3° ex cōparatione subiectoꝝ ad ea que determinant̄ in scia. Et ad hoc videndum. Primo est intelligēdum: ꝙ sicut libri particulares hñtes ordinē ad aliquā vnam sciam: hñt diuersitatē inter se: ita scie habentes ordinē ad aliquā vnam sciaȝ ad methaphy. s. que est finis ⁊ beatitudo ipsius hoīs: hñt diuersitateȝ inter se ⁊ sicut libri particulares hñt istā diuersitatē sicut libri particulares phie nālis: ita similiter ⁊ subiecta illoꝝ librorȝ hñt istam diuersitatē. Nunc aūt intelligēduȝ est ꝙ scie dupliciter differunt: vno° quātum ad maiorē ⁊ minorē abstractionē: nā sbm vnius scie est magis abstractuȝ q̄ȝ sbm alterius sicut Uidemus ꝙ subiectum libri physicoꝝ est corpus mobile: subiectū autē alteri⁹ libri est corpus mobile ad formā. Differunt. n. alter scie ad inuicem penes disperatū ⁊ nō disperatum: subiectuȝ. n. vnius scie dicit̄ disparatum respectu subiecti alterius scie: qñ non continet̄ sub subiecto illius scie: nec reducit̄ ad ipm verbi grā subiectuȝ libri de generatione est corpus mobile ad formā dr̄ disperatū libri de celo ⁊ mūdo qd ē corpus mobile ad situ tn̄ quoniā subiectū libri de generatione nō ꝯtinet̄ sub subiecto libri de celo ⁊ mūdo: ⁊ sicut sbā dupliciter differunt: sic ⁊ scie. Una. n. scia ē magis abstracta q̄ȝ alia: sicut metha. est magis abstracta q̄ȝ mathematica quoniā metha. est de rebus abstractis tam a mā sensibili q̄ȝ intelligibili mathema. abstrahit a mā sensibili: nō aūt intelligibili: nālis est min⁹ abstracta: quoniā abstrahit a mā hac sensibili ⁊ ab illa: nō tn̄ a materia sensibili simplr. Similiter scie differunt q̄ȝtum ad esse disperatuȝ ⁊ nō disperatum: quoniā. Una scia non cōtinetur ab alia: ⁊ hoc est veꝝ in multis sciētijs sicut pȝ. Nā phia moralis nō ꝯtinet̄ sub naturali appet ergo ꝙ scie hñt diuersitatē a subiectis: Cū ergo per illud idē per qd̄ aliqd est diuersuȝ ab alijs: per illud idē sit ens ⁊ vnū. Si ergo sicut declaratū est scia hȝ diuersitatē a subiecto: ⁊ tn̄ ab oībus illis que determinā tur in scia: nō sortitur scia spēm: apparet manifeste ꝙ nō est idē esse de cōsideratione vnius scie ⁊ esse subiectū illius. Hñ enim dictū est sicut dicit phūs in libro posterioꝝ capitulo de subalternatione sciaꝝ ꝙ vnum ⁊ idē hñ pōt esse de cōsideratione diuersaꝝ sciaꝝ: sȝ hoc est diuersimode quoniā subdunt̄ diuersis rōnibus ⁊ hoc idē dicit cōmentator in. 11. metha. ꝙ vna ⁊ eadē res pōt considerari a diuersis sciētijs: sed scia qr sortitur spēm ex sbo pp hoc nō est possibile: ꝙ vna res consideret̄ a diuersis: sub vna rōne: ⁊ ex hoc apparet ꝙ nō est idē cōsideratum ⁊ subiectum: cum idē possit esse de cōsideratione diuersaꝝ sciaꝝ non tn̄ sbm. Hoc etiā apparet ex cōparatione scie ad sbm ⁊ ad ea que determinant̄ in scia. quoniā demōstrans nō est vlterius demōstratū. scia. n. sortitur specie ex subiecto ⁊ tō cum nihil agat vltra suā speciem. scia non pōt demōstrare suū subiectum. Si ergo scia non demonstrat suum subiectū ⁊ cum multa considerent̄ in scia que tn̄ scia demonstrat igit̄ nō est idē esse de cōsideratione ⁊ esse sbm. Hoc etiaȝ apparet ex cōparatione subiecti ad ea que determinant̄ in illa scia. scia enim nō tantum cōsiderat sbm sed partes subiecti ⁊ passiones: vñ dicit phūs ꝙ scientia est vna que est vni⁹ generis subiecti ptes ⁊ passiones considerans. Unde subiectum scie ⁊ ea que cōsiderantur in scia differunt sicut magis cōmune ⁊ minus cōmune. qr omne sbm in sciētia est de cōsideratione sciētie. non tamē omne cōsideratum in sciētia est subiectum sciētie. Et si tu queras que est ista cōmunitas. dico ꝙ est cōmunitas analogie. quoniā illa oīa que determināntur in sciētia. non determinantur in sciētia nisi per attributionē quā habēt ad ipm subiectum. ex his tribus que dicta sunt pȝ ꝙ nō est idem esse subiectum scie ⁊ de consideratione illius.

Tūc ad rōnes Ad primā dicēdum est. cum tu dicis sbm sciētie nō est illud in quo est scia sed de quo est sciētia. veꝝ est: ⁊ cū tu dicis illud ergo est subiectum sciētie de quo cōsiderat̄ in scia verum est hoc totum. Tamē tu nō probas ꝙ omne illud de quo cōsideratur in scia sit subiectū. Si tn̄ hoc posses probare: aliquid essetiam tamē non probas hoc per istam rationem. ¶ Ad aliud patet solutio per ea que dicta sunt. ⁊ c̄.

¶ Questio Septima.

q **Ueritur** cum visum sit prius ꝙ deus non est subiectū istius sciētie. Utruȝ deus sit subiectuȝ alicuius sciētie specialis: ⁊ videt̄ ꝙ sic quoniam sicut scia cōmunis est de aliquo cōi: sic scientia specialis est de aliquo speciali: sȝ deus est aliqd speciale inter oīa ergo: probatio assumpti: ratio enim cōmunitatis sumit̄ ex hoc ꝙ est aliquid cōe huic ⁊ illi cum aūt ipsi deo nō sit aliquid cōe vniuocū ⁊ istis que sunt citra pmū: ergo. ¶ Ꝑ. hoc idem arguit̄ sic qñ enim scia recipit aliquid ab aliqua sciētia illa a qua alia recipit: cōsiderat illud pncipaliter: sicut pȝ de metha. ⁊ phia naturali: cum ergo methaphy. recipiat multa a phō naturali de deo. s. ꝙ sit infinite virtutis ⁊ multa alia: ergo vt videt̄ phylosophus principaliter considerat ipsum deum: ergo.

Ad hec breuiter intelligēdū est: ꝙ scia ⁊ habet ꝙ sit sciētia ⁊ ꝙ sit vna ⁊ ab alio hēt ꝙ sit scientia: ⁊ ab alio hȝ ꝙ sit vna: falsum ꝑm rōnem: sȝ bñ verum est ꝙ aliqd per vnum ⁊ idē habet ꝙ sit ens ⁊ ꝙ sit vnum: loquēdo dico realiter. Tamē illud per qd̄ aliquid est ens ⁊ vnū differt ꝑm rōnem: ꝑm ꝙ per ipsum aliquid est ens ⁊ vnuȝ. Similiter dico licet scia per vnuȝ ⁊ idem hēat ꝙ sit sciētia ⁊ ꝙ sit vna loquendo realiter: illud tn̄ differt ꝑm rōnem. ¶ Ulterius est intelligēdum: ꝙ illud per qd̄ sciētia habet ꝙ sit scia ⁊ ꝙ sit vna est ipm subiectū: ipsum tn̄ sbm differt ꝑm rationem; ꝑm ꝙ per ipsum hēt scia ꝙ sit scientia: qm̄ per subiectum cōsideratuȝ sub abstractione hēt scia ꝙ sit scientia vñ nulla sciētia est quin abstrahat. Nam ipsoꝝ singularium nō est sciētia sed bene veꝝ est: ꝙ sciētie abstrahūt ꝑȝ magis ⁊ minus per subiectū autē ꝯsideratum sub aliqua vna rōe speciali habet ꝙ sit vna. Uñ sicut visum est: per vnū ⁊ idem sub alia rōne cōsideratum hȝ sciētia ꝙ sit scientia ⁊ ꝙ sit vna. Unde intelligendū est ꝙ talis est modus cōsiderationis in scia: qualis est modus ꝯsiderationis in numeris ⁊ formis ⁊ iste modus cōsiderationis optimus est. Uñ sicut in numeris causat̄ noua species numeri ex additione vnitatis: nā quecunqȝ vnitas semꝑ addatur: semꝑ causatur noua species numeri ⁊ nō remanet illa species prior sic est in formis sicut ait phūs. 8°. methaphysice: sic etiā cōsiderandum est in sciētijs: ꝙ sciētie differunt ꝑm diuersos gradus abstractionis: nā quicūqȝ gradus abstractio-

nis: super additur alicui scientie: semp causatur noua species scientie. Nam si nos accipiamus aliquez artificē: qui cōsideret res abstrahēdo eas ab hac mā sensibili ⁊ ab illa nō tñ physicus abstrahit a materia sensibili simpliciter si tñ vlterius intelligamus artificē cōsiderantē res abstrahendo eas a mā sensibili simpliciter: nō tñ a materia intelligibili: iam est alius artifex: sicut mathematicus: ⁊ nō remanet amplius physicus. Si aūt cōsideramus artificē considerantē res abstractas ab oī materia tam sensibili ꝙ etiā intelligibili: iaz est methaphisicus ⁊ sic fm diuersos gradus abstractionis diuersificant̄ scie: sicut scdm diuersas additiones vnitatis causant̄ diuerse spēs numeri.

Tunc dico ꝙ qui dicit deū posse esse subiectuz alicuius scie spālis dicit illā sciam non esse spālem: qm̄ omnis scia specialis debet cōsiderare res abstractas fm aliquem modū abstractionis cum ergo deus sit summe abstractus: qr est actus purus cui nihil admiscetur de potētia: appet ꝙ deus nō est subiectum alicuius scie specialis: quō autē sequat̄ ꝙ illa scia non esset vna hoc patebit in alia questione. ⁊c̄.

¶ Questio Octaua.

q **Ueritur** vtrum deus possit esse de cōsideratione alicuius scie specialis: dato ꝙ non possit esse sbm in aliqua scia speciali: sicut prius declaratuz est: ⁊ videt̄ ꝙ deus possit esse de consideratione alicuius scie spālis: qm̄ dicit cōmentator ꝙ non pōt cognosci hec sba demōstrata nisi ignorata prima cā ergo cum deus sit prima cā oīum sciaꝝ ⁊ omniū entium: vr̄ ꝙ cuius erit cōsiderare de aliqua sba dem ōstrata ꝙ ipsius erit cōsiderare de prima causa illius scie ergo ⁊c̄. ¶ P̄. hoc idē vr̄. dicit enim phūs. 2°. metha. ꝙ sicut res se hz ad esse: ita se habet ad cognitionē: ergo vt vr̄ dr̄e ꝙ deus est causa alicui⁹ rei est dicere ꝙ illius scie est ꝯsiderare de prima cā ꝙ est deus cuius erit cōsiderare ut illa sba cu⁹ deus est cā: ergo ⁊c̄. ¶ P̄. videm⁹ ꝙ phūs in libro physi. multa determinat de deo sicut ꝙ est primus motor: ⁊ ꝙ est infinite virtutis: cum ergo liber physicoꝝ sit scia spālis ⁊ in illa determinetur de deo: sicut in. 8. appatet ꝙ deus poterit esse de cōsideratione alicuius scientie specialis: ergo ⁊c̄.

Ad dissolutionem huius qōnis breuiter volo determinare ꝙ nulla scia directe fm modū humanū inuenta pōt considerare de deo nisi sub rōne entis. Et ad hoc sic procedo per modū cognoscēdi ex parte nr̄a: oīs enim cognitio humana depēdet ex sensibili ⁊ per sensum hz fieri qr quicqd intelligimus. itelligimus cuz fantasmate. sicut dicit phūs. 3°. de aīa. Si ergo oīs nr̄a cognitio per sensum hz fieri: tunc oīs scia que inuenitur fm modū humanum inuenit̄ per sensuz ⁊ ex hoc appet manifeste ꝙ oīs scientia directe inuenta fz modū humanū aut est de sensibilibus aut est de hijs que sunt in sensibilibus: aut si nō sit de hijs que sunt in sensibilib⁹ sz de abstractis a sensibilibus: tūc opz de necessitate ꝙ in aliqua pte sui determinet de sensibilibus: qr sicut nō ꝯuenit intelligere aliquid sine fantasmate. ⁊ sensu. sic nō cōuenit esse aliquā scientiaz inuentā fm modū humanū quin aut sit ipsa de sensibilibus aut de hijs que sunt in sensibilib⁹: aut si sit de abstractis a sensibilibus de necessitate opz ꝙ hēant partē sui de sensibilib⁹ ꝙ si hoc nō est vex: da oppositū: si tu das op^m ⁊ dicas ꝙ cōuenit esse aliquā sciam inuentā fm modū humanū ⁊ non determinet de sensibilib⁹ in aliqua parte sui: hoc est dr̄e ꝙ ꝯuenit scire ⁊ itelligere sine fantasmate ⁊ sensu: ⁊ hoc est ipossibile opoztet manifeste ꝙ oīs scia inuenta fm modū humanum aut sit de sensibilib⁹ aut habeat ptez sui de sensibilib⁹. Si ergo esset aliqua scia que cōsideraret de deo oz ꝙ illa scia silr̄ cōsideraret de sensibilibus: cum ergo oīs scia sit vna ⁊ per idē est scientia ⁊ vna: tunc cū determinaret illa scia de deo ⁊ de sensibilibus oporteret ꝙ de illis determinaret̄ sub aliqua rōne cōi cum ergo deus ⁊ sensibilia sint in summe remota ad inuicē: tunc si esset aliqua scia que determinaret de deo ⁊ de sensibilibus nō determinaret de illis nisi fm ꝙ conueniunt in maxime cōi: ꝙ est ens: ⁊ sic non determinaret de ipsis nisi sub rōne entis ⁊ tunc iā non eēt scia specialis qr consideraret aliqd sub rōne entis ⁊ iō cum non possit esse aliqua scia directe inuēta fm modum humanū que consideret de deo nisi sub rōne entis appet manifeste ꝙ deus non pōt eē de ꝯsideratione alicuius scie spālis ⁊ ita appet ꝙ quecūqz scia humana ꝯsiderat de deo per se cōsiderat de deo sub rōne entis: ⁊ qr ꝯsideratio sub rōe specali dat veritatez scie spāli tolletur iā vnitas scie spālis si ꝯsideratio eius directe ad deū se extendit qđ supius dicebatur ꝓbandū: sz qr phūs vr̄ in libro physi. sicut in 8°. determinare de deo. ꝓp hoc vt euitemus arg^a que pñt fieri. Est intelligendū ꝙ quattuor modis pōt esse aliqd de ꝯsideratione alicuius scie. Uno mō per accñs ⁊ idirecte ⁊ alio mō per se ⁊ directe ⁊ p° per oēm moduz. 3°. mō per se ⁊ directe ⁊ p°. sz non per oēm modū sed ex ꝯñti. 4°. modo per se ⁊ directe ⁊ nō p° nec per oēm modum sz ex ꝯñti. verbi grā de oībus istis ⁊ p° de primo: qñ. n. aliqd cōsiderat̄ in scia ⁊ sine ipso tñ posset hēri scia: verū tñ ꝯsideratur in scia ad maiorē declaratione eoꝝ que dnr in scia: tunc illud ꝯsiderat̄ in scia per accñs ⁊ indirecte sicut sunt extra. sicut pz in libro prioꝝ ⁊ illud ꝙ sic ꝯsideratur in scia nō est sbm aliquo mō in scia. Scdm sic pz qñ enim aliqd ꝯsiderat̄ in scia ita ꝙ sub eius rōe ꝯsiderant̄ in scia: quecūqz ꝯsiderant̄ illud dr̄ ꝯsiderari directe per se ⁊ p° ⁊ per oēm modum sicut est ens in methaphysica. Quicqd. n. ꝯsideratur in isto libro cōsiderat̄ de ipso sub rōne ipsius entis ⁊ illud ꝙ sic ꝯsiderat̄ in scia est sbm p° ⁊ per se ⁊ per oēm modū 3^m aūt pz sic qñcunqz aliquid ꝯsiderat̄ in scia non ꝙ sub rōne eius determinent̄ in illa quecūqz determinant̄ sz: qr in ipsa maxime ⁊ uerius determinat̄ illud sub cuius ratione determinant̄ in sciētia quecūqz ibi determinant̄ ⁊ illud qđ sic ꝯsideratur in scia dr̄ ꝯsiderari ibi per se ⁊ directe ⁊ p° sz nō per oēm modum sz ex ꝯñti: sicut dictū fuit prius de hoīe: ⁊ aīali: ⁊ sic accipiendo ds est sbm in isto libro: nā deus nō ē sbm per se ⁊ primo ⁊ per oēm modū sed ex ꝯñti: qr in ipso veri⁹ saluatur ratura entis ꝙ in alijs. 4^m aūt sic pz nam nos videmus ꝙ metha. ꝯsiderat non solū de sbā sz etiaz de accñte ēt directe ⁊ per se sz non p° nā non p° principaliter cum ꝯsideret de ente in eo ꝙ ens principalr̄ nec p̄io ex ꝯñti cū ratio entis. nō magis reseruet̄ in accñte ꝙ in alijs primo° ꝯsideratū in scia nec est sbm nec ps sbi. Sz scdo° ꝯsideratum est sbm per se ⁊ primo: 3°. aūt modo ꝯsideratum est sbm ex ꝯñti. 4°. aūt modo ꝯsideratū ꝓprie loquēdo nullo° est sbm: sz pars sbi esse pōt. Si ergo tu queras vtrū deus possit eē de ꝯsideratione alicui⁹ spālis scie: dico ꝙ sic per accñs ⁊ indirecte: ⁊ sic de ipō determinauit phūs in. 8°. physi. s. vt melius posset habere intentuz suum ⁊ hoc dicit auicēna in p̄im°. sue methaphysice.

Et tunc ad rōnes dōz est ꝙ vex est qđ dicit cōmētator ꝙ non pōt sciri ista sba demōstrata ignorata p̄ma cā. vex est ꝙ ꝯsideratione ꝑfecta nō pōt sciri aliqđ ens nisi sciatur prima cā eius: ⁊ cum tu dicis ꝙ illi⁹ scie est cōsiderare de deo dico ꝙ tu bñ arguis ꝙ indirecte ⁊ hoc ꝯcedo. ¶ Ad aliud eodē mō dōz est sicut ad istud. ¶ Ad tertiū pz per iam dicta. solo. ⁊c̄.

¶ Questio Nona.

q **Ueritur** vtrū deus possit esse de cōsideratione ipsius meth. ⁊ videt̄ ꝙ non: qr methaphysicus illđ qđ ꝯsiderat: ꝯsiderat fm ꝙ ens: ⁊ quicqd ꝯsiderat: ꝯsiderat sub rōne entis: illud ergo ꝙ effugit rōnē entis non ꝯsiderat metha. ꝙ aūt deus effugiat rationē entis. ꝓbat̄ ens diuidit̄ in ens per se ⁊ in ens per accñs. Deus autē non est ens per accñs: qm̄ non est ens ꝑ aliud. ꝓbo autē ꝙ non sit ens ꝑ se qm̄ ens per se diuidit̄ in. 10. ꝑdicamēta. s. sbam q̄titatē: qualitatē. ⁊ sic de alijs. Cū ergo de⁹ non sit in aliquo istoꝝ: vr̄ ꝙ non sit ens per se: sī non ꝑ se: nec per accñs sequit̄ ꝙ effugiat rationē entis. ergo ⁊c̄. ¶ P̄. ꝙ deus effugiat rationē entis ꝓbo qm̄ si de⁹ est ens: aut

ergo ens predicat de deo ꝯuertibiliter aut nõ si ꝯuertibiliter: tūc oē ens eēt deus: qḋ tñ est falsuȝ ergo ⁊c̄. Si aūt non pdicet ꝯuertibilr: ȝ pdicat sicut aliqḋ ꝯͨ tūc ens eēt sicut prius ⁊ ds sicut posterius: ⁊ spāle: ȝ cū oē posterius ⁊ spāle se hȝ p additionē ad prius: si ds se hēret p additionē ad ens tūc ds eēt cōpositus ⁊ nō simplicissim⁹ ȝ hoc est falsuȝ gͦ ds effugit rōnē entis gͦ ⁊c̄. ¶ P̄. ꝙ ds nō sit de ꝯsideratione meth. pbo: si de⁹ eēt de ꝯsideratione meth. tūc cuȝ quicqd ꝯsideret meth. ꝯsideret sub rōe ēntis. tūc nihil pl⁹ occurreret vł eēt cure ipsi meth. de deo q̃ȝ de lapide ꝙ ē incōueniēs: sicut si eēt aliq̄ scia que ꝯsideraret hoīeȝ ȝ ꝙ al' tūc artifici illi⁹ scie nō plus eēt cure de hoīe q̃ȝ de asino ex quo ꝯsideraret hoīeȝ ȝm ꝙ al. ¶ P̄. si meth. consideraret de deo hoc eēt per accñs q: p effectus ȝ hoc non ꝑt facere artifex spālis. Naȝ nāl's ꝯsiderat de deo ratione motor⁹ ergo nō est de⁹ plus de ꝯsideratiōe metħ. q̃ȝ nālis.

Ad istā qōnē possum⁹ dic̄e ꝙ ad meth. ꝑtinet ꝯsiderare de deo ⁊ hoc possum⁹ pͦ declarare p tres rōnes: q̄s phūs ponit 6. meth. pͣ rō est 1ͣ. cuȝ ꝑ. ista scia sit de abstractis a mā ⁊ ista sciͣ sit maxie abstracta cū ergo ds sit maxie abstractus: q: ē act⁹ purus cui nihil est ꝯiūctū de poͣ ds dȝ eē de ꝯsideratione scie maxie abstracte ⁊ hec ē meth. ⁊c̄. ¶ Aliā rōnē ponit phs ibidē alie. n. scie speculatiue nobiles sunt: ȝ ista nobilior oībus aliis sic dicit phs ⁊ aliq̄ hñ sunt notiores ista: dignior vo nulla: cū ergo ad nobilissimā sciaȝ ꝑtinet deterīare de nobilissimo ente ds est ens nobilissimū oīum entiū ergo ad meth. cū sit nobilissima oīuȝ sciaꝝ q: directiua ē oīuȝ sciaꝝ sicut dicit phs: ꝑtinebit ꝯsiderare de deo. ¶ P̄. alia rō ē quā ponit phūs ibi. si meth. est pͣ scia ⁊ ds ipse ē pᵐ ens q̄ñ est cā oīum entiū cū ad primā sciaȝ ꝑtineat de pͦ ēte ꝯsiderare. ergo ipsi⁹ meth. erit cōsiderare de deo. ¶ P̄. illḋ idē possum⁹ declarare p ꝯditiones dbitas ipsi sapienti Sapiens. n. dȝ oīa cognoscere ȝ ꝙ opȝ ergo cū meth. sit maxie sapiēs ad meth. ꝑtinebit ꝯsiderar̄ de illo p qḋ maxie sciret oīa ⁊ hoc est pᵐ prinᵐ. Scḋa ꝯditio sapiētis est difficillima cognoscē. ds aūt cū sit maxime abstract⁹ a sensibilib⁹ difficillime cognitionis est ergo ⁊c̄. Et hoc appet ex tertia cōditiōe q̄ est ꝙ certissime cognoscat. cū ergo cognitio certior ē ex h ꝙ est de paucioub⁹. ds aūt est maxie simplex q: ē act⁹ purus ergo ⁊c̄. ¶ P̄. hoc pȝ ex alia ꝯditione. alia. n. cōditio sapientis est ꝙ cognoscat cās. ds est maxie cā oīum ergo ⁊c̄. ¶ Hoc eēt appet ex alia cōditione: meth. n. tūc sapiēs dȝ eē sui ipsius grā ⁊ querere sciaȝ ꝑꝑ se. cū igit̄ ds sit ꝑꝑ sui ipsius grā: q: oīa sunt ꝑꝑ ipm ⁊ ad ipm ordinant̄ seqtur qḋ ꝑus dictū. s. ꝙ de ꝯsideratione meth. sit ds. ¶ Hoc eēt appet. p. 6. cōditionē siue proprietatē: ds. n. maxie ordinat aliqs ⁊ regulat cū ergo ipsius sapiētis sit ordinare ⁊ nō ordinari ab aliis seqtur ideȝ qḋ pri⁹ pȝ ergo ꝙ ds sit de consideratōe ipsi⁹ meth. tā ex pte abstractionis ei⁹: tā ex pte nobilitatis ei⁹. tā ex pte eēt primitatis ei⁹ ⁊ pȝ eēt hoc ex pte cōditionū q̄ debent̄ sapienti. ¶ Sȝ ꝑꝑ dissolutionē rationū est itelligendū ꝙ aliqd cōsiderari in scia ꝑt eē duplr aut per se ⁊ nō p accñs: aut per se ⁊ eēt per accñs ⁊ accipimus per accñs large ad oē ꝙ est p aliud ⁊ ꝑꝑ aliud ⁊ istud p accñs ꝑt eē vel rōne scie vel rōne rei scite vel ex pte nr̄a. exᵐ de pͦ. s. ꝙ aliqd possit cōsiderari in scia p se ⁊ non p accñs ita ꝙ ipm per accñs sit ipsius rei scite. ponamus ꝙ ego velle dare vnā sciaȝ de accñte cū accñs nō possit itelligi sine sbā oȝ sil' certificare de sbā: tūc q̄ro ꝙ eēt p se consideratū in scientia illa. plaᵐ est ꝙ accñs ⁊ eēt accñs ipm p accñs eēt consideratuȝ in illa sciā: ȝ rōne rei scite tñ q: cognitio ⁊ scia de accñte ꝑsupponit cognitionē ⁊ sciam de sbā ⁊ ideo rōe rei scite eēt ibi accñs cōsideratū per accñs: Aliqñ aūt illud p accñs pōt eē ex pte scie vt qñ scia nō considerat de aliq̄ nisi per aliud ita ꝙ si plenē sine illo qḋ inducit̄ ꝑꝑ aliḋ possȝ hēre cognitionē eius cui⁹ per se cognitionē intēdit. de illo alio nō cōsideraret. sicut appet de ꝯsideratione pͨ cāe in sciā nāliqꝫ cōsiderat̄ ꝑꝑ motū ita ꝙ si de motu posset hēre plenā cognitionē absqꝫ eo ꝙ reducerēt ad motorē imobilēnon faceret mētionē de motore imobili ⁊ iō motor imobilis i

3. phy⁹ dī nō phyce ꝯsiderationis 2ͦ mō ꝑt esse p accñs ex pte nr̄a: vt si nos nō possem⁹ cognoscere sbāȝ absqꝫ cognitione accñtiū: si eēt aliq̄ scia q̄ itenderet consideratione de sbā p se oporteret ipsaȝ p accñs deteriare de accñte ȝ illud p accñs eēt ex pte nr̄a: q: non posse m⁹ cognoscē sbāȝ sine accñte. igit̄ in meth. cōsiderat̄ de deo: q: considerat̄ de effectib⁹ ⁊ non alr̄ ⁊ sic considerat̄ de deo aliquͦ per accñs: ȝ illḋ p accñs non ex pte scie est: q: si meth. posset hēe cognitionē oīuȝ entiū alioꝝ a pͦ absqꝫ pͦ nihilomin⁹ adhuc ꝓcedēr ad cognitionē p̄mi tāqꝫ ad cognitionē illi⁹ in quo potissime resuat̄ rō entis nec eēt istud p accñs rōe rei: ds. n. nō depēdet ab aliis īmo alia ab eo. Sȝ tertioͦ considerat̄ ibi p accñs ⁊ istud p accñs ꝓuenit ex pte nr̄a q̄ñ cū oīs nr̄a cognitio icipit a sensu: ꝑꝑ hoc hūmus Intellectus se hȝ ad manifestissima nͨ ꝑꝑ eoꝝ remotionē a sensu sicut ocls noctue ad lucē diei vt dī in 2ͦ. h⁹ ⁊ iō non possum⁹ deuenire in cognitionē dei nisi p alias creaturas que nobis notiores sunt ⁊ iō p effect⁹ ⁊ alias sbās ⁊ per multa alia accñtia deuenimus in cognitionē eius.

Tunc ad rōnes ⁊ pͦ. ad p̄mā. cū tu dicis deus effugit rōnē entis dico ꝙ falsuȝ ē īmo verissime ens est: ⁊ dico ꝙ tu hñ dicis ꝙ non ē ens per accñs ⁊ tu ꝓbas ꝙ non ē ens p se: q: ens p se diuidit̄ in 10. p̄dicamēta. dico ꝙ ad h ꝙ ens q̄ñ diuidit̄ in. 10. p̄dicamēta non dī ens vl'e ȝ ibi dī ens cui admixtū ē aliqd de poͣ ⁊ aliqd de actu ꝙ est mediū īter potentiā ⁊ actū sicut dicit cōmētator. ꝙ hȝ aliqd de poͣ ⁊ actu. Vel alr̄ ꝑt dici ad rationē ꝙ ad hoc ꝙ aliqd sit in gnē pōt esse duplr̄ vel directe vel indirecte. ⁊ adhuc indirecte duplr̄. p̄nͣ. n. que sunt p̄nͣ alicui⁹ ita ꝙ non sunt p̄nͣ alteri⁹ talia sunt in gnē ⁊ hoc īdirecte q: per reductionē. Alioͦ dr̄ aliqd esse in genere īdirecte q: non tm̄ est p̄nᵐ alicui⁹ qḋ est in aliquo genere ȝ est p̄nᵐ alioꝝ ⁊ sic accipiēdo eē aliqd in gnē indirecte dictū possum⁹ dīe ꝙ de⁹ est aliquoͦ in gnē. s. in gnē sbē. ¶ Ad aliud dōȝ ꝙ duplr̄ ꝑt fieri descensus vel sub vniuoco vel sub analogo: tūc dico ꝙ illḋ qḋ descēdit sub vniuoco ⁊ est posteri⁹ sicut al' respectu sbē tale se hȝ p additionē sicut se hȝ al' per additionē ad sbām ȝ non opȝ ꝙ illud ꝙ descēdit sub multiplici ⁊ analogo ꝙ illud addat aliqd ȝ tantū arguit aliū modū essendi ⁊ hñ verū est ꝙ de⁹ aliter est ⁊ nͣ entia. ¶ Ad 3ᵐ dico ꝙ ratio in scia ꝑt sumi duplr̄ vnoͦ formaliter sicut ratio aq̄ hȝ scia vnitatē sicut appet in ꝓpriis. Nā ȝ visus sub vna rōne formali cōmp̄hēdit albū ⁊ nigrū q: sub rōne coloris nihilomin⁹ tñ cognoscit albū esse distinctū a nigro: ita ȝ meth. considerat deū ⁊ aͣ sub ratione ēntis cognoscit tñ ea distincta ⁊ ita vna ratis formalis in sciͣ facit in distinctionē iter considerata in scia inquātū oīa illa considerata in scia nō ꝑtinēt ad scias distinctas ȝ ad eandē sicut ratio formalis ex pte visus faciebat ꝙ albū ⁊ nigrū ꝑtinent ad vnā eandē potētiaȝ: ȝ ista vna ratio non facit ꝙ obā non distincte cognoscunt̄. Nā visus distīcte cognoscit albū a nigro ⁊ meth. deuȝ a lapide: aliqñ ratio est materialis ex pte scie: est tñ formalis ex pte obiecti sicut albū ⁊ nigrū īter se differūt formaliter cōparata tñ ad visum differūt mālīter solum ⁊ ita distinctio mālis ex parte scie: formalis tñ ex pte obiecti facit ꝙ illa obiecta distincte cognoscūtur ab illa scia sicut visus distincte cognoscit albū a nigro. igit̄ meth. poterit distincte cognoscere obā sua ꝑꝑ formalē distinctionē obiecoꝝ in se mālem: tum ex parte scie vel poͨ. ¶ Ad 4ᵐ. pȝ solutio q: ds considerat̄ a meth. per accñs ratiōe nostri: vel ex parte nr̄a non. n. illud per accñs est ex pte illius scie. Nā ipsa methaphysica per se manifestat considerationē ipsius p̄mi entis ȝ nālis considerat de pͦ ente ratione effect⁹ et ita per accñs vt dictuȝ est ita in ꝙ illud per accñs non est ex pte illi⁹ scie: et ita non est simile. ⁊c̄.

¶ Questio Decima.

Queritur vtrum h scia sit nobilior ex hoc ꝙ nō ꝯsiderat deū pro p̄ncipali sbō ȝ considerat deū in eo ꝙ est ens vel vtrū eēt nobilior si consideraret deū pro subiecto p̄ncipali ⁊ vī qḋ sit nobilior ex hoc ꝙ non consi

derat deum pro subiecto principali. Sapiens est ille qui oīa cognoscit ergo illa sapia est maxime sapia que maxie oīa cognoscit. cū ergo scire et oīa alia ētia ⁊ deū ipz sit magis scire q̄ scire deū tātū igit̄ illa sapia est maxime sapia que cognoscit deū ⁊ alia ētia ergo erit nobilior qm̄ sapia que maxime sapia est: est nobilior. cū ergo metħ. cognoscat oīa alia entia ⁊ ipm̄ deū videt̄ qđ sit nobilior ex hoc ꝙ nō ꝯsiderat deū pro sbo ꝑncipali: sed deuz ⁊ alia ētia. ¶ P̄. illa scīa est nobilior que magis accedit ad rationez scīe: scīa aūt magis ad cedit ad ratioē ex hoc qđ cognoscit per cās cū ergo deꝰ non hēat cām quoniā totaliter effugit rōnē cāe vꝫ ꝙ scīa alioꝝ entiuz magis accedat ad rationez scīe q̄ scīa dei: ergo vt vꝫ ista scīa est nobilior ex h̄ ꝙ deū non considerat pro sbo ꝑncipali. ¶ P̄. creature ipse sit aliqđ bonuz. deꝰ ēt est bonū ꝙ ita ꝙ vꝫ ꝙ creature sup ipm̄ deū addāt aliqđ bonū ex quo creature ipse sunt aliqđ bonū ⁊ ideo vꝫ ꝙ ds ⁊ alia entia sint maius bonū q̄ ipse deꝰ solum. cū ergo scīa sit nobilior que de maiori bono considerat ⁊ metħ. considerat de deo ⁊ alijs entibꝰ vꝫ ꝙ metħ. sit nobilior ex hoc ꝙ nō ꝯsiderat deuz ꝓ sbo ꝑncipali sꝫ deuz ⁊ alia entia. ⁊ hoc est ens ꝓin ꝙ ens.

Ad oppositū est phūs. q̄rt. n. quo primū se cognoscit m. n. huiꝰ ⁊ ipse dicit qđ deus se tātū cognoscit ⁊ si tu dicas opz ergo vt vꝫ ꝙ scīa dei sit nobilior. ex hoc qđ ds tantū se cognoscit ⁊ non alia entia ⁊ ipse dicat ꝙ ex nobilitate est ꝙ seipz tātū cognoscit ⁊ non alia. qm̄ si cognosceret alia ⁊ se: ⁊ ad h̄ ꝓm ꝙ ipse dicit non est magis nobilis ex eo ꝙ cognoscit se ⁊ alia entia q̄ qꝛ cognoscit se tātum dicit enim ipse ꝙ melius est non videre quedam q̄ videre ergo vꝫ ꝙ scīa que considerat deū pro subiecto principali sit nobilior.

Ad istam q̄stionē possumꝰ dr̄e ꝙ ista scīa non est nobilior ex hoc ꝙ non cōsiderat deū pro sbo ꝑncipali imo si consideraret deū pro sbo ꝑncipali nobilior eēt. scīa. n. ex duobꝰ est nobilior sicut dicit phūs in pᵒ de aīa. bonoꝝ honorabiliū. ⁊c̄. ⁊ ex hoc ꝙ ē de nobiliori sbo ⁊ ex hoc qđ est certior: tunc dico ꝙ illa scīa q̄ considerat deū eēt nobilior qꝛ eēt de nobiliori sbo ⁊ ēt eēt nobilior qꝛ certior eēt: sicut iam patebit qꝛ aūt vꝫ ꝓbabile ꝙ ds ⁊ alia entia sint maiꝰ bonū q̄ ipse ds solus ꝓꝓ hoc volo declarare ꝙ ds ⁊ alia entia non sint maius bonuz q̄ ipse ds solus ⁊ hoc pꝫ ex tribꝰ. pᵐ. n. est. ꝙ ds est ipm̄ suū eē puꝝ quoniā si deꝰ non esset suū eē purum iā eēt compositus sicut ego nōn sum meū eē purū qꝛ hēo naturā in me in qua est meū eē sꝫ deꝰ non est aliud q̄ ipz suū eē purū. quoniā si eēt aliud q̄ suū esse purū iam esset compositus ⁊ cū componētia sunt ꝑus q̄ ipz compositū ⁊ tūc sequeret̄ ꝙ deꝰ non eēt pᵐ. hēmus ergo ꝙ deꝰ est ipm̄ suū esse puꝝ. cū ergo oīs ratio ꝑfectionis sumat̄ ex puro eē deꝰ est ipm̄ eē purū ⁊ deꝰ est oīs ratio ꝑfectionis ⁊ h̄ dicit phūs. m. 5. metħ. ꝙ est vnū ꝑfectuz simplr qđ hēt in se oēz rationē ꝑfectionis ⁊ Cōmētator addit ⁊ hoc est dispō primi ꝑncipij. Si ergo deꝰ hꝫ in se oēm rationē ꝑfectionis tūc pꝫ manifeste ꝙ deus ⁊ alia entia non sint maius bonū q̄ ipse deus solus. ergo scīa que considerat alia entia ⁊ deū ipm̄ non est nobilior q̄ scīa que considerat deū tātū ꝑncipalr loᵒ. ¶ Hoc ēt apparet ex alio qm̄ sicut est in efficientibꝰ ita est ⁊ in finibꝰ ⁊ eodēᵒ debemus itelligere in finibꝰ. Nūc āt i efficientibꝰ ita est ꝙ agēs ꝑncipale ⁊ instrumētale multa pñt que tū non pt̄ principale agens solū: quoniā multa pōt facere fab. ⁊ martellus que que non pōt facere faber solus: ⁊ hoc ē qꝛ martellus nō accipit a fabro qcqd pōt ⁊ hēt martellus. vñ si martellus acciperet a fabro quicqd hꝫ nihil posset martellus ⁊ faber qđ non posꝫ facere solus faber. cū ergo oēs creature quicquid hñt bōitatis accipiāt ab ipso deo quoniā illđ ꝙ maxime est tale est cā omniū posterioꝝ ⁊ alioꝝ. cuz ergo deus maxie ⁊ summe sit bonus deꝰ erit cā maxime bonitatis oīum creaturarū: ergo oēs creature quicqd hñt bonitatis accipiūt a ꝓma bonitate. s. adeo. ergo deꝰ hēt in se oēz rationē bonitatis ⁊ i ipso congregant̄ oēs ꝑfectiones sicut faber dicit̄ nō posse facere oē illđ qđ potest faber ⁊ martellus qm̄ martellus nō hēt aliquā potētiā quā nō accipiat a fabro ⁊ dicit̄ posse oīa que pōt cum martello qm̄ martellus quicqd hēt accipit a fabro ⁊ sic dicit̄ deus habere oēm perfectionē in se cū alie creature accipiāt a deo ipso quicqd hñt bonitatis ⁊ ꝑfectionis ꝓpter hoc deꝰ ⁊ alia entia nō sunt maius bonum . q̄ ipe deꝰ solus. ¶ P̄. alie creature habēt bonitatez finitā ⁊ ds excedit oēs alias creaturas in bonitate in infinitū qꝛ sicut dictū est deus est causa efficiēs omniū ⁊ ideo nō est maior virtus in deo ⁊ creatura q̄ in ipso solo deo ⁊ ita nō plus hꝫ deus ⁊ creature q̄ deꝰ solū ⁊ hoc est ex pte finis. Preterea alie creature hñt bonitatē finitā deꝰ excedit creaturas bonitate īfinita: ⁊ iō non est cōpatio bonitatis creaturaꝝ ad bonitatē ꝓmi ꝑncipij: ⁊ ex h̄ appet manifeste ꝙ bonitas creaturaꝝ non cōparat̄ ad bonitatē dei sicut linea ad lineā. quoniaz linea aliquotiēs sūpta reddat plus q̄ alta linea sꝫ sic cōparatur bonitas creaturarū ad bonitatē dei sicut punctus ad lineam ⁊ sicut pūctus ⁊ linea non sunt maius q̄ linea solum sic ⁊ bonitas aliarū creaturarum ⁊ bonitas dei non sunt maior bonitas q̄ dei solū: ꝙ autez punctus ⁊ linea non sunt maius q̄ linea tantū. appet ex hoc ꝙ si linea ⁊ punctus eēnt maius q̄ linea tūc sequeret̄ qđ omnes partes totius alicuius eēnt aliqd maius q̄ suū totū licet punctus nō sit pars linee sꝫ pro tāto posset dici pars linee qꝛ pūctus necessario inest et linee ⁊ suis partibꝰ ⁊ hoc patet considerātı. patet ergo qđ deꝰ ⁊ alia entia nō sunt maius bonum q̄ ipse deꝰ tantū. igitur pꝫ ꝙ sciētia que considerat alia entia ⁊ ipsuz deuz nō est maior nec de maiori bono nec nobilior vel de nobiliori bono q̄ scīa que considerat deum tantuz et nō alia entia. ¶ Quod aūt alia entia et deꝰ sint minus bonum q̄ ipse deus tm̄ ꝓbatur saltez in ꝓposito per cōperationē ad scientiā et hoc apparet pᵐo ex hoc: quoniā creature alie accipiūt bonitatē ab ipso deo et non habēt bonitatē nisi inquantū bonitas dei refulget in eis. si ergo sit aliqua sciētia que cōsideret alias creaturas et ipsum deū tūc oportet ꝙ sciētia illa sit vna et cū per idē realiter sit vna per qđ est sciētia ergo si illa sciētia que cōsiderat alias creaturas et ipsuz deū sit vna oportet ꝙ consideret ea sub ratione aliqua cōi. cuz ergo alie creature non hēant rationē bonitatis nisi ꝯm qđ bonitas primi refulget in eis et bonitas ꝓmi. s. dei non refulget in eis nisi ꝯm modū finitū. sciētia que considerabit alias creaturas et ipsuz deuz non considerabit bonitatē dei nisi ꝯm modum finitū. scientia autē que considerabit deum tantum et non alia. considerabit bonitatē dei completā ꝯm modūz infinitū ergo deus et alia entia saltē in proposito per comparationē. scilicet ad ipsam scientiā que considerat de vtrisqꝫ sunt minꝰ bonū q̄ deꝰ solus ⁊ si est aliqua sciētia que habeat deū pro obiecto ꝑncipali et tamē cognoscat deuz finite. tūc oportet ꝙ illa sciētia de deo plus cognoscat q̄ aliqua alia sciētia inuenta ꝯm modū humanum sine per rationes humanas: cū deū in se consideret et illud plus est maius bonū q̄ sit cognitio omniū creaturarū que ab homine naliter haberi possit. cū ergo scire deum sit maius bonuz q̄ sit cognitio eius scilicet dei vt potest haberi per scientiā que consideret eius in eo ꝙ ens super addita cognitione alteriꝰ totius entis. patet ergo ꝙ scientia que cōsiderat deum pro obiecto ꝑncipali, est nobilior et melior cū sit de meliori et nobiliori obiecto: pꝫ etiā ex hoc ꝙ scientia que deū cōsiderat et alia entia similiter sit minus bonū q̄ scīa que considerat deū soluz cuz deus et alia entia sint minus bonū respectu sciēie q̄ sit ipse deus solus. patet etiā ex hijs que dicta sunt ꝙ ista sciētia non est dignior ex h̄ ꝙ nō ꝯsideret deū pro principali obo imo eēt dignior si ꝯsideret deum tm̄ principalr ⁊ non alia entia. ¶ Qđ aūt illa scīa que ꝯsiderat deū tm̄ sit certior ⁊ nobilior hoc appet. Scīa. n. sortitur spēm ex obo principali. vñ si obiectū fuerit simplr in actu tūc scīa simplr est in actu vel i mediate hētur aliquid ad scīas in actu ⁊ si obꝫ fuerit tale ꝙ ipꝫ nō sit simplr in actu. tūc scīa simplr nō est i actu. Nūc āt ita est ꝙ ens ꝓꝫ ꝙ ens nō est simplr in actu qm̄ aliqd hꝫ de potētialitate. Naz dr̄e ens

eis sm ens sunt act⁹ ꝛ po⁹: ꝛ ideo ens sʒ ens non ē simpliciter in actu. deꝰ āt simplr est in actu ꝛ nō hʒ aliqd de potētialitate. Nūc āt ita est sm ꝙ dicit phūs. in 9. metħ. ꝙ malū ꝛ error ꝯtingit in scia ꝑ ꝑ potētialitatē admixtā. cū ergo scia dicat ee certior ꝛ icertior ex hoc ꝙ non ꝯtingit ei malū ꝛ error vel ex hoc ꝙ ꝯtingit ei malū ꝛ error tunc scia que ꝯsiderat ens sʒ ꝙ ens cui admixtū est aliquid de potētialitate ē min⁹ certa ꝙ̄ illa que ꝯsiderat de uno tm̄ cui nihil est admixtū de potētialitate. pʒ ergo clare ꝙ scia q̄ ꝯsiderat deū tm̄ cui nihil est admixtū de potētialitate est nobilior ꝛ dignior ꝛ certior ꝙ̄ illa q̄ ꝯsiderat deū ꝛ alia ētia tā ex pte rei ꝙ̄ ex pte modi sic declaratū ē.

Et tunc ad rōes dico ꝙ primū argᵐ magis arguit opᵐ ꝙ̄ ꝓpoᵐ dicit Aristo. ꝙ ꝯsideratio viliū arguit vilitatē scie. ꝯsideratio nobiliū arguit nobilitatē scie ꝛ tūc ꝑ hoc ꝙ ista scia ꝯsiderat ens sʒ ꝙ ēs ꝛ sub ente ꝯtinēt vilia magis dʒ arguere ꝙ non sit nobil' ꝙ̄ ꝙ sit nobilis ex hoc ꝙ ꝯsiderat ēo sʒ ꝙ ens. Sʒ adhuc possumus soluere ratonē. ad minorē cuʒ tu dicis ille est magis sciēs q̄ scit alia entia ꝛ deū ꝙ̄ʒ ꝙ̄ ille q̄ scit deū tm̄ dico ꝙ falsuʒ est sicut patuit supra. Et tūc ad aliā rōnē cuʒ tu dicis illa magis accedit ad ratonē scie que est ꝑ cās ꝙ̄ illa scia q̄ non est ꝑ cās. dico ꝙ veꝝ est in illis q̄ nata sunt sciri ꝑ cām. In illis q̄ non sunt nata sciri ꝑ cāʒ nō est veꝝ q: non hñt cām ꝛ iō non oʒ. ꝛ dico ꝙ ēt ꝙ metħ. aliq̄ scit per cām sicut illa q̄ cāʒ hñt ꝛ aliq̄ non ꝑ cāʒ sicut pᵐ pnᵐ ꝙ ꝑ cām sciri non pt cū cāʒ non hēat sʒ penit⁹ effugit rōeʒ cāe ꝛ sicut scia nō est nobilior itellectu imo ecō ita cognitio q̄ hʒ per cās non ē nobilior ꝙ̄ cognitio pncipioꝝ. ꝛc.

Questio Undecima.

t **Tunc** querit vtrū cā sit sbm huius scie ꝛ istā questionē mouet auic. ꝛ vꝫ pᵒ ꝙ cā posūt eē sbʒ huius scie ꝛ hoc sic. sapia est per cās. vñ cā est de rōne sapie. Nunc āt ita ē ꝙ illō ꝙ est de rōe sapie facit ad eē sapie. sʒ illud ꝙ facit ad eē sapie illud vꝫ eē sbm sapie. cū ergo cā faciat ad esse sapie cuʒ de⁹ sit de rōne eius vꝫ ꝙ cā sit sbʒ ei⁹. ergo ꝛc. Pʒ. illud ꝑ qd vna scia distinguit ab alijs illō vꝫ eē sbʒ ei⁹ cū g ista scia distiguat ab alijs ꝑ h ꝙ iᵃ spectat cās sim plr ꝛ ē d cāu simplr vꝫ g ꝙ cā sit sbʒ h⁹ scie saltē cā simplr. Hoc idē vꝫ ꝑ h ꝙ phs pᵒ icipit dterīare de cāis gᵒ ꝛc.

Ad istam qōnē ꝓcedit auicēna dīcō ꝙ cā non ē sbm d⁹ scie ꝛ ad hoc ostēdenduʒ ꝓcedit sic: ꝙ si cā eēt sbm huius scie hoc eēt vel sm ꝙ cā vel sʒ ꝙ talis cā vel sm ꝙ cadit sub rōne entis. ꝙ āt cā sm ꝙ cā non sit pᵒ sʒ eē sbʒ h⁹ scie hoc appet ex hoc qm̄ si cā esset sbm h⁹ scie sm ꝙ cā tunc oporteret ꝙ dīte ille que ꝯsiderant in ista scia eēnt dīte cāe sm ꝙ cā. hoc āt falsum est qm̄ q̄ dīe dterīant in ista scia sunt vnū ꝛ multa idē ꝛ diuersum act⁹ ꝛ poᵃ ꝛ multe alie q̄ nō sunt dīte cāe sʒ ꝙ cā sʒ entis sʒ ꝙ ens igit cā sm ꝙ cā non est sbm h⁹ scie sʒ ens sʒ ꝙ ens. Pʒ. non pt esse ꝙ ꝑs ꝛ ꝓtotū sint sbm eiusdē scie: cā aūt est ꝑs sbm h⁹ scie: qm̄ cā ꝛ cātum sunt ptes entis sʒ ꝙ ens ergo ꝛc. Aliā rōnē ponit Auicēna ꝛ est talis cognitio cāe sʒ ꝙ cā non pt hñt nisi ꝑ cognitionē reꝝ hñtiū cās ꝛ h declaro sic. cā. n. sʒ ꝙ cā non pt cognosci nisi ꝑ dependētiā qm̄ cā est illud ad c⁹ esse seqt aliud siue ad qd depēdet aliud cām āt est illō ꝙ scie ad eē alteri⁹ ꝛ depēdet ad ipm ergo pʒ ꝙ nō cognoscit cā sm ꝙ cā nisi per depēdentiā cū ergo cognoscit res hñs depēdentiā ꝛ cognoscit res talis ꝙ hʒ talē depēdentiā ad talē rē q: tūc cognoscit cā sm ꝙ cā qi tunc cognoscit cā ꝑ depēdentiā quā hʒ ipʒ cātū ad cām cuʒ ergo cognoscit cāe sm ꝙ cā non hēat nisi ꝑ cognitionē reꝝ hñtiū cās ꝛ cognitio sbi h⁹ scie pᵒ iprimit in aīa qm̄ sicut ipse dicit ꝛ ē valde nobile verbū res ꝛ ens pᵒ iprimunt in aīa ꝛ ipressionē eoꝝ nō pcedit ipressio alicuius. pʒ igit manifeste. ꝙ cā sm ꝙ cā nō est sbm h⁹ scie he sᵗ rōnes ꝑ q̄s ipe dicit ꝙ cā sʒ ꝙ cā nō pt eē sbʒ h⁹ scie. Pʒ. ꝙ cā sʒ ꝙ talis cā nō possit esse sbm h⁹ scie h pʒ. qm̄ si sic iaʒ cā ꝯsideraret sub rōe spāli. si tā ꝯsideraret: ꝛ sm ꝙ talis cā. Nunc āt istud repugnat scie cōi. s. ꝙ ꝯsideret aliquid sub rōne spāli ergo non pōt eē sbm scie h⁹ cā sm qd cā. Pʒ. dicit auic. si cā sʒ ꝯsideratonē absolutā nō pt eē sbm hui⁹ scie nec cā sm qd talis cā. tūc. n. si cā eēt sbm h⁹ scie hoc eēt sub rōne entis ꝛ tūc cā non eēt sbm h⁹ scie sʒ ens qm̄ illud est sbʒ in scia sub cuius rōne ꝯsiderant oīa illa que ꝯsiderāt in scia ꝛ iō ꝯcludit ꝙ cā nō est sbm h⁹ scie. Possumus tm̄ nos duab⁹ rōnibus breuib⁹ declarare ꝙ cā sm ꝙ cā nō pt eē sbm in aliqua scia spāli ꝛ ad hoc accīᵒ duas rōes vel duas ꝓpōnes quaꝝ pᵃ est qd illud est sbm in scia ꝙ pncipalr ꝯsiderat in scia ꝛ iᵃ ꝓpō vera est qm̄ scia sortit spēʒ ex obo pncipali ꝛ iō cū scia accipiat spēʒ ꝛ formā ex eo ꝙ pncipalr ꝯsiderat aliō erit sbʒ illi⁹ scie ꝙ pncipalr ꝯsiderat. Alia ꝓpō est ꝙ cā ꝛ cātū correlatiua sunt ꝛ sunt sil nā sicut est nā correlatiuoꝝ est ꝙ vnū nō pt itelligi sine altero ꝛ iō si sit aliqua scia que ꝯsiderat cāʒ sʒ qd cā etiā illa scia eque pncipalr ꝯsiderabit cātū ꝛ hoc est ipossibile. s. ꝙ aliqua scia que pncipaliter consideret aliqua duo quoniā tūc sequeret ꝙ aliqua scia sortiret sibi spēm ꝛ formā a duob⁹ eq̄ principalr ꝙ est ipossibile ergo ꝛc. Pʒ. sbm in scia est illō de quo ꝓbat aliqd in scia cā āt sm qd cā est illud per qd ꝓbat aliqd in scia de sbo. cū ergo eē illud de quo aliqd ꝓbari in scia ꝛ eē illud ꝑ qd aliqd ꝓbat in scia sint rōnes penitus diuerse pʒ qd lʒ illud qd est cā possit esse sbm alicui⁹ scie tm̄ cā sʒ qd cā nō est subiectū alicui⁹ scie.

Et tunc ad rōnes. Ad primā cū tu dicis cā facit ad eē sapie ergo est sbm. dico qd sapia nō ꝯsiderat cās pᵒ ꝛ pncipaliter. sʒ ens sʒ ꝙ ens pncipalr ꝯsiderat sʒ cā ꝛ cātū vnū ꝛ multa ꝛ talia sunt q̄dā que cōsequūt ens sʒ ꝙ ēs. ꝛ iō de talib⁹ pnt eē q̄dā estimatiōes sapie. Et aliter possum⁹ dīe qd nō oʒ qd illud sit sbm sapie qd facit ad eē sapie quocūqʒ mō sʒ ꝙ facit ad eē pncipaliter cuiusmōi nō est ꝯsideratio cāe sm qd cā. Ad aliā rōnē cū tu dicis illō vꝫ eē sbʒ scie ꝑ qd scia distinguit ab alijs sciētijs dico ꝙ veꝝ ē. si pᵒ ꝛ pncipalr distinguat ꝑ illō si āt non pᵒ ꝛ pncipaliter ꝑ illō distinguat nō oʒ qd sit sbʒ ei⁹ sicut pʒ de hoīe ꝛ risibili hō. n. distinguit ab alijs ꝑ risibile nec tm̄ oʒ qd risibile sit forma hoīs. ꝛc.

Signū aūt est sensuū dilectio: preter. n. vtilitatē ꝑꝑ seipsos diligunt: ꝛ maxīe alioꝝ: qui ē per oculos. Nō enim solū vt agamus: sʒ ꝛ nihil agere debentes: ipsum videre pre omnib⁹ vt dicam aliis eligimus. Tex. i.

Questio Duodecima.

q **Queritur** de scda ꝓpōe ꝙ̄ ponit phs in pnᵒ libri ꝛ circa illā ꝓpōnē q̄rit pᵒ vtrū sensus pter vtilitatē vite dēbeāt diligi ꝛ vꝫ qd nō. qm̄ sensus diligūt sicut dicit phs qm̄ ꝑ illos deuenim⁹ i felicitatē nr̄aʒ. cū g duplex sit btitudo loquēdo nālr vna q̄ ē sm prudētiā alia q̄ ē sm sapientiā si possumus ꝓbare ꝙ sensus ipediant vtrāqʒ felicitatē ꝓbatū erit ꝙ sensus non sunt diligēdi ꝙ aūt sensus impediāt felicitatē q̄ est sm prudētiā pʒ ꝑ hoc quoniam passiones que sunt sm sensus ipediūt ne homo possit regulari sm prudētiā ergo ꝛc. Pʒ. ꝙ ipediant aliā felicitatē pʒ ex hoc qm̄ felicitas que est sapia ꝯsistit in cognitione abstractoꝝ ꝑ sensus āt cognoscim⁹ sensibilia ꝑ q̄ retrahimur a cognitione abstractoꝝ ergo ꝛc. Ad vidēdū veritatē h⁹ qōnis pᵒ oʒ nos vidē quō cōparāt sensus ad aīaʒ ꝛ ad nos. Inuenim⁹ āt duos smones de aīa pm⁹ ē ꝙ aīa comparatur ad corpus ꝛ ad virtutes aliter organa sentiēdi. organicas sicut ars ad īstrumēta cui⁹ ꝓbatio est dat. n. cōmenta. m. 3. de anima istā ꝙ qñcunqʒ aliqua duo agētia cōcurrunt ad aliquē effectum. vnū illoꝝ est sicut principale agens ꝛ alteꝝ sicut instrumentū. Nunc autē ita est ꝙ ad actionē istam que est sentire cōcurrit aīa ꝛ virtutes sensitiue ꝛ ideo cū aīa sicut dicit phūs in. 2ᵒ. de anima sit illō quo pmo viuimus sentimus ꝛ itelligimus. aīa est principale agēs virtutes aūt siue poᵉ erunt sicut instrumēta. comparatur etiā aīa ad ipsas virtutes sensitiuas. sicut totum ad partes suas. qm̄ oēs iste virtutes comprehen-

duntur in aīa in quadā vertate ⁊ oēs actiones istarū virtutum agit aīa in vniuersali ita ꝙ per illā virtutem talem operationē pūa per visum actū viuendi. ⁊ ideo aīa cōparatur ad istas virtutes sensitiuas sicut totū ad partes suas potētiales: ⁊ cū partes potētiales quodāmodo sint perfectio totius iste virtutes sensitiue erūt pfectiones aīe ⁊ cum vnumqđqz diligat suam perfectionem. ⁊ sensus sint pfectiones aīe. sequitur ꝙ aīa diligat ipsos sensus. sicut pfectibile suam pfectionem. Cum ergo sensus sint instrumēta aīe sicut declaratum est ⁊ vnumqđqz agens diligat illud per qđ iuuatur in actione sua ⁊ aīa iuuatur in actionibus suis per ipsos sensus sicut per sua instrumēta patet manifeste ꝙ aīa diligit ipsos sensus. Sed qꝛ nō vꝫ phūs loqui de ista dilectione qua ipsi sensus diligunt qꝛ sunt pfectiones ſꝫ videt loqui de illa qua diligunt qꝛ iuuant aīam in sua operatione ⁊ due sunt opationes quibꝰ anima cōparatur ad sensus. s. opera vite ⁊ alie operationes. qbꝰ aīa deuenit in cognitionē: ⁊ de illa dilectiōe qua diligunt sensus ꝓpter opera vite nō loquitur phūs sed de illa dilectione qua diligunt ꝓpter cognitionē: ⁊ ideo declarādūꝫ est qualiter ꝑter vtilitatē vite nos diligamus ipsos sensus ꝓpter cognitionē. Anima. n. creatur sicut tabula nuda in qua nihil depictū est. vñ sicut materia pˢima est potētia tm̄ in ordine respectu naturaliū sic intellectus est potētia tm̄ in ordine intelligibiliū ⁊ ideo si aīa debeat cognoscere aliqd oportet ꝙ aliqd imprimat sibi. Illud āt qđ imprimitur sibi nō est abstractuꝫ ⁊ oppositū abstracto qm̄ ab eo ꝙ est penitus abstractū non fit abstractio. Similiter qđ imprimit sibi nō debet eē penitus corporale quoniā corporalia ⁊ intrīsece inter se maximaꝫ diuersitatem habēt ⁊ ideo illud a quo fit talis abstractio est medium inter penitus abstracta ⁊ penitus mālia ⁊ illud mediūꝫ est fantaᵐᵃ qđ nec penitus est corporale nec penitus abstractū ⁊ cū fantasmata qbꝰ fantasmatibꝰ aīa deuenit in cognitionem accipiātur ꝓpter sensus patet ꝙ aīa diligit sensus per ipsam cognitionē.

Et tunc ad rōnes. ¶ Ad primam cum tu dicis passiōes sensus īpediūt hoīes dico ꝙ verꝫ est homines nō habentes naturā bene ordinatā ſꝫ peruersam. ¶ Ad aliā rationē cum tu dicis cognitio sensibiliū hētur ꝑ sensus ⁊ ipsa retrahit nos a cognitione abstractoꝝ ⁊ dico ꝙ nō debemus sistere in cognitione sensibilium sed per cognitionē sensibiliuꝫ debemꝰ ire in cognitionem abstractorum. ⁊c̄.

¶ Questio Tertiadecima.

q **Ueritur** vtrum ꝓbare dilectioneꝫ scientie per dilectionē sensus sit ꝓbare dilectioneꝫ scīe per sigᵐ sicut dicit phūs in littera ⁊ arguitur ꝙ nō. sicut enim se hꝫ sensus ad sciam ita se habet dilectio sensus ad dilectionem scīe. ſꝫ sensus est cā scientie. ergo dilectio sensus est causa dilectionis scīe. vt videt. erit igr̄ ꝓbatio per causam ⁊ nō per signum. ¶ Pˢ. signum ꝑsupponit signatuꝫ sed signatū nō ꝑsupponit: ergo per signatū magis vꝫ probari signuꝫ quē signū per signatuꝫ. ergo ꝑ dilectionē scīe magis vꝫ probari dilectio sensus q̄ꝫ econuerso ergo ⁊c̄. ¶ Pˢ. sillogismi destruunt per signum ergo ad phm̄ nō pertinet ꝓbare per signum cum ergo methaˢ. sit phūs ad methaphysicū nō pertinebit ꝓbare per signum.

Ad videndum veritateꝫ huiꝰ questionis primo opꝫ videre qd est signum. dico ergo signū est id ꝙ dat rem ipaꝫ intelligere ⁊ effingit rōnem cause illius rei cuius est signum tunc vlterius in scīa est tria cōsiderare. s. habitum scientie ſm quem dicimur esse sapiētes siue sciētes in actu primo: ⁊ alia est cōsideratio scīe ſm quam dicimur esse sciētes in actu puro siue. 2ᵒ. ⁊ aliud est considerare in scīa. s. ipsum scibile a quo sortit̄ scīa speciem ⁊ formā: mō dico ꝙ 3ᵃ. via possumus deuenire in cognitionē huius. s. ꝙ ꝓbare dilectionē scīe per sensum est ꝓbare dilectioneꝫ scīe per signum ⁊ hoc possumus videre tā ex pte habitus scīe tā ex pte ꝯsideratōis scīe q̄ꝫ ex parte scibil. pᵒ ex pte habitꝰ scīe sensus. n. ordinat̄ ad itellectū ⁊ cognitio sensus ad cognitionē itellectus ordinat̄ ⁊ cognitio intellecta est finis cognitōis sensitiue ita ꝙ sensus est sicut illud qđ est ad finem. Nunc āt ita est ꝙ inter ea que sunt ad finē ⁊ ipsum finē est talis ōrdo: quoniā ea que sunt ad finem sunt causa essendi effectiue ipm̄ finem: ea aūt que sunt ad finē non sunt cā diligendi ipm̄ finem. ſꝫ eꝯᵒ. ꝙ āt ea que sunt ad finem sunt cā essendi ipꝫ finē pꝫ ex hoc: quoniā finis hꝫ eē per actionē siue opationē: ⁊ iō illa que sunt priora in operatione illa sunt priꝰ causandi ipm̄ finē. ea āt q̄ sunt pᵒ in opatione sunt ea que sunt ad finē. ⁊ iō ea que sunt ad finē sunt cā essendi ipm̄ finē ſꝫ ea que sunt ad finē non sunt cā qꝛ finis diligatur. cuius rō est qꝛ sicut phūs ⁊ cōmē. in 2ᵒ. hꝰ dicūt finis ⁊ bonū ideꝫ. vnde finis est bonū ꝑ se. ea autē que sunt ad finē non hn̄t rōnem boni nisi inq̄tū vnūquodqꝫ ordinat̄ ad finē ⁊ q̄ꝫtum vnūquodqꝫ eoꝝ attingit ad finē tantū bonū est. Nunc āt ita est ꝙ illud qđ hꝫ rōnē diligibilis hꝫ rōneꝫ boni: ꝯnā ex eo ex quo hꝫ aliqd ad rōnem boni ex hoc hꝫ ꝙ diligatur. cū ergo sicut iam declaratū est finis hꝫ per se rōneꝫ boni. ea āt que sunt ad finem nō hn̄t rōnem boni nisi ex eo ꝙ ordinant̄ ad fineꝫ pꝫ ꝙ ea que sunt ad finē non diligunt̄ nisi ꝓpter ipꝫ finē ⁊ iō cū finis sit ꝑor in itētione manifeste appꝫ ꝙ ea que sunt ad finē nō sunt cā qꝛ finis diligatur. imo eꝯᵒ ea que sunt ad finē diligunt̄ ꝑꝑ ipm̄ finem. ¶ Ex hijs ergo arguitur sic sensus sicut dictum est comparant̄ ad intelᵐ humanum sicut ea que sunt ad finē ipm̄ finē ⁊ ideo ex dilectione scīe hētur dilectio ipsiꝰ sensus sicut ex dilectiōe finis hētur dilectio eoꝝ que sunt ad finē: cum ergo sicut dictum est ꝑꝰs sigᵐ est illud qđ dat itelligere rē ⁊ nō est cā illius rei cꝰ est sigᵐ ⁊ dilectio sensus dat itelligere dilectionē scīe. sicut dilectio eoꝝ que sunt ad finē dat intelligere dilectionē ipsius finis ⁊ dilectio sensus nō est cā dilectionis scīe ſꝫ potius eꝯᵒ sicut iam declaratum est. appꝫ manifeste ꝙ ꝓbare dilectionē scīe per sensus est ꝓbare dilectionē scīe per signum sicut ꝓbaret̄ dilectio pueri a matre ꝑ dilectionē nutricis. Et videt̄ sine dubio ista probatio per sensum maxime cōpetit intētioni phi. qꝛ phi intētio est ꝓbare ꝙ scīa sit maxīe diligēda ⁊ hoc fecit multū cōpetenter ꝑ sensuꝫ: qm̄. n. ex dilectione vniꝰ arguit̄ dilectio alterius illud ꝑꝑ eius dilectionē arguit̄ dilectio alterius maxime diligit̄ quoniā ꝑꝑ vnūqđqꝫ tale ⁊ illud magis: quoniā si ꝑꝑ dilectionē pueri dilectio ē nutricis sit potes cōpetent̄ arguere ꝙ puer maxime diligat̄: ⁊ iō cuꝫ ex dilectione scīe sit dilectio sensus potes arguere ꝙ scīa maxime diligat̄ ⁊ ſꝫ ita sit ꝙ dilectio scīe cāet dilectionē sensus ⁊ nō eꝯᵒ in inferēdo tm̄ ōbemus ⁊ possumꝰ ꝑ͠uiserre ex dilectiōe eius ꝙ est ad finē dilectiones finis nō tm̄ eꝯᵒ. cām autē qꝛ hoc est quilꝫ inspicere pōt considerando naturā finis ⁊ eius qđ est ad finē ⁊ qꝛ ꝑmisse ōbēt esse tales ꝙ ſꝑ inferāt cōclōnē ⁊ iō probando per dilectionem sensus dilectionē scīe optime fecit phūs. pꝫ autem ꝙ ꝓbare dilectionem scīe per sensum est ꝓbare per sigᵐ et hoc pꝫ ex cōsideratione scīe. sensus. n. iuuat vꝫ inducit ipm̄ intellectū ⁊ cōsideratio sensus iuuat cōsiderationeꝫ intellectus. si nō nimis in moret̄ cōsideratio sensus. si eñ nimis in moret̄ cōsideratio sensus: impedit̄ cōsideratio intellectus ⁊ etiā ecōuerso. cōsideratio intellectus īpedit cōsiderationē sensus alteriꝰ sicut videmus ꝙ qñ vnꝰ hō cogitat ⁊ itelligit vnus alius hō hñ transibit iuxta ipꝫ ⁊ ipm̄ nō videbit. Si ergo cōsideratio scīe ⁊ itellectꝰ iuuatur per sensum ⁊ aliqñ īpeditur per sensuꝫ ⁊ signuꝫ sicut dictuꝫ est ꝑꝰs: est illud ꝙ dat rē itelligere ⁊ nō est cā rei appꝫ ꝙ dilectio sensus est sigᵐ dilectōis scīe ⁊ iō ꝓbare ipaꝫ ꝑ dilectionē sensus ē ꝓbare ipaꝫ ꝑ signuꝫ hꝫ inq̄tuꝫ īpedit̄ deficit a rōe scīe vel a ꝓbatōe dilectōis scīe. ¶ Illud etiā patet per ipm̄ scibile. quoniam methˢ. inuestigat naturas rerum: sicut naturaꝫ sbē ⁊ alioꝝ: nunc āt ita est ꝙ accñtia illa que per sensum cognoscunt̄ sunt sigᵐ naꝝ ipsaꝝ reꝝ sicut multuꝫ ponderare ⁊ non diminui in igne ⁊ esse hñ sonoꝝ illa accñtia auri naꝫ declarāt cuꝫ ergo 1ᵒ accñtia q̄ cognoscunt̄ ꝑ sensus sint significatiua naꝝ ipaꝝ

rerum cognitio illoꝝ accidentiū per sensus est cognitio naturaꝝ ipsaꝝ per signū ⁊ illa ꝓbatio est multū bōa que accipit̄ ex pte sēsibilis. p3 ergo ꝙ ꝓbatio phi per signū fuit ⁊ hoc p3 tā ex parte sēitus sciē. tā ex pte ꝯsiderationis sciē q̄ etiam ex parte sēsibilis.

Tunc ad rōes rn̄dēdū est. Et p° ad primā dico ꝙ argͫ primū peccat ꝑ fla3 accn̄tis aut peccat in materia: p° possumus dīe ꝙ peccat in mā cū tu dicis sicut se h3 sensus ad sciā3 sic se h3 dilectio sensus ad dilectionē sciē ergo sicut sensus ē cā: ita dilectio sensus est causa dilectionis sciē dico ꝙ falsū est qm̄ nō sicut se h3 sensus ad sciam ita se h3 dilectio sensus ad dilectionē sciē sicut ia3 declaratū est: p3 ēt esse fallatiā accn̄tis cū tu dicis sicut se habz sensus ad sciā3. ita ⁊c. dico: veꝝ est ꝙ sicut se h3 sensus ad sciā3 in rōne efficiētis ita sese h3 dilectio sensus ad dilectionē sciē in cā finali qm̄ dilectio sciē est finis dilectionis sensus sicut sensus est cā essendi sciam: s3 cū dicis in minori s3 sensus est cā sciē ergo dilectio sensus ē cā dilectionis sciē. non valet imo est ibi fallatia accn̄tis qm̄ extraneū est ipsi sensui ⁊ accidit sibi ꝙ diligat̄ inquantū est cā essendi sciā3 qr nō diligit̄ dilectōe que fit cā s3 que fit cāta. ¶ Ad aliā rōnē cū tu dicis signum ꝓsupponit signatū3 dico ꝙ falsū est vel possumꝰ dīe ꝙ sicut est signū ita ꝓsupponit ⁊ qr sensus est signū3 in diligēdo nō in efficiēdo ⁊ iō non op3 ꝙ prius sit sciā q̄ sensus: s3 ꝙ p° diligat̄ veꝝ est. ¶ Ad scd̄am rōnē cu3 tu arguis. syllogismi destruunt̄ per signa dico ad hoc ꝙ duplex est signū3. est quoddā necessariū3 ⁊ īfallibile ⁊ est aliud signū ꝙ nō est necessariū nec īfallibile s3 ꝓbabile signū3 tūc dico ꝙ silli destruunt̄ per signa qm̄ nō sunt necessaria ⁊ infallibilia s3 ꝓbabilia ⁊ per talia signa nō d3 arguere auctor s3 silli nō destruunt̄ per signa necessaria imo per talia bn̄ arguit auctor. Nunc āt ita est ꝙ dilectio sensus est signū3 necc̄iū3 ⁊ infallibile ipsiꝰ dilectionis sciē ⁊ iō per tale signū3. bn̄ pt̄ arguere phūs. ¶ Vel pōt dici aliter ꝙ phūs non tantū3 intēdit facere istā sciam s3 ēt intēdit vt legētes ⁊ etia3 audientes intelligāt istam sciam ⁊ hoc facit multotiens per signa ⁊ per signa acquiescunt̄ ipsi sciē ⁊ iō bn̄ potest phūs per signa declarare ipsam scientiam. ⁊c.

¶ Questio Quartadecima.

q **Ueritur** vtrū visus sit magis diligēdus īter oēs sensus ⁊ vr̄ ꝙ nō qm̄ inter oēs sensus ille ē magis diligēdus qui facit ad esse q̄ ille qui nō facit ad eē cū aūt tactus faciat solus ad esse vr̄ ꝙ tactus inter oēs sensus sit magis diligēdus. ¶ P̄. s vr̄ sic ille sensus est magis diligendus in cuiꝰ sensibilibꝰ magis delectāmur: nūc sit magis delectamur in sensibilibꝰ tactꝰ q̄ in sensibilibꝰ alioꝝ sensuū ergo ⁊c. ¶ P̄. probat̄ ꝙ visus nō sit magis diligendus. q̄tū ēt ad cognitionē. sed tactꝰ: dictū. n. est ꝙ cognitio fit per ꝯiunctionē cognoscētis ad cognoscibile: s3 enī tactꝰ maxime iūgat̄ maxime suo cognoscibili qr fit per mediū intrinsecū sicut dicit phūs in. 2°. de aīa caº de tactu vr̄ igit̄ ꝙ q̄tū ad cognitionē: tactus sit magis diligēdus.

Ad oppositū est phūs ⁊ hoc sufficiat ad istā partē. ¶ Ad istā q̄ōne3 aliqui volūt rn̄dere per duplicē distinctionē. dñt. n. sic si tu queris qs sensus sit magis diligendus simplr̄ dico ꝙ tactus simplr̄ ⁊ maxime est diligēdus inter oēs sensus ⁊ per ꝯn̄s gustus cū gustus sit quidā tactus sicut dī in 2° de aīa ⁊ rō huiꝰ est sicut dñt ipsi qm̄ tactus est fundamētum oīu3 sensuū ⁊ iō simplr̄ est magis diligēdus. Si aūte3 tu q̄ras qs sensus s̄m qd sit magis diligēdus ⁊ q̄tū ad cognitionē. tūc vlteriꝰ distinguūt: dñt. n. ipsi ꝙ q̄tū ad cognitionē hoc pt̄ eē duplr̄ cu3 duplex sit cognitio q̄dā. n. est cognitio que accipit̄ per īuētionē q̄dā āt que acq̄rit̄ per disciplinā. si tu q̄ras qs sensus sit magis diligēdus q̄tū3 ad cognitionē que fit p inuentionē tūc visus est magis diligendus. Si āt tu q̄ras q̄tū ad cognitionē que acq̄rit̄ per disciplinā tunc auditꝰ est maxime diligēdus cū auditꝰ sit maxime disciplinabilis. sic rn̄dent ipsi. vr̄ āt ꝙ p̄ma distinctio nō est vera ⁊ 2ª nō ē penitus ad ꝓpositū. Q̄d āt pª distinctio sit falsa s p3 ex dcō phi in s. 3. de aīa dicit enim ibi ꝙ tactꝰ facit ad eē animalis qm̄ al' est ꝑꝑ tactū alij āt sensus faciūt ad bn̄ esse. Ex hoc arguit̄ sic bn̄ eē est maius bonū q̄ esse qm̄ eē icludit̄ in s ꝙ dico bn̄ eē ergo bn̄ eē est maius bonu3 q̄ eē cum āt rō dilectionis sumat̄ ex bonitate iō magis diligēdu3 qd est magis bonū. cū ergo sicut dictum est bn̄ esse sit magis bonum q̄ esse. bn̄ esse erit magis diligēdū: ergo ⁊ sensus alij a tactu cū faciāt ad bn̄ eē erūt magis diligēdi q̄ tactus qui facit ad eē. ¶ P̄. rō eoꝝ per quā ipsi ꝓbāt ꝙ tactꝰ est maxime diligēdus. ē magis ad oppositū eoꝝ q̄ ad ꝓpositum qm̄ ex hoc ꝙ tactus est fundamētū. seq̄t̄ ꝙ ex hoc h3 rōnē mālitatis qm̄ fundamentū hēt rōnem materie illud āt ꝙ supaddit̄ h3 rationē forme ⁊ iō alij sensus habēt magis rōnē formalem q̄ tactus quoniā tactꝰ est fundamentū omniū alioru3 sensuū: cū ergo ratio ꝑfectionis ⁊ dilectōis sumat̄ ex forma magis q̄ ex mā vr̄ ꝙ ista rō per quā ipsi arguebāt tactum esse magis diligēdū arguat magis oppositū q̄ propositū. ¶ P̄. hoc idē appet ex hijs que dicta sunt prius. quoniā dictū est prius ꝙ quedā res sunt que dñr ꝑfecte qr sunt rō ꝑfectionis sicut forma dī eē non qr h3 esse per se. s3 qr est rō essendi. Nūc āt dicebat̄ ibi ꝙ l3 ens ⁊ bonū ꝯuertant̄. dñr tn̄ s̄m rōnem ꝯriā quoniā illud ꝙ dat entitatē simplr̄ dat bonitatē s3 qd ⁊ eꝯ° cū ergo tactꝰ det entitatē simpliciter respectu alioꝝ sensuū quoniā per ipm̄ al' est al': tactus dabit bonitatē s̄m qd alij āt sensus cū non dēt entitatē simplr̄ dabunt bonitatē simplr̄ cu3 ergo rō dilectionis sumat̄ ex bonitate: magis erūt diligēdi alij sensus q̄ tactus. Scd̄a aūt distinctio non est ad ꝓpositū quoniā phūs intēdit ꝙ simpliciter visus est maxīe diligendus. Et ꝑꝑ hoc dō3 est ꝙ īter oēs sensus visus est maxime diligendus ⁊ hoc p3 ex tribꝰ. sicut3 nos vellemus arguere maiorē bonitatē vel dilectionē alicuius instr̄i q̄ alterius hoc faceremus ex tribꝰ: tū qr illud instr̄m magis facit ad actionē illius agētis tū qr minus impedit̄: tū qr illud qd agit instr̄m ipm̄ illud est nobiliꝰ. silr̄ ex tribus possumus arguere ꝙ visus est maxīe diligēdus: tū qr facit nos magis cognoscere. tū qr minꝰ īpedit̄: tū qr illō qd cognoscimus per istū sensu3 est nobiliꝰ: ꝙ āt visus sit maxime diligēdus qr nos facit maxīe cognoscere. hoc appet quoniā visus inter oēs est spūalior ēt in mālior ⁊ quia qd magis īmateriale est magis cognoscit nā dicit cōmē. in. 2°. huiꝰ ꝙ mā est īpeditiua cognitiōis ⁊ ꝑꝑ hoc visus magis cognoscitiuꝰ est cu3 sit imālis ⁊ spūalior q̄ alij. ¶ P̄. hoc idē possumus sic declarare. qr visus īter oēs sensus minꝰ impedit̄ ⁊ hoc p3 in gustu. videmus. n. ꝙ lingua īpedit̄ ꝑꝑ amaritudinē ita ꝙ nō pt̄ bn̄ sentire ipsam dulcedinē s3 visus cū statim viderit ipsam albedinē si remoueat̄ palpebra hēt pcipere nigredinē ⁊ sic est in oībus alijs p3 ergo ꝙ cū visus minꝰ īpediat̄ q̄ alij sensus ꝑꝑea ꝙ ē magis diligēdus. ¶ P̄. visus est magis diligen. qr etiā illō qd cognoscimus per visu3 est nobiliꝰ qr illō qd cognoscimꝰ per visum est lucidū corpus. corpus āt lucidum īter oīa corpora tenet primatū cū cognoscimus etiā per visu3 corpora celestia que sunt sempiterna ⁊ immortalia īter omnia corpora: patet igit̄ ꝙ visus est magis diligendus. tu3 ex hoc ꝙ per ipm̄ maxime cognoscimus. tum ex hoc ꝙ minus impeditur tu3 ex hoc ꝙ illud qd cognoscitur per visum est nobilius.

Et tūc ad rationes rn̄dēdū. Ad primā cum tu dicis. tactus facit ad esse visus āt ad bn̄ esse dico ꝙ rō magis fuit ad oppositu3: q̄ ad ꝓpͫ vel arguit oppositu3 q̄ ꝓpoͫ. quoniā ꝑ hoc ꝙ visus facit ad bn̄ eē tactus āt ad esse magis debēt arguere ꝙ visus est magis diligēdus cu3 bn̄ esse sit magis bonu3 q̄ esse. ¶ Et tunc ad aliā rōnē qn̄ tu dicis magis delectamur s3 sensum tactus q̄ s3 aliu3 sensu3 dico ꝙ l3 magis delectamur s3 tactu3 non ꝑꝑ hoc at̄ ꝙ ꝑꝑ hoc magis diligēdus sit simplr̄ s3 magis diligendus sit ꝑꝑ necessitate3 quoniā rō dilectionis simplr̄ nō sumit̄ ex ipsa delectatiōe necessarioꝝ ītuita. ¶ Ad 2ͫ cu3 tu dicis ille sensus ē magis diligēdus q magis cognoscit. veꝝ ē ⁊ tu dicis tactꝰ ē magis cognoscitiuꝰ

est ꝙ̃ aliquis alius sensus: dico ꝙ falsũ est immo est minus cognoscitiuus cũ inter omnes sensus sit mãlior ⁊ in probas inter omnes sensus magis vnit suo sensibili q̃ꝫ per modũ itrinsecũ. Dõo ꝙ circa oẽs sensus mãles vnit mãlior suo sensibili ⁊ imimutatio eius a sensibili est imutatio mãlior imutationibus oiũ aliorum sensuum ⁊ propter istam maiorem imutationẽ mãlẽ nõ arguitur maior cognitio imo minorẽ arguit: cũ materia sit ĩpeditiua cognitionis sicut cõmẽtator in .2°. hui⁹ ait. ⁊c̃.

Causa autem est: quia hic maxime sensuum nos cognoscere facit: ⁊ multas rerũ differentias demonstrat. Tex.i.

Questio Decimaquinta

q **Veritur vtrum** visus pluriũ rez differentias nobis ostendat sicut vult phũs in p⁹ huius libri ⁊ videtur ꝙ nõ: q̃ꝫ ille sensus differentias nobis ostẽdit vt videtur cuius sunt plures. sed ipsius tactus sunt plures differẽtie ergo ⁊c̃. Pꝫ. Dicit phylosophus in scõo de anima ꝙ nos habemus meliorẽ tactuꝫ ergo vt videt: tactus plures differentias ostendit q̃ꝫ visus cum habeamus ipsuꝫ meliorẽ. Pꝫ. Per aliũ sensum q̃ꝫ per visum possumus cognoscere aliqd de substantijs separatis sicut per auditum ergo ⁊c̃.

Ad istam questionem possumus sic dicere ꝙ differentia siue diuersitas quãtum ad p̃sens: ex tribus attendit. primo ex parte materie. 2°. ex parte forme ⁊ 3°. ex parte circunstantiaꝝ. primo enim ex parte materie attenditur differentia quãdo illud inuenitur in pluribus mãebus sicut sensibile tactus in plurib⁹ mãebus inueniẽ q̃ꝫ ipꝫ sensibile gustus: sensibile.n. tact⁹ sunt quattuor qualitates. s. calidũ humidũ. frigidum. ⁊ siccuꝫ: sensibile aũt gustus est sapor. Nunc aũt ita est ꝙ calidum ⁊ alie qualitates inueniũtur tã i mistis q̃ꝫ in simplicibus corporibus sapores aũt inueniũtur in mistis corporibus ⁊ odores siliꝫ. Attendit ẽt differentia ex parte forme ⁊ hoc iam patebit. Attenditur etiã differentia q̃ꝫtũ ad circũstantias que sunt prope. lõge ante ⁊ retro. sursum ⁊ deorsuꝫ. dextrũ sinistrorsum ⁊ t^a non reducuntur ad naturã materie nec ad naturam forme ꝫ sunt circũstantie quedã tunc dico ꝙ visus pluriũ rez differentias nobis ostendit ⁊ q̃ꝫtũ est ex parte materie ⁊ q̃ꝫtum est ex parte forme ⁊ q̃ꝫtuꝫ est ex parte circunstantiarũ ꝙ tam visus ex p̃te materie plures differentias nobis oñdit pꝫ q̃ꝫtũ ꝓpriũ siue sensibile siue obiectũ ipsius visus est lucidũ primo ⁊ per se: lucidũ aũt inuenitur in pluribus mãebus numero q̃ꝫ aliqđ sensibile alioꝝ sensuũ q̃ꝫ lucidũ inuenitur tã in simplicibus q̃ꝫ in mistis saltem aliquibus ⁊ inuenitur lucidũ in corporib⁹ sp̃ celestibus ⁊ ꝓpter ħ visus plurium rez differentias nobis ostendit q̃ꝫtum ex parte materie: ꝙ autẽ plurium rerũ differentias nobis ostẽdit ex parte forme ħ apparet q̃ꝫ inter ceteros sensus visus plures formas eiusdem generis cognoscit: ꝙ ego sic intelligo: pisces eniꝫ ꝓpter malaꝫ dispositionẽ: oradesvisus q: habẽt duros oculos nõ possunt cognoscere nisi albũ aut nigrum medios aũt colores nõ cognoscunt sicut pallidũ aut fuscum. sed si videant pallidũ indicãt ipsum nigrũ esse. Similiter est de visu respectu alioꝝ sensuũ visus eni inter omnes sensus hẽt organũ melioris dispositionis q̃ꝫ visus est sp̃ũalior omnibus sensibus ⁊ ideo hẽt organũ melioris dispõnis q̃ꝫ alij sensus ⁊ magis denudatũ a sensibilib⁹ q̃ꝫ organuꝫ alicuius alterius sensus. Organũ enim tactus compositũ est ex sensibilib⁹ sensus tactus: ⁊ iõ q: non est penitus denudatus a qualitatibus tangibilib⁹ ideo tactus nõ potest cognoscere oẽs differentias tãgibiliũ sed excellentes tangibilium cognoscit: hoc etiã pꝫ in organo gustus lꝫ ei organum gustus nõ sit cõmixtum ex aliquo sapore q: tamẽ lingua recipit infectionẽ ꝓpter ħ gustus male cognoscit oẽs differentias gustabiliũ. Sicut patet in organis oium aliorum sensuũ: ⁊ ideo cum visus hẽt organum melius dispositũ ⁊ magis sp̃ũale q̃ꝫ aliqs alius sensus ⁊ minus recipiat impedimẽtũ patet ꝙ inter omnes alios: sensus visus plures formas in eodẽ genere cognoscit ⁊ ideo ex parte forme plures differentias cognoscit. Et ecce do vobis optimũ exemplum. canis enim plures differentias odorũ cognoscit q̃ꝫ homo sed ħ non ex parte materie est q̃ꝫ nõ cognoscit canis plures differẽtias odorum q: odorabilia canis sunt in pluribus mãebus q̃ꝫ odorabilia hominis: sed quia canis habet organũ odoratus melius dispositum q̃ꝫ homo: similiter est in visu hominis respectu aliorum sensuũ. Visus etiã plures differentias nobis ostendit ex parte circũstantiarũ q̃ꝫ visus cognoscit prope longe ⁊ sursum ⁊ deorsum ⁊ dextrorsum ⁊ sinistrorsum. ⁊ per hoc ꝙ visus cognoscit a longe differt a tactu ⁊ gustu: visus etiaꝫ illud ꝙ cognoscit cognoscit dyametraliter licet eniꝫ species coloris sicut albedinis per quãlibet partẽ medij multiplicetur ⁊ lꝫ etiã per totum oculum recipiatur: visus tamẽ non cognoscit ipsum visibile nisi dyametraliter ⁊ propter hoc visus bene iudicat de sensibili: ꝙ ipsuꝫ est dextrũ: ⁊ sinistrum sursuꝫ ⁊ deorsuꝫ ante ⁊ nõ ante: ⁊ in hoc differt visus ab auditu ⁊ odoratu auditus enim ⁊ si audit ipsam campanam nescit tamẽ iudicare vtrum illa campana sit ad dextrũ vel ad sinistrum ⁊ hoc est ꝓpter illas resecationes aeris ⁊ similiter est de odoratu caũs: patet ergo ꝙ visus magis ostẽdit plures differentias rerũ q̃ꝫ aliquis alius sensus. tũ ex parte materie tum ex parte forme tum etiã ex p̃te circunstantiaꝝ.

Et tunc ad rationes rñdẽduꝫ ẽ in dictis: ille sensus plures differẽtias nobis ostendit. ⁊c̃. Dico ꝙ ipsius tactus nõ sunt plures differentie q̃ꝫ ipsius visus ⁊ si non sunt tot cõtrarietates. Possumus etiã aliter soluere. dicẽdo ꝙ licet ipsius tactus sint plures differentie q̃ꝫ ipsius visus cum nõ omnes differẽtias tangibiliũ cognoscit ipse tactus sicut visus cognoscit omnes differẽtias visibilium. Et tertio modo possumus soluere aliter dicẽdo ꝙ sensus tactus nõ est sensus vni⁹. Ad argumentum aliud dicendũ est ꝙ phũs nõ comparat tactum hominis ad alios sensus hominis sed cõparat tactum hominis ad tactum aliorũ animaliũ ⁊ ideo nõ sequitur ꝙ si homo habet meliorem tactũ aliorum animaliũ ꝙ tactus pluriũ rerum differẽtias ostendat. Ad aliud cuꝫ tu dicis: per auditũ potest homo cognoscere substãtias separatas: dico ꝙ nec per visum: nec per auditũ potest homo cognoscere substãtias separatas: si tñ per aliquã voceꝫ ponatur ad cõsignificandũ deũ vel aliquã substantiam separatam similiter põt fieri per aliquã scripturã ꝙ rep̃sentabit ipꝫ dñi: vel per aliqđ aliud signũ visibile deũ intelligimus.

Animalia quidez igitur natura sensum habentia fiunt. Ex sensibus autem quibusdam quidem ipsorum memoria nõ fit: quibusdam vero fit. Et propter hoc alia quidẽ prudentia sunt: alia vero disciplinabiliora non potentibus memorari. Tex.i.

Questio Decimasexta.

q **Veritur** vtrum bruta habeant prudentiam ⁊ videtur ꝙ nõ q̃ꝫ prudentia sicut dicit phũs est recta rõ agibilium: cũ ergo bruta nõ habeant rationeꝫ videtur ꝙ bruta nõ habeant prudentiaꝫ. Preterea prudentia est melior arte: sed bruta nõ participant experimẽto: vel arte: ⁊ si participant p̃ticipãt paruꝫ sicut dr̃ in l̃ra: ergo non hñt prudentiã: Preterea ꝙ bruta non habeãt prudẽtiam propter memoriam hoc apparet. Memoria enim est ipsorum preteritorum. prudẽtia autem est ipsorum agibilium cũ enim preterita nõ possunt nõ p̃teriisse ⁊ facta non possunt nõ fieri immo deus nõ posset facere de preterito nõ preteritũ: sicut dicit phylosophus in .6. ethy. cõmendãs ipsum agatõ dñẽ ꝙ hoc solo priuatur deus. scilicꝫ ꝙ non potest facere ꝙ genita sint igenita p⁹.

ergo ꝓpter memoriā non debemus ponere ꝙ bruta habeant prudentiā: q2 memoria respicit necessaria ⁊ immutabilia ſʒ prudētia respicit contingentia ⁊ variabilia.

Ad istam questionem respondent breuiter aliqui ⁊ dicunt ꝙ prudentia inuenta in brutis nō est prudentia ꝓprie dicta: sed prudētia que inuenit̄ in brutis nihil aliud est q̄ꝫ q̄dā sagacitas naturalis siue quedā instinct⁹ naturalis per quē agunt bruta ea que agunt: ⁊ h̄ declarāt per exemplum sicut formica exn̄s in estate hn̄s memoriā famis p̄terite in hyeme ꝯgregat fructum ⁊ ea ex quibus possit viuere in hyeme: ⁊ silr yrundo facit nidū suū quadā sagacitate naturali. ℂ Sine dubio istud ꝙ isti dicūt nō hʒ veritatē q̄m si prudentia in brutis esset sagacitas nature cuʒ sagacitas ⁊ instinctus nāe insint oībus aīalibus brutis quecūqʒ sint illa: tūc oīa bruta aīalia essent prudētia ⁊ h̄ non est verū ꝙ.n. oībus brutis insit sagacitas nāe patet: q̄m non est aliqd̄ brutum aīal in mūdo qd̄ si pungat̄ ꝙ nō retrahat se: ⁊ ꝙ ipsi dicūt ꝙ formica in cinor famis in hyeme ꝯgregat in estate falsuʒ est Nam si mō nasceret̄ formica ⁊ esset estas: mō congregaret nō ꝓp famem preteritā sʒ ꝓp naturalem instinctum. ℂ Et ꝓp hoc est aliter breuiter dd̄. dd̄ enī est ꝙ prudentia ꝓprie inuenitur in hoībus ⁊ per aliquā similitudinē inuenit̄ in brutis ⁊ si nos volumus videre qualiter prudentia similitudinarie inuenit̄ in brutis opʒ nos videre qualiter prudētia inueniat̄ in hoībus. Dicit.n. phūs.6. ethi. ꝙ prudētia est habitus cōsiliatiu⁹. Ille enīʒ hō prudens est qui scit cōsiliare hoīes de agendis. vn̄ prudētia nō est ipsius finis. q̄m nullus ꝯsiliaret de fine. quis.n. est ille medicus qui cōsiliet̄ vtrū dbeat itroducere infirmo sanitatē: sʒ consiliū est de hijs que sunt ad finē. consilium etiā nō est de ipossibilibus sicut dr̄.3°. eth. sʒ de hijs que contingunt aliter se hēre: cōsilium āt est de hijs que spectāt ad nos: de hijs āt que nō subiacēt humane ptāti nullus cōsiliari dʒ. sicut dic̄ phūs: ⁊ ꝓp hoc prudētia in hoīe est hitus ꝯsiliatiu⁹ siue aliqd regulans hoīeʒ nō de fine sʒ de hijs que sunt ad finē nō impossibilib⁹: sʒ de hijs que sunt ⁊ pn̄t aliter se hēre: ⁊ ī hijs que spectant ad nos que subiacent ptāti humane. Nūc āt ita est ꝙ in hoīe quedā sunt in quibus fert̄ hō naturaliter ⁊ vniformiter sp̄ ⁊ in talibus nō est error: quedā āt sunt in hoīe in que nō fert̄ hō naturaliter nec sp̄ ⁊ vniformiter ⁊ in hijs cōuenit error ⁊ sic difformitas ⁊ in talibus idiget hō regula quadā qua dirigat̄ ipse in talibus ⁊ hec regula est prudētia proprie dicta. Silr̄ est in brutis q̄dā.n. sunt in eis in que bruta feruntur nālr̄ ⁊ sp̄ vniformiter sicut dicit phūs in 2° phy. ꝙ aranea facit telā nāliter ⁊ sp̄ vniformiter ⁊ yrundo nidum: ⁊ in talibus nō bruta indigent regula aliqua que dirigat ea in tales opationes q̄m in talibus bruta errare non pn̄t sed agunt ea quodam instinctu nāli: aliqua vero sunt in brutis in que bruta nō ferunt̄ naturaliter nec sp̄ vniformiter sʒ in talibus cōuenit error ⁊ difformitas sicut pʒ ꝙ vna formica ꝯgregat i illo loco ⁊ alia formica in alio loco. nō enī oēs formice congregant in eodē loco: ⁊ in talibus in q̄bus bruta nō agunt vniformiter egēt aliqua regula que dirigat ipsa bruta in tales opationes ⁊ i° regula est memoria: videmus.n. ꝙ vna formica congregat vnū granū frumenti in vno loco ⁊ alia granū frumēti in eodē loco ⁊ nō in alio ⁊ hoc ē q2 illa formica hʒ memoriā de loco in quo posuit primū granuʒ. videmus āt ꝙ formica vadit iterū ad aceruū a quo accepit primū granum: ⁊ h̄ est q2 hʒ memoriam q̄ vnde accepit primū granuʒ. vn̄ ipsa memoria est prudētia in brutis.

Et tunc ad rōnes primo respondenduʒ est ad illud ꝙ tu dicis prudētia est recta ratio agibiliuʒ verū est accipiendo prudentiā ꝓprie ℂ Ad aliū. cū tu dicis prudētia est melior arte verū ē prudentia ꝓprie dicta. ℂ Ad aliud cuʒ tu dicis memoria est ipsoꝝ p̄teritoꝝ dico ꝙ verū est ⁊ cū dicis ꝙ prudentia est ipsoꝝ agendoꝝ dico ꝓp memoriā nō ponit̄ prudētia in brutis ꝓp h̄ ꝙ bruta faciant p̄terita non esse p̄terita sʒ ponitur prudentia in brutis ꝓp memoriā q2 ipsa memoria est ipsa prudētia in brutis cum regulet ea in agibilibus.

Prudēntia quidē sunt sine addiscere: q̄cūqʒ sonos audire nō potētia sunt: vt apes. Et vtiqʒ si aliqd̄ aliud hm̄oī est aīaliū genus. Addiscūt aūt cū memoria: ⁊ hūc hūt sensuʒ. Tex. i.

ℂ Questio.17.

q **Ueritur** Utrum solus auditus sit sensus disciplinabilis ita ꝙ habētia auditū sint solū disciplinabilia: ⁊ vr̄ ꝙ non q̄m agens agit illud qd̄ est in potētia sm̄ illd̄ qd̄ est in actu cū ergo doctor sit sciēs in actu per visuʒ doctor agit in discipulum sciētē in potētia per visum in potētia. Ille ergo sensus maxime disciplinabilis est per quē homo magis cognoscit. cū ergo hō magis cognoscat per visum q̄ꝫ per aliquē aliū sensum vr̄ ꝙ visus sit magis disciplinabilis q̄ꝫ auditus. ℂ P̄. videmus.n. ꝙ q̄dā sunt aīalia sicut apes: que sonos audire non pn̄t q2 nō hēt auditum ⁊ tn̄ disciplinabilia sunt: q̄m per sonū bacini q̄n percutit̄ ad ipm̄ cōgregantur hm̄oī aīalia ad locū vnuʒ ergo ⁊c. ℂ P̄. Dicit phūs in.7. phy. ꝙ sedēdo ⁊ quiescendo fit aīa prudēs. Ille ergo sensus vt vr̄ nō maxime disciplinabilis est in quo cōsistit maxime motus iter oēs sensus. cū ergo in auditu sit maxīe motus. q̄m sonus cōsistit in motu aeris. ergo vt vr̄ auditus est minus disciplinabilis q̄ꝫ aliquis alius sensus.

Ad oppositū vr̄ esse phūs in lr̄a. ℂ Ad istā q̄ōneʒ r̄ndetur sic. dn̄t enim aliqui ꝙ aīal est hn̄s disciplinabile per aliū sensum q̄ꝫ per auditū ⁊ h̄ manifestāt in multis: mīn nō hn̄tes auditū hn̄ disciplinabiles sunt p visum sicut apparet ad sensuʒ: ⁊ tunc dn̄t ꝙ auditus dr̄ esse solus disciplinabilis ꝓpter h̄ ꝙ magis disciplinabilē inter oēs alios sensus. ꝓp hoc dr̄ solus auditus disciplinabilis q2 per quandā excellentiaʒ: Sine dubio illud ꝙ dn̄t nō est verum: eadem.n. rōne se queretur ꝙ cuʒ per visum simus maxime cognoscentes ⁊ visus sicut prius dictū est primus sit maxīe cognoscēs iaʒ sequeretur ꝙ solus visus eēt cognoscitiuus ⁊ hoc est falsuʒ. ℂ Et ideo per aliā viā possumus deuenire ad dissolutionē hui⁹ q̄ōis ⁊ hoc p° vidēdo duplicē ꝯpationē ipsius sensus. sensus enim cōparat̄ ad aīam sicut instrm̄ ad agens principale sicut prius declaratū fuit. Nunc aūt ita est ꝙ instrm̄ principale est mediū inter agens principale ⁊ ipm̄ opus ⁊ ideo instrm̄ hʒ duplicem opationē. cū sit mediū īter agens ⁊ opus. hʒ enim ipm̄ instrm̄ vnā opationē ad ipm̄ agens ⁊ aliā ad ipsum opus ⁊ ideo cū sensus cōparetur ad aīam sicut instrm̄ ad artem sensus habebit duplicem cōpationem vnā ad aīam ⁊ aliam ad ipsaʒ operationē. vn̄ sicut instrā cōparantur ad artem sic sensus cōparat̄ ad aīam ⁊ sicut enim quelibet ars hēat sua propria instrā sic aīa hʒ suos proprios sensus ⁊ sicut instrā artis virtualiter reseruant̄ in arte ita sensus oēs virtualiter reseruant̄ in aīa. Tunc vlterius cum sit natura quedam particularis ⁊ quedā vl̄is: natura particularis saluatur in vno: nā vl̄is saluatur in pluribus. Nunc āt ita est ꝙ lʒ nā particularis deficiat in aliquo ⁊ in paucioribus ꝓp aliquas monstruositates: nā nihilominus vl̄is: vt in pluribus deficere non pōt: ⁊ ꝓpter hoc licet sit aliqd̄ aīal quod deficiat in aliquo sensu: natura tn̄ illi⁹ speciei in oībus istis sensu deficere nō pōt. Est vlterius intelligendū: ꝙ actio instrumēti est duplex: quedā est actio instri per se ⁊ quedā per accidens. Actio instrumēti per se est q̄n quis vtitur illo instrumēto in opus deputatum illi instrumēto in operationē sibi debitam. Actio vero per accidēs est q̄n quis vtitur instrumēto in opus nō sibi debitum ⁊ propriū: sicut cū quis vtitur subtulari ad hauriendū aquā. ℂ Tunc dico ꝙ quoddā est disciplinabile per se ⁊ ꝓprie: quoddam nec per se nec ꝓprie: sʒ per accidens: ⁊ quoddā nullo modo. ℂ Tunc dico ꝙ auditus est ꝓprie disciplinabilis: Unde illud anial qd̄ hʒ auditum est ꝓprie ⁊ per se disciplinabile: illud tn̄ aīal quod nō hʒ auditum: natuʒ est tn̄ habere auditū est disciplinabile per accidēs: q2 lʒ aīa

non habet auditū: q2 tñ oēs sensus virtualiter reseruant in anima: sicut instrā artis virtualiter reseruātur in arte: propter hoc aīa non hñs auditum: nata tñ habere auditū potest vti aliquo instrō ad disciplinā: sicut homo pōt vti fistulari ad auriendū aquaz: quamquā enim aliqs sensus nō sit pp disciplinam: aīa tñ potest vti illo sensu quasi per accñs ad disciplinam ⁊ pp hoc muti sunt disciplinabiles nō per se: ʒ per accñs: quoniā ipsi vtunt aliquo sensu ad disciplinā sicut ipso visu qui tñ non est ꝓpter disciplinā: Est aūt aliud aīal qō non est disciplinabile: nec per se nec per accñs: sicut illud aīal cuius aīa non hʒ auditū nec nata est hēre auditū ⁊ ꝓpter hoc pʒ φ auditus est sensus proprie disciplinabilis ⁊ si quid sit disciplinabile nō habens auditum hoc visum est quomodo sit.

Tunc ad rōnes dicendum est cum tu dicis φ agens ⁊c. Dico φ facis fallaciā cōsequētis: quoniā tu arguis sic. Visus est maxime cognoscitiuus ergo maxime cognoscitiuus: ista cognitiōe que est per disciplinā ⁊ hic est maxime ꝓcessus fallacie ꝯñtis nō enim sequit. φ si visus est maxime cognoscitiuus simplir φ sit cognoscitiuꝰ maxima cognitione que est per disciplinā. ¶ Ad aliud qō arguis de apibus. s. φ apes nō habēt ⁊c. Dico φ si apes congregent in vno loco qñ percutit baccinum hoc nō est φ audiāt sonos: q2 sicut dicit phūs apes sonos audire nō pñt: quoniā auditum nō hñt. Sed congregant in aliquo loco pp motum aeris qui forte aliquā passionem infert apibus: sicut tonitrua scindūt ligna propter motū aeris: ⁊ ex hoc nō sequit φ apes sint disciplinabiles: sed solū φ cōtineant ⁊ congregent in vnū locum ꝓpter amorē. ¶ Ad aliud dicendū est cum tu dicis sedendo ⁊ quiescēdo aīa fit prudēs: Dico φ auditus nō dicitur disciplinabilis: q2 si aīa semꝑ audiret: semꝑ fieret prudens: ⁊ nunq̄ȝ cogitaret ⁊ cōsideraret de auditis: vn̄ auditus dicit disciplinabilis: q2 est via in disciplinā: ⁊ hic hʒ locū distinctio quā assignat cōmentator in libro de sensu ⁊ sensato dicēs: φ disciplinabile pōt dici dupli vel q2 est fōm discipline: vel q2 est via in disciplinā. Primoº dicitur itellectꝰ disciplinabilis: q2 est fōʒ discipline: Scdō mō dr̄ auditus disciplinabilis q2 est via in disciplinā ⁊c.

Alia quidē igitur ymaginationibus ⁊ memoriis viuunt: experimēti autem parū participant hominū autē genus arte ⁊ rationibus fit autē ex memoria hominibus expimentū: eiusdem nāq3 rei multe memorie vnius experientie potentiā faciunt: ⁊ fere videtur scientie simile experimentum esse: ⁊ arti. Tex. i.

Questio Decimaoctaua.

q **Queritur** de generatione experimēti ⁊ primo querit. Utrū experimētū fiat ex pluribus memorijs ⁊ vr̄ φ non: quoniā sicut se hʒ sensus ad memoriā: ita experimentū ad memoriā: cum ergo ex vno sensu possit fieri memoria vna: videt simlr ex vna memoria posse fieri experimētum vnū. ¶ P̄. experimentū est particulariū particulare vero est respectu: Unius ergo vt videt experimentū est ex vna memoria. ¶ P̄. experimentū ex respectu actionis cū ergo actio fit in vno: videt φ experimētum ex vna memoria fieri possit.

Ad oppositum est dictū phī in littera. ¶ Ad istam qōnem rñdent aliqui dicētes sic φ ex vna memoria nō pōt fieri experimētū ⁊ hoc declarāt sic: quoniā si aliquis dederit aliquā herbā alicui infirmo: ⁊ hoc solū vt sanetur infirmus nescit hō vtrū natura sanauerit vel herba: ⁊ forte ita bene sanasset natura infirmū si non dedisset sibi illā herbam ⁊ iō si ex illa vice vellet hō cōiecturare φ talis herba sanauit talem egritudinē: posset hō decipi ⁊ ideo cum ex vna memoria nō possit hō discernere vtrū talis herba sanauerit vel nō pp hoc dicunt ipsi: φ īpossibile est φ ex vna memoria fiat experimentū. Sine dubio lȝ isti deueniant in cognitionē veritatis: non tñ hñt bonum modū deueniendi in cognitionē veritatis: quoniā ipsi deueniūt in veritatem per accidēs: nam rō casualitatis per accñs respicit experimentū ⁊ per se artē. Nunc aūt φ semꝑ obmittendum est illud qō est per accñs in aliqua re: ⁊ accipiendū est illud qō est per se: ⁊ pp hoc si nos volumus bñ videre vtrū ex vna memoria possit fieri vnū experimentum opʒ nos scire qd est experimētū. Est intelligendū φ experimentū est collatio particulariū. Vñ ipsi milites: qui sunt multoȝ expu: ⁊ fuerunt in multis bellis quādo sunt in aliquo bello cōferunt inter se ⁊ iudicāt vtrū sit fugiendum an nō. Vñ cum impossibile: sit vnū factuȝ esse simile alteri totaliter: opʒ esse multa in memoria: cū experimentū sit collatio particulariū. Unde cū vnius nō sit collatio sed multoꝝ: ⁊ experimentū sit collatio particulariū opʒ multa esse in memoria: ex qbus fiat vnum expimentum: dato etiā φ esset aliqō factum simile: adhuc cū in illo facto sint multa opʒ experimētum fieri ex multis memorijs: ⁊ ne oporteat facere qōneȝ de hoc dicto. s. φ experimētū fit ex multis memorijs: posset esse qō: ad quā virtutem pertinet conferre particularia.

Ad hoc sunt duo modi dicēdi: dicit eniȝ cōmētatorꝭ 3º. de aīa φ illa virtus cuius est ꝯferre ista particularia est ipse itellectus. ¶ Alij sunt qui dicunt: φ non solū intellectꝰ est ille qui cōfert: ista particularia ʒ virtus cogitatiua. Vñ dicunt ipsi φ cogitatiua confert ipsa ꝑticularia ⁊ q2 ipsius rōnis est cōferre: ⁊ pp hoc dicunt φ cogitatiua est quedā ratio ꝑticularis ⁊ hec est rō medicoꝝ qui dicūt: φ imaginatiua est in anteriori parte capitis: cogitatiua est in medio: memoria est in posteriori pte capitis. Isti sunt duo modi dicendi: qs istoꝝ bene dixerit declaro. Credo. n. φ si cogitatiua ꝯferat particularia hoc nō est fm φ cogitatiua: qm̄ si cogitatiua ʒ φ hmōi cōferret ista particularia cuȝ cogitatiua īueniat in brutis: bruta tunc hērent experimētum φ est falsuȝ dicit phūs in litera φ parꝫ artis ⁊ experimēti participāt ipsa bruta ⁊ iō si hoc faciat ipsa cogitatiua: hoc nō est scōm φ hmōi ʒ hoc est respectu intellectus ⁊ pp hoc cū actio magis debeat attribui ꝑncipali agenti: meliꝰ dicendū est φ ad intellectū ꝑtinet collatio particulariū: quā ad virtutem cogitatiuā: cum hoc nō faciat nisi in virtute ītellectꝰ.

Tunc ad rōnes dicēdum est ⁊ pº ad primam. Sʒ vt videamus qd est ibi per se: dicēdū est: φ qñ in memoria fit intētio plena ⁊ hoc ex vno sensu. Tūc ex vno sensu: bñ fit vna memoria ⁊ hoc est qñ sensibile bñ est nouū ita φ bene figurat ibi sensus: ⁊ fiat forēs īpressio in sensu: tunc ex tali sensu bñ fit vna memoria: ⁊ pp hoc pueri bñ rememorāt sicut nos de his que videmus in iuuētute qm̄ que vidēt pueri sunt eis noua: sed aliqñ cōtingit φ ex vno sensu nō fit vna memoria: ⁊ hoc est qñ ex illo sensu fit intētio semiplena ⁊ nō ꝑfecta: ʒ cum de rōne experimēti sit collatio particulariū: ⁊ vnius nō possit esse collatio: pp hoc licet memoria aliquādo possit fieri ex vno sensu: expimentuȝ tñ ex vna memoria fieri non potest. ¶ Ad aliā patet solutio ⁊c.

Hominibus auteȝ scīa ⁊ ars: per experientiam euenit. experiētia quidē enim artem fecit sicut ait recte dicens: ʒ inꝰ experiētia casuȝ: fit aūt ars cum ex multis expimentalibus cōceptionibus vna fit vniuersalis: velut de similibꝰ acceptio. Acceptionē quideȝ. n. habere φ callie ⁊ socrati hac egritudine laborātibus contulit: ⁊ ita multis singulariū experimēti est. Qō autē omnibus hmōi scōm vnam specieȝ determinatis hac egritudine laborātibus contulit: vt flegmatices: aut colericis: aut estu febricitātibus artis est. Tex. i.

¶ Questio Decimanona.

q **Veritur** utrum ars generet ex experimento: et videtur quod sic: quoniam triplex causa invenitur: quedam est causa proprie et per se: et quedam est causa non proprie et quedam est causa per accidens. modo est talis differentia inter istas causas: quoniam causa proprie est cuius propositum infert propositum et oppositum infert oppositum: causa autem non proprie: est que non infert oppositum: ut si dicatur album colorat ergo nigrum non colorat: non sequitur quia album non colorat in eo quod album: sed in eo quod coloratum: causa autem per accidens est: que licet propositum aliquid inferat: non tamen infert oppositum: ut si ambulatio fit cum coruscationis per accidens: ita quod nullo ambulante coruscavit: non oportet quod si non ambulaverit quod non fiat coruscatio: modo probo quod experimentum sit causa per se et propria artis: experimentum enim infert artem et oppositum infert oppositum sicut dicit philosophus in littera: experientia facit artem in experientia casum: vel non artem. ¶ Item. magis se videtur habere ars ad experimentum: quam memoria ad sensum: sed impossibile est quod memoria fiat sine sensu ergo impossibile est quod ars fiat sine experimento. ¶ Item. propter admirari inceperunt homines philosophari unde homines admirantur quando ignorant causam cum ergo expertus ignoret causam videtur quod admiratio proprie conveniat tantum experimento: cum ergo admiratio precedat scientiam: videtur quod experimentum precedat artem.

Ad istam questionem dicendum est breviter: quod experimentum est respectu cognitionis quia: ars est respectu cognitionis: propter quid tunc dico quod si nos accipiamus cognitionem (quia) et cognitionem (propter quid) communiter et largo modo: tunc dico quod quedam est ars que supponit cognitionem (quia) et quedam sunt artes que non supponunt: (quia) sicut dicit philosophus in libro posteriorum quod artes principales bene sciunt propter quid et ignorant causam (quia) si autem nos accipiamus experimentum proprie: cum experimentum proprie sit cognitio (quia) ordinata ad opus. ¶ Dico quod possumus accipere cognitionem (propter quid) dupliciter vel cognitionem (propter quid) acquisitam per doctrinam vel per inventionem: si autem queratur utrum experimentum precedat cognitionem propter quid acquisitam per doctrinam: dico quod non: immo aliqui sunt homines qui bene habent artem medicine: et tamen non experti sunt. Si autem queratur utrum experimentum precedat cognitionem (propter quid) acquisitam per inventionem dico quod sic: cum enim aliquis viderit quod talis herba curaverit infirmum talem: quia est calida: et infirmitas frigida: sicut cum aliquis viderit experimento: quod reubarbarum quod est forte humidum et frigidum sanat talem coleram: cum sit calida et sicca et sic experimentatus fuerit de multis herbis acquirit tunc artem medicine et format principia artis: sicut quod contraria contrariis curantur: et sic de aliis.

Tunc ad rationes dicendum est. ¶ Ad primam cum tu dicis: experimentum infert artem et oppositum infert oppositum. ¶ Dico quod experimentum infert artem non acquisitam per doctrinam sed bene per inventionem et oppositum experimenti non infert oppositum artis acquisite per doctrinam sed per inventionem. ¶ Ad aliud cum tu dicis magis se videtur habere ars ad experimentum: quam memoria ad sensum. ¶ Dico quod verum est de arte acquisita per inventionem non per doctrinam. ¶ Ad aliud dicendum est quod admiratio precedit artem acquisitam per inventionem et non per doctrinam. etc.

Ad agere quidem igitur experientia quidem nihil ab arte differre videtur: sed expertos magis proficere videmus sine experientia rationem habentibus. Causa autem est: quia experientia quidem singularium est cognitio: ars vero universalium. Actus autem et generationes omnes circa singularia sunt: non enim medicus sanat hominem nisi secundum accidens: sed Calliam: aut socratem. aut aliquem sic dictorum: cui esse hominem accidit. Si igitur sine experimento quis rationem habeat: et universale quidem cognoscat in hoc autem singulare. Ignoret: multotiens quidem peccabit: singulare namque magis curabile est. Tex. i.

¶ Questio Vigesima.

q **Veritur** utrum artifex sit melior experto et arguitur quod non quoniam illud est melius quod magis appropinquat ad finem sed expertus magis appropinquat ad finem quam artifex ergo et hoc patet quod magis appropiquet expertus operi finis: quam artifex expertus ad operari. ¶ Item. arguitur sic dicit philosophus primo politicorum quod quando aliqua duo ordinantur ad aliquod unum: illud quod est propinquius illi ad quod ordinatur illud est principalius in illa re: cum ergo ars et experimentum ordinentur ad aliquod unum scilicet ad actionem ergo experimentum est propinquius actioni quam ars: videtur quod expertus sit melior artifice: sicut anima est melior corpore cum sit principalior et magis appropinquat fini hominis

Ad hec breviter dicendum est: quod aliquid sit melius alio potest esse dupliciter vel in se vel respectu alterius: et illud quod est bonum respectu alterius: est bonum quia est utile: tunc dico quod si tu queris de bonitate maiori vel minori respectu alterius et hoc est quia magis utile tunc dico quod expertus est melior quam artifex quia est magis utilis ad opus quam artifex et huiusmodi rationem bonam assignat philosophus in littera: dicit enim quod experimentum est circa particularia et actiones sunt circa particularia: ars autem est circa universalia unde experimentum per se respicit ea que sunt circa actiones: ars autem quodam modo respicit ea que sunt circa operationes: et propter hoc cum experimentum sit pars eius circa ea circa que sunt actiones: ideo magis utilis est in opere expertus quam artifex. ¶ Aliam rationem possumus assignare et videtur mihi quod sit bona: sic est in regulis artis: sicut in regulis legum et principiis: quoniam sicut regula legis habet veritatem in universali et falsitatem in particulari et per accidens: sic regula artis habet veritatem in universali et falsitatem contrahit in particulari et per accidens verbi gratia. ¶ Regula legis est: quod reddat unicuique quod suum est: tamen idem potest habere falsitatem per accidens: sicut si ab aliquo homine auferatur cultellus ex quo velit se occidere: non debet reddi sibi cultellus. Unde licet illa regula habeat veritatem in universali tamen per accidens potest habere falsitatem: ut in proposito exemplo. Similiter est in regula artis scilicet. ars medicine precipiat quod tali infirmitate laboranti danda est flebotomia: tamen ista regula per accidens potest habere falsitatem: ut si infirmus nimis debilitatus est: et si daretur flebotomia moreretur et sic in multis aliis cum expertus cognoscat illa per que impediuntur illa per que contrahit regule falsitatem respectu artis per accidens: et talia accidentia cognoscat melius quam artifex: apparet manifeste quod respectu operis melior est expertus quam artifex: tum quia per se est circa ea circa que sunt actiones: tum quia expertus cognoscit omnia illa accidentia: que per accidens impediunt regulam artis si autem nos accipiamus aliquid esse melius in se et non respectu alterius. ¶ Tunc dicendum est quod artifex est melior experto: ratio huius est: quoniam id est melius in se quod ad meliorem finem ordinatur: et est propinquius fini principali cum ergo artifex sit propinquior fini principali hominis qui ex puris naturalibus acquiri potest: qui quidem finis est scire sive sapientia patet quod artifex in se est melior experto: quod autem artifex magis accedat ad finem principalem hominis quam expertus patet per dictum philosophi: quoniam sunt sapientes qui cognoscunt causas experti autem causas ignorant artifices possunt etiam docere: experti vero non: signum autem scientis est posse docere: patet ergo quomodo est artifex melior experto in se non respectu operis. ¶ Ad rationes patet solutio per iam dicta. etc.

Cuius autem gratia: nunc sermonem facimus hoc est: quia denominatam sapientiam circa primas causas et principia existimant omnes: quare sicut dictum est prius: expertis quidem quemcumque sensum habentibus: sapientior videtur Artifex autem expertis: architector autem manu artifice: speculati

ui autez magis actiuis: Qđ quidem igit sapientia ⁊ circa quasdam causas ⁊ principia sit scientia manifestum est. Tex.i.

¶ Questio Uigesimaprima.

q **Ueritur** vtrū artes mechanice sint meliores speculatiuis: ⁊ videt ꝙ sic q: illud est melius ꝙ magis facit ad viuere: artes mechanice sunt huiusmoi. ⁊c. ¶ P̄s. illud qđ includit opus ⁊ ꝯsideratonē: illud est magis bonū: cum ergo artes speculatiue tantū includāt consideratonē: mechanica aūt includit opus ⁊ ꝯsideratonē ergo vt videt mechanica est melior ꝙ speculatiua.

Ad oppositū est pħs. ¶ Ad istam qōnez possumus dicere qđ aliqua res dicitur hēre bonitatem tripliciter (in se) in cōparatione ad aliud ad qđ ordinant ⁊ etiā ex modo scđm quem acquirit. ¶ Aliqua enim res dicit hēre bonitatem in se qñ illa res est sui ipsius grā ⁊ nō alterius: sicut seru⁹ est gratia dñi sui: dñs est gratia sui: dicit autē res aliqua habere bonitatē per cōparatonē ad aliud ad qđ cōparatur: sicut qñ aliqua res ordinat ad aliqđ bonū totum: ex hoc illa res sortitur totaz bonitatē: ⁊ iō qđ ordinat ad maius sortitur inde maiorē bonitatez. Dicit etiā aliqua res habere bonitatē ex hoc: ꝙ modus acqrendi illius est maior ꝙ modus acqrendi alterius: ⁊ hoc pz ex scđo celi ⁊ mūdi. Si enim dūe res sint: hñtes eundez finē: ceteris paribus: si vna illaꝝ acqrit finē per plures motus ꝙ alia: que acquirit talem finē per pauciores motus: illa est melior. ¶ Tūc dico ꝙ speculatiue sunt meliores mechanicis in se: quoniā sunt sui ipsius grā: ⁊ speculatiue ēt sunt meliores in cōparatione ad id ad qđ ordinant: quoniā speculatiue ordinant ad pfectiones aie: mechanice ad bona corporis: sicut. n. aīa est melior corpore: sic artes speculatiue sunt meliores mechanicis: q: speculatiue ordināt ad bona aie q: ad pfectiones ipsius: mechanice ad bona corporis. Sunt ēt meliores mechanicis speculatiue: quātū ad ipm moduz acqrendi: speculatiue. n. per pauciora acquiruntur ꝙ mechanice sicut patet manifeste.

Tunc ad rōnes cuz tu arguis pmo: ꝙ ille artes sunt meliores: que magis faciunt ad viuere: dico ꝙ magis debem⁹ arguere oppositū. ¶ Ad aliud cum tu dicis: illđ qđ includit in se magis bonū: illud est meli⁹. ¶ Dico ꝙ hñ verꝝ est: q: artes mechanice includunt ꝯsideratonē ⁊ opus: tñ cum vnumqđqz habeat bonitatē ex eo ꝙ principalr includit: ⁊ artes mechanice pmus includāt opus ⁊ ꝯsideratonē pp opus: speculatiue autē ꝯsiderantur pp se: ⁊ non ꝓpter opus: magis āt denoīantur mechanice ex cōpatione ꝙ ex ꝯsideratōe.

Quoniam autem sciam hāc querimus: circa quales cās: ⁊ circa qualia principia sapiā ⁊ sciā sit: hoc vtiqz cōsiderānduz erit. Si itaqz accipiat aliquis existimātes: quas de sapiente habemus fortassis ex his manifestum erit: primum itaqz sapientē scire omnia maxime sicut decet accipimus non singularem scientiā eorum habentem. Tex.ii.

¶ Questio Uigesimasecunda.

q **Ueritur** vtruz sapiētis sit oīa scire ⁊ arguit ꝙ nō: quoniaz si sapiens vel methaphisicus oīa sciret tunc alie scie supfluerent: vt videt: ꝙ est incōueniens. ¶ P̄s. partes oēs adequant suo toti: cum ergo scie particulares oēs sint quasi ptes methaphisice omnes scie pticulares adequabunt isti scie sicut ptes suo toti: ergo ꝯsideratio sđ aꝝ particularium: adequat ꝯsideratoni sciaꝝ methaphisicaꝝ cum ergo ꝯsideratio sciaꝝ particularium non se extendat ad oīa: quoniā multa sunt sicut pbat Auicenna in p° metha. sue de qbus scie pticulares scire non pñt sicut de deo ergo nec vt vī cōsideratio huius scie ad oīa poterit se extendere g° sapientis siue methaphisici nō erit oīa scire. ¶ P̄s. si sapiens oīa cognoscit aut cognoscit oīa in vniuersali: aut in pticulari: in pticulari nō: quoniaz tunc supfluerent alie scie pticulares. nec in vli quoniā cognitio aliquoꝝ in vli est cognitio ipfecta si methaphisic⁹ cognoscit oīa in vli tunc ei⁹ cognitio erit in po^a ⁊ ipfecta.

In oppositū est pħs in lrā dicit ꝙ sapiētis est cognoscere oīa. ¶ Ad istā qōnez rñdent aliqui dupliciter via: ondendo quō sapientis sit oīa cognoscere: scđo oñdendo qualiter ista cognitio sapientis non dī: in potentia. ¶ Ad p^m ꝓcedunt sic dicunt enim: ꝙ methaphisicus oīa cognoscit q: methaphisicus ꝯsiderat pma principia ⁊ vlia entis cum ergo oīa virtualiter in illis pncipijs vlis nature entis: ⁊ illa pncipia vniuersalis nature entis cognoscat: ⁊ ꝯsideret pp hoc dicunt methaphisicum siue sapientē oīa cognoscere. ¶ Ad scđz ꝓcedunt sic dicunt enī ipsi ꝙ cognitio sapientis respectu vlis: nature entis: est cognitio in actu ⁊ nō in po^a: quoniā vlē in naturā ꝯsiderat sapiens per ꝓpria pncipia vlis nature entis: ⁊ iō cognitio est respectu vlis nature entis: q̄ cognitio est in actu. Cognitio tñ que est respectu eoꝝ que subdunt vli nature entis est cognitio in po^a: ecce ad hoc optimuz exemplū si esset aliqua scia que ꝯsideraret aīal scđz ꝙ aīal: cognitio aīalis scđz ꝙ aīal esset cognitio in actu. vñ ⁊ illa scia cognoscit aīal scđm ꝙ aīal in actu: ea tñ que subdunt nature aīalis illa scia cognoscit in po^a. ⁊ q: vnumqđqz denoīatur ab eo qđ est per se. ⁊ nō ab extraneo. ⁊ methaphisicus ꝯsiderat vlēz naturā entis per se ea autez que subdunt vniuersali nature entis ꝯsiderat per accñs: ⁊ ipse methaphisicus cognoscat in actu ea q̄ per se ꝯsiderat: sicut vniuersalem naturā entis pp hoc dicit cognitio sapientis in actu simplr ⁊ nō in potentia. ¶ Uñ sine dubio nulla istaꝝ viaꝝ bona est. quoniā si prima via bona esset: sequeret ꝙ qlibet hō esset methaphisicus. quoniaz quilibet hō cognoscit vniuersalia pncipia entis. Uñ dicit cōmentator p^a pncipia sunt sicut locus ianue in domo ita ꝙ sicut in loco ianue in domo nullus errare pōt q: nemini latet: sic in ipsis pncipijs nemo errare pt: sꝫ cuilibet nota sunt. sꝫ sicut pt errare homo ⁊ decipi in his que sunt intus domuz. sicut in angulis. sic pt hō errare in his que sunt intra pma pricipia sicut in ꝯclusionibus. Si ergo sapiēs diceret oīa cognoscere q: cognoscit oīa vniuersalia principia entis cū quilibet hō vniuersalia principia entis cognoscat tūc quilꝫ hō eēt methaphisicus? Scđa via nō est bona. qm̄ scđm illam positionē sequeret ꝙ methaphisico nō plus occurreret cōsiderare de deo ꝙ de lapide. ¶ Scđm istam positionē etiā seqretur ꝙ methaphisicus nō distingueret īter species entis: cuius declaratio est euidens: qm̄ si methaphisicus cognosceret in actu vlē in naturā entis. ⁊ ea que subdunt enti cognosceret tantū in potentia: cū cognitio entis in actu ⁊ cognitio entis in potētia nō sit distincta sequeret de necessitate ꝙ methaphisicus nō distingueret inter materiā primā ⁊ formā primaz inter substantiā mālem ⁊ īmaterialem. inter sbam ⁊ breuiter inter multas spēs entis: distingueret methaphisicus sꝫ hoc est falsum: distinguit. n. methaphisicus inter sbam ⁊ accñs inter primā materiā: ⁊ primā formam. inter sbam materialē ⁊ in materialē ⁊ inter multa talia sicut patebit ⁊ ꝓpter hoc sicut mihi vī possumus aliter dicere ⁊ melius ꝓcedere ad solutionē qōnis ⁊ hoc sic per cōparationem que est potentiaꝝ ad actus ⁊ ad obiecta sua ⁊ est cōparatio habituū ad actus ⁊ ad obiecta: quoniā potētie distinguunt per actus ⁊ obiecta: ⁊ iō par est cōparatio potētiaꝝ ad actus ⁊ obiecta ⁊ habituū ad actus: ⁊ ideo eūdē ordinem quez inuenimus in potētijs debemus q̄rere in habitibus: in potētijs inuenimus talē ordinē: ꝙ quāto aliqua potētia superior est: tanto plura ꝯsiderat: exemplū: naz quicqd cognoscit virtus pticularis inferior cognoscit virtus superior: sicut pz de sensu cōmuni: qui est altior virtus inter virtutes sensitiuas. Uñ quicqd cognoscūt virtutes sensitiue particulares sub rōnib⁹ particularib⁹ sicut visus

sub ratione coloris ꝛ gustus sub rõne gustabilis ꝛ sic de alijs cognoscit sensus cõis sub rõne vniuersaliori: q̃m sub rõne sensibilis ꝛ plura adhuc cognoscit sensus cõis ꝙ̃ cognoscãt sensus pticulares: quoniã sensus cõis actiones sensuũ particulariũ cognoscit: qḋ facere non pñt sensus particulares: nisi scḋm ꝙ inuntur sensui cõi. ¶ Silr autem talis est ordo in habitibus ꝙ quãto habitus supior est: tãto plura ꝯsiderat: ꝛ habitus supior cõsiderat ꝛ cognoscit quicqd ꝯsiderat ꝛ cognoscit habitus iferior ꝛ adhuc plura sicut est de virtute supiori: ꝛ iõ cũ methaphisica sit habitus superior oĩbus alijs habitib⁹: methaphisica cognoscit ꝛ ꝯsiderat oĩa illa: que cognoscit vel ꝯsiderat quecũqȝ alia scia particularis ꝛ adhuc plura: q̃m deũ ipm ꝛ substantias abstractas: cognoscit ꝛ ꝯsiderat: methaphisica ipa ad quã tñ scie particulares attingere nõ pñt ꝛ oĩa illa que cognoscũt alie scie particulares cognoscit certissime ipsa methaphisica. ꝛ hoc tñ magis patebit post sicut sensus cõis aliquid cognoscit: ad qḋ cognoscendũ alij sensus particulares attingere nõ pñt: sicut dictuȝ est ꝛ sic pȝ quomodo methaphisicus omnia cognoscit.

Ad rõnes dicendũ est. ¶ Ad primã cum tu dicis cuȝ oĩa cognosceret sapiens tunc alie scie supfluerent istud ad pñs põt solui solutione cõi: qḋ magis patebit post. ¶ Soluit aũt cõiter dicendo ꝙ si scie particulares ꝯsiderarent sub eisdem rõnib⁹ sub quibus methaphisica cõsiderat: ea que cognoscit ꝛ ꝯsiderat: tunc alie scie particulares superfluerent. ſȝ sic non est imo sub alijs ꝯsiderationibus cõsiderãt scie particulares ꝛ methaphisica ꝛ ꝑꝑ hoc nõ supfluunt. ¶ Ad aliud argumentũ cũ tu dicis partes adequãtur toti ergo scientie particulares adequant ꝛ adeq̃ri debẽt methaphisice. Si tu intelligis ꝙ ꝯsideratio sciaꝝ particulariũ adequat̃ cõsiderationi sapie: sic intelligẽdo istaȝ adequationẽ ꝙ quicquid ꝯsiderant scie particulares illud ꝯsiderat methaphisica sub rõne tñ vniuersaliori sic ꝯcedendũ est argumentũ ꝛ bñ ꝓcedit. Si aũt intelligatur ista adequatio sciaꝝ particulariũ. ita ꝙ nihil possit ꝯsiderari in methaphisica: qn ꝯsideretur in sciẽtijs particularib⁹. ¶ Tunc dicendũ est ꝙ falsum est: nõ .n. debẽt adequari scie particulares scie vniuersali sicut sapiẽtie sic ꝙ sapiẽtia nõ ꝯsideret aliquid quin consideret̃ in particularib⁹ sciẽtijs. imo sicut visum est aliqḋ ꝯsiderat sapientia qḋ nõ ꝯsiderat aliqua scia particularis. Unñ non dicũtur alie scie particulares ex eo ꝙ sicut oẽs partes adequant̃ toti: ita alie scie adequantur sapientie. Sed dicũtur particulares qꝛ ꝯsiderãt sub particulari rõne ea que ꝯsiderat methaphisica sub vniuersali. ¶ Ad aliud cũ tu dicis cognitio ei⁹ est cognitio in potẽtia intelligendũ ꝙ leo ꝛ hõ sunt idẽ corpus ſȝ non sunt idem animal ꝛ ratio huius est qꝛ oĩs diũa est per formã ꝛ qꝛ q̃n diuidit̃ corpus per aiatũ ꝛ in aiatum leo ꝛ hõ cadunt ex vna parte ꝑꝑ hoc leo ꝛ hõ dicunt̃ vnum corpus: nec faciunt diũam in corpore ſȝ cũ diuiditur aial per rõnale ꝛ irrõnale leo ꝛ hõ non cadunt sub vna parte. ꝛ ꝑꝑ hoc leo ꝛ hõ non sunt vnũ aial. Unñ si esset aliqua scia que ꝯsideraret aial sensibile: cũ in aiali sensibili non faceret diuersitatem ꝛ diũam leo ꝛ hõ illa scia consideraret leonẽ ꝛ hoĩeȝ. Sic est directe de methaphisica. q̃m non nisi methaphisica ꝯsiderat ens ſȝ ꝙ ens. sed ẽt considerat illa que faciũt diuersitatẽ ꝛ diũam in ente sicut de decẽ predicamẽta que diuersificant̃ ſm diuersos modos essendi. Unñ illa que sunt prime species entis cõsiderat methaphisicus sicut substãtiam materialem ꝛ immaterialẽ que faciunt differentiam in ente ꝛ multa talia sicut patebit ꝛc̃.

Sed scire autem ꝛ difficillima sunt ea hoĩbus ad cognoscendũ que maxime sunt vniuersalia: nã a sensibus sunt remotissima. Tex. ii.

¶ Questio Uigesimatertia.

q **Ueritur** vtrũ methaphisica sit difficilis ꝛ vĩ ꝙ non q̃m dicit phs pᵒ. physicoꝝ ꝙ confusa sunt nobis magis nota: cũ ergo methaphisica sit de maxime ꝯsis ꝛ de maxime cõibus: vĩ ꝙ ista scia non sit de difficillimis. ¶ P̃. dicit phs ꝙ ſm numeꝝ orbium sumit̃ numerus intelligẽtiaꝝ q̃m cuilibet orbi corrñdet suus proprius motor. qui est itelligẽtia ꝛ ideo ſm numeꝝ orbiuȝ ponit phs numeꝝ itelligẽtiaꝝ. cũ ergo sensibilia sint multo plura ꝙ̃ orbes. erũt ẽt multo plura intelligentijs ergo maior pars hui⁹ scie erit de sensibilibus. cũ ergo sensibilia sint facilia ad cognoscendũ videt̃ ꝙ ista scia non sit difficilis. ¶ P̃. ista scia est de deo ꝛ de substãtijs separatis que sunt ꝑncipia. cũ ergo sicut dicit phs nõ credamus rõnibus nisi ꝑꝑ principia ergo ꝑncipia sunt faciliora ad cognoscendũ. cuȝ ergo ista scia sit de principijs vĩ ꝙ ista sciẽtia nõ sit difficilis. ¶ Ad oppositum est philosophus in littera dicit enim ꝙ cum ista scientia sit de remotissimis a sensu ꝛ remotissima a sensu sint difficillime cognitionis ꝑꝑ hoc ista scia est difficillima.

Ad istam qõnẽ. ¶ Aliqui sic rñdũt. Dicunt .n. ipsi ꝙ aliqḋ ẽ difficile dupliciter vel in se vel in cõparatione ad nos. difficillima in se sunt sicut pma mã de qua ꝯsiderat methaphisicus. difficillima quo ad nos sunt substãtie separate. ¶ Tũc dicũt ipsi ꝙ ista scientia est difficillima. tum qꝛ est de difficillimis in se tum qꝛ est de difficillimis in cõparatione quo ad nos. est etiȝ methaphisica de difficillimis in se rõne pme materie de qua ꝯsiderat methaphisic⁹. est ẽt de difficillimis quo ad nos rõne dei ꝛ substantiaꝝ separataꝝ de quibus cõsiderat ꝛ sic dicunt ꝙ ista scia est difficilis. ¶ Sine dubio sicut isti arguũt ꝙ sit difficilis. ita ꝯtingit arguere ꝙ sit facilis. qꝛ est de facillimis in se ꝛ in cõparatiõe quo ad nos qꝛ ista scia est de deo ꝛ de substãtijs sepatis. que sunt intelligibiles in actu ꝛ iõ quantũ in se est tales ibẽ sunt faciles ad agnoscendũ. Est etiaȝ ista scia de sensibilibus que sunt nobis nota. ꝛ iõ sicut ꝯtingit arguere ꝙ sit de difficillimi quo ad illa duo. sic ecõuerso ꝯtingit arguer̃ ꝙ sit de facillimis in se qꝛ ẽ de deo ꝛ sepatis substãtijs ꝛ quo ad nos qꝛ sunt de sensibilib⁹ que sunt nobis nota: iõ talis via non valet. ¶ Iõ est aliter dicẽdũ ꝙ si nos volumus inuestigare difficultatẽ huius scie debemus inuestigare in cõparatione quo ad nos. Unñ dicit phs ꝙ ista scia est difficilis per cõparationẽ ad cognitionẽ hoĩm: qꝛ ea que ꝯsiderat non sunt facilia hoĩb⁹: qꝛ ꝯsiderat ea que sunt difficillime cognitionis per comparationẽ ad hoĩes: ꝛ ꝑꝑ hoc dicendũ est ꝙ duplex est cognitio in hoĩe. s. sensitiua ꝛ intellectiua. ¶ Cognitio sensitiua ordinat̃ ad intellectiuam. Nunc aũt ita est: ꝙ ista scia est difficilis in cõparatione ad nos qꝛ est de his que cognitionẽ sensitiuã ꝛ intellectiuã excellunt. Cuius declaratio est: oĩs sensus non cognoscit nisi accñs ꝛ ſȝ ꝙ ille sensus est magis vel minus ordinatus scḋm hoc cognoscit magis vel minus accidẽs exempli gr̃a. ¶ Sensus exterior nõ cognoscit nisi qualitatem sicut pȝ de oĩbus. Unñ quale est quasi obiectũ sensus exterioris. ¶ Sensus iterior cognoscit quãtũ: bene enim hõ potest imaginari aliqḋ quantũ sicut circulũ: non imaginãdo ipm coloratũ. Unñ quantũ est quasi obiectuȝ sensus interioris: ita ꝙ cognitio sensitiua nõ se extẽdit vltra quale ꝛ quantũ ꝛ si est aliqs sensus qui cognoscat oĩa indiuidua ꝑdicamẽtoꝝ hoc est quasi quodãmodo per accidẽs: vel qꝛ cognoscit ea incõparatione ad opus. vt extimatiua brutoꝝ vel inquantũ roborant̃ per intellectuȝ vt extimatiua hoĩuȝ. Cũ ergo ista scia sit de naturis ꝛ quidditatibus ipsaꝝ rerũ que quidẽ trãscendũt cognitionẽ sensitiuaȝ: ista scia erit difficilis quo ad nos qꝛ est de his que excellunt cognitionẽ sensitiuã in nobis: a qua cognitione sensitiua sortit̃ originem ꝛ principiũ oĩs nostra cognitio. ¶ Est ẽt ista scia difficilis in cõparatione quo ad nos qꝛ est de his que excellunt cognitionẽ nostrã intellectiuã nã sicut dicit phs in 2ᵒ. meth. sic se hẽt intellectus noster ad deũ ꝛ substãtias sepatas: que sunt manifestissima in nã sicut oculus noctue ad lucẽ solis. ¶ Est etiã de his que excellunt cognitionẽ nostrã intellectiuã q̃m cognitio nostra intellectiua non habet̃ sine fantasmate: nec pt intellectus noster aliqḋ intelligere positiue sine fantasmate: ꝛ iõ cuȝ

deus et substantie separate non habeant fantasmata. et ideo non poterit intelligi positiue quid sint sed tantum priuatiue et propter cum ista excellant per se cognitiones nostras intellectiuam. s. et sensitiuam sicut visum est: patet manifeste quod ista scientia erit difficilis in comparatione quo ad nos.

Tunc ad rationem primam intelligendum est quod duplex est vle: quoddam per influentiam sicut deus et substantie separate: quoddam vero per predicationem vnde vle per influentiam est notum quam vniuersale per predicationem. Unde cum ista scientia sit de vli per influentiam et per predicationem dicitur quod ista scientia est difficilis quantum ad vle per influentiam et facilis quantum ad vniuersale per predicationem cum tale vle sit magis notum. ¶ Sine dubio istud non est bene dictum: immo vtrumque est nobis ignotum: non est illud contra philosophum: Dico quod non: quoniam cognitio in vniuersali precedit cognitionem in particulari: sicut cognitio in potentia cognitionem in actu: et cognitio imperfecta cognitionem perfectam. ¶ Tunc dico quod cognitio vniuersalis vno modo est in potentia et imperfecta: cognitio particularis vno modo est perfecta et in actu et alij conueniunt econuerso quod cognitio particularis est imperfecta et in potentia cognitio autem vlis est perfecta et in actu sicut patet de cognitione hominis et animalis. al' enim dupliciter potest considerari vno modo potest al' considerari secundum quod confuse continet hominem et asinum et sic de alijs et sic cognitio animalis est in potentia et imperfecta et sic accipiendo al' al' est notius quam homo. Potest etiam aliter considerari ipsum al' secundum quod al' est declaratiuum nature et quidditatis ipsius hominis et hoc secundum quod est pars diffinitionis ipsius hominis et sic al' est ignotius quam homo. vnde dicit philosophus in primo physicorum quod diffinitum est nobis notius quam pars diffinitionis et sic accipiendo al' secundum quod est declaratiuum nature et quidditatis hominis cognitio eius est cognitio in actu: et quia metaphysica considerat vlia per predicationem secundum quod sunt declaratiua nature et quidditatis ipsarum rerum et sunt difficilia secundum quod sic considerantur propter hoc patet quod metaphysica non solum difficilis est ratione qua considerat ea per influentiam sed etiam difficilis est ratione qua considerat vlia per predicationem et tu dicis quod philosophus dicit quod confusa sunt nobis magis nota verum est considerata primo modo et sic ea non considerat metaphysica sicut dictum est. sed secundum quod sunt declaratiua nature et quidditatis ipsarum rerum et sub illa ratione difficilia sunt. ¶ Ad aliud patet solutio per ea que dicta sunt. etc.

Scientiarum vero certissime sunt his que ex auditione dicuntur. vt arithmetica: et geometria. etc. Tex. i.

¶ Questio Uigesimaquarta

q **Ueritur** Utrum ista scientia sit certissima sicut dicit philosophus. et videtur quod non. dicit enim commentator in secundo huius quod scientie mathematice sunt in primo gradu certitudinis vel demonstrationis ergo etc. ¶ Preterea maior certitudo est per causam propinquam quam per remotam sed ista considerat causas primas maxime remotas et maxime vniuersales. ergo etc.

Ad oppositum est philosophus in littera. ¶ Ad hoc dico quod certitudinem scientie possumus accipere dupliciter et in se et in comparatione ad nos. Nunc dico quod tria debemus videre si volumus inuestigare certitudinem scientie in se. ¶ Primo videndum est quot sunt que requiruntur in scientia. ¶ Secundo quo ex illis sortitur certitudines illa scientia et tunc applicando ad propositum. In scientia enim quattuor inueniuntur. s. passio que probatur de subiecto et subiectum de quo probatur passio. et causa per quam probatur passio de subiecto et partes subiecti de quibus et passiones probantur. Nunc autem ita est quod scientia non habet certitudinem ex passione. que in se non videtur certa immo passio habet certitudinem ex subiecto et causa. Ex hoc enim dicitur passio certa quia inest per causam certam et quia est in subiecto certo et ideo scientia sortitur certitudinem non ex passione nec per consequens ex omnibus illis quattuor. sed ex tribus illorum quattuor. que sunt necessaria in scientia. s. ex subiecto et causa et partibus subiecti. Sed quomodo ex illis tribus sortitur scientiam certitudinem est intelligendum. quod certitudo scientie non conuenit ex aliquo nisi ex hoc quod non conuenit aliter se habere quod autem non conueniat aliter se habere hoc possumus inuestigare tripliciter tum ex inspectione cause tum ex immaterialitate subiecti tum etiam ex hoc quod scientia illa minus accedit ad particulares que certitudo ex partibus videtur consurgere. scientia enim sortitur certitudinem ex immaterialitate subiecti quoniam materia sicut dicit philosophus in secundo de generatione et in fine et in septimo metaphysice. est illud per quod res potest esse et non esse et ideo quanto aliquid recedit a materia tanto minus potest aliter se habere quia cum immaterialitas sit causa quare non conuenit aliter se habere et ex hoc quod non conuenit aliter se habere scientia sortitur certitudinem. patet quod ex immaterialitate subiecti scientia sortitur certitudinem. Scientia etiam sortitur certitudinem ex inspectione cause ex hoc. n. quod talis scientia inspicit tales causas quas non conuenit aliter aliter se habere et scientia certa dicitur esse. Scientia etiam est certa magis ex hoc quod minus accedit ad particulares. particularia enim multa sunt et ideo incerta sunt et ideo scientia dicitur minus certa ex hoc quod ex pluribus est et ex hoc quod ex pluribus est. dicitur illa scientia magis accedere ad particularia et ex hoc magis incerta dicitur. Nam in paucioribus via certior sicut dicit philosophus in littera et si nos bene consideremus apparebit quod omnium primum est causa immaterialitas. Nam ipsa immaterialitas est causa quare non conuenit aliter se habere ipsum subiectum sicut dictum est. Immaterialitas autem est causa quare sub aliquo pauciora conueniunt. Nam materia est causa plurificationis alicuius. Immaterialitas etiam est causa quare non conuenit aliter se habere et ideo omnium istorum trium causa est immaterialitas. ¶ Tunc applicemus ad propositum metaphysica dicitur certa ex inspectione cause et ex immaterialitate subiecti et ex hoc patet quod ex paucioribus procedit sine ex hoc quod subiectum ipsius pauciores habet partes ex inspectione cause dicitur ista scientia certa quoniam ista scientia speculatur causas immateriales quas non conuenit aliter se habere. Sed immateriale dicitur dupliciter. Est enim quoddam immateriale quod magis accedit ad actum purum sicut substantie separate. Et est aliud immateriale quod magis recedit a sensibus sicut puncta et communia. modo dico quod ista scientia dicitur esse certa ex inspectione cause. tum quia deum ipsum et substantias separatas speculatur que immaterialia sunt et conuenit minime aliter se habere tum etiam quia prima principia et communia que sunt immaterialia sicut dictum est ista scientia speculatur dicitur etiam scientia ista certa ex immaterialitate subiecti quoniam ens secundum quod ens est subiectum huius scientie et sub ipso continentur et deus et substantie separate et dicitur etiam prima scientia certa ex hoc quod subiectum ipsius. s. ens. secundum quod ens pauciores habet partes et ex hoc patet quod ista scientia certitudinem habet in se tum ex inspectione cause tum ex immaterialitate subiecti. tum ex hoc quod pauciora speculatur. ¶ Ista etiam scientia dicitur esse certa in comparatione ad nos quoniam ista scientia est de quidditatibus et veritate ipsarum rerum que quidem quidditates comparantur ad nostrum intellectum sicut proprium obiectum eius vnde sicut visus non decipitur per se circa proprium obiectum eius sed semper verus est per se sic intellectus verus est semper per se circa proprium obiectum eius. s. circa quidditatem: et ideo cum ista scientia sit de his circa que intellectus numquam decipitur per se nec errat. Debemus dicere quod ista scientia est certa per comparationem ad nos per se sed per accidens non est certa in comparatione ad nos: quoniam debemus nos intelligere et fantasmata speculari sicut dicitur in tertio. de anima et propter hoc quod oportet ita speculari. siue simul cum speculatione fantasmatis speculatione quidditatis vnde et in isto visu fantasmatis conuenit error et deceptio et propter hoc in speculatione potest per accidens contingere error et deceptio. vnde sicut visus per accidens decipitur circa proprium obiectum sic intellectus decipitur circa apprehensionem quidditatis propter visum fantasmatis et ideo ista scientia non dicitur certa in comparatione ad nostrum intellectum nisi per accidens sicut declaratum est.

Tunc ad rationes patet solo quoniam commentator dicit quod mathematice sunt in primo gradu certitudinis patet quid sit dicendum. ¶ Ad aliud cum dicis ista scientia demonstrat per causam remotam dico quod cause quas considerat ista scientia sunt communes entibus specialibus cum sint proprie et propinque enti secundum quod ens ideo etc.

Maxime vero principalis scientiarum: et magis principalis sub seruiente que cognoscit cuius causa sunt agenda singula. etc. Tex. i.

¶ Questio Uigesimaquinta.

q **Ueritur** Utrum ista scientia sit libera aut serua et videtur quod non sit libera. felicitas sicut dicit philosophus est operatio anime secundum virtutem: sed ista scientia ordinatur ad operationem anime secundum quam consistit felicitas. Et ex hoc arguitur sic. Illud est seruum quod ordi

natur ad aliud vel ad alterum sed ista scientia ordinatur ad aliud ergo ⁊c. ¶ Preterea sicut dicit philosophus primo politicorum talis est differentia inter seruum ⁊ liberum. quoniam seruus est res possessa tunc quero vtrum sit possibile acquirere veritatem aut non: si non est possibile tunc currere ad veritatem est currere post voluntatem cum ergo possibile sit acquirere veritatem ergo illam scientiam que maxime considerat veritatem. cum ergo ista scientia maxime consideret veritatem possibile est istam scientiam aliqualiter acquirere. Et ex istis arguitur. Si ergo talis est differentia inter seruum ⁊ liberum quod seruus est res possessa ⁊ ista scientia sit a nobis possessa videtur quod ista scientia non est libera sed serua. Ad oppositum dicit philosophus.

Ad istam questionem breuiter est intelligendum quod triplex est differentia inter seruum ⁊ liberum. est enim vna differentia quantum ad actiones serui ⁊ liberi quoniam in actionibus serui sunt multa per accidens. multa enim agit seruus que sunt extranea que quidem non sunt ad vtilitatem domini sui sicut ponit philosophus in .xi. huius. Exemplum de homine ⁊ de domo. dicit enim philosophus quod totum vniuersum est sicut domus vna ita quod sicut domini vnius tantum vnus est pater familias ita in toto vniuerso vnus deus princeps est deo. vnde dicit commentator quod corpora celestia sunt sicut liber quoniam in actionibus eorum non inueniuntur multa per accidens. ¶ Secunda conditio serui est quod actio sui non est quod redundet in ipsum propter bonum sed propter bonum alterius. vnde actio serui non est bonum ipsius serui per se sed est bonum domini sui. ¶ Tertia conditio ipsius serui est quod ordinatur ad aliud. vnde sicut dicit philosophus in littera quod seruus non est erga se ipsius sed gratia alterius. quia ordinatur seruus ad bonum domini sui.

Ex his dico ad propositum quod omnes mechanice sunt quodammodo per omnem modum serue quoniam ille tres conditiones seruitutis inueniuntur in eis ⁊ hoc patet sic quoniam in actionibus istarum artium inueniuntur multa per accidens ⁊ hoc propter diuersitatem materie cui annexe sunt actiones istarum artium. vnde cum actionibus istarum multotiens accidit error ⁊ deceptio ⁊ hoc propter diuersitatem materie. Iste etiam artes participant. secundam conditionem seruitutis. quoniam actiones istarum artium non sunt in ipsis artibus sed sunt extra ipsas artes. vnde actiones istarum artium non sunt bonum in ipsis artibus sed sunt bonum aliarum. vnde dicit philosophus primo ethicorum quod in artibus in quibus fines sunt operata alia extra illas artes operata sunt meliora ipsis artibus. Artes etiam mechanice conueniunt in tertia conditione seruitutis quoniam artes mechanice ordinantur ad vtilitatem vite vel sunt propter necessitatem vite ⁊ sic patet quod artes mechanice sunt quia propter omnem modum quasi serue. tum quia in actionibus earum sunt multa per accidens: tum quia actio earum etiam non est aliquod bonum in eis sed extra eas: tum etiam quia iste artes mechanice ordinantur ad aliud ⁊ bene dico quod sunt quasi per omnem modum serue. quoniam bene possibile est in eis inuenire aliquam conditionem libertatis. Artes autem speculatiue que ab istis mechanicis quodammodo sunt libere ⁊ quodammodo serue. artes enim speculatiue alie ab ista mechanica non participant primam conditionem seruitutis. quoniam in actionibus earum non sunt multa per accidens: nec in actionibus earum contingit error ⁊ deceptio per se ⁊ ratio huius est. quoniam ipse artes speculatiue sunt de vniuersalibus. Intellectus autem per se non decipitur in apprehensione vniuersalium. vnde dicit commentator in secundo de anima quod sensus non decipitur circa proprium sensibile. bene tamen decipitur circa sensibile commune. Intellectus autem totaliter est e contrario. quoniam intellectus non decipitur circa commune. sed circa proprium ⁊ ideo iste speculatiue habent oppositum prime conditionis seruitutis artes etiam speculatiue alie ab ista mechanica participant oppositum secunde conditionis seruitutis quoniam actio istarum artium que quidem actio est consideratio non est in alio quam ipse artes imo in eadem potentia ⁊ in eadem virtute est ipsa consideratio ⁊ ipsa scientia speculatiua. consideratio enim est in ipso considerante ⁊ non in ipso considerato ⁊ ideo patet quod ipse artes speculatiue deficiunt a primis conditionibus duabus seruitutis tum quia in actionibus earum non contingunt multa per accidens tum quia actio ⁊ bonum earum non est bonum extra eas imo actiones earum sunt in ipsis. sed in eis in quibus ipse sunt sed conueniunt in tertia conditione seruitutis. quoniam iste artes speculatiue alie a methaphysica. ordinantur ad istam methaphysicam. ⁊ ideo quodammodo libere sunt quodammodo seruitutis rationem participant. ¶ Ista autem methaphysica. per omnem modum participant conditiones oppositas istis quia in actionibus methaphysice. non conueniunt multa per accidens ⁊ actio methaphysice. non est extra eam sicut consideratio imo actio methaphysice. est in eadem virtute in qua est ipsa methaphysica. illa enim consideratio est in consideratione. Ipsa etiam methaphysica. deficit a tertia consideratione seruitutis quoniam non ordinantur ad aliquid aliud imo est sui ipsius gratia. sicut philosophus in littera dicit.

Et tunc ad rationes patet solutio. cum tu dicis methaphysica. ordinatur ad operationem. dico quod methaphysica. ordinatur ad actionem. sed non ad actionem que sit extra eam sed ad actionem que est in ipsa methaphysica. ⁊ propter hoc non oportet quod si ordinetur ad operationem quod propter hoc sit serua. Ad aliud tu dicis quod est possessa ergo non est libera. dico quod in rebus per se existentibus sumitur ratio seruitutis ⁊ libertatis non ex hoc quod est possessa vel non possessa. sed ex hoc quod ordinatur ad aliud vel non ordinatur ad aliud ⁊ quia methaphysica. non est res. per se existens propter hec ratio seruitutis vel libertatis in methaphysica. non sumitur ex hoc quod possessa est vel non possessa sed ex hoc sumitur ratio libertatis vel seruitutis in methaphysica. quia non ordinatur ad aliud. ⁊c.

Nec tali aliam honorabiliorem oportet existimare: nam maxime diuina ⁊ maxime honoranda. ⁊c. Tex. xliii.

¶ Questio Vigesimasexta

q **Ueritur** vtrum scientia. Ista habeat regulare alias et ordinare etc. videtur quod non quoniam ex hoc dicitur aliquid regulari quia potest errare ⁊ ex hoc dicitur aliquid errare quia est in potentia. ergo ex hoc dicitur aliquid regulari quia est in potentia. Nunc autem ita est quod posterius se habet per additionem ad prius. omnes autem scientie particulares posteriores sunt respectu istius scientie. ergo vt videtur se habent per additionem ad istam. cum ergo illud quod se habet per additionem habeat rationem formalem ⁊ per consequens entis in actu videtur quod ista scientia sit in potentia respectu aliarum scientiarum particularium ⁊ sic regulabitur ab illis ista ⁊ non e contrario vt videtur. ¶ Preterea. quando aliqua scientia accipit aliquid ab alia scientia videtur quod illa scientia sit quod ratio illius scientie que accipit. Nunc autem ita est quod ista scientia accipit aliquid a physica. scilicet quod sunt quatuor cause ⁊ quod deus magnitudinem non habet ergo ⁊c.

Ad istam questionem possumus dicere sic quod ista scientia est regulans alias ⁊ hoc oportet ex tribus. Primo ratione principiorum. Secundo ratione eius ad quod ordinatur. Tertio ratione obiecti quod considerat ista scientia ista. scilicet scientia est regulans alias quoniam considerat principia vniuersalia scientie autem particulares considerant particularia principia que quidem virtualiter includuntur in vniuersalibus. vnde principia particularia fundantur in vniuersalibus ⁊ reducuntur ad ipsa. vnde ⁊ omnia principia tam vniuersalia quam particularia reducuntur ad ipsum principium de quolibet affirmatio. aut negatio ⁊c. sicut dicit Auicenna. ⁊ Aristoteles in quarto methaphysice. vnde particularia principia non includuntur nisi in virtute principiorum communium ⁊ ideo cum ista scientia considerent principia communia scientie autem particulares considerent principia particularia que virtualiter includuntur in communibus. patet quod primo scientia debet recte regulare alias quod etiam ratione eius ad quod ordinatur ista scientia debeat regulare alias patet. quoniam inter ceteras scientias magis propinqua est felicitati humane que in ista vita possit acquiri ex puris naturalibus ⁊ ideo enim sit propinquior felicitati. aliqua alia scientia ⁊ magis ordinetur ad ipsam felicitatem propter hoc debet regulare omnes alias scientias. patet etiam quod ista scientia debet regulare alias ratione boni quod considerat quando enim aliqua scientia considerat supremum bonum in aliquo genere ratione cuius fiunt omnia alia in omni genere illa scientia debet regulare omnes alias scientias siue artes que considerant ea que fiunt ratione illius superioris sicut patet de visuali. visualis enim regulat naui factiuam ⁊ dolatiuam ⁊ sic de aliis cum ergo ista scientia consideret bonum supremum ⁊ optimum ratione cuius fiunt omnia alia entia patet quod ista scientia debet regulare quasi alias.

Ad rationes respondendum est ⁊ primo. ad primam cum tu dicis ista scientia est in potentia dico quod ista scientia ratione eorum que debet scire est magis in actu quam aliqua particularis. Nam tota ratio

ꝯtraria est in potentijs ⁊ in habitibus ⁊ ipsis rebus. Nā in rebus q̄to aliqd est magis regula vl'e tāto magis est sicut potētiale ⁊ mīale sicut p̄z de aliter al' enim est magis potētiale ⁊ mīale q̄ sit ip̄e hō sed in virtutibus ⁊ in habitibus est totū ecōtrario. s. quoniā sicut dictū est p̄us q̄to aliqua virtus vel habitus est altior ⁊ sine tāto magis pl'a cognito. ⁊ magis pfecte ⁊ ratio hac postea apparebit ⁊ ppter hoc cū inter oēs habitus iste habit⁹ sapientibilis sit altior magis erit in actu respectu eorū que cognoscere tenet ⁊ magis cōplete ea sciet q̄ aliqua alia scīa particularis. ¶ Ad aliud cū dicis accipit aliquid ab ista scīa vt a phica ergo erit r^a. dico q̄ accipe aliqd ab aliquo hoc pōt esse dupl'r vel in regulā vel in obsequiū ⁊ dico q̄ si ista scientia accipiat aliqd a phica hoc non est in regula sed in obsequium propter hoc ⁊c̄.

Amplius autem substantiā subiectaz ⁊ materiam magis mathematicā aliquis magis suscipiet ⁊ magis predicari: ⁊c. Tex. 1.

¶ Questio Vigesimaseptima.

q **Ueritur** vtrū substantijs competat aliquō suscipere magis ⁊ minus ⁊ vr̄ q̄ non quoniā forme suscipientes magis ⁊ minus intendunt ⁊ remittunt sed intensione ⁊ remissione forme cōsiderātur vt quidā motus ex hoc eni forma intendit ⁊ remittitur inq̄tum successiue tendit ad esse completū ⁊ incōpletū ⁊ q2 successio nō est sine motu. vbicūq3 ergo talia inueniūtur ⁊ reperiant ibi est inuenire nāā rōnē motus s3 cum in sba non sit motus vt pbatur 5° phīr intensio ⁊ remissio in formis sbalibus repiri non poterūt ergo ⁊c̄. p̄. s̄m phm. in predicamentis substāntijs non cōpetit suscipere magis ⁊ min⁹ ergo ⁊c̄. ¶ Notandū igit̄ q̄ magis ⁊ minus cōparationez īportant. quotienscūq3 ergo sunt aliqua comparant ad inuicem respectu alicuius vnius cōparant: sicut ergo informis inuenit veritas sic in eis cōparatio esse p̄t ⁊ q2 nā vnitas nō reperit nisi in spē spēcialissima quecūq3 sunt ppriē comparabilia sūt talia s̄m vnā formā specificam. iō probatur 7°. phīr. nō esse cōparabilia nisi que sunt eiusdez spēi. sed l3 ppriē vnitas sit in spē spālissima. aliqua tn̄ vnitas est in forma generis ⁊ in his que per anologiā dnr̄ ⁊ sicut ē in eis aliqualis vnitas ita ⁊ in eis est aliq̄lis cōparatio: est ergo ppriē cōparatio s̄m formam specificā large tn̄ ⁊ s3 genus ⁊ s̄m anologū cōparatio sum pōt hoc viso querē vtrū in substāntijs reperiat magis ⁊ minus ppriē ⁊ vt recipit eandez formā specificam aut large s̄m q̄ hēt esse in genere ⁊ in anologo: sic duo sunt declarāda igit̄ pmo q̄ in substātijs non repitur magis ⁊ minus ppriē. scdo q̄ reperit hoc in eis large. primū sic ostēditur. Nam si s̄m formā specificam reperiret in substātijs magis ⁊ minus vel h̄ esset s̄m gradū essentie vel s̄m gradum ipsius esse s̄m gradum essentie nō. Nam cū essentia ptineat ad diffinitionē q2 diffinitio est s̄mo expssiuus q̄ditatis ⁊ essentie per variationē cuiusl3 talis gradus variaret diffinitio rei ⁊ per ɔ̄ns variaretur nā ⁊ species eius. isti āt sunt illi gradus de quibus loquit̄ phūs 8°. meth. aut sic q̄ forme ⁊ diffinitiones sunt sicut nūeri. Nam sicut qualib3 vnitate addita vel re mota a nūero. variatur species numeri. ita quol3 tali gradu addito vl' re moto a re variat̄ species rei. ergo s̄m gradū essentie nō poterit esse cōparatio s̄m magis ⁊ minus in eadem specie cum variatio talium gradūū semꝑ inducat variationē specificam. Si vero dicatur talez comparationē attendi s̄m gradū ipsius esse ⁊ s̄m gradum essentie. hoc etiā stare non pōt. Naz cū nos loquamur de formis substātialibus s̄m quas dat̄ esse specificā nō poterit esse variatio in tali esse nisi tollat̄ esse specificam ⁊ species s3 variata spē non vlterius est cōparatio proprie loquēdo vt respicit eandē formam ⁊ specificaz. ¶ Qd̄ aūt s̄m formam generis ⁊ s̄m anologiam quandam reperiat̄ magis ⁊ minus in substāntijs hoc non solū est incōueniens imo necessariū. Nam cū oīa sunt essentialiter a p^a ente quecūq3 essentialiter differūt s̄m quandā essentialem anologiam hn̄t ordinē ad primum ens sicut enim vniri qui ab vnitate pcedunt ordinate ab vnitate distant ita q̄ nō sūt numeri diuinaz specteruz equaliter ab vnitate distantes ⁊ in q̄bus equales vnitates reperiantur ita q̄ oīa entia sunt a p̄mo ente pducta ⁊ sunt. q. quidam numeri ⁊ quedā compositiones respectu primi imo reperitur oīs simplicitas op3 h⁹ producta s̄m quandā anologiam distare a p̄mo ente: ⁊ q2 vt ab eo distant ⁊ vt ad ip̄m ordinantur sic reperit̄ in eis ratio bonitatis ⁊ entitatis: entitas in rebus vniuoce repiri non pōt s3 anologice immo non erūt due species essentialiter differētes in quibus equaliter repiatur entitas cum vt dicit phūs 8°. methaphisice. species sunt sicut numeri in q̄bus s3 diuersas species que magis distabit a p̄mo ente erit magis īperfectior ⁊ minus hēbit de entitate. Est igit̄ substātia magis sba vna q̄ altera s̄m q̄ est perfectior ⁊ plus participat de entitate primi p̄ncipij ⁊ si in eodē genere reperit̄ hic ordo ⁊ h̄ cōparatio s̄m magis ⁊ minus non est dubium q̄ in anologo repitur. cum vnitas anologie sit amplior vnitate generis, ⁊ aliqua vniant̄ in anologo que in genere vniri non pñt. hoc autē in speciali sic declarātur. sba eni est anologum ⁊ est genus: vt aūt est anologum predicatur de p̄ncipijs substātie vt de materia ⁊ forma. vt aūt est genus preter de ipsis compositis. Cū enim dīis materiam esse sbam ⁊ formam esse sbam. sba que dicitur de vtroq3 non pōt esse sba que est genus quia ea de quibus preter gen⁹ essentialiter sunt in genere directe. Materia autē ⁊ forma non sunt in genere directe ⁊ per se ⁊ s̄m rectam lineaz p̄dicamentalē sed per reductionē ⁊ sicut principia vtrum aūt sint p̄ncipia in toto genere sbe vel nō ad propositum nō spectat: sufficit autem q̄ sint principia sbe sensibilis de qua intēdimus perscrutari ⁊ propter q̄ qd̄ est introductum forma autē est magis sba q̄ materia cum materia maxime distet a p̄mo ente ⁊ sic omnino. q. proprie nihil videt̄ enim esse me^m iter nihil ⁊ aliquid vt innuit cōmentator p° phisi^r igitur in sba vt est anologum reperitur magis ⁊ minus ex quo forme plus habet vel participat de entitate q̄ materia ⁊ sicut in sba reperitur magis ⁊ minus sic in ea reperiunt̄ talia vt est genus q̄ triplici via venari possumus. p̄mo ex intētione nāe scdo ex victoria forme ⁊ tūc ex perfectione spēi. Ex intentiōe nature accipit̄ magis ⁊ minus in substātijs s3 esse completum ⁊ incompletū in via generationis ⁊ sic al' est magis ens q̄ embrio q2 intētio nature nō sinitur in embrione sed in ali nec est perfecta generatio cum peruenit̄ ad embrionē sed cum peruenitur ad al'. 2° magis ⁊ minus reperitur ex victoria forme in eis. Nam tūc forma hēt victoriam super materiā cum eam extēdit ⁊ in re facit. Si ergo forma est magis ens q̄ materia formalia ⁊ mā sunt: magis entia q̄ materialia ⁊ magis sba ⁊ ista ita nō ignis est magis sba q̄ terra: magis autē ex perfecte spēi reperitur in rebus mixtis in quibus vltimo ⁊ nature terminaret generationis actus. Nam ⁊ cū peruentū est ad asinū cessat generatio ⁊ etiā cum peruenitur ad leonem cesset: tn̄ q2 in leone perfectius reseruat̄ ratio aīalis ⁊ dignitas specifica q̄ in asino ⁊ in ali perfecto q̄ īperfecto ⁊ aīalia perfecta sunt magis entia q̄ aīalia imperfecta ⁊ ēt magis substātia ⁊ q2 omnis sba generalis ⁊ corruptibilis q2 propter talia introducta est quo sit elemētum vel elementatū ⁊ si est elementatū: vel ad ip̄sum terminetur vltimo itētio nature ⁊ generatio vt ad al' vel ei vt ad embrionem et q2 in omnibus istis ostēsum est quomō accipitur magis et magis et minus vt spectat ad propositū de q̄ōne est sufficienter dcm̄. Aduertendum tn̄ q̄ sicut in substāntijs generabilibus et corruptibilibus reperit̄ magis et minus sic in incorruptibilibus repiri hēt cum incorruptibiles substāntie nō equaliter distent a p̄mo ente. sed qualiter hoc sit alibi hēbit locum apposita autez non sunt difficilia. cū3 circa dicit̄ q̄ si in substātia esset magis et minus esset in ea motus. dc̄3 q̄ accipitur magis et minus proprie prout dicit intensionē et remissionem in eisde manente eadē forma specifica in quibus ostendimus nō

conuenire. ¶ Ad aūt scd̄o addebatur p̄bm d̄ɛ non cōpetere subiēis suscipe magis ꝛ minus intelligendū ē ꝓpe put respiciunt formaȝ specificā: sed si accipiatur large ꝛ minus large vt respiciunt genus ꝛ anologum competerȩ eis pōt: vt ostēsum est ꝛc. ¶ Ulterius dōm ē aliqs virū ex ꝑte agentium per varietatē ꝓbari possit eadē eius vnō ꝛc. Uidet̄ autē ꝙ sic: commētato: aūt adducit 8º rōnes ostendentes ꝙ auctoritate diuina eterna ꝛ antiqua nō potest ꝓcedere immediate effectus nouus. ¶ Prima talis est: omne agens sine ꝓpter voluntatem siue aliter si nūc ꝛ prius non agebat aliqua ꝓportio fcā est inter ipsum ꝛ effectum. Sed huiꝰ ꝓportio non pōt fieri nisi per motuȝ precedentem ergo ꝛc. ¶ Scd̄a talis agens si fit per voluntatem si non agit aliqd ꝛ priꝰ non agebat. opȝ ipȝ apprehendere diuersa tp̄a vnum in quo agat ꝛ aliud i quo non agat: sed diuersitas tēporū non est sine motu q̄re oīs talis actio fit i immediate trāsmutatione ꝛ motu: nihil ergo nouum pōt ꝓcedere a voluntate eterna nisi mediante motu ergo ꝛc. ¶ Tertia talis. sicut se hēt voluntas noua ad actionem antiquā. sic se habet voluntas antiq̄ ad actionem nouam. Sed voluntas noua non ē ꝓpria cā actiōis antiq̄. ergo voluntas antiqua non ē imediata cā actiōis noue. nihil ergo nouum hēt imediate ꝓcedere a voluntate eterna ergo ꝛc. ¶ Quarta talis. nº. auctoritate antiqua nō ꝓcedit ad nouum nisi mediante actione noua. Naȝ si voluntas antiqua nihil aliud requireret ad hoc ꝙ eēt suum volitum: statim suum eē sequeretur suum volitum. ergo voluntati antique respondet volitum antiquū. Si ergo ei debeat respondere effectus nouus ꝛ volitum nouum. opȝ ꝙ ibi aliqd aliud superueniat vl' transitus noua mediante qua producatur effectus nouus a voluntate. ergo eterna non nisi mediante motu aliquid nouum procedere potest. ¶ Quinta talis dicit se hēre duo fundamenta quibus vt ait nullus potest contradicere per rationem intrinsecam: sed si contradicit h' est per rationem extraneaȝ vt irrōnabilem primū fundamentū tale. ꝙ si volūtas antiqua aliquid non producit prius ꝙ producit postea aliquid deficiebat ei prius propter ꝙ non producebat quia saltem deficiebat tp̄s id quo volebat producere. scd̄z fundamentum est quia huius voluntas antiqua si produceret effectum nouū vel simul cum eo producit tēpus vel non ꝙ si sic cuȝ tempus non sit sine motu. ergo tale nouū fit imediate motu. Si vero non producit simul cū eo tempus tunc reuertitur questio sup̄ nos loquentes quia nihil producitur de nouo nisi approbaretur ei aliquod tēpus in quo producatur. Si igitur tempus ē nouum tūc illud tp̄s indigebit aliquo tempore: ꝛ quia tēpus non est sine motu quicquid dicatur auctoritate antiqua non potest procedere aliquod nouum nisi mediante motu. ¶ Sexta talis est in habentibus ordinem per accidens non est inconueniens infinita esse pertransita: vt hunc hoīeȝ processerūt infiniti patres: h' hēt per accidens: quia accidit isti ꝙ sit ex infinitis patribus. In habentibꝰ vero ordinem per se inconueniens est infinita esse pertransita anteq̄ȝ aliquid nouuȝ producatur quia inter eternū ꝛ temporale est infinita distantia. Rursus opȝ talia infinita esse transita per se quia effectus immediatus per se habet ordinem ad suaȝ causam. Si ergo a voluntate antiqua immediate producat̄ aliqd nouum. opȝ infinita eē pertransita ꝙ ē inconueniens. ¶ Septima talis volūtas eterna semꝑ se hȝ eodē mō: vel ergo semꝑ producit vel nunq̄ȝ producit nihil si aliq̄ȝ producit vel non producit aliq̄ȝ: sed h' est mediāte transmutatione ꝛ motu. gº ꝛc. ¶ Octaua talis: si ab aliq̄ voluntate plus non ꝓducebat̄ aliqd ꝛ postea ꝓducitur aliquid. ergo aliquid deficiebat in volito q̄re tunc nō ꝓducebat̄ indiget. ergo hꝰ voluntas aliqua vlteriori causa supplente talem defectū. si ergo a voluntate diuina non ꝓcessissent entia eternalit̄ indigēt vlteriori cā ꝙ ē icōueniens. ¶ Dicēdū ꝙ tota difficultas gōms p̄nitise ē quo a voluntate eterna non mutata pōt ꝓgredi tp̄alis effectꝰ. ¶ Sciendū igit̄ ꝙ volūtas est quedā inclinatio sequēs formam apprehensam sicut grauitas vel pondus quedā est inclinatio consequens formam nātem sic ergo de inclinatione ad locum legendum est fin formam nāleȝ. vt aliqua habent plus vel minus de forma grauis vl d' forma naturalis hēt plus vel minus de hꝰi inclinatione sic quia inclinatio per appetitum sequitur formam app̄ ꝛ h' ē sm̄ sine intellectu sic loquendum ē de voluntate sicut loquitur de intellectu. dubitare ergo vtrum voluntas antiqua possit aliquis velle rem temporalē. est dubitare vtrum intellectu antiquo possit quis itelligere aliquid tempale. Uidemus enim ꝙ artifex per suum intellectū cognoscit reȝ quā facturꝰ est ita ꝙ intellectus artificis precedit hꝰ artificiale. sic etiam voluntas artificis potest velle reȝ q̄ȝ facturus est loquendo ergo de scīa vt est causa reruȝ nō est inconueniens huiōi scientia precedere sua causata. immo quia nullus negaret quin deus intellectu eterno possit intelligere huiōi temporalia. Nullus negare dȝ quin deus voluntate eterna vt conuenient̄er ponitur velle possit huiꝰ temporalia ꝛ quia vt aliquid est a deo volituȝ sic in esse productum si voluntate eterna est a deo volitum aliquid temporale voluntate eterna a deo causatur ꝛ ꝓducitur aliquid temporale. Si enim nos ipsi hodie vellemus facere aliquid etas si semper persisteremus in tali voluntate actu faceremus illud voluntas hodierna non mutata fient causa effectus crastini. sic quia deus ab eterno voluntate ꝛ disposuit facere res in tempore cum voluntas sua non fuerit mutata. opȝ ꝙ per voluntatem illā eternam non mutatam fiant res temporales. ¶ Ad vo obijcit̄ ꝙ si non fuerit effectus ꝛ prius non fiebant est aliqua ꝓportio inter effectum ꝛ causam que prius nō erat. ¶ Dicendum ꝙ inter deum ꝛ creaturam non pōt esse ꝓportio cōmensurationis: sed proportio ordinis quādo ergo fuit instans illud in quo ordinauerit deus se facturū res tunc habuit esse illa ꝓportio ꝛ tunc res fecit cum illa ꝓportio noua ꝛ ordo ille nouus non habuit eē per motū precedentem. quia sicut naturas nouas deus potest facere absq̄ȝ motu precedente sic nouus ordo ꝛ noua relatio rerum ad d'm consurgere potest absq̄ȝ motu alio precedente. ¶ Ad vero addebat̄ ꝙ si aliquis fecit aliquid in hoc tp̄e ꝛ non in prior oportuit ipsum apprehendere tempus in quo fecit ꝛ in quo non fecit: ꝛ quia tempꝰ nō est sine motu. oȝ ꝙ factionem rerum nouam precedit aliquis motus. ¶ Dicendū ꝙ cetera talia argumenta sunt sophistica. Nam tempore ꝙ precedit factionem rerum non fuit tempus verum. sed imaginatum. Si ergo volumus ex hoc arguere ꝙ factionem mundi precessit motꝰ non plus arguimus nisi ꝙ precessit motus vaginatus ꝛ ꝙ precessit vaginatum mobile ꝛ ꝙ fuit mundus imaginatꝰ: nihil. n. reale ꝓcessit factionē mūdi nisi deꝰ. imo oēs hꝰ rōes eē sophisticas deleui pȝ. Nā sic deꝰ fecit mūduȝ in hoc tempore ꝛ non in alio: ita fec ipȝ i hoc loco ꝛ nō i alio. sicut ergo alius locus ab hoc loco in quo est mūdus non est nisi imaginarius: sic aliud tempus ab h' tp̄e in quo factus est mundus non fuit nisi imaginatum. ¶ Ad vero 3º addebatur ꝙ a voluntate non potest procedere effectꝰ antiquus. ergo a voluntate antiqua non potest procedere effectus nouus. ¶ Dicendum ꝙ non est simile. quia causa debet precedere suum effectum cum voluntas noua non precedat effectum antiquum sed sit posterior eo. Uoluntas antiqua autem precedat effectum nouum non valet ꝙ si voluntas noua non pōt eē causa effectus antiq ꝙ voluntas antiqua non possit esse causa effectus noui ꝛ si dicatur ꝙ cum causa posita voluntate eterna non ponitur effectꝰ nisi eternꝰ dici dȝ ꝙ posita cā nō ponit̄ effectꝰ nisi vt ē effectꝰ res āt sūt effectꝰ p'ini vt sūt ab eo volite ꝛ q̄n sunt ab eo volite. idō tunc factus ē mūdus. ꝛ sic factus est mundus quando deus voluit ꝛ vt voluit. ¶ Ad vero 4º addebatur ꝙ a volūtate antiqua nō preeedit effectꝰ nouus nisi transmutāte transmutatione noua. solutum est per iam dicta. Naȝ vt patet deus nō agit mediante trāsmutatiōe ꝛ motu nec oportet ꝙ posita volūtate eterna sit effectus eternus qr vt dicebat̄ effectus nō procedit a sua causa nisi vt est effectꝰ ꝛ a volūtate cā q̄ȝ a sua cā propria

non procedit effectus nisi vt est uolitus ⁊ quādo est uolitus. ꝓpter ꝙ si deꝰ volūtate eterna voluit res fieri in tpe ꝑ volūtate eterna absqꝫ transmutatōe alia precedēte facte sunt res temporales. ¶ Ad vero 5° addebatur qꝛ dicebat se accipere duo fundamēta quibus per rōnem rectaꝫ qua dici nō poterat. ¶ Dicendū ꝙ licet locutio sit in propria cum dicit ꝙ causa nō faciens aliquid ⁊ postea faciens deficit ei aliquid qꝛ reficit ei tempus in quo vult facere illud qꝛ d° o nihil deficit. tñ qꝫtum ad hoc verum est ꝙ deus nō fecit mundū nisi in tempore in quo disposuit deus enim simul fecit mūdū ⁊ tempus. Sed ꝙ per 3m fundamentum addebatur qꝛ si tempus est simul factum cum mūdo ergo tempus indiguit tempoꝝ in quo fieret. ¶ Dicendū ꝙ sicut simul deus faciendo locatū fecit locum ⁊ locus factus nō indiguit loco nisi imaginatio ⁊ an factionem corᵐ non precessit locus nisi imaginatus sic ante factionem temporis non precessit tēpus nisi imaginatū ⁊ tempus nō fuit factum nisi in tēpore imaginato. deus enim fecit mundūꝫ in aliquo instāti in quo instanti simul incepit mundus ⁊ tēpus quicquid vero fuit ante illis aliqui instans totum fuit imaginatū. ¶ Ad vero 6°. addebatur ꝙ si deus fecit mundū in tpe an factionem mundi precesserūt infinita spacia ⁊ ꝙ deus imediate ⁊ per se ponitur cā mundi ⁊ quicquid est inter cām imediatā ⁊ propinquā totum est per se. per se ergo sunt per trāsita infinita spacia quia infinitum spaciū fuit inter deū eternum ⁊ mundum temporalem. ¶ Dicendū ꝙ incōueniens est esse per transita infinita per se lꝫ forte non sit incōueniens esse per trāsita per accidens. si hoc veꝝ est ꝙ cōmentator an. non tñ verum est ꝙ si mundus sit factus in tēpore ꝙ precessit spaciū nec finitum nec infinitū. Nam factionem mundi nō precessit nisi eternitas que est aliqd indiuisibile ⁊ nullum spaciū nominat si autem precessit aliqd spacium vel aliquid tēpore hoc fuit imaginatū. Nam sicut extra celum est infinituꝫ spaciū locale imaginatum sic ante mundum fuit imaginatum spacium tēporale imaginatum. ¶ Ad vero 7°. addebatur ꝙ cum deus semper eodem mō se habeat ab eterno fecit quicquid fecit. ¶ Dicendum ꝙ si deus non posset absqꝫ trāsmutatione ⁊ motu aliquid nouū facere valeret ratioꝰ sed cum ostensuꝫ sit supra ꝙ non precedēte transmutatione in deo faciēte. nec in rebus factis deus produxit res in esse licet deus semper se eodem modo habeat potest res nouas tēporales producere. ¶ Ad vero 8°. addebatur ꝙ si deus prius non fecit mundū ⁊ postea fecit aliquid defecit ipsi rei facte ⁊ indigebat vlteriori causa defectū. ¶ Dicendum ꝙ si deus prius non fecit mundū ⁊ postea fecit hoc nō fuit propter aliquē defectum sed qꝛ sic voluit ⁊ ordinauit sic per sapientiam suam. ⁊ hec contra eternitatem mundi sufficiant. et cetera. ¶ Explicit liber primꝰ metħ.

De veritate quidem theorica sic quidē difficilis est sic vero facilis. Signum autem nec digne nullum adipisci ipsaꝫ posse: nec omnes fallere: et cetera. Tex. i.

¶ Secundus liber methaphisice. Questio prima.

De veritate autem theorica. Queritur vtrum veritas sit possibilis ⁊ videt ꝙ non dicit enim Boetius ꝙ veritas est adequatio rerum ad intellectuꝫ sed impossibile ē vt probabo intellectū nostrum adequari ipsis rebus. gᵒ ipossibile est esse veritatē. probatio intellectus nr̄ est in materialiter res autē sunt materiales sed in materiale non pōt adequari materialiter ergo ⁊c̄. ¶ Pᵒ. dicit phūs in libro ce. ⁊ mū. ꝙ si vnum contrariorum fuerit in natura ⁊ reliquū ergo a destructione cōsequentis. si vnum contrarioꝝ non fuerit in vna natura reliquum. sed falsum est cōtrarium vero. ⁊ falsum non est quoniā dicit phūs in libro posterioꝝ. ꝙ falsuꝫ non scitur quoniā falsum non est ergo nec uerum. ¶ Pᵒ. ueritas est de numero entiū apud animam sed que sunt a pᵃ animā magis sunt non entia ꝗ̄ entia ergo ueritas non est. ¶ Ad oppositum rn̄sio ueritas est finis scientiarum speculatiuarum sicut dicitur in 2° huius. sꝫ magis videtur esse illud ꝙ est finis ꝗ̄ ea quoꝝ illud finis sed scie speculatiue sunt ea quoꝝ finis est ueritas ergo ⁊c̄.

Ad istam qōnem dico ꝙ ueritas est ⁊ hoc pōt patere ex tribus p° ex manifestatiōe 2°. ex propositionibꝰ. 3°. ex principijs ꝙ autē ueritas sit hoc pꝫ p°. ex manifestatione. de rōne enī ueritatis est ꝙ sit manifestatione dicit phūs ꝙ uerum est manifestatiuū suipsius ⁊ ideo enim nihil manifestetur alteri nisi per aliqd ueꝝ ⁊ multa sunt manifestata que manifestari possꝫ ipm ꝙ est ueritas qꝛ nisi esset ueritas nō posset aliqd manifestari alteri ⁊ hoc est falsum ⁊ ideo pꝫ ꝙ ueritas est. ¶ Ad autem ueritas sit hoc patet 2° ex propositionibus quoniā ego nūero vtrū 1ᵃ sit uera aut nō nulla ueritas est si est falsa ergo ꝯdictoria sua est uera. s. ꝙ aliqua ueritas ē si nō sit falsa sꝫ uera. tunc hēo propositum. s. ꝙ aliqua ueritas est. s. ueritas istius ꝓpositionis ꝗ̄ tu ꝯcedis. sꝫ si est aliqua ueritas ergo est ueritas nec est ibi falsa fm quid ⁊ simplr. sꝫ si tu dicis imo qꝛ ꝯcludit ꝙ sit ueritas fꝫ quid. ¶ Tunc dōm ꝙ fm quid reductus ad simplr sicut per accñs ad per se ⁊ iō si est dare ueritatē fm quid est dare ueritatem simplr. ¶ Ad aūt sit ueritas hoc pꝫ 3. ex principijs qm̄ si nō esset ueritas sequeretᵉ ꝙ altera pars ꝯdictionis nō esset vera ⁊ tunc non esset de quolꝫ affirᵒ aut negō uā. cum ergo illud primᵐ sit uerum ⁊ per illud pᵐ habeant ueritatem oīa alia prinᵃ sicut Aris. ⁊ Auicē. dīnt pꝫ ꝙ sit veritas tū cuꝫ ex manifestatione tū ex pte ꝓpōnum tū ēt ex parte principioꝝ sicut visuꝫ est. Sed ad intelligentiā hᵘ qōis ⁊ dissolutionis rōnēꝫ est itelligenduꝫ ꝙ de nūero eoꝝ que sunt entia aīe. quedā sunt que non hñt aliqd in re extra corrñdens eis ⁊ talia entia aīe vel apud aiaꝫ non hñtia aliqd cōrñdens extra dnr̄ figmenta sicut ē tragelafus ⁊ yrcocerꝰ ⁊ chymera ⁊ sic de alijs. alia sūt entia apud aiaꝫ que quidē hñt aliqd corrñdens sibi in re extra sicut que sunt silitudines apud aiaꝫ ipsaꝝ reꝝ extrinsecū extra aīam ⁊ talia entia nō dnr̄ esse figmenta ⁊ talia hñt esse intētionale ⁊ nō reale. Sunt aūt quedā alia entia apō aiam que nō hñt esse intētionale sꝫ reale hñt esse apō aiaꝫ ⁊ entia que sic hñt esse apō aiaꝫ per se reale reducuntᵉ fꝫ phm ad tria gnā qꝛ aū sunt passiones aut hītus. aut poᶜ. veritas aūt nō hꝫ esse intētionale apud aiaꝫ sꝫ reale ⁊ iō oꝫ ꝙ veritas sit. aut hītus aut paᵒ aut poᵃ. veritas autēꝫ nō est nec paᵒ nec poᵃ. ꝙ veritas nō sit paᵒ. pꝫ qm̄ veritas est fm intellectū ⁊ est in ipō itellectu. sicut patebit. cū ergo passiones nō sunt in intellectu. sꝫ sunt sensuꝫ pꝫ ꝙ veritas nō est poᶜ ꝙ ꝑ veritas nō sit poᵃ 3 appꝫ qm̄ poᶜⁱⁿ sunt nobis a nā sicut dicit phūs in moral. potētes sumꝰ nā ⁊c̄. sꝫ veritas nō inest nobis a nā. sꝫ eā acqrimus gᵒ ⁊c̄. veritas ergo reducitᵉ ad gᵒ hītus ita ꝙ veritas est quidā hītus qui cātᵉ in aīa ex hoc ꝙ itellectus fꝫ debitos mōs intelligēdi ⁊ debitos mōs essendi ꝯfert intētionē itētioni aut intētionē rei aut rē rei. qualr aūt veritas est sꝫ hītꝰ differat a scīa que est hītus cuꝫ ēt ipsius scīe speculatiue est finis veritas illud post ea apparebit.

Ad rationes respondendum est. ad primum cum tu dicis itellectꝰ non potest adequari ipsis rebus cū sint mⁱāles itellectꝰ aūt in mⁱālis. Jin mⁱālis aūt ad mⁱāle nulla est adeqtio. dō ꝙ intellectū adeqri hoc pōt esse duplr aut fꝫ cōmēsuratioē aut fꝫ silitudineꝫ dᵒ ꝙ itellectꝰ nō pōt adequari ipsis rebꝰ fm cōmensuratioē. cū intellectꝰ nō sit qꝫtus ⁊ res sint qꝫte ⁊ adeqtio talis nō requiritᵉ ad hoc ꝙ itellectus hēat veritatē sꝫ intellectꝰ pōt adequari ipsis rebꝰ adequationē q̄ est per silitudinē ⁊ talis adequatio sufficit ad hoc ꝙ itellectꝰ habe veritatē. ¶ Ad aliud si unū superioꝝ nō fuerit in nā nec reliquū dico ꝙ falsuꝫ vō nō ē ꝓprie ꝯriū sꝫ poᵒ oppō enim priuatiue ⁊ sicut priuatio eius. ¶ Ad aliud tu dicis veritas est ens apud animaꝫ dᵒ. ꝙ illa que sunt entia apud animā que non habet aliquā rem sibi extra correl

posdenē.talia dñr magis esse non entia q̄z entia veritas
aūt̄ non est de numero talium entium sed bz esse reale
apud animam quia est habitus ipsius anime sicut visum
est per hoc.etcetera.

¶Questio Secunda.

q Veritur dato q̄ sit veritas sicut visum est. vtrū veritas in ipso intellectu hēat esse ⁊ videt̄ q̄ non quoniam
propter vnumqdqz tale ⁊ illud magis. s3 res
sunt cā veritatis ipsius itellectus ergo res sunt magis uē
q̄z itellectus ergo ⁊c̄. ¶Pꝫ. sicut dicit philosophus in litera res sunt eiusdē dispositionis in sua veritate et in sua
entitate s3 res extra animā sunt magis entes q̄z apud animam ergo ⁊c̄. ¶Ad opm. est phūs 6°. huius.

Ad istam questionē dico q̄ veritas sicut accipimus hic veritatē pro adequatione est in ipso itellectu et ratio huius est quoniā sicut dicit
in sexto huius phūs finis scientiarum speculatiuarum est
veritas finis autem practicarū est opus si ergo veritas est
finis scientiarū speculatiuarum et scientie speculatiue nō
habent suum finem extra eas. sed finis scientiarū speculatiuarum est in eodem in quo sunt ipse sciētie speculatiue.
cum sciētie speculatiue sint in ipso intellectu veritas erit
in ipso intellectu. cum sit finis scientiaru3 speculatiuarum.
Sed qualiter veritas sit in ipso itellectu hoc est satis difficile. Sine dubio quidam dixerūt q̄ veritas est in ipso
intellectu et hoc propter istam viam. dicit enim phūs in
primo de anima q̄ duo sunt motus. Quidā enim est motus rei ad animam et iste motus fit in cognoscendo et intelligendo quādo enim anima cognoscit et intelligit tunc
res mouēt sensus et sensus mouent imaginationē et imaginatio mouet intellectū. Est autem alius motus qui est
animē ad res ipsas et iste motus fit in appetendo et afficiendo tunc dixit ipsi q̄ veritas erit magis in ipso intellectu q2 vnumquodqz magis fit in termino ad q̄ q̄z in termino a
quo et veritas cāetur ex motu rei ad animam in cognoscendo et intelligēdo. et hoc voluit philosophus in 6°. metaph.
cum dicit q̄ bonū et malum sunt in rebus. verum et falsu3 sunt in anima. ¶Sine dubio isti vero bene dixit quoniam cum vnūquodqz sit incomplete in suo termino a quo
sm̄ pōem eorum sequeretur q̄ veritas esset incomplete
in ipsa re q̄z et in cōpletius haberet esse apud ipsum intellectū et hoc non est verū. Simile enim est de veritate et
sanitate sicut enim nō diceremus et bene esse sanu3 quia
incomplete esset subiectū sanitatis et al' esset completius
sm̄ sanitatis sed dn̄s et bene esse sanum q2 cibus efficit
sanitatem. Sic non dn̄s res esse n̄as quia icomplete sint
sm̄ ueritatis s3 q2 efficiunt ueritatē. ¶Et propter hoc
aliter est dō3 q̄ cum ueritas sit adeq̄tio sicut dicit Auicē.
duplex est autē ista adequatio. vna est adequatio rei ad
sua principia et talis adequatio ad sua principia est in rebus ipsis et res ipse sūt sm̄ talis adequatōis ideo quāto aliqua res magis adequatur suis p̄ncipijs tanto magis est illud sicut illa caro vl que magis ad hoc qua circa
principijs carnis. magis est caro et que magis participat
rationem carnis. ¶Est autē alia adequatio que est intellectus ad res ipsas et ista adequatio est rlō quedā. Nūc
autem ita est sicut dicit philosophus in 5°. huius q̄ rlō
quedam est que ponit aliquid reale in vtroqz extremo sicut duplu3 q̄ ponit aliquid reale in utroqz extremo. Est
autem a^a relatio que ponit aliquid reale in uno extremo
tm̄ et non ponit aliquid reale in altero nisi sm̄ rationem
sicut sciētia dicitur correlatiui ad scibile s3 hoc non est q̄
ponat relatio aliquid reale in ipso scibili sed ex hoc dicit̄
scibile relatiue ad scientiā q2 non potest intellectus intelligere scientiā nisi intelligat illud ad q̄ dependet scientia
et hoc est scibile ipsu3. Nam sciētia presupponit scibile et
dependet ad ipsum. scibile autē nō presupponit scientiā
nec dependet ad ipsam scientiā nisi s3 modū intelligendi
⁊ sicut est de illa sic ex ista pꝫ qm̄ adequatio ista rlō q̄daz
ē ⁊ non adequatio est sicut ē relatio q̄ ponat aliqd reale
in vtroqz extremo sicut in ipso intellectu cū ipsis reb^9: sed
ipsa adequatio ē relatio que ponit aliqd reale in vno extremo sicut in ipso intellectu cū rebus ipsis nō ponit aliq
nisi sm̄ rōnem. vnde sicut scibile nō dicit̄ relatiue ad sciētiam: q2 ipsa relatio ponat aliquid reale in ipso scibili. sed
pp̄ h̄ dicitur scibile relatiue ad sciām: q2 non pōt intellius
intelligere sciam nisi intelligat scibile ad qd dependet: ⁊
q2 scia sm̄ rem dependet a scibili: scibile vero dependet
a scia sm̄ modo3 intelligēdi: ⁊ ideo scibile refert̄ ad scia3
q2 scia referatur ad ipsm̄ scibile. Sic ista adequatio nō ponit aliquid reale nisi in ipso intellectu: vnde ista adeq̄tio
sm̄ rem est in ipso intellectu ⁊ non est in ipsis reb^9 nisi secūdū rōnem. s. pp̄ h qd ipsa adequatio dependet ex ipsis
rebus. nec dicunt̄ res adequari intellectui quia adeq̄tio
sit aliquid in rebus ipsis sicut scibile non dicitur relatiue
ad sciam: q2 rlō sit aliquid realis in scibili. sed q2 scia dependet a scibili de adequatiōe est sil̄r: res dicūt̄ adequari q2
adequatio que est realit in intellectu dependet ex rebus
⁊ pp̄ter h̄ cum veritas sit adequatio vt dicit Auicen. ⁊ i^a
adequatio est in ip̄o intellectu realit̄ sicut declaratum ē et
nō ē in rebus ipsis nisi sm̄ rōnem: dōm est q̄ veritas est
in intellectu sm̄ rem ⁊ non ē in rebus nisi sm̄ rōnem
⁊ ita pꝫ q̄ sicut scibile dr̄ relatiue nō per relationes que sit
in ipso sed per relationem que ē in scia ⁊ cibus dr̄ sanus
non per sanitatem que sit in ipso sed per sanitatem que ē
in aīali. Sic res non dicit̄ adequata adequatione que sit
in ipsa sed adequatiōe que est in ip̄o intellectu: dicit̄ etiā
res vera nō pp̄ter veritatem que sit in ipsa: sed pp̄ veritatē que ē in ipso intellectu siue in aīa. ¶Ad rōnes pꝫ solutio per ea que dicta sunt ⁊c̄.

¶Questio Tertia.

q Veritur vtrū aliqua veritas sit incōplexa ⁊ videt̄ q̄ non: dicit enim phūs in 3° de aīa vbi distiguit oppōnes
intellis q̄ intellis in prima oppōne ver^9 neqz
falsus sed respectus componēs est sp verus vel falsus ergo vr̄ velle phs q̄ oīs veritas sit complexa. ¶Pꝫ. dicit
phs in p° per yarmenias. qui dicit per se hō vel p se currit neqz ver̄ neqz falsu3 dicit ergo ⁊c̄. ¶Pꝫ. pōnes nō separant̄ a sbis s3 enūciatio est que p° est vera vel falsa vt
dicit phūs in primo per yarmenias q̄ enunciatio vera
non omnis s3 in qua est ver̄ vel falsum ergo cum veru3
sit circa ipsa3 enunciationē ⁊ vbi est enunciatio ibi est cōpositio ⁊ quedā3 cōplexio videt̄ ergo q̄ omnis veritas
sit complexa. ¶Ad oppositu3 est phūs in 3°. de anima
vbi cōparat intellectū ad sensum dicit enim ibi phūs q̄
sensus nūq̄ decipitur circa propriū obm̄ sed est semper
verus circa propriū sensibile. sic intellectus circa quidditatem rei que est pp̄rium obm̄ eius nunq̄ decipit̄ s3 sp
verus ⁊ sic pꝫ manifeste q̄ est quedā veritas incōplexa
que ꝯsistit circa simplicem opationem intellectus.

Ad istam qōnem possumus dc̄e q̄ accipiendo veritatē in se ⁊ absiste non per cōparatione3 ad ea circa que bz esse oīs veritas est incōplexa
Nam ⁊ l3 veritas causet̄ in intellectu ex cōpositione vel
diuisione veritatis tm̄ non est cōpositio neqz diuisio sed
est qualitas quedā simpliciter generata in aīa ex compositione vel diuisione ipsius itellectus ⁊ est habitus quidā
exn̄s realiter apud intellectū s3 si sic dn̄s q̄ credo eē verū
tunc insurgit dubio quoniā reale bene arguit intentio a^c sicut species coloris exn̄s realiter in ipso pariete bn̄
arguit in me° suam spēm intentionaliter. S3 vt vr̄ intentionaliter non pōt agere reale tunc eni ageret vltra suam
speciem ⁊ hoc ꝯtingeret si veritas credētur ex compōne
intentionū apud aīam ⁊ hēret esse realiter apud aīa3 sicut
dictū est ⁊ pp̄ hoc dō est q̄ veritas non tm̄ cātur in a^e ex
cōpositione ⁊ diuisione intētionū vel similitudinū apud
aīa3 s3 ad hoc ꝯcurrit actio itellect^9 agētis ⁊ itellect^9 possibilis qui sunt virtutes realr̄ exn̄tes in aīa ⁊ pp̄ hoc est
ad causandū veritatem apud animā ex compositione vel
diuisione intentionū cōcurrant actiones realium sicut intellectus agentis ⁊ possibilis non est incōueniēs veritatē
sic cāri sicut dictū est. Staūt nos accipiamus veritatem

cōparando eam ad ea circa que hȝ esse tunc omnis veritas est cōplexa quoniā veritas est circa cōpositionem vel diuisionē ⁊ ꝓpter hoc cōparando veritatē ad ea circa que hēt esse .s. circa cōpositionē vel diuisionē tunc ōis veritas est cōplexa loquēdo de veritate sicut loquimur nec ſȝ non dr̄ veritas cōplexa qꝛ qdditas veritatis exñs realiter apud aīam sit cōposita imo sicut dictuȝ est prius ipsa qdditas veritatis est simplex qualitas ⁊ simplex habitus ſȝ dicit̄ complexa pro tanto qꝛ ex cōpositione vel diuisione facta ab aīa cāatur talis habitus qui dr̄ veritas in ipsa aīa. ¶ Si autē nos accipiamus veritatē ſm̄ proprium modū suum ad h̄ ōis veritas est cōplexa quoniaȝ veritas est adequatio. Nunc aūt ita est ꝙ adequatio ⁊ inadequatio ꝯueniūt proprie ꝗtitati ⁊ ꝗtū aliquid appropinquat ꝗtitati tantū appropinquat adeqtioni ⁊ inadequationi ⁊ iō cum veritas non sit ꝗta nec recipiat̄ exñe quoniā intellect⁹ intellectus est imaterialis ⁊ nō ꝗt⁹ pȝ ꝙ si veritas dicat̄ adequatio hoc non est ad silitudinem ꝗtitatis ꝯtinue. ſȝ hoc est ad silitudinem ꝗtitatis discrete quoniā veritas cāūr ex cōpositione vel diuisione intētionū apud aīam ⁊ sic accipiēdo veritatem circa ea circa que hēt esse ⁊ accipiēdo veritatē ſm̄ moduȝ ꝓprium pȝ ꝙ ōis veritas est complexa. ¶ Si vero nos accipiam⁹ cōiter ꝓpositionī adequatione tūc cuȝ sit quedā adequatio rei ad sua p̄n̄ cum ēt quedā adequatio ꝯformet nos rebus ipsis sicut spēs itelligibiliter tunc non oēs veritas est cōplexa nec ōis etiā veritas est incomplexa imo quedam erit cōplexa ⁊ quedā incōplexa ⁊ quedā erit in ipso intellectu ⁊ quedā non veritas que ꝯsistit in adequatiōe rei ad sua p̄ncipia nihil aliud est q̄ȝ entitas ipsius rei ⁊ talis veritatis res ipsa ſōm est cū vnumqōqȝ sit subiectuȝ sue proprie entitatis.

Ad rōnes rńdendum est rōnes enī p̄cedunt suis vijs nā ille rationes arguunt de veritate que ꝯsistit circa cōpositionē vel diuisionem intentionum apud animam. ⁊c̄.

¶ Questio Quarta.

q **Ueritur** adhuc de veritate vtruȝ .s. veritas ⁊ scīa differāt ⁊ vī ꝙ non. quoniā dicit phūs in .10. meth. ꝙ nos sumus per sciam mēsura ōium scibilium sicut per sensum mēsura ōium sensibilium. ſȝ si per veritatem quā hēmus de scibilib⁹ sumus mēsura scibiliuȝ vī ergo veritas ꝙ sit idē scīa. ¶ P̄. dicit phūs in 3º de aīa ꝙ scīa in actu ⁊ scitū in actu sunt idē ſȝ ipsa veritas est scituȝ in actu quoniā vnusqsqȝ pōt scire suam veritatē ergo veritas ⁊ scīa videtur esse idem.

Ad oppositū arguit̄ dicit enim phūs 2º. metha. ꝙ sciarum speculatiuaꝝ finis est veritas sed nihil est idē suo fini quoniā finis non est de natura ei⁹ cuius est finis gº veritas ⁊ scīa dr̄nt.

ad aliam qōnem rńdent aliqui. dicēdo ꝙ veritas ⁊ sciētia sunt idem ſm̄ sbm̄ dr̄nt tn̄ ſm̄ ratonē quoniaȝ scīa dicit̄ ſm̄ ꝙ per eam iudicamus veritas autē ſm̄ ꝙ per ipsam veritatē appꝛehēdimus. ¶ Ista ratio nō valet quoniā vtrūqȝ ꝯuenit vtriqȝ. quoniā ⁊ per veritatē indicamus ⁊ apphendimus cuius declaratio est. De rōne .n. veritatis est ꝙ sit manifestā. vñ vex est manifestatiuū sui ipsius sicut dicit phūs. cum ergo bñ iudicamus de his q̄ cognoscimus ⁊ per veritatē cognoscimus quoniā veruȝ est manifestatiuuȝ ipsius pȝ ꝙ per veritatē iudicamus ⁊ appꝛehēdimus ⁊ per sciaȝ iudicamus ⁊ apphendimus ēt ideo nō valet talis distinctio. ¶ Et ideo aliter est dicēȝ. s. ꝙ scīa differt a dispositione ⁊ opīone ⁊ intellectu ⁊ sapientia quoniā scīa est habitus de difficili mobilis dispōnutē de facili mobilis ⁊ ꝓpter hoc differt sciētia a dispositione differt ēt scīa ab opinione quoniā opinio est habitus aliqñ verus aliqñ fūs sicut dicit̄ in 2º de aīa ⁊ in fine primi p̄ter. scīa autē est habitus semꝑ verus. differt etiaȝ scīa ab intellectu quoniā intellect⁹ est habitus principioꝝ scīa vero ꝯclusionum. differt etiā a sapīa quoniā sapiētia est per altas cās sciētia per infimas causas. nunc aūt ita est ꝙ si nos accipiamus sciam ꝓprie ſm̄ ꝙ est habitus conclusionū semꝑ est verus et ſm̄ ꝙ est etiā eoꝝ que sunt ꝑgenerata in aīa per p̄ncipia tunc dico ꝙ veritas et scīa nō sunt idē quoniā veritas competit opinioni et itellectui et sapiētie et cū scīa non est ꝓprie itellect⁹ nec sapientia nec opinio. et iō veritas et scīa sic accepta ꝓprie non sunt idē. ¶ Si autē nos accipiamus sciam ꝑ oī cognitione et queratur vtrū veritas et sciētia sint idem aut differāt tunc distinguo autē enim scīa et veritas dr̄nt ita ꝙ sciētia sit aliqd aliud ꝙ non est veritas aut sciētia et veritas differūt ita ꝙ scīa sit ad aliqd aliud qȏ non est ipsa veritas. Si aūt q̄rat̄ vtruȝ scīa accepta pro oī cognitione differat a veritate ita ꝙ scīa est aliqd aliud ꝙ ipa est veritas dico ꝙ non dr̄nt imo illud aliqd qȏ est ēt apud itellectuȝ illō aliqd ē veritas apō intellectuȝ. ¶ Si aūt queratur vtruȝ scīa et veritas dr̄ant ita qȏ scīa sit ad aliqd qȏ ēt ad aliquid non cōpetat ipsi veritati. tunc adhuc distinguo aut qꝛ ipa scīa sit ad aliqd ad qȏ non est ipsa veritas et sic scīa et veritas nō dr̄nt quoniā sicut scīa dr̄ relatiue ad scibile sic ꝑ veritatē ipsaȝ adequat̄ ipis reb⁹ et ipsis scibilib⁹ et iō scīa non dr̄ ad aliqd ad qȏ non dicat̄ ipsa veritas. ¶ Aut si tu q̄ras vtrum scīa et veritas dr̄ant ita ꝙ scīa sit ad aliqd ad ꝙ non ē ipsa veritas eodem° quo ē ista scīa tunc dico ꝙ scīa et veritas dr̄nt sic. qm̄ et lȝ scīa dicat̄ ad aliqd ad ꝙ est ipsa veritas tñ alio° ad illud dr̄ scīa et veritas. quoniā scīa dicit̄ ſȝ ꝙ informat aīaȝ. veritas aūt ſm̄ ꝙ per ipsaȝ adequat̄ scibili vñ non est eadē ratio formalis veritatis et sciētie et sic apparet quomodo sciētia et veritas sunt idem et quō non.

Et tūc ad rationes patet solutio. etcetera.

¶ Questio Quinta.

q **Ueritur** vtrū veritas icomplexa sit difficil̄ ad cognitionē et vr̄ ꝙ nō. qm̄ illud sine quo nō possum⁹ aliqd cognoscere illō vr̄ esse facilis ad cognitiones. ſȝ sine vō incōplexo non possum⁹ aliqd cognoscere gº ⁊c̄. ꝓbatio ꝙ sine vō incōplexo non possum⁹ aliqd cognoscē Si tu cognoscis vex aut illud vex est complexuȝ aut incōplexū si sit incomplexū hō ꝓpositū. si complexuȝ tunc cū veritas complexa non cognoscat̄ nisi ꝑ veritates incōplexas. appet ꝙ veritas icōplexa est facilis ad cognoscēdū. ¶ P̄. ōis virt⁹ ꝑ se ⁊ directe fert̄ in ꝓpriuȝ obm̄ gº intellect⁹ per se ⁊ directe fert̄ in ꝓpriū obm̄ ꝙ est qdditas sine entitas rei ⁊ non decipit̄ circa ea ꝑ se. vñ si aliq̄ virtus decipiat̄ circa ꝓpriuȝ obȝ. hoc est ꝑ accn̄s inq̄tū .s. organū est male dispositū sic pȝ de visu. aliqñ ei iudicat visus albū eē nigrū ⁊ tunc organū infirmat̄ ⁊ non est bñ dispositū tūc ergo itellect⁹ sit in mālis ⁊ non hēat organū corꝑale sicut probat̄ 3º de aīa appet ꝙ itellect⁹ nec per se nec ꝑ accn̄s p̄t errare circa ꝓpriā quidditatē rei siue circa ꝓpriā veritatē. Illā veritas incōplexa nihil aliud est q̄ȝ entitas rei. Si ergo aliqd est difficilis qꝛ in ipso p̄t eē error ⁊ deceptio ⁊ itellect⁹ non p̄t nec per se nec ꝑ accn̄s decipi circa virtutē incomplexā siue quidditatē vī ꝙ veritas icomplexa non difficilis ad cognoscēdū. ¶ P̄. illō non est difficilis ꝙ facimus qñ volum⁹ ſȝ nos itelligim⁹ qñ volumus cui⁹ ꝓbō est. dicit ei phūs in 2º de aīa ꝙ nos imaginamur non ēī opinamur qñ volumus gº si imaginamur qñ volumus pȝ ꝙ itelligim⁹ qñ volum⁹. ¶ Ad opm̄ est Arist. in pº de aīa ꝙ itellectus aut est fantasmata aut nō est sine fantasmate. ita ꝙ itelligere vex est sine fantasia. cū ergo multe veritates sint incomplexe que fantasmata non hñt pȝ ꝙ veritas incomplexa est difficilis.

ad istam qōnem possum⁹ dic̄e ꝙ veritas ꝯsistit i quadam adeq̄tione ita ꝙ veritas icōpleta ē in q̄dā adeq̄tione rei. ad sua p̄n̄. Nūc aūt duplex est adeq̄tio rei ad sua prin° ⁊ in tali adeq̄tione ꝯsistit veritas incōplexa que nihil aliud est q̄ȝ entitas rei ⁊ ex tali entitate siue qdditate resultat in itellectu spēs siue quedā silitudo ipsius rei que qdē spēs vno° dr̄ veritas ſm̄ ꝙ ꝑ ipsam spēm ꝯformamur ipsis reb⁹ tūc dico ꝙ i cognitiōe vtriusqȝ veritatis incōplexe ꝯsistit difficultas. Q̄ō autem veritas que est entitas rei sit difficilis ad cognoscēdū hoc

possumus perpendere ex tribus primo ex parte ipsius adequationis 2° ex parte po' cognoscentis ipsam veritatem ⁊ tertio ex parte causarum quibus devenimus in cognitionem veritatis. p° sit ex parte adequationis. veritas .n. consistit in quadam adequatione rei ad sua principia sed non pot res cognosci seu adequari suis principiis nisi cognoscatur sua principia. Sicut n. non pot aliquis cognoscere diversitatem seu differentiam inter aliqua duo nisi illa duo cognoscat sic non pot aliquis cognoscere adequationem inter rem ⁊ sua principia nisi principia cognoscat. Nunc autem ita est ꝙ difficile est cognoscere principia rei quoniam principia que sunt diffinitiua ipsius rei ⁊ posteriora nota sunt. vnde dicit philosophus in primo libri phisicorum ꝙ nomina substinunt p° ad rationem. diffinitionis sunt id ꝙ significat illo nomine notius est principia etiam difficilia sunt ad cognoscendum. Omnis enim nostra cognitio incipit a sensu sed sensus non cognoscit nisi accidentia. vnde principia autem non cognoscimus per sensum: sed tamen aliqua accidentia sicut quia multum ponderat ⁊ ꝙ est rubeum. cum ergo principia rei transcendant cognitionem sensitiuam ⁊ a sensu incipit nostra cognitio patet ꝙ principia rei sunt difficilis cognitionis tunc quia posterius nota sunt tum quia transcendunt cognitionem sensus a quo incipit nostra cognitio. ¶ Secundo etiam patet illud idem ex parte po' cognoscentis veritatem. Intellectus enim substantiarum separatarum per se ⁊ directe feruntur in quidditates ipsas ⁊ nullo modo decipiuntur. Intellectus autem humanus per se ⁊ directe non fertur in suum proprium obiectum sed dependet ex fantasmata ex qua admiscetur intellectui aliqua finitas ⁊ propter hoc cognitio veritatis difficilis est nobis. ¶ Quod autem veritas sit difficilis ex causis quibus devenimus in cognitionem veritatis hoc patet. In re enim sunt multe cause ⁊ multa sunt in re de quibus ignoratur que illarum sit causa illius rei ⁊ etiam quia illius rei sunt multe cause. sicut deus ⁊ substantie separate que totaliter excellunt sensum nostrum ⁊ nostrum intellectum. ⁊ ex hijs tribus patet ꝙ veritas in complexa sit difficilis.

Ad rones ad primam cum tu dicis illud ⁊c. dico ꝙ veritas incomplete cognoscitur faciliter: sed tamen difficile est eam cognoscere complete ⁊ hoc bene concludunt rationes que dicte sunt. s. ꝙ veritas difficilis est vt cognoscatur complete ⁊ ideo cum tu dicis illud sine quo non possumus aliquid cognoscere facilis cognitionis est. verum est si debeat cognosci incomplete. Si autem debeat cognosci complete. non est verum. vnde per hoc ꝙ aliquid cognoscatur incomplete bene pot per ipsum alia cognoscere. ¶ Et tunc ad aliud tu dicis intellectus nec per se nec per accidens pot errare dico ꝙ per se non pot. per accidens tamen bene pot licet non habeat organum quia ei ex veritate nihil. s. ex fantasmata dependeat intellectus ex qua parte pot contingere error intellectui propter hoc ⁊c. ¶ Ad aliud tu dicis intelligimus quando volumus verum est ꝙ postquam nos habemus species in memoria intelligimus quando volumus sed hoc incomplete est ⁊ si sit complete hoc est per multum tempus ⁊ multam exercitationem. ⁊c.

¶ Questio Sexta.

q **Ueritur** vtrum veritas complexa sit difficilis ⁊ videtur ꝙ non quoniam illud est magis facilis ꝙ inest alicui per se quam ꝙ inest alicui per accidens sed cogitare falsum inest intellectui per accidens ⁊ cogitare verum inest per se sed intellectus intelligit faciliter falsum ergo facilius intelligit verum ergo ⁊c. ¶ Preterea. dicit philosophus ꝙ intellectus semper verus est ergo ⁊c.

Ad istam questionem dico ꝙ veritas complexa difficilis est ⁊ hoc possumus comprehendere ex tribus. ¶ Primo ex parte temporis in quo acquiritur cognitio veritatis. ¶ Secundo ex parte eorum qui se dederunt cognitioni veritatis. ¶ Tertio ex parte generationis veritatis in nobis. ¶ Primo .n. apparet sic quoniam illud est facilis ꝙ paruo tempore acquiritur illud autem est difficilis ꝙ multo tempore acquiritur sine ꝙ multo tempore fit ⁊ ideo cum cognitio veritatis ⁊ scientie multo tempore acquiritur patet ꝙ difficilis est ipsa veritas. vnde dicit philosophus in 2° de anima contra illos qui dicebant terram terra cognosci ꝙ anima plus in moratur ignorantie quam veritati. vnde per longum tempus moratur ignorantia antequam perueniatur ad cognitionem veritatis. ¶ Secundo apparet illud ex parte eorum qui se dederunt considerationi veritatis. quoniam non sufficit vnus homo ad inueniendum scientias speculatiuas sed multi fuerunt. vnde sicut dicit philosophus quilibet parum inuenit ⁊ illud modicum ꝙ vnus inuenit iunctum cum alio ꝙ alius inuenit facit aliquam quantitatem. vnde licet illud ꝙ homo per seipsum pot inuenire sit parue quantitatis tamen si iungatur cum alijs que alij inuenerunt erit alicuius quantitatis ⁊ ideo sicut nos diceremus aliquam rem esse difficilem ad quam plures homines requiruntur sicut ad considerationem ⁊ cognitionem veritatis requiruntur plures homines ⁊ sic videmus ꝙ ipsa veritas est valde difficilis. ¶ Et etiam hoc patet ex parte generationis ⁊ hoc causa ex ordine potentiarum quam etiam comparatione principiorum ad conclusiones ex ordine potentiarum hoc apparet quoniam ex pluribus sensibus fit vna memoria ex pluribus memorijs fit vnum experimentum ⁊ ex pluribus experimentis fit vnum vle ꝙ est principium artis ⁊ scientie sicut ꝙ omne reubarbarum tollit coleram vel contra contrarijs curantur ⁊ ideo cum multa requirantur patet ꝙ difficilis est. ¶ Quod etiam sit difficilis patet ex editione conclusionum de principijs bene verum est ꝙ principia sunt facilis cognitionis nam sunt sicut ianue in domo ⁊ sicut locus ianue faciliter cognoscitur sic principia sunt facilis cognitionis ⁊ sicut ea que sunt in domo sicut difficilis cognitionis sic ⁊ cognitio conclusionis. vnde ⁊ cognoscere conclusionis in principijs est cognoscere in quadam vniuersalitate.

Et tunc ad rationes ad primam cum dicis ꝙ illud est magis facilis ꝙ inest alicui per se quam ꝙ inest alicui per accidens verum est si illud directe feratur in eo ꝙ est per se ⁊ ideo cum intellectus non directe feratur in verum quia dependet ex fantasmata ex qua potest admisceri facilitas intellectui. vnde sicut facilius est deuiare a centro quam centrum inuenire. sic etiam difficilius est cognoscere ⁊ intelligere veritatem quam deuiare a veritate ⁊ intelligere facilitatem. ¶ Ad aliud patet solo nam philosophus intelligit ibidem habitum qui est habitus principiorum. ⁊c.

¶ Questio Septima.

q **Ueritur** cum visum sit ꝙ veritas non sit facilis vtrum sic veritas sit non difficilis ⁊ hoc est querere vtrum veritas sit impossibilis ad cognoscendum. Nam difficilis est medium inter facilis ⁊ impossibilis. ¶ Et arguitur ꝙ veritas sit impossibilis ad cognoscendum ⁊ hoc sic. substantie enim separate sunt impossibiles ad cognoscendum ⁊ ratio huius est quoniam substantie separate fantasmata non habent ⁊ etiam cum forme substantiales non habeant fantasmata ⁊ etiam cum sensus a quibus incipit nostra cognitio non percipiunt nec cognoscant substantiam rei sed tantum accidentia substantie rei videtur ergo ꝙ cognitio veritatis sit impossibilis. ¶ Preterea. dicitur p° posteriorum ꝙ non credunt conclusionibus nisi per principia que sunt magis manifesta sed manifesta in natura sunt nobis ignota ergo minus nota erunt nobis magis ignota hoc patet ex dicto philosophi in 2° huius. dicit enim ipse ꝙ sicut se habet intellectus anime nostre ad ea que sunt manifesta in natura sic oculus noctue ad lucem solis. Si ergo manifestissima in natura sint nobis ignota ⁊ etiam minus nota ⁊ si impossibile sit cognoscere manifestissima nature. patet ꝙ impossibile est cognoscere minus manifesta. ergo cognitio veritatis est impossibilis. ¶ Preterea. sensibilia sunt in continuo motu ⁊ continua transmutatione si ergo sunt in continua transmutatione videtur ꝙ de sensibilibus non possumus cognoscere veritatem. Ad oppositum est commentator ⁊ philosophus.

Ad istam questionem possumus dicere sicut dicit commentator. quando est impossibile est cognoscere veritatem ⁊ arguit sic commentator. si impossibile esset cognoscere aliquam veritatem tunc desiderium naturale esset frustra ⁊ ociosum. cum ergo inconueniens sit dicere. s. ꝙ sit aliquid ociosum in natura ⁊ hoc sequeretur si esset impossibile cognoscere veritatem aliquam patet ꝙ non est impossibile aliquam veritatem cognoscere ⁊ sine dubio ista ratio commentatoris bona est ⁊ ideo ad hoc ꝙ bene videamus rationem commentatoris declarandum est istam propositionem. s. ꝙ si impossibile esset cognoscere aliquam veritatem ꝙ. s. desiderium naturale esset ociosum ⁊ hoc possumus perpendere ex tribus. ¶ Primum ex hoc illud est ociosum sicut dicit philosophus ⁊ vanum ꝙ non consequitur finem. nam sicut ipse dicit finis est cuius gratia omnia alia fiunt ⁊ ideo si aliquid non consequitur finem illud dicitur esse ociosum. ¶ Secundum .n. est ꝙ requiritur ad hoc ꝙ aliquid sit ociosum. s. ꝙ non consequatur finem debitum. vnde non consecutio cuiuscumque finis est causa ociositatis sed non consecutio finis debiti est causa ociositatis. vnde dicitur in secundo phisi.

ꝙ si ist̄s balneauerit se vt sol eclipsaretur si sol nō eclipsaretur nō pōt h̄ dr̄ se frustra balneasse. Nā eclipsatio solis non fuit nata puenire ex tali balneatione. vnde ⁊ dicit̄ ibidem ꝙ si dicat se frustra balneatū derisionē dicit ⁊ ideo ꝙ aliqd sit ociosum duo requirunt̄. s. priuatio cōsecutionis finis ⁊ nō cuiuscūqꝫ finis sꝫ finis debiti. ❡ Tertium ꝙ requirit̄ ad h̄ ꝙ aliqd sit ociosum est ꝙ priuatio finis debiti nō sit respectu alicuius nature pticularis sꝫ oportet ꝙ sit respectu nāe vniuersalis totius speciei. vnde licet hō natus sit hr̄e .5. digitos. si tn̄ ille homo hēat .6. digitos nō ppter h̄ dicitur ociosum in nā sꝫ si tota spēs humana deficeret a .5. digitis tūc dr̄e ē species humana sine natura ociosa. ❡ Tūc ad ppositū scia est finis hōis q̄ ex puris nālibus acquirere pōt hō ⁊ ideo sicut prius visū est omnis hō naturaliter desiderat sciam nō .n. desideratur naturaliter nisi finis debitus ⁊ ideo cū hō naturaliter desiderat sciam tanq̄ suū debitū finē si ipossibile esset hoiē cognoscere veritatē. tūc nullus hō cognosceret veritatē ⁊ tunc cū vnūquodqꝫ dicit̄ ociosum esse ꝙ non sequitur finem debitū. sꝫ priuat̄ suo fine debito ⁊ h̄ in tota natura illius speciei sequitur si impossibile eēt cognoscere veritatē aliq̄ desideriū naturale esset ociosū ⁊ ideo bn̄ arguit cōmentator sicut visū est. ❡ Sine dubio rō cōmentatoris bona est tn̄ possumus dare aliam rōnem que vꝫ bona ⁊ est talis possibile enī dicit̄ aliqd ex hoc ꝙ aliqd habet potentiā passiuā ad hoc ꝙ fiat aliqd sicut lignū dicitur esse inpotētia ad lectulum qꝛ hēt potentiam passiuā ad recipiendam formā lectuli ergo multo magis dr̄ aliqd esse possibile ⁊ participare rōnē possibilitatis ꝙ nō tn̄ habet potentiā passiuam sed ēt potentiā actiuā ad h̄ ꝙ fiat sicut si lignū haberet in se potētiā formā lectuli magis dicetur omne ipotentia ad formā lectuli q̄ si tn̄ haberet potētiā passiuam ⁊ ideo cū in aīa nr̄a non tn̄ sit potentia passiua. sed etiā actiua sicut dicit phūs in 3°. de aīa in anima est intellectus possibilis cuius est oīa fieri ⁊ itellectus agēs cuius est oīa facere ⁊ itellectus agēs cuius oīa facere ergo si aīa nō tn̄ hꝫ potentiā passiuam ad sciam sed ēt actiuam vt intellectū agentē apparet ꝙ magis dr̄ aīa esse in potentia ad sciam ergo scia nō est non possibilis.

Ad rōnes rn̄dendū est. Ad primā dico ꝙ rō in tribus deficit. deficit in h̄. s. qm̄ dato ꝙ nō possemus cognoscere sciam ad h̄ non sequitur quin possemus cognoscere aliquā veritatē. Nā bn̄ possemus cognoscere accn̄ia. s. dato. s. ꝙ nō cognosceremꝰ sbāz bene .n. verū est ꝙ si nō possemus cognoscere sbāz aliquo modo nec cōplete nec icōplete non possemꝰ cognoscere accn̄ia sed in cognoscendo accn̄ia aliquo mō cognoscimus ipsam sbām in vniuersali qꝛ non pōt intelligere accn̄s ipse itellectus nisi intelligat sbām. ❡ Deficit ēt ratio in alio. s. in hoc ꝙ dicit ꝙ per vlēm sensū possimus cognoscere sbām rei istud .n. est sbm̄ sensus enī cōis vel cogitatiua pōt sbāz rei cognoscere vn̄ indiuidua ipsorū p̄dicamētorū dupliciter pn̄t ꝯsiderari aut in se ⁊ absente ⁊ sic ipa indiuidua sic ꝯsiderata cōprehendere per se non pt̄ alius sensus nec cōis. nec cogitatiua nisi iuuet̄ ipso itellectu. Sed si ꝯsideremus ipsa non in se sꝫ sm̄ ꝙ priuā vel ei aliquarū actionum tūc sensus ēt brutorū pn̄t hmꝰ cognoscere sicut ouis cognoscit agnū sub ista itētione qua est filius eiꝰ ⁊ lupū cognoscit inq̄tū inimicabilē ⁊ iō sensus qui iuuat̄ per intellectū siue sit sensus cōis siue cogitatiua pn̄t hoc indiuidua per se cōprehendere pꝫ ꝙ sbā nō bn̄ cognoscit per sensum deficit ēt rō in hoc ꝙ dicit ꝙ sbe separate nō pn̄t intelligi qꝛ non hn̄t fantasmata dico ꝙ hoc non valet qꝛ ad hoc vt aliqd dicat̄ non posse itelligi non sufficit ꝙ non hēat fantasmata. Sed ad hoc oꝫ ꝙ non hēat aliquid propoitionale alicui habētū fantasmata siue fantasma per ꝙ possit itelligi sicut sbe separate dr̄ nō posse itelligi qꝛ non hn̄t fantasmata ⁊ ēt qꝛ non hn̄t aliqd proportionale eis per ꝙ possit itelligi. Iste enī sbe materiales que hn̄t fantasmata non hn̄t pportionem cū substantijs sepatis. ⁊ ideo per fantasma sbarū materialiū non pn̄t sbe separate itelligi. Vn̄ si aliqd non hēat fantasma non potes arguere ergo non pōt itelligere illud itellectus qꝛ ēt dato ꝙ non hēat fantasma si tn̄ hꝫ aliquid pportionale ei ꝙ hēt fantasma bn̄ poterit per ipm intelligi sicut pꝫ de actu intelligēdi. Nā ⁊ licet actus intelligendi non hēat fantasma qꝛ nō obm ipsius itellectꝰ ꝙ hꝫ fantasma pportionale est ei pp h̄ intellectus per obm eius pt̄ intelligere actū itelligendi sꝫ fantasma non hēat ⁊ ideo si ꝯcederet̄ ꝙ sbe materiales non hērent fantasmata qꝛ tn̄ proprietates ⁊ accn̄ia ipsarū substantiarū mālium hn̄t fantasmata pportionatiua sunt ipsis substātijs mālibꝰ ⁊ pp hoc sbe materiales poterūt intelligi per ipa accn̄ia ⁊ per ipsas pprietates. nā non mī excellunt sbe mālēs suas pprietates ⁊ accn̄ia sua q̄tum excellunt sbe separate sbās materiales ⁊ ideo pꝫ quomō peccat rō tribus modis. ❡ Ad aliud dōꝫ ꝙ si nos pcederemus a priori verū est ꝙ non possemꝰ cognoscere posteriora cum posteriora sint nobis in manifesta sꝫ qꝛ nos incipimus a posteriori ⁊ posteriora bn̄ cognoscimus saltim incōplete absqꝫ h̄ ꝙ cognoscamus manifestissima in nā ppter h̄ ⁊c̄. Vn̄ si cognoscēdo posteriora non possemꝰ aliquo mō cognoscere priorē nullo modo possemus cognoscere posteriora. ❡ Ad aliud cū arguis sensibilia sunt trāsmutabilia dico ꝙ istorū sensibiliū non est scia sm̄ ꝙ particularia sunt. nec sm̄ ꝙ sunt in ꝯtīº motu. sed ipsorū vliū est scientia. ⁊c̄.

Forsan autem ⁊ difficultate duobus modis existente non in rebus sed in nobis est eius causa. ⁊c. Tex. i.

❡ Questio Octaua.

q **Ueritur** vtrū difficultas in cognitione veritatis sit ex parte nr̄a vel ex parte rerū ⁊ vr̄ ꝙ non sit ex parte nr̄a sꝫ ex parte rerū qm̄ si ex pte nr̄a esset difficultas tunc illa que magis esset sepata a mā̄ esset magis cognoscibilia. sed h̄ est falsū qm̄ deus maxime sepatus est ⁊ tn̄ in nullo pt̄ intelligi quoniā deus est infinitus infinitū aūt est ꝙ per se est ignotū sicut dicit̄ primo phiꝭ. ergo ⁊c̄. ❡ Ad idē arguit̄ sic illud ꝙ in ē alicui per se in est ei vlr̄ ⁊ ideo cū materia de se sit ipeditiua cognitionis sicut dicit cōmentator 2°. huius apparet ꝙ res mālēs non erūt faciles ad cognoscēdū ⁊ sic cū res mālēs hēant in se primū impeditiuū cognitionis vr̄ ꝙ res materiales q̄tū de se est erunt difficiles ⁊ sic difficultas sumit̄ ex parte rerū ⁊ non ex pte nā tn̄. ❡ P̄. si difficultas sumit̄ ex parte nr̄a tunc trāsmutabilia eēt nobis magis nota ⁊ h̄ falsum quia mathaphisica sunt nobis magis nota q̄ naturalia cū sint abstracta a motu ⁊ a mēth. ergo ⁊c̄.

In oppositum est phūs qui dicit ꝙ difficultas non est in rebus sed in nobis vnde sicut se hꝫ intellectꝰ nr̄ ad ea que sunt māifestissima i nā sicut oculus noctue ad lucē solis gº ⁊c̄.

Ad istam questionē est intelligēdū ꝙ obmittēdū est illud ꝙ est per accn̄s ⁊ accipiendum est illud ꝙ est per se. Nūc autem ita est ꝙ si nos videmus quomō sumitur facilitas ⁊ difficultas ex parte rerum ⁊ ex parte itellectus satis patebit vtrum difficultas sumatur ex parte nostra. difficultas enim sumitur ex parte materie que est in rebus quoniā materia est impeditiua cognitiōis ⁊ qꝛ materia est impeditiua cognitiōis prepate in rebus habētibus materiā difficultas sumitur ex parte materialitatis. Ex alio etiā sumit̄ difficultas ex h̄. s. ꝙ res ipse habentes materiam non intelligūtur sicut sunt res enī materiales sunt intelligibiles in potentia sꝫ in actu sꝫ sunt itelligibiles in actu per actionem intellectus agentis. vnde nō intelligunt̄ res materiales sm̄ esse actuale ꝙ habent sed fiūt intelligibiles in actu per actionem intellectus agentis. vnde dicit cōmentator in secūdo huius ꝙ quedam sunt forme que sunt intelligibiles in actu sicut forme separate ⁊ nō fiunt intelligibiles in actu per actiones intellectꝰ agentis patet ergo ꝙ difficultas sumitur ex parte rerum tn̄ ex ratione materialitatis tū ex hoc ꝙ non intelligūtur sicut sunt ⁊ ꝙ ex parte materie pꝫ ꝙ

sumitur difficultas q̃tu3 materia est illud per q̄ res pōt esse ⁊ nō esse ⁊ ideo per mām res minus sunt ⁊ per ɔñs res per mām minꝰ vere sunt. ⁊ si minꝰ vere sunt per materiā sunt minus cognoscibiles ergo. ⁊c̃. ℭ Nunc videndum est quō se hēat intellectus nr̄. Intellectus. n. videt ⁊ est itellectus. ⁊ est vr̄. Un̄ intellectus inq̃tū intellectꝰ h3 ꝓportionē cum substātijs sepatis q: in mālis est sicut ipse sbe separate. Intellectus aūt inq̃tum vr̄ ꝓportionez h3 cū substātijs mālibus q: itellectus vr̄ vñ videtur dependet ex fantasmata que est virtꝰ mālis ⁊ depēdet eciā ex fantasmate. Un̄ dicit phūs in 3º de aīa q̄ simul h3 fantasmata speculari ⁊ sic p3 quō itellectus h3 ꝓportionem cū substātijs sepatis ⁊ cum substātijs mālibus. Nunc āt ita est q̄ si nos voluimꝰ arguere magnitudinē opis ⁊ difficultatē nō debemus arguere difficultatē opis ex magnitudine opis s3 ex ꝓportione virtutis ad opus q̄ñ bñ posset eē virtus ita fortis q̄ non eēt tale opus difficile ⁊ tñ illud opus esset valde magnū. Silr licet opus esset valde paruū posset eē virtus ita parua q̄ illud opus eēt difficile valde ⁊ iō debemus arguere difficultatē rei in opis ex ꝓportione virtutis ad opꝰ ⁊ nō ex magnitudine opis ⁊ ideo cū intellectus vr̄ magis ꝓportionet rebus mālibus q̄3 immālibus. magis cognoscet intellectus vr̄ ⁊ facilius res mālēs q̄3 imateriales ⁊ sic res mālēs sunt minꝰ cognoscibiles q̄3 res imālēs sequit̄ q̄ intellectus vr̄ magis cognoscet minus itelligibilia q̄3 magis. intelligibilia ⁊ ideo p3 q̄ difficultas nō est in rebus sicut bñ dicit phūs s3 in nobis. quoniā si difficultas sumat̄ ex parte re𝔯 tunc magis intelligibilia eēnt a nobis facilioris cognitionis q̄3 alia minus itelligibilia ⁊ hoc non est ve𝔯 sicut dictū est.

Ad rationes ad primā dō est. tu enī dicis infinitū est ignotū. veruz est infinitū f̄m magnitudinē s3 illud q̄ est infinitū f̄m virtutem ⁊ potentiā tale infinitū non est ignotū f̄m se imo manifestū. ℭ Ad aliud tu dicis. si difficultas sumeret̄ ex parte nrā sequeret̄ q̄ trāsmutatiua eēnt nobis magis manifesta sine nota dō q̄ ve𝔯 est: si trāsmutatas eēt per se causa q̄r aliquid sit nobis magis notū nunc aūt non est ita imo trāsmutatas ipsa est cā per accñs q̄r sit nobis aliqd notū: sed hēre fantasma est cā per se q̄r aliqd sit nobis notuz ergo. ⁊c̃. ℭ Ad aliud tu dicis mā est ipeditiua cognitionis sine dubio nō debemus itelligere q̄ mā qu℮l3 sit cā sine impeditiua cognitionis imo est aliqua mā que est pncipiū cognitionis sicut appet nam indiffinitione rei hñtis mām ponit̄ ipsa mā cum in ipsa diffinitio rei hñtis materiam detur vt cā cognitionis s3 pro tāto dicitur mā impeditiua cognitionis q: res habētes materiā sunt de se minus intelligibiles ratione materie ⁊c̃.

Sicut enim nocticoracum oculi ad lucem diei se se hñt: sic ⁊ aīe nostre intellectus ad ea que sunt oīu3 nature manifestissima. Tex. i.

ℭ Questio Nona.

Um visum sit de veritate nūc videndu3 est de alio q̄ dicit phūs in linera q̄ ita se h3 intellectus aīe nr̄e ad deū ⁊ ad sbas separatas sicut se h3 oculus noctue ad lucē solis ⁊ iō queritur h̄ vtrū intellectus humanus cōiunctus corpori possit deū ⁊ sbas separatas intelligere ⁊ q: fuerūt diuersi modi dicēdi. de hoc. n. fuit vnus modus dñi Alexādri ⁊ sequentiū eū. Alius aūt fuit Alpharabij ⁊ alius fuit ɔñs. pp̄ h̄ querenduz est pº de mō per q̄3 vnusq̄sq3 isto𝔯 deuenit in dissolutionē hꝰ q̄ōnis ⁊ primo querendū est de mō alexandri. dicit enim alexāder q̄ itellectus vr̄ est generalis ⁊ corruptibilis ⁊ q̄ est virtus mālis ⁊ tñ p̄t intelligere substātias separatas. nec est mirabile sicut dicit alexāder q̄ sic mālis ⁊ q̄ possit intelligere sbas separatas: q̄ñ forme elo𝔯 sunt mālēs ⁊ tñ ex cōplexione elo𝔯 inuisibiles forme pñt resultare ⁊ educi. Silr nō est inconueniēs q̄ ex cōplexione elo𝔯 resultat talis forma sicut itellectus qui possit sbas separatas intelligere ⁊ q: Alexander vidit q̄ nō poterat bñ substinē positionē suā pp̄ hoc ad inuenit aliū modum q̄3 posuit in tractatu suo de itellectu q̄3 ipse fecit ⁊ est sua pō talis. s. q̄ intellectꝰ nec est virtus nec est corpus s3 est p̄paratio que da3 in hoīe que inest hoī ex necessitate ⁊ tūc dicit Alexāder. q̄ illa p̄paratio nascit̄ inplecta ⁊ pficit̄ magis ⁊ magis ⁊ corroborat̄ in tm̄ ⁊ ēt perficitur illa preparatio q̄ pōt intelligere sbas separatas ⁊ ponit exemplū alexāder in tractatu suo. Sicut hō nascitur hñs imperfectā potentiā gradiēdi tñ illa potētia magis ⁊ magis pficitur in homine ⁊ tantū pficitur illa poª gradiendi in hoīe q̄ homo pōt pficere gradi. Sic dicebat dictꝰ alexāder de itellectu.

Et ideo querendū est de itellectu. s. dato q̄ itellectus eēt mālis vtrū posset sbas separatas itelligere ⁊ vr̄ q̄ sic q̄ñ dicit phūs in 2º de aīa q̄ sensus est susceptiuus specie𝔯 sine mā̄ si gº sensus qui est potentia mālis pōt apphendere speciē immaterialē. tunc videt̄ q̄ dato q̄ intellectus esset mālis adhuc bñ posset intelligere sbas imateriales. ℭ P̄. magis vr̄ māle pati ab imālī. q̄3 materiale agere in māle. vñ maius est agere māle in imateriale q̄3 materiale pati ab imālī cum ergo māle possit agere in imateriale vt ꝓbabo videt̄ q̄ materiale poterit pati ab imālī. ℭ Probatio q̄ māle possit agere in imateriale. q̄3 fantasia ē māle ⁊ tñ fantasia hñt agere in itellectu qui est imaterialis. s3 aliam naturā positionē:igit̄ vt videt̄ magis poterit māle pati ab immateriali. ergo tñ intelligere sit q̄ōdam pati videt̄ q̄ intellectus possit pati a substantijs sepatis ⁊ sic per ɔñs poterit eas intelligere. ℭ P̄. methaphisica abstrahit a mā sensibili non a mā itelligibili ⁊ tñ imaginatio pōt mathematica comphendere. cu3 ergo sicut videt̄ dīe cōmentator in oībus alijs a pº sit aliquid loco mē ⁊ hoc dī in cōmento de cā q̄ oēs substāne rʳ separate a pº hñt suum ylachi. ergo videt̄ q̄ dato q̄ itellectus sit materialis videt̄ q̄ possit sbas sepatas itelligē. ℭ Sine dº ve𝔯 ē q̄ Alexāder. posuit q̄ intellectus mālis posset sbas sepatas itelligere ⁊ ɔtra hoc arguit commētator duabus rationibus ⁊ si declaremus eas satis erit. ℭ Prima rō Auer. est q̄ fundamēta oīu3 sapientū sunt q̄ intelligibile in actu ⁊ intellectus in actu sunt idē. siue vnū. Si ergo itellectus materialis itelligit sbas separatas sicut tu pōis tunc sbe separate essent vnū ⁊ in itellectu ⁊ esset eadē ei ⁊ nunc seq̄ret̄ q̄ māle esset imālis: ⁊ cū materiale sit corruptibile ⁊ imateriale sit icorruptibile seq̄reret̄ q̄ corruptibile fieret incorruptibile ⁊ hoc est falsu3 ergo ⁊c̃. nec potes dīe q̄ cōmentator dicit q̄ itellectus mālis intelligat sbas separatas sine inouatione virtutis q̄ñ aut fiet inouatio in recipiente aut in recepto aut in vtroq3 hō in recipiēte ⁊ in receptator aut in neutro illo𝔯 fiet inouatio. Si tu dicas q̄ in neutro illo𝔯 fiat innouatio nec in recipiēte nec in recepto tūc non plus intelliget itellectus nūc q̄3 prius nec p̄t fieri inouatio in recepto sicut in sba separata q̃tū sba separata intrāsmutabilis est ⁊ nō p̄t in ea fieri inouatio nec potest fieri inouatio in vtroq3 q̄ñ iam fieret inouatio in sba separata ⁊ ideo o3 q̄ in itellectu fiat inouatio non p̄t aūt fieri in ipso itellectu alia inouatio q̄3 q̄ intellectus mālis fiat immālis ⁊ corporale fiat incorporale nō. n. ista innouatio est aliqd aliud. nisi q: de nouo virtus mālis fit vnū actu cū sba intellectuali. ℭ Sine dubio in rōne cōmentatoris est vnū dubiū. s. q̄ itellectuale in actu ⁊ intellectus in actu sunt vnū. quoniā si vna sba separata itelligat alia3 sbam separatā non op3 q̄ vna sit alia ⁊ pp̄ hoc videt̄ esse dubiū de verbo ɔñis. ⁊ sine dubio cū dī q̄ intellectuale in actu ⁊ itellectus sunt vnū intelligit̄ ita q̄ ipse intellectꝰ ⁊ itelligibile in actu sint vnū sicut mā ⁊ forma ⁊ hoc sufficiat ad intentionē Auerroys. ℭ Et adhuc h̄ clarādū est accipiendo dictū cōmen. dicit enim cōmentator q̄ q̄ñ aliq̄ duo sunt in aliquo 3º. illud q̄ est formalīꝰ est forma alterius sicut si lux ⁊ color sunt in dyafano sicut in 3º cu3 lux sit formalior q̄3 color tūc lux erit q̄3 forma coloris nūc āt ita est q̄ si itellectus intelligeret sbas separatas esse itellectꝰ esset in aīa ⁊ in ipsa sba separata ⁊ ideo cū ipsa sba separata sit formalior q̄3 ipse itellectus ipsa sba separata eēt idē q̄

forma ipsius intellectus. tūc ex ipso itellectu ⁊ ex ipsa sba separata fieret vnū sicut ex materia ⁊ forma ⁊ cuꝫ forma debeat hēre ꝓportionem mē oporteret ꝙ si intellectus m̄alis intelligeret subas sepatas ꝙ fieret in m̄alis:⁊ tūc m̄ale fieret in m̄ale ⁊ incorruptibile fieret incorruptibi-le:⁊ ideo optima ē rō ꝯmenta. ¶ Sed non valet illō ꝙ si intellectus intelligerer subas sepatas ꝙ suba sepata eēt in ipso itellectu sine dubio si itelligere intelligu subaꝫ se-paratā intellectu eē per spēm suā ⁊ situ ⁊ circa ipsas spe-cies eēt in ipso intellectu ⁊ sequeret idem ꝙ prius tum absente ꝯmen. ꝓcederet modum primū:⁊ quia Alex. vt ꝯmenta. narrat vacillauit in oppōne sua ⁊ dixit ꝙ intells qui est in nobis intellectus subas sepatas non ē intellect⁹ in m̄alis quia talis intellectus corrumpit per corruptio-nem anime. sed talis intells est intellectus abstract⁹ quē ꝑbus vocat adeptum ⁊ ꝓpter h̄ sm̄ h̄ arguit ꝯmentator .s. ꝙ si intelligit per istum intellectum adeptū:intellectū agens ē vel ēt alium intellectum abstractum:tunc erit du-bium de continuatione istius intells nobiscū qm̄:si cōti-nuationem assignare non poterit:⁊ iō non ponit i nobis nisi vtutem materialem.

Et tunc ad rōnes rn̄dendū ē:tu dicis sensus est susceptiuus specie ⁊c. Dico ꝙ non di-citur sensus esse susceptiuus spēi sine m̄a:qz non recipiat m̄a. immo spēs ipas recipit sensus in organo ⁊ cum con-ditionibus m̄alibus. Et pro tanto dr̄ sensus esse suscepti-uus speciei sine m̄a:quia non recipit spēm sub illo esse ꝙ habꝫ in m̄a extra. Et tūc ad rōnem scdām est dōm ꝙ in tribus deficit. deficit enī illa rō primo in hoc ꝙ dic m̄a-le agere in m̄ale sicut fanta^ma^ agere in ipso intellectu. naꝫ ipm̄ fanta^ma^ non agit in ipso intellectu in vtute propēr: ꝫ in vtute intells agentis ⁊ ideo intells agens dicit magis agere qꝫ ipsum fanta^ma^. ¶ Deficit ēt ista rō inalio ꝙ dic ꝙ intelligere est pati tn̄ sine dubio lꝫ intelligere sit pas-sio quedā tn̄ admiscetur ei iste actus qui est iudicare qui reducit ad actum. ¶ Deficit ēt rō in eo ꝙ dicit ꝙ intelli gere est passio m̄alis. Intelligere ē non ē passio m̄alis er si sit passio non ē passio m̄alis:sed i m̄alis:sed si vtus m̄a lis pateret ab in m̄ali talis passio m̄alis eēt qz ꝙ recipet ab aliquo recipere per modū recipien is cū igit intelli-gere non sit passio m̄alis ēt si pateret m̄ale ab in materia h talis passio nō eēt intelligere. ¶ Ad aliud tu dicis ma-thaphisica ⁊c. dico quod qn̄ dr̄ ꝙ ma^ca^ non abstrahit a m̄a intelligibili melius esset ꝙ diceret ꝙ ma^a^ non abstra hit a m̄a imaginabili. ma^a^ ⁊ si abstrahat a m̄a quali.s. a calido ⁊ frigido non tn̄ abstrahit a continuo nec a quāto ⁊ ideo cum ꝯtinuo sit imaginabile ⁊ ipsum qn̄tum ⁊ non abstrahit a m̄a imaginabili qz non abstrahit a q̄to ⁊ con tinuo que sūt imaginabilia ꝓꝑ h̄ melius eēt dicer ꝙ ma^a^ abstrahunt a m̄a quali siue sensibili ⁊ non abstrahūt a m̄a imaginabili:⁊ iō est sube sepate nisi hēant m̄am imagina bilem. non oꝫ ꝙ intells dato ꝙ eēt m̄alis ꝙ posset subas separatas intelligere lꝫ vtus m̄alis que est imaginatio ma thematica possit apprehendere ꝓꝑ rōnem que dicta est. Nam sicut sensus apprehendit m̄alia sicut imaginatio ap prehendit mathe^a^ q̄re cum visum sit ꝙ si intellectus non eēt generalis ⁊ m̄alis sicut posuit Alex. ꝙ non possit sub stantias separatas intelligere. Nunc querendum est de alia via. ¶ Questio decima.

q **Queritur** ergo dato ꝙ intells vī eē preparatio quedā sicut ip-se Alex. posuit. Utrum per talem preparationē possumus intelligere subas sepatas ⁊ vī ꝙ sic quā videmus ꝙ aliqua vtus corpalis sicut vtus patris q̄ est in semine pōt disponere ipsum menstruū:⁊ dispositio m̄ae siue vtus seminis videt sufficere ad hoc vt ipsum menstruū sic disponere ad h̄ vt ipsum recipiat ab extrinse co aīam intellectiuam que excellentie vī totā nām m̄ae corpalis. Si igit vtus corpalis. dicō vtus corporalis pōt esse dispō ad receptionem forme excellentis nām mate-rie sicut ipsius aīe intellectiue videtur ꝙ dato ꝙ intellus sit preparatio m̄alis ꝙ per talem preparationeꝫ possum⁹ intelligere subas sepatas. ¶ P. h̄ idē vī sic. infimotum supprema attingunt infima supprimorum:sed int oēs vtutes m̄ales imaginatio est supior. ergo attingit infimā intelli gentiam. ergo vt vr̄ ꝙ dato ꝙ intellectus eēt quedā pre paratio m̄alis sicut posuit Alex. ꝙ per ipm̄ possemus intel ligere subas separatas.

Ad oppositum arguit illa preparatio ē quedam priuatio. nam illud dicit eē preparatum ad aliqd ꝙ non hꝫ illud aptū na tum tn̄ est hēre. ergo cum per priuationē non possemus tangere subas separatas videt ꝙ per illam ꝑparationeꝫ nō possemus subas separatas intelligere.

Ad istam qōnem est intelligendū. ꝙ sicut visuꝫ fuit prius Alex. credidit ꝙ cum hō sit generalis ꝙ in hoīe non eēt aliqua vtus in m̄alis ⁊ ꝓꝑ hoc posuit Alex. sicut visum est prius ꝙ intells eē vtus m̄alis ⁊ generalis:⁊ dicebat ꝙ intells i natiuitate hoīs erat imꝑfcūs ⁊ perficiebat sm̄ ꝙ magis ⁊ magis perfi-ciebat homo. ⁊ pōebat ex^m^ de vtute gressiua in hoīe ⁊ quia Alex. vidit ꝙ non poterat bene substinere poten tiam istam ꝓꝑ h̄ dicit ꝙ intells erat preparatio quedam in nobis ⁊ dicebat ꝙ ista preparatio imꝑfcā ē ⁊ perficie bat sm̄ ꝙ abstrahit res ipsas ⁊ sꝫ ꝙ magis ⁊ magis ab strahit. sm̄ hoc perficitur magis i^a^ preparatio ⁊ tunc dice-bat Alexā. qn̄ i^a^ preparatio totum abstrahit tunc pōt intel-ligere subas separatas. ¶ Contra istum modū ponendi arguit ꝯmentator. d. ꝙ dato ꝙ itells eēt preparatio ⁊ da to ꝙ i^a^ preparatio essꝫ perfcā in hoc qō totum abstrahit non tamen sequit ꝙ intelligat tunc subas separatas quia ⁊ lꝫ res ipsas intelligeret quando i^a^ preparatio totum ab-strahit non seqr̄ tn̄. ergo res in m̄ales intelligerꝫ. sed res m̄ales que sunt sibi ꝓportionabiles. Sicut non sequit si homo habens vtutem gressiuā perfectam ꝙ possit gra-di sicut auis:sed modo gradiendi sibi competenti:sic nō seqt dicit ꝯmen. ꝙ si i^a^ preparatio totū abstrahit ⁊ pos-sit intelligere res m̄ales. ergo in m̄ales pōt intelligere:si bene sequit ꝙ possit intelligere res sibi ꝓportionales si-cut m̄ales. ¶ Possum⁹ tn̄ si volumus adducere nouam rōnem ad ondum ꝙ si intells eēt preparatio ꝙ non posse-mus ꝑ ipsum subas separatas intelligere qz cū illa prepa tio sit priuatio quedā sup istam preparationē intelligemus subas sepatas oporteret ꝙ i^a^ preparatio mitteret vtuti i m̄ali aut vtuti in m̄ali. sed neutro istoꝝ modoꝝ est pole non. n. possum⁹ per istam preparationē intelligere subas se paratas sm̄ qō mittit vtuti m̄ali cui⁹ ꝓbatio est qn̄ vir-tus m̄alis tria hꝫ:habet enim ꝙ cognoscat per receptio-nem hꝫ ēt ꝙ cognoscat vt hic ⁊ nunc. 3° ꝙ hꝫ vtus m̄alis est ꝙ nulla vtus m̄alis ē supra se conuersiua. nunc autem igit ē ꝙ vtus m̄alis non pōt cognoscere subas separatas sm̄ qō cognoscit per receptionē:qm̄ si cognosceret subas separatas ipsa vtus m̄alis hoc eēt per receptionem spēꝝ subaꝝ separataꝝ:sed sic non:quia quicqd recipit in aliq^o^ recipit in eo per modum rei recipientis ⁊ non ꝑ modū rei recepte. Ille spēs subaꝝ separataꝝ si reciperent i vir tute m̄ali ⁊ eēnt ⁊ haberent eē m̄ale:sed ꝑ tales species m̄ales non pōt vtus m̄alis cognoscere subas separatas ⁊ vlēs. ¶ Ipsa ēt vtus m̄alis inq̄ntū cognoscit h̄ ⁊ nunc non pōt cognoscē subas sepatas cum sube sepate nō si sit hērent vtus vō m̄alis vero cognoscit ⁊ hērent ⁊ non po test alr̄ cognoscē. pꝫ g^o^ ꝙ vtus m̄alis nō pōt cognoscere subas sepatas. ¶ Qō ēt vtus m̄alis non possit cognoscē subas sepatas:h̄ appet qn̄ tunc ipsa eēt supra se vsus. ꝙ ē ꝯtra pħm qui dicit ꝙ nulla vtus m̄alis supra se cōuer siua est:ꝙ aūt h̄ sequeret vī. Nā si vtus m̄alis cognosce ret subas sepatas oporteret ꝙ eēt aliqua vnio illius vtu tis m̄alis ad ipas subas sepatas. h̄ aūt vnio tripl'r potest i telligi. Uno mō pōt intelligi in vnio ꝙ sic p et spēs impl sas:alio mō ꝙ sit per spēs abstractas. ⁊ 3° mō per vnio-nem sube. ꝑmus modus iprobat per ea que dicta sunt. Nā vt hitū est ille spēs m̄ale recipereṫ ⁊ ideo non du cerent in cognitiōem sube in m̄alis. scōs modus ē impos sibile qz ab abstracto non fit abstractio. terti⁹ modus vī

superfferetenus probabilitatem otinere ꝙ sumeretur per suã subam illa sba sepata illi virtuti mãli non ẽ ꝯiuncta, ⁊ tũc si illa virt⁹ mãlis eã cognosceret eẽt supra se ꝯuersiua tñ ꝓm istũ modũ dicendi in suba virtutis mãlis esset sba intelligibile ⁊ hoc ẽ ꝙ ꝓponebaẗ declarandũ.

Ad rationes dicendũ est. ad primã de aia itellectiua dico ꝙ non est sile ꝙ inducebaẗ ꝓ sili. nõ eni ẽ ꝯtra rõnem rei mãlis ꝙ perficiebatur ꝑ sbam sepatam ꝙ ad eẽ ita ꝙ in eẽndo teneẗ inclinatio rei mãlis ad subam spũalem sed est ꝯtra rõnez rei mãlis ꝙ incognoscendo teneẗ inclinatio ei⁹ ad subaz spiritualem ⁊ rõ ẽ q: suba spũalis in eẽndo hz eẽ distinctum ab aliis ⁊ ita magis limitaẗ sed in cognoscẽdo hz eẽ quodãmõ indistinctum quia ex hoc ꝙ cognoscit aĩa assilia se aliis. ⁊ ideo ꝓm istã viã incognoscendo in material vẽ eẽ mĩ⁹ limitata q̃ qᵐ ad eẽ. ⁊ iõ cũ res corꝑales maxime hẽant eẽ limitatũ ẽ ꝯtra rõnem ei⁹ .s. rei corꝑalis ⁊ ꝑ ꝯsequens cuiuslz virtutis organice ꝙ aliqd vniaẗ ad cognitionem spũalium vt cognoscat ea. nõ est in ꝯtra rõnez ei⁹ vt vniaẗ ad eẽ spũalium vt fiat vnũ .s. vnũ ꝓm subaz ex re spũali ⁊ corꝑali que sit idẽ eẽ vnius que. ℭ Ad 2ᵐ dicendũ ꝙ illud contingere nõ ẽ ꝓm cognitiõem: sed ẽ ꝓm maiorem approximationẽ motorie vniuersi: ⁊ ita erat ibi fallacia equocationis ⁊c.

ℭ Questio Undecima.

q **Ueritur** vtrũ ꝓpõ empedocli. habeat veritatem: posuit eni emp. ꝙ intell̃s nr̃ per intellectũ istaꝝ qdditatũ põt intelligere subas sepatas: ⁊ vĩ ꝙ sic: qm̃ magis ꝯtingit suba corꝑalis cũ suba separata q̃ accñs cũ sba sed ꝑ ipm accñs possum⁹ itelligere ⁊ cognoscẽ sbaz ⁊ qd quid est sicut dicit pħs in proemio libri de aĩa ꝙ accidentia magnã ptẽ conferunt ad cognoscẽdũ qdqd ẽ. ergo vt vĩ magis possum⁹ cognoscere ⁊ intelligere subas separatas ꝑ ipsas sbas materiales cũ magis ꝯueniant inter se q̃ accñs cũ suba. ℭ Ꝓ. celũ se hz vt materia motor aũt vt forma. sed celũ cognoscim⁹ in virtutib⁹ materialibus ⁊ materia nõ cognosciẗ nisi ꝑ anologiã ad formã gᵒ ⁊c.

Ad istam qõnez ẽ intelligẽdũ ꝙ emp. accipiebat tres ꝓpõnes ⁊ ex istis tribus ꝓpositionib⁹ concludebat tres ꝯclones: ⁊ ex illis tribus conclusionib⁹ ꝯcludebat intentũ suũ: accipiebat eni emp. vnã ꝓpõnem q̃ talis ẽ .s. ꝙ oẽ fcm̃ hz qdditatẽ intell̃s h⁹ ꝓpõnis ẽ: qñ oẽs res materiales hñt qdditatẽ. illam fcm̃ appellat emp. rẽ materialẽ. res .n. material ꝑꝑ suã ꝯpõz nõ ẽ sua qdditas s; hñs qdditatẽ: ⁊ ꝑꝑ h̃ dicit emp. ꝙ omne fcm̃ hz qdditatẽ. ℭ 2ª ꝓpõ q̃ accipiebat est ista ꝙ intell̃s speculatiu⁹ hz qdditatẽ: ⁊ intellect⁹ h⁹ ꝓpõnis ẽ .s. ꝙ ea que intellectu speculatiuo intelligũẗ hanc qdditatẽ. ℭ 3ᵒ .p. q̃ accipiebat est 1ª .s. ꝙ itell̃s põt ab oĩ hñte qdditatez abstrahere qdditatẽ: vt si hõ diffiniaẗ ꝑ al̃. ⁊ al̃ sn̄ habẽs qdditatẽ adhuc põt intellect⁹ abstrahẽ qdditatẽ alis. ⁊ sic quousqz deueniat ad qdditatẽ nõ habẽtẽ qdditatẽ. ℭ Et his trib⁹ arguebat sic aut intellect⁹ deueniet ad quidditatẽ non hñtẽ qdditatẽ aut nõ abstrahet ab oĩ hñte qdditatẽ ipsam qdditatem: ꝙ ẽ ꝯtra suppõnẽ .s. ꝙ ab oĩ habẽte qdditatẽ intellect⁹ põt abstrahẽ qdditatẽ. aut erit ꝓcedere in ĩfinitũ. In ĩfinitũ aũt ꝓcedere nõ ẽ possibile cũz eni intellect⁹ nat⁹ sit abstrahere qdditatẽ ab oĩ qdditate si eẽt ꝓcedere in ĩfinitũ nunq̃ terminareẗ appetit⁹ naturalis: nec ẽ dicẽ ꝙ resolutio itellect⁹ stet ad nihil vel ad aliqd ꝙ nõ sit qdditas nec hẽat qdditatẽ. ⁊ sic ꝯcludebat intentũ suũ: dicebat eni ꝙ intellect⁹ intelligẽdo deueniret ad aliquã qdditatẽ nõ hñtẽ qdditatem ⁊ tũc cũ qdditas sube separate nõ sit hñs qdditatem tũc intellect⁹ nr̃ poterit intelligere subas sepatas. ℭ Cõtra istud arguit ꝯmentator .d. emp. ponit intelligere. d. aũt eni intelligebat ꝙ ꝑ h⁹ nõ nr̃ intellect⁹ intelligebat qdditatẽ non habentẽ quidditatẽ ꝙ possit ꝑ hoc intelligere qdditatez sube sepate non hñtem qdditatẽ ⁊ tũc sine dubio dicit ꝯmen. ꝙ si quidditas nõ hẽant qdditatẽ diceret vniuoce de hac quidditate non habẽte qdditatẽ ⁊ de qdditate sube separate nõ habẽte qdditatez ⁊ tunc dicit ꝯmen. qd hñ ꝓcederet rõ emp. sed q: nõ est ita ideo ⁊c. ℭ Si aũt itelligat emp. ꝙ sicut intellectus nr̃ natus est intelligere qdditatem nõ habentẽ ꝙ ita natus esset intelligere quidditatem sube separate nõ hñtem qdditatez: dicit ꝯmen. ꝙ si ita intelligeret tũc nõ posset reddere cãm q̃ e q̃qz intelligẽt: ⁊ q̃qz nõ.

Et tunc ad rõnez dicendũ est: qd talis modus arguẽdi non valet qñ enim dĩ h̃ magis cõuenit cũ isto q̃ illud cũ illo. ergo magis intelligeẗ ꝑ illud non valet: non enim valet ꝙ sit reale magis ꝯuenit cũ reali q̃ intẽtionale cũ reali qd ꝑꝑ hoc intelligaẗ quodcũqz reale per qdlz reale sicut homo per lapidẽ nisi illud reale natum sit intelligi per illud reale ⁊ similiter est ex parte ista directe. ℭ Ad aliũ pz solũ ⁊c. ℭ Qõ Duodecia.

q **Ueritur** adhuc de põne alfarabij. posuit enim alfarabius ꝙ intellectus noster per h̃ ꝙ per seipm intelligit põt intelligere subas sepatas: ⁊ vĩ qd sic. tu eni nõ potes dicere ꝙ intellect⁹ noster nõ possit intelligere subas sepatas itelligẽdo seipsum nisi quia differt in spẽ a sbis sepatis: sed ꝑꝑ hoc nõ potes sic dicere quia si sic diceres tũc cũ vna suba sepata differat ĩ spẽ ab alia sequitur ꝙ vna suba separata non possit aliã subam separatam intelligere. ergo per hoc qd intellect⁹ noster differat in specie a subis sepatis non potes dicere ꝙ intelligendo seipsum non possit ipsas supas sepatas intelligere nec potes h̃ dicere ꝑꝑ h̃ ꝙ differat in gñe ab illis qm̃ oẽs sub c iret lectuales sunt eiusdem gñis. ergo vt vĩ intellect⁹ noster ĩ itelligẽdo seipz poterit subas sepatas itelligẽ. ℭ Ꝓ. in nõ dicis ꝙ intellectus nr̃ non possit itelligere subas sepatas nisi quia fantasᵃ non hñt sic intellectus nr̃ fantaᵃ non habz ⁊ non põt seipm intelligere. ergo vĩ qd intelligendo seipsum possit dictas subas intelligere. ℭ Ad oppoᵐ arguiẗ sic. Act⁹ nõ cognosciẗ per potentiã. sed ecõuerso. vñ materia cognosciẗ per anologiã ad formã: forma aũt nõ cognosciẗ per materiã: cũ gᵒ intellect⁹ nr̃ ĩ genere intellectiuum sic: quasi materia: sube enim sepate q̃i forme: vĩ ꝙ intellectus nr̃ intelligendo seipm non possit intelligere substãtias separatas: sed poti⁹ econuerso .s. intelligendo eas possit itelligere seipsuz.

Ad istam qõnem est intelligendũ ꝙ alfarabi⁹ posuit ꝙ intelligendo seipm intellectus nr̃ poterit subas sepatas intelligere ⁊ hoc posuit sic distinguit eni sex mõs intellectũ. Uno enim mõ intellectus accipiẗ ꝓ quadaz discretione siue prudentia sicut dĩis ꝙ iste hõ est intelligens qñ est discret⁹ ⁊ prudens. Alio mõ accipitur intellect⁹ pro quadã ꝓbabilitate sicut qñ dĩis ꝙ hic accipitur intellect⁹ ⁊ h̃ refutat intellect⁹ q: est ꝓbabile vel iprobabile: ⁊ sic istis duob⁹ modis accipiẗ intellectus vulgariter reliquis. q̃tuor modis accipiẗ intellectus a pħo sicut accipiẗ in libro posterioꝝ. alio mõ ĩ libro moral. alio mõ ĩ metbaᵃ alio mõ in libro de aĩa. A pħo enim accipiẗ in libro poste. ꝓ hñu pñoꝝ per quẽ intellect⁹ contingit ea que sequunẗ pñª rei intelligibilis: ⁊ de tali intellectu qui est hitus pncipioꝝ speculatiuoꝝ logẗ pħus ĩ libro posterioꝝ. ℭ Alioᵒ accipiẗ intellect⁹ ĩ moralibus et intellect⁹ accept⁹ ĩ moralib⁹ vt ipse alfarabius dicit nihil aliud ẽ q̃ hitus pncipioꝝ moraliũ. vñ sicut oz hẽe hitũz pncipioꝝ speculatiuoꝝ ad hoc vt speculetur ea q̃ sũt pria pñª speculatia sic oz hẽe hitũ agibilium ad hoc vt bñ agat. ℭ Alio mõ accipiẗ in meª ⁊ diciẗ suba separata. ℭ Alio mõ accipiẗ itellect⁹ a pħo ĩ libro de aĩa ⁊ itellect⁹ accept⁹ ĩ libro de aĩa accipiẗ quattuor modis. vno mõ dĩ intellectus: itell̃s ĩ potẽtia siue possibilis. alio mõ intellectus in actu. alio mõ intellect⁹ agens. alio mõ adept⁹. Intellect⁹ enim possibilis siue ĩ potẽtia est ille per quã aĩa h⁹ spẽs itelligibiles recipiẗ. vñ diẗ pħs ꝙ itellect⁹ possibiẗ ẽ c⁹ ẽ oĩa fieri, ⁊ iste spẽs existẽs in ipso intellectu informãt ipz intellectum ꝑꝑ h̃ sortitur nomẽ intell̃s ⁊ dĩ illa spẽs intellectus in actu cui⁹ rõ est: qm̃ ipsa species compaẗ ad intellectũ sicut forma: ⁊ quia forma ⁊ act⁹ idem ꝑꝑ h̃ diciẗ illa species intellectus in actu. ℭ Intell̃s aũt agens diciẗ ille intellectus qui abstrahit quidditates itellect⁹: ⁊ se hz

ad fanta^a sicut lux ad colores. ℭ 4° mõ accipit̃ intellect⁹ pro intellectu adepto. materia enim non põt esse adepta q̃m q̃n materia accipit̃ aliquã formã: statim spoliat̃ aliq̃ forma q̃m due forme sub̃ales nõ p̃nt simul esse in eadez materia: ⁊ iõ materia nõ põt esse adepta intell's tamẽ bñ fit adept⁹: q̃m cũ intellect⁹ accipit aliq̃z spẽm non ꝑꝑ hoc opz spoliari alia spẽ: lz p̃mo recipiat vnã deinde aliam ⁊ postea aliã ⁊ sic q̃n intell's oẽs spẽs ⁊ similitudines oĩum rex accipit: tunc dĩ intellectus nr̃ adept⁹ vnde eodez modo quo cõparãt̃ corpa celestia ad istas res materiales: illo modo comparant̃ sub̃e sepate ad intellectũ nostruz: corpora eñ celestia nõ p̃nt recipe vlteriorẽ formã sic ẽ õ substantijs sepatis q̃m sub̃e sepate nõ recipiunt aliquã similitudinẽ q̃z nõ hẽant: imo sb̃e sepate hñt in se oẽs species siue similitudines oĩum rex cognoscibiliũ ab ipsis. vnde dĩ in libro de cãis in 11ª ꝓpõne qõ ~~intelligibilia~~ est plena formis: ⁊ sic intellectuz sub̃ax sepatax ⁊ ẽ adeptus ⁊ hẽt in se oẽs spẽs: siue similitudĩes oĩum rex. ℭ Intellect⁹ ãt nr̃ nõ hz in se spẽs oĩum rerũ: sed eas acq̃rit vñ intell's nr̃ p̃io recipit vnã ⁊ postea aliã: nec ꝑꝑ h̃ spoliatur illa spẽ ⁊ sic quousq3 recepit spẽs oĩum rex: ⁊ tũc dĩ intellectus nr̃ eẽ adeptus q̃n plen⁹ ẽ formis, sicut intellect⁹ sbax sepatax: ⁊ tunc nr̃ intellectus q̃n ẽ sic adept⁹ intelligendo seipsum põt intelligẽ sb̃as sepatas ⁊ rõ est q: tunc simpliciter assimilat̃ cũ sit plenus sic ille, sunt ⁊ in intelligendo se plenũ ⁊ adeptũ põt intelligere sb̃as sepatas ⁊ hec fuit opinio Alfarabij. s. qõ intellect⁹ intelligendo seipm põt intelligere sb̃ãs sepatas. ℭ Sine dubio iste satis subtilit̃ ꝓcessit tñ iste modus non ẽ possibilis ⁊ possem⁹ per hoc istũ modũ improbare. s. ꝙ intell's nunq̃z deueniet ad h̃ ꝙ fiat adept⁹. Sz dato ꝙ intell's possit fieri adeptus adhuc nõ poterim⁹ sub̃as sepatas intelligẽ cui⁹ declaratio ẽ: q̃m sic arguebat ꝯmẽ. ꝯtra eũp. q̃m ⁊ dato ꝙ intellus nr̃ intelligeret q̃dditatem nõ habẽtez q̃dditatẽ. q: tamen q̃dditas nõ hñs q̃dditatẽ dĩ nõ vniuoce de q̃dditate non habẽte q̃dditatẽ. puta de quidditate nõ habẽte q̃dditatez sbax imãliũ ⁊ sub̃ax sepatax ꝑꝑ h̃ nõ seq̃t̃ ꝙ si intellect⁹ nr̃ intelligit q̃dditatẽ nõ habẽtẽ q̃dditatẽ sub̃ax mãliuz ꝙ ꝑꝑ h̃ intelligat q̃dditatẽ nõ hñtẽ q̃dditatez sub̃e imãlis. Silr lz intell's nr̃ posset fieri adept⁹ ⁊ plen⁹ formis quia tñ ista plenitudo nr̃i intell's deficiẽs est a plenitudine intell's sub̃ax sepatax ꝑꝑ h̃ nõ opz ꝙ dato ꝙ intell's posset fieri adept⁹ sicut intell's sub̃ax sepatax ꝙ intelligendo seipm possit intelligere sb̃as sepatas. vñ argueret ille: si illa plenitudo nõ hẽret difformitatẽ ⁊ plenitudine sbax sepatax ⁊ illa difformitas in trib⁹ attendit̃ q̃m plenitudo in sb̃ijs sepatis innata ẽ nãliter. plenitudo ãt in nr̃o intellectũ est acq̃sita difformitas ẽ ẽt in h̃ q̃m ille spẽs que sunt in sub̃ijs sepatis sũt alteri⁹ rõnis a spẽb⁹. q^e sunt in intellectu nr̃o. 3° ẽt difformitas ẽ q̃ztũ ad actum: debem⁹ eñ imaginari sub̃as sepatas intelligere sicut oculus directe fert̃ in colorem sz intell's nr̃ nõ directe fert̃ in q̃dditatẽ: sed dependet ex vtutib⁹ mãlib⁹ ꝑꝑ h̃ ⁊c. ⁊ sic pz ꝙ ẽt si intellectus nr̃ posset fieri adept⁹ ⁊ plen⁹ formis nõ tñ sequeret̃ ꝙ intelligẽdo seipm ⁊ sub̃as sepatas possit intelligere sicut declaratum est.

Ad rõnem cũ tu dicis ⁊c. possum ridere ꝙ intell's nr̃ non intelligit se vniformiter cũ sub̃is sepatis: imo intell's nr̃ directe non intelligit seipm sub̃e aũt sepate directe se intelligunt. vnde intellect⁹ noster p̃io intelligit quidditatem rei ⁊ postea intelligit se intelligere ⁊ in hoc ꝙ intelligit se intelligere intelligit seipm sicut non est de illis ⁊c.

ℭ Questio Decimatertia

q **Ueritur** de põne themistij. Posuit enim the⁹. ꝙ si intell's nr̃ intelligit res imãles ꝙ dignius est ipm intelligere res imãles. ⁊ iõ q̃re vtrũlibz hẽat veritatem. s. ꝙ dignius sit ipm intellectũ intelligere res imãles q̃z si intelligat res mãles. ⁊ vĩ ꝙ sic: q̃m intellect⁹ nr̃ assilat̃ sub̃is sepatis. ergo magis q̃z rebus mãlib⁹. q^o si res imãles intelligat dignius erit q̃z si res mãles intelligat. ℭ P̃. intellectus nr̃ est vtus supra se conuersiua. sz vtus supra se ꝯuersiua q̃to aliquid ẽ vnũz ei tãto magis illud contingit. cũ ergo sb̃a sepata cognoscit̃ ab intellectu ẽ vnũ cũ ipso. cũ ergo sint sb̃e sepate digniores reb⁹ mãlibus vĩ ꝙ digni⁹ sit ipm intelligere sub̃as sepatas q̃z alias mãles sicut intelligendo nr̃ intellectus predcãs sub̃as vniatur ipsis. ℭ Ad oppo^m arguit̃ sic. dĩc eñz phs in 2° h⁹ ꝙ sicut se hz oculus noctue ad lucẽ solis: sic se hẽt intellectus nr̃ ad ea que sũt mãifestissima in nã vtpote ad diuĩ ⁊ ad sub̃as sepatas. sed nõ valet oculus noctue põt cognoscere p̃uationẽ luminis solis. ergo põt cognoscere lumẽ sol' sic nõ seq̃t̃ intellectus noster põt cognoscere sub̃as materiales. ergo potest cognoscere sub̃as imãles.

Ad istaz q̃õnem intelligendũ ẽ ꝙ the⁹ ponit ꝙ si intell's nr̃ intelligeret res imãles ꝙ dignius eẽt vt res imãles intelligeret. Sine dubio sic dicit ꝯmẽ. si intell's nr̃ eẽt posit⁹ in mãlis ita ꝙ nullo mõ in mãlis nec depẽderet ex vtute mãli. vñ argueret the⁹. s. ꝙ si intell's nr̃ intelligat res mãles ꝙ digni⁹ eẽt vt ipe intelligeret res imãles sed q: nr̃ intellect⁹ non est penitus imãlis. sed ẽ aliquo mõ mãlis. q: dependet ex virtutib⁹ mãlibus sicut ex fantasia ⁊ ex alijs vtutibus ꝑꝑ h̃ non valet ꝙ si intelligat res mãles ꝙ sit dignius intelligere res imãles ⁊ sicut nõ valet si oculus noster põt videre ⁊ cognoscere colorẽ. ergo digni⁹ ẽ vt lumẽ solis videat cũ lumen solis sit magis visibile de se. Sic nõ valet si intell's nr̃ põt cognoscere res mãles ꝙ digni⁹ sit ipsum intelligere res imãles q: intell's noster ẽ quedã mãlis.

Et tunc ad rõnem tu dicis intell's nr̃ assimilat̃ sub̃ijs sepatis. dico ꝙ verũ est ꝙ intellectus vñ intell's: sed intell's nr̃ non assilat̃ sub̃is separatis sed poti⁹ sub̃is mãlib⁹ quia in q̃ztũ nihil itelligit semꝑ cũ fantasmate. ℭ Ad aliud pz solutio: supponebat eñ falsũz ꝙ si intelligeremus sub̃as separatas ꝙ ipse sub̃e essent in intellectu nostro per suã substantiam sed si veritatem hz: habet veritatem de solo primo ⁊c.

ℭ Questio Decimaquarta

q **Ueritur** vtx posito Auerroys habeat veritatẽ. sed vt possimus arguere ad positionẽ eius ẽ intelligendũ ꝙ Auer. posuit ꝙ intellect⁹ noster poterat intelligere sub̃as separatas p̃ꝫ ꝙ vniebat̃ intellectui agẽti iõ querit̃ vtx ex tali vnione ad intellectum agentẽ itellectus nr̃ possit intelligere sub̃as sepatas. ⁊ vĩ ꝙ sic: dicit enim phũs in 3° de aĩa ꝙ intell's possibilis ẽ cui⁹ ẽ oĩa fieri. intellect⁹ agens cui⁹ ẽ oĩa facere. cum ergo sic se hẽat intellect⁹ nr̃ possibilis ad intellectũ agentẽ sicut in ꝑ p̃ria ad motorem p̃^m ⁊ sicut in ꝑ p̃ria non diceret̃ recipere oẽs formas nisi haberet in se oẽs formas q̃ sunt in p̃io motore: sic intellectus noster possibilis non diceret oĩa recipere nisi oẽs sub̃as intelligeret. Uñ si deficeret ab aliquibus formis nõ diceret̃ oĩa fieri. ergo cũ dicat̃ oĩa fieri intell's possibilis vĩ ꝙ per hoc ꝙ vnitur intellectui agenti cui⁹ ẽ oĩa facere. vĩ intell's possit sub̃as sepatas intelligere sicut posuit ꝯmen. ℭ P̃. tu nõ dicis ꝙ itell's nr̃ non possit substãtias sepatas intelligere nisi q: non vnit̃ perfecte lumini. sz intell's nr̃ possibilis per hoc ꝙ vnit̃ perfecte intellectui agenti vnitur perfecte lumini. ergo vĩ ꝙ intellectus nr̃ ꝑ vnionẽ q̃z hz ad intellectũ agentẽ possit sb̃as separatas intelligere. ℭ P̃. dicit Auer. in 3° de aĩmis ꝙ intellectus nr̃ possibilis aliq̃n ẽ in actu aliq̃n non intelligens: intellectus agens semꝑ ẽ in actu cũ ergo sub̃e sepate semꝑ sint i actu sicut intell's agens vĩ ꝙ per vnionem ad ipsam vĩ intellectus possit substantias separatas intelligere q: ipse intellectus agens in actu vĩ assilari substãtijs sepatis. ℭ Ad oppo^m arguit̃ sic intellect⁹ nr̃ possibilis non vnit̃ intellectui agenti al' sbax nisi per cognitionẽ rex materialium. ergo per talem vnionem non poterit intellect⁹ noster intelligere substantias separatas.

Ad istam q̃õnem est intelligendũ Auer. posuit ꝙ vĩ intellectus per hoc ꝙ vniebatur intellectui agẽti poterat intelligere substãtias sepa-

rsias ⁊ vt melius videamus itentionem Auerroys: est sciendū ꝙ ipse distinguebat .6. modos de intellectu. dicebat enim ꝙ quidā ē intellectus qui dī passiuꝰ. quidam ē intellectꝰ qui dī mālis siue possibilis. 3° mō dī intellectꝰ in actu. a 4° mō dī intellectꝰ speculatiuus. ⁊ alio° itꝰ adeptꝰ ⁊ alio° intellš agens. dicit enim intꝰ passiuꝰ ipsa imaginatio. vnde dī in 3° de aīa ꝙ intellectꝰ passiuus ē corpus ⁊ ɔmen. dicit ꝙ pħs intelligit de imaginatiōe que dī intellectꝰ passiuus. ℭ Intellectꝰ aūt possibilis dī ille intellš qui oēs formas recipit vlr. ℭ Intellectꝰ vero in actu dī illa spēs que ē apud intellectū. Nā illa spēs intelligibilis exñs apud intellectꝰ non sm eē qđ hȝ extra est intelligibilis in actu. sed sm eē ꝙ hȝ apud intellectū: ⁊ qꝛ illa spēs intelligibilis est in actu ꝑꝑ h dī illa spēs intellectus. Illa ēt spēs intelligibilis exñs apud intellectū informat ipsuȝ intellectū ⁊ ꝑpter h dī illa spēs intellectꝰ in actu tm̄ qꝛ est illa spēs intelligibilis in actu tm̄ qꝛ informat ipsuȝ intellectum. ℭ Intellš aūt specls dī ille qui est cōpositus ex intellectu mālī ⁊ intellectu in actu. sed diuersitas est d intellectu adepto int alfarabiū ⁊ ipm ɔmentatorē qm̄ sicut visum fuit alfarabiꝰ posuit intellectum eē adeptū qm̄ recipit oēs species ⁊ oēs similitudines oīum reꝝ. Sed cōmentator alia via posuit intm eē adeptū ⁊ iō vt nos videamꝰ qlr ipsi ponūt intm eē adeptum. Intelligendū est aūt ꝙ intellectꝰ agēs se hȝ sicut lumen. vñ ⁊ in 3° de aīa dicit pħs intm agentē eē lumen quoddā. itellectus vero possibilis est sicut dyafanū species aūt intelligibilis siue intellš iter in actu se hȝ sicut color vel spēs coloris. vnde sicut aer siue dyafanū non recipit spēs coloris nisi illuminet a lumine. Nā lumen est actus luminādi sm ꝙ luminandū sic ⁊ itellectus possibilis non recipit spēȝ intelligibilem nisi illuminet lumine itellectus agētis. vñ sicut recipit dyafanū simul spēm coloris ⁊ lumen ⁊ q̄to magis spēȝ coloris recipit tāto magis lumē participat ⁊ magis illuminat sic vī intellectꝰ simul recipit spēm intelligibilē ⁊ lumē intellectꝰ agentis ⁊ q̄to magis recipit intellectꝰ possibilis spēs itelligibiles tāto magis lumē itellectꝰ agētis participat. vñ sicut alfarabius ponebat intellectū fieri adeptū ex plenitudine formaꝝ oīuȝ sic posuit cōmētator intellectū fieri adeptū ex hoc ꝙ totū lumen itellectꝰ agentis recipit in recipiēdo oēs formas ⁊ similitudines oīuȝ reꝝ ⁊ sic posuit auer. intellectū fieri adeptū. ℭ Intellectus aūt agens dī ille intellectꝰ qui facit intm possibilē esse in actu oīa ad que est in poa. vñ sicut ars dī esse ꝙ pōt facere ē lignū eē in actu sub oībus illis formis ad quas erat i poa sic intellectꝰ agens est ille qui facit intm possibilē esse in actu oīa illa adqȝ erat est poa vñ dī in 3° de aīa ꝙ itellectus agēs est cuius est oīa facere. ℭ Et debemus itelligere ꝙ ordo est in ipsis itellectibus quoniā intellectꝰ passiuus dī materialior oībus alijs intellectibꝰ ⁊ postea itellectus possibilis ⁊ postea itellectus speculatiuꝰ ⁊ postea intellectꝰ in actu ⁊ postea itellectus adeptus ⁊ postea intellectus agēs qui est formalior oībꝰ alijs. ℭ Declaratio huius est. ℭ Intellectus ēī passiuus dī oībus alijs materialior qm̄ intellectꝰ passiuus ad litterā dī materialior ⁊ materialis qꝛ hȝ organū corporale ⁊ est in pte corpis determinata vt est determiata ipsa imaginatio lȝ forte vt ɔfusa non hēret deteriatam ptem ⁊ talis itellectus dī imaginatio. ℭ Intellectus aūt possibilis dī materialis post ipsum nō qꝛ itellectus possibilis dicat organum corporale hēre sȝ dicit materialis metha. quoniā talis itellectꝰ materialis recipit oēs formas abstractas sicut materia recipit oēs formas particulares ⁊ qꝛ recipe reducit ad naturaȝ mc ꝑꝑ hoc itellectus possibilis cuiꝰ est ⁊ iō fieri siue recipere dī materialis. ℭ Intellectꝰ aūt specuꝰ post istos dī materialis magis q̄ itellectus in actu ⁊ minus q̄ intellectus possibilis cuius rō est qm̄ intellectꝰ specuꝰ est cōpositus ex intellectu in actu ⁊ itellectu possibili ⁊ qꝛ cōpom est: est minus materialis q̄ sua ps materialis qꝛ hȝ in se compositū suam formā ⁊ in itellectu specuꝰ intellectꝰ possibilis est sicut materia iō intellectus specuꝰ est minꝰ materiale q̄ itꝰ possibilis est ēt magis materialis q̄ itellectꝰ in actu qm̄ intellectus in actu est sicut forma in intellectu specuo ⁊ qꝛ cōpositū est magis materiale q̄ sua pars formalis iō intellectus speꝰ est magis materialis ꝙ itellectꝰ in actu. ℭ Post istū materialis est magis itellectꝰ i actu q̄ intellectꝰ adeptus quoniā itellectus in actu est ipa spēs intelligibilis. Intellectꝰ adeptus qui totū lumē intellectꝰ agentis recipit cū ergo lumē sit formalius ipa spē intelligibili que dī intellš in actu appet ꝙ itellectus in actu est magis materialis q̄ itellš adeptus. post istū āt intellectꝰ adeptus minus materialis q̄ aliqs alius itellectus ꝙ sit intellš adeptus sit minꝰ materialis q̄ intꝰ in actu hec potuit ⁊ etiā apparet ex hoc. dicit enim cōmētator ꝙ qm̄ aliqua duo sunt in aliquo 1o illō ꝙ est formalius est forma alterius sicut si color ⁊ lux sunt in dyafano cū lumē sit formalius colore sequit ꝙ lumē sit forma coloris. Nunc āt ita est ꝙ intꝰ agens est sicut lumē intꝰ in actu siue spēs intelligibilis est sicut color ⁊ 1a duo ɔtinet i se intꝰ adeptus s. lumen intꝰ agentis ⁊ intm in actu ⁊ iō cum 1a spēs intelligibilis siue intꝰ in actu sit sicut materia respectu luīs intꝰ agentis. quoniā lumen intꝰ agentis est form alius q̄ intꝰ i actu ⁊ ꝑpter h cum intꝰ adeptus ɔtineat in se intm in actu ⁊ lumen intꝰ agentis appet ꝙ intꝰ adeptus est minus materialis q̄ intꝰ in actu. h appet ex alio quoniā oē completius formalius est ⁊ ꝙ est formalius est minꝰ materiale ꝙ autē intꝰ adeptus sit cōpletius hoc appet quoniā intꝰ adeptus est qui totū lumē intꝰ agētis recipit in recipiēdo formas reꝝ oīum. Intellectus aūt in actu dī vna spēs intelligibilis in actu. vñ si intellš non habeat oēs spēs ⁊ similitudines oīuȝ reꝝ non ꝑꝑ hoc sequit ꝙ non sit intꝰ in actu imo pt esse intꝰ in actu si sit vna spēs intelligibilis in actu. Intellectus vero adeptus nō pōt esse nisi totum lumen intꝰ agentis recepit ⁊ iō completiꝰ est q̄ intꝰ in actu ⁊ ideo formalius est. ℭ Et sic pȝ ꝙ intꝰ adeptus est minus materialis q̄ intꝰ in actu. tū qꝛ completius tum qꝛ ɔtinet in se lumen intꝰ agentis ꝙ est formalis ipso itellectu in actu. ℭ Intellectus autē agens inter oēs istos intꝰ est formalior ⁊ minus mālis quoniā intꝰ agens est sp in actu sicut sbe separate. Nūc aūt ita est ꝙ si nos volumus intelligere sbas separatas debemꝰ itelligere formas quasdam per se existes iō hic intellš pōt melius intelligere q̄ aliqs alius. vñ inter oīa entia sbe separate sunt magis formales. Et tūc dicebat cōmentator ꝙ qm̄ intꝰ nr adeptus est totū lumen intꝰ agētis tūc vnitus est intellectui agēti ⁊ tunc pōt sbas separatas itelligere. ℭ Quis istoꝝ melius dixerit. an alphaꝰ. an commētator. Sine dubꝰ nullus istoꝝ bn̄ dixit tñ pō Auer. probabilior est q̄ pō alicuꝰ alterius cuꝰ rō est quoniā alphaꝰ posuit ꝙ intꝰ noster poterat intelligere sbas separatas per receptionē oīum spēꝝ qꝛ tūc fiebat adeptus Auer. aūt posuit ꝙ intꝰ nr per hoc ꝙ vniebat intellectui agenti poterat sbas sepatas itelligere ⁊ q̄to magis aliqs ponit nrm intm intelligere sbas separatas per vnionē ad magis formale tāto magis subtilius ponit ⁊ ꝓbabilius ⁊ qꝛ Auerroys posuit nrm intelm intelligere sbas separatas per vnionē ad magis formale quoniā per vnionē ad intm agentē qui est formalior sicut sunt sbe sepate ꝑꝑ hoc posuit meliꝰ ⁊ ꝓbabiliꝰ quā aliqs alius ⁊ dicebat Auer ꝙ si intꝰ nr per hoc ꝙ recipit totuȝ lumen intꝰ agētis pōt itelligere sbas separas h non est in pa sui creatione sȝ post diuturnitatē tpris qm̄ in pasui creatione parum habet de lumine intellectus agentis.

Sine dubio aūt potuit moueri tribꝰ rōnibus. Dicit pħs in 2° huꝰ sicut se hȝ oculus noctue ad lumē solis sic se hȝ intꝰ aīe nre ad ea que sunt manifestissima in nā. Sȝ tñ qr oculus noctue nō pt videre lumē solis est qꝛ paꝝ hȝ de luīe interꝰ ⁊ hȝ humores nō lucidos sȝ debiles ⁊ fetidos. si tñ magis haberet de luīe interius posset magis ꝑpere lumen solis. similiter de est nro itellectu lȝ in pa sui creatione non possit intelligere sbas sepatas qꝛ nō hȝ satis de luīe sȝ paꝝ post q̄ aūt lumen acqsiuit pt sbas separatas itelligere sicut est de oculo noctue ad lucē solis qui simul tñ hrēt de lumine posset lumē solis videre ergo ⁊c. ℭ Alia ratio q̄ posuit

mouere commentatorem etiam illa q̃ faciebat alpha⁹ in suo tractatu dicebat: cũ alpha⁹ ꝙ cã q: non videmus lumen est q: sum⁹ in tenebris. vñ q̃diu sumus in tenebris nõ possumus videre lumẽ sꝫ si nos volumus videre lumen oꝫ ꝙ nos eamus ad lumẽ. Nunc aũt dicebat ille q̃diu nr̃ intells intelligit res corporales tãdiu int⁹ nr̃ est positus in tenebris. postq̃ ãt in res corporales in luie ⁊ cuꝫ intellanr̃ sit in luie postq̃ recepit spẽs oium rex tunc poterit int⁹ nr̃ lumen sbax separatax intelligere. ¶ Alia rõ est qm̃ int⁹ agẽs est sp in actu sicut oꝫ in 3° de aia sicut sũt sbe separate ergo vr̃ ꝙ per vnionẽ intells possibilis ad intellectũ agentẽ intellectu sive possibilis sbas separatas intelligere possit cũ sint sp in actu sicut intellectus agens.

Sine dubio iste rõnes nõ valent ⁊ est intelligendũ ꝙ qm̃ aliquis duo luminaria in pportionata sunt adinuicẽ illa que sunt sic inpportionata nũq̃ pñt tm̃ multiplicari ꝙ possint pportionari adinuicẽ sicut q̃tũcunq3 accenderent in ista cã marã luminaris sive mille sive duo milia sive quocũq3 nunq̃ proportionari possent lumen diei qn aliq̃s hõ videret aliquid de die ꝙ nõ posset videre per lumen illax cẽox q: lumen solis est alterius rõnis a luie candele sive alicui⁹ alterius luminaris. ⁊ iõ cũ lumen int⁹ agentis pprie recipit in itellectu possibili q: recipit solũ per receptionẽ spẽrũ materialiũ sic in pportionale lumẽ sbax separatax est alterius rõnis a luie int⁹ agentis nunq̃ pportionari intellectui sbe sepate poterit ⁊ iõ per hoc ꝙ int⁹ nr̃ adept⁹ est tantum lumẽ int⁹ agentis cũ lumen int⁹ agentis nõ sit pportionale intellectui sbax separatax nõ poterit nr̃ int⁹ intelligere sbas sepatas sꝫ res mãles tm̃ ⁊ sic pꝫ solo ad illam rõnem. ¶ Ad aliã cum tu dicis nõ possumus videre lumen q̃diu sum⁹ in tenebris sine dubio vex est tñ ille eẽt bñ fatuus qui vellet videre lumẽ solis per hoc ꝙ iret ad lumẽ candele: q: lumẽ candele nõ pportionat lumini sol sꝫ si aliqs vellet videre lumẽ solis oporteret ꝙ ipe iret in luie solis sic est directe in pposito cũ lumen int⁹ agentis sit in pportionale lumẽ int⁹ sbe separate saltim sꝫ modũ quo ipm lumẽ int⁹ agentis cõicat intellectui possibili. Si ergo nos volumus videre vel ꝑcipere lumẽ sbe separate nõ debemus ire in luie intells agentis cũ sit ei in pportionale sꝫ debemus ire in lumie sbax separatax sꝫ illud tamen volumus ꝑcipere sicut ire debemus in luie solis. si lumen solis volumus videre ⁊ nõ in luie candele. ¶ Ad aliud tu dicis int⁹ agens sp est in actu dõ est ꝙ actualitas int⁹ agentis nõ est vniformis cũ actualitate sbax separatarum ⁊ iõ q: nõ est eiusdẽ rõnis: ꝫ ⁊ ibi pp hoc per talem vnionẽ ad intellectũ agentẽ itellectus noster nõ poterit intelligere substantias sepatas.

Ad rationes in op^m rñdendũ est tu dicis int⁹ possibilis est cui⁹ est oia fieri ⁊ oia recipere dico ꝙ vex est intelligẽdo sic cui⁹ est oia recipere. s. ea que sunt itelligibilia in actu per actionẽ int⁹ agentis ⁊ q: sbe sepate nõ sunt intelligibiles in actu p intellectũ agentẽ sꝫ sunt de se itelligibiles in actu. Sꝫ tm̃ res mãles que sunt itelligibiles in po^a fiunt itelligibiles in actu per actionẽ int⁹ agentis ⁊ oia talia recipit ite⁹ possibilis ⁊ oia talia facit int⁹ agẽs. ¶ Ad aliud tu dicis int⁹ noster nõ dz non posse intelligere sbas sepatas nisi q: priuatur luie ego dico ꝙ vex est sꝫ non quocũq3 luie sꝫ luie sbe separate ⁊ non luie int⁹ agentis ⁊ per lumẽ int⁹ agentis non possumus acqrere lumẽ sbe sepate cum non sit ei proportionale sicut dictuꝫ est. ¶ Ad aliud pꝫ solutio per ea que dicta sunt ⁊c̃.

¶ Questio Decimaquinta.

Queritur vtruꝫ hõ in hac vita possit sbas separatas itelligere ⁊ vr̃ ꝙ sic dicit ꝑhũs 9°. metꝫ. ꝙ int⁹ noster non se hꝫ sicut cecitas ad int^m sbas separatas ⁊ tñ littera cõmentatoris hꝫ ꝙ se hꝫ sicut cecitas ⁊ hoc est vex in suo initio ⁊ alia littera que hꝫ ꝙ nõ se habet sicut cecitas est vera cũ int⁹ est in sua roboratione. Si ergo it⁹ noster nõ se hꝫ sicut cecitas ad intelligẽdũ sbas separatas videt ꝙ eas possit intelligere in vita pñti. ¶ Itẽ. ex admirari ceperũt hoĩes pħari. sicut dicitur in p°ph. sed admiratio nõ ꝯuenit nisi ex ignorãtia cãe vnde visu effectu statuꝫ appetimus scire cãm quoniã vnusquisq3 naturalr appetit fugere ignorantiã sꝫ ignorantia fugit per cognitionem cãs ergo vnusq̃sq3 naturalr inclinatur ad cognitionẽ cãe cum ergo sbe sepate que sit cãe istarum rex materialium ⁊ int⁹ cognoscat istas res mãles videt ꝙ naturalr appetat cognitionẽ substantiax separatax. si ergo appetitus naturalis non põt esse frustra ⁊ incõueniens est dicere naturale desideriũ esse inanẽ ⁊ vanũ incõueniẽs est dicere ꝙ int⁹ in hac vita nõ possit sbas separatas intelligere. ¶ Itẽ. eas in metꝫ. docet ꝑhũs ergo ⁊c̃. ¶ Ad op^m arguitur sic quicquid int⁹ noster intelligit intelligit cũ fantasmate. vñ dicitur in 3° de aia ꝙ simul itelligẽdo oꝫ ⁊ fantasmata speculari. si ergo sbe separate nõ hñt fantasmata videt ꝙ int⁹ noster nõ possit in hac vita eas intelligere.

Ad istam qõnem aliqui dñt ꝙ quicquid int⁹ noster cognoscit fantasmate aliquo luie ⁊ est distinguũt de luie solis dñt enim ꝙ lumen solis põt tripliciter considerare. vno modo põt ꝯsiderari in ppria spa sive in pprio fonte alio mõ põt cõsiderari sm̃ ꝙ est in aere sereno ⁊ claro ⁊ 3° mõ põt ꝯsiderari sm̃ ꝙ est in aere obscuro sicut in diluculo tũc dñt ipsi ꝙ lumẽ diuinũ potest tripliciter cõsiderari. vno mõ sm̃ ꝙ est in pprio fonte sicut in ipso dõ alio modo sm̃ ꝙ refulget in substãtiis separatis ⁊ 3° mõ sm̃ ꝙ refulget in substantiis mãlibus ⁊ tunc dñt ꝙ lumẽ diuinũ in proprio fonte assilatur lumen solis in ppria spa 2° modo put est in substãtijs separatis assilatur lumen solis in aere claro ⁊ 3° mõ put est in sbijs materialibus assilatur lumẽ solis in diluculo ⁊ sic dñt ꝙ hẽmus triplex lumen diuinũ: lumẽ diuinũ per essentiã lumen diuinũ per participationẽ: ⁊ lumẽ diuinũ per obscuritatem tunc dñt ipsi ꝙ int⁹ intelligẽdo res mãles lumen diuinũ intelligit per obscuritatem sm̃ ꝙ refulget in sbijs materialibus sꝫ postq̃ itelligit res materiales esse ⁊ est in suo esse cõpleto ⁊ tũc põt intelligere lumen diuinũ sed ꝙ refulget in substãtijs separatis. ¶ Sine dubio ego credo ꝙ int⁹ humanus in hac vita non pt intelligere sbas separatas vel quidditates sbaruꝫ immaterialiũ qm̃ quedam sunt res que habẽt fantasmata ⁊ tales res pprie ⁊ sine impossibilitate intelligit vl cognoscit int⁹ sicut sunt res materiales. Sũt aũt alie res que non hñt fantasmata ppria cognoscuntur tñ per ais res habentes fantasmata. ⁊ tunc distinguo. si ille res hñtes fantasmata ppria sunt proportionales rebus illis que per ipsa cognoscunt tũc de illis rebus per h⁹i res habẽtes fantasmata possumus cognoscere quid est sicut pꝫ de actu intelligendi actu eni itelligẽdi nõ hꝫ fantasmata int⁹ enim ipse nõ habet fantasmata sꝫ q: obm ipsius int⁹ hñs fantasmata pportionale est actui intelligẽdi propter hoc ꝙ obm possumus intelligere de actu intelligẽdi quid est ⁊ q: actus intelligẽdi pportionale est ipsi intellectui ppter hoc ꝙ per ipm actum intelligendi possumus cognoscẽ qui est ipse int⁹ q̃q̃ nec actus intelligendi nec ipse int⁹ hẽant fantasmata. Si aũt res ille que non habẽt fantasmata que cognoscit per res habẽtes fantasmata nõ sint pportionales reb⁹ habentib⁹ fantasmata per quos deberent cognosci tũc per hui⁹ res habentes fantasmata cognoscere nõ possumus de illis reb⁹ qd sunt sed tñ q: sunt ⁊ quid non sunt.

Et tunc ad rõnes dõm tu dicis ꝙ int⁹ noster nõ se hꝫ sicut cecitas. dico ꝙ vex est in itelligendo de ipsis q: sint. ¶ Ad aliud tu dicis si nõ possemus in vita ista cognoscere substãtias separatas nostrum desiderium nãle erit frustra ⁊ inanuꝫ. dico ꝙ cognoscere cãm sub rõne cause ⁊ sm̃ ꝙ cã est non est cognoscere substantiã cause. vñ dicit ꝑhũs in 1° phĩc. ꝙ que nõ amp̃ mota mouent nõ sunt amp̃ phĩce ꝯsiderationis cũ ꝑhũs consideret de primo motore ⁊ de motorib⁹ aliorum. sed non ꝯsiderat de primo motore sm̃ sbam suam sed considerat de ipso sm̃ ꝙ est mouẽs ⁊ efficiens motũ ⁊ ideo cognoscere cãm sm̃ ꝙ cã non est cognoscere sbam cãe. ⁊ iõ cuꝫ

desiderium naturale non in sit nobis ꝙ in vita ista cognoscamus sbas separatas fm ꝙ sunt. sed fm ꝙ cause sunt ꝛ hoc possumus cognoscere in hac vita. s. sbas separatas fꝫ ꝙ cause sunt ꝛ ꝑpter hoc nō opꝫ desideriuꝫ naturale frustrari. si nō possumus sbas separatas cognoscere fꝫ id ꝙ sunt. ¶ Ad aliud cu dicis si ipossibile esset cognoscere substantias separatas tūc meth. doceret aliqd ꝙ impossibile esset adiscere vel itelligere. dico ꝙ meth. nō docet de substantijs sepatis nisi illud ꝙ possumus scire de eis. nō enī docet de eis qd sunt ſꝫ docet de eis qꝛ sunt. ꝛ multa alia que possum9 scire de eis ꝛ sic illa scia nō est inutilis. ꝛc.

¶ Questio Decimasexta.

q **Ueritur** vtrū sit aliqua veritas simplex cū hoc videaꝭ suppo nere phūs ꝛ videꝭ ꝙ non sit vna veritas simplex qmqꝫ aliquid inuenit in pluribus generibus. vn̄ possibile est eē plura talia simplr sicut apparet de causa cū enī inueniatur in plurib9 generibus cāꝝ ꝛ iō pn̄t esse plures cāe simplr sicut vnū efficiens simpliciter ꝛ vnus finis simplr ꝛ vna forma simplr ꝛ vna causa materialis simplr. cū ergo veꝝ ꝛ ens cōuertantur ꝛ ens inueniātur in plurib9 generibus pꝫ ꝙ verum simplr poterit esse multiplex. ¶ Ad idem arguiꝭ sic. veꝝ simpliciter est illud quo nihil est verius cū ergo sicut dicit Boeci9 nihil sit verius ꝙ̄ id in quo idē preter de se ipso ꝛ multa sunt talia apparet ꝙ non tm̄ est vnum veꝝ simplr. ꝛ iste due rōnes cōcludunt ꝙ non sit vnum veꝝ simpliciter ſꝫ plura. ¶ Pꝫ. arguiꝭ sic ꝙ non sit veꝝ simplr. veruꝫ ꝛ falsum sunt in aīa bonum ꝛ malū sunt in rebus. ergo ſꝫ bonitas ꝛ malitia sūt in rebus verum tn̄ non erit in reb9 ſꝫ in aīa ergo ſꝫ veꝝ est in anima ꝛ ea que sunt in aīa sunt entia fm quid videꝭ ꝙ non sit dare verum simplr. ¶ Ad oppositū videꝭ esse phūs. dicit enim ipse ꝙ primum verum verissimum est causa oīum veroꝝ sicut primum calidum est causa omnium calidorum.

Ad istam qōnem est intelligēdū ꝙ ista questio videꝭ duo querere. primū enim ꝙ vꝭ querere est vtruꝫ aliquid sit simpliciter veꝝ. fm dato ꝙ sit aliqd veꝝ simpliciter. vtrū illud veꝝ sit simpliciter vnum. ¶ Et ego dico ꝙ vtrūqꝫ hꝫ veritateꝫ ꝛ ꝙ est aliqd veꝝ simpliciter ꝛ ꝙ illud verū simpliciter est vnum primū enim pꝫ sic. s. ꝙ sit aliqd verū simpliciter dicit enī phūs in 4°. bui9 ꝙ in qbus est maius ꝛ minus ibi est aliquid simpliciter. sicut si est aliqd bonū maius ꝛ aliquod bonū maius tunc oꝫ ꝙ sit aliqd bonum simpliciter ergo ꝛc. sit aliqd verū minus ꝛ aliquod veꝝ maius sicut ipse phūs dicit. ꝙ non oīa vera sunt vera fm eundē gradum veritatis ergo de necessitate erit ponere aliqd verū simpliciter. ¶ Pꝫ. hoc possum9 declarare alia via. qꝛ si sit aliquod veꝝ quero de illo vero vtrū sit creatū an nō: si nō sit creatum ita ꝙ ad sui esse aliqd non requiriꝭ tūc habeo propositū qꝛ veꝝ non creatum est veꝝ simpliciter. Si tu dicas ꝙ illud veꝝ est creatū tunc aut erit ꝑcedere in infinitum aut erit stat9 aut erit ꝑcedere fm circulum. ita ꝙ si a. sit veꝝ ꝛ sit creatum a. b. ꝛ b. sit creatū ab a. duo 1ꝰꝝ modoꝝ sunt ipossibiles. ꝛ ideo opꝫ ponere 3m. s. ꝙ sit status in aliquo u° nō creato. In infinitū u° non est possibile vꝭ processus in infinitū negand9 est sed ꝙ deinꝭat phūs Non etiā ꝑcedere fm circuluꝫ qm̄ si ita dicatur vel procedaꝭ. s. ꝙ a esset veꝝ creatum a. b. ꝛ b esset veꝝ creatuꝫ ab a. nihil aliud esset diē ꝙ̄ ꝙ a. esset verū creatum ab a. ꝛ talis ꝑcessus nō est possibilis ꝛ ideo pꝫ ꝙ necē est ponere aliqd verū simpliciter. ¶ Sꝫ de alio est ne illud verum simpliciter tm̄ vnum dico ꝙ sic ꝛ rō huius est. dicit enim procul in pᵃ sui ꝑpōne. ꝙ omnis multitudo fundaꝭ vel radicaꝭ supra aliqꝫ vnitatē ꝛ ideo si essent multe vnitates simpliciter aut ille vnitates ꝯuenirent in vna spē aut in vno genere aut in vno anologo cum oīs multitudo fꝫ proculum fundeꝭ super aliqꝫ vnitatē sunt enim verba ei9 ꝙ oīs multitudo participat aliqꝫliter vno. Si essent ille multe vnitates ꝯuenientes in vna spē. essent mālēs. ꝛ tn̄ nullum mālē est verū simpliciter. sicut nullum ens mālē est ens simplr probo ꝙ si ꝯuenirent in vna spē essent materiales. diō enī alicui9 speciei in multa numero est dio per materiā ergo ꝛc. ¶ Ille enī qꝫ veritates si essent non possent ꝯuenire in aliquo vno genere qm̄ illa que sunt in aliquo genere se habēt ad illud genus per additionē ꝛ iō si veritates multe ꝯuenirent in aliquo vno genere tunc se haberent per additionē ad illud genus. ſꝫ illa que se hn̄t per additionē composita sunt ꝛ iō ille multe vnitates simpliciter essent composite ſꝫ nulluꝫ verū simpliciter est cōpositū ꝛ ideo non pn̄t esse multe vnitates simpliciter cōuenientes in vno genere. ¶ Pꝫ. ille multe vnitates simpliciter si essent nō possent conuenire in aliquo vno anologo nam rō anologi inueniꝭ in oībus illis que sub illo anologo ꝯtinentꝭ ꝛ ſꝫ non vniformiter ſꝫ sicut in vno per naturā alterius ꝛ ideo si ille veritates cōuenirent in aliquo anologo nō essent vnitates vniformiter ꝛ tūc non essent vnitates simpliciter pꝫ ergo ꝙ est ponere aliqd verū simpliciter ꝛ ꝙ illud verū simpliciter est vnum ꝛ est intelligendū qd non intelligo de quacūqꝫ vnitate nō enī intelligo de vnitate que ꝯsistit in adequatione rei ad sōm. ſꝫ de veritate que est entitas siue quidditas rei.

Ad rōnes tu dicis qm̄ aliquid inueniꝭ in pluribus generibus hn̄ pn̄t eē plura talia simpliciter sine duo verū est ꝙ qm̄ aliquid inueniꝭ in pluribus generib9 bene pn̄t inueniri plura talia pᵃ in genere ſꝫ plura talia pᵃ simpliciter non ꝛ ideo ꝛc. ¶ Ad aliud tu dicis nihil est verius ꝙ̄ qm̄ idem preter de seipo tu arguis de veritate que ꝯsistit in adequatione pti ad sōꝫ ꝛ de tali veritate nō loquimur. ¶ Ad aliud tu dicis verum est in aīa verum est loquēdo de veritate que ꝯsistit in adequatione pti ad sōm. ꝛc.

¶ Questio Decimaseptima.

q **Ueritur** vtruꝫ ab vna veritate oīa possint dici uā ꝛ videꝭ ꝙ sic qm̄ quādo aliquid est tale per aliqd extrinsecum multa pn̄t esse talia per aliqd vnuꝫ sicut pꝫ de tpe oīum tpalium ꝙ est idem tp̄s sicut dꝭ 4°. phisi° qꝛ oīa tpalia sunt in tpe per aliqd extrinsecuꝫ. sicut per celum vel in qꝫtū reducunꝭ in motū celi. Si ergo oīa dicunꝭ esse uā per aliqd vnum tale extrinsecum vꝭ ꝙ ab vno vero oīa possint dici uā. ¶ Ad opp^{m} aꝭ sic vnius rei vnica est veritas ſꝫ multe sunt res ergo multe sunt veritates. ergo ꝛc.

Ad istam qōnē est intelli^{m} ꝙ sicut res se hꝫ ad esse sic se hꝫ ad veritatē. vn̄ diꝭ ꝯmē. in 9°. hui9 ꝙ oīs forme que actualiter sunt in p9 motore sunt in po^{a}. in pᵃ mā. vn̄ res ipse tertij cōparari pn̄t: pn̄t enī cōparari ad suū genus 2°. pn̄t cōparari res ad int^{m} humanū ꝛ 3° pn̄t cōparari ad intellectū diuinū. res. n. cōparatur ad intellectū diuinū adequanꝭ ei inqꝫtū vnaqueqꝫ res est aliqd vestigiū bonitatis diuine. vn̄ res ipse cōparanꝭ ad int^{m} diuinū sicut mensuratū ad suā mensurā res ēt cōparaꝭ ad int^{m} nr̄m sicut mēsura ad suū mensuratuꝫ. vn̄ int9 nr̄ mensuraꝭ ab ipsis rebus ꝛ iō scia nr̄a cāꝭ ab ipsis ꝛ scia ipsaꝝ reꝝ causaꝭ a scia dei ꝛ ideo scia nr̄a a scia dei. vn̄ res ipse adequanꝭ nr̄o intellectui nr̄ int9 adequaꝭ eis sicut mensuratū adequaꝭ sue mēsure res. n. adequanꝭ suis principijs. ¶ Tūc vlterius cū veritas sicut dictū est ꝯsistat in adequatione quedā tūc ex adeq̄tione rei ad suꝰ prin^{a}. causaꝭ vna veritas ꝛ ex adeq̄tione rei ad nostrū intellectū causaꝭ alia veritas ꝛ cum res adequanꝭ itellectui diuino ex tali adeq̄tione causaꝭ alia veritas vel 3ᵃ veritas tunc dico ꝙ si tu q̄ris vtrum oīa vera possint dici ꝭs vna veritate. dico ꝙ si tu loq̄ris de veritate que cāꭒur ex adequatione reꝝ ad int^{m} diuinū dico ꝙ sic. Si aūt loq̄ris de veritate que ꝯsistit in adeq̄tione reꝝ ad nr̄m int^{m} tūc illa duplex est. Vnā quedā. n. veritas ipsius int9 incōplexa. sicut ipsa spēs intelᶜ ꝛ cūꝫ diuersaꝝ reꝝ diuerse sint ꝛ plures spēs itelligibiles ab vna veritate tali nō pn̄t oēs res dici uē Si aūt loqueris de veritate int9 cōplexa: tūc cuꝫ sicut diuerse cōpōnes ꝛ diuisiones nō erit talis vnica veritas ſꝫ plures tales veritates. Si vero loq̄ris de verita

te que ꝯsistit in adequatione rei ad sua pn̄ia adhuc nō pt esse vnica talis veritas cū sint diuerse res ⁊ diuerse adeq̄tiones non pñt esse nisi plures veritates tales que ꝯsistūt in hui⁹ adeq̄tione rei ad sua ꝑncipia ⁊ sic pȝ q̄liō ab vna veritate dr̄ omnia uā ⁊ quomodo non.

Ad rationem r̄ndendū est. Tu dicis q̄n aliqd est tale per aliqd̄ extrinsecū tunc multa pñt esse talia per aliqd vnum tale: dico ꝙ veruȝ est si tu loqueris de veritate effectiue que ꝯsistit in adequatione rerum ad intellectum diuinum ⁊c.

Mediorum enim que est aliquid vltimuȝ: ⁊ primum: necesse est qd̄ primus est cām ipsorum esse que sunt post se. ⁊c. **Tex. vi.**

Questio Decimaoctaua.

q **Ueritur** vtrū sit status in causis efficientibus. ⁊ vr̄ ꝙ non quī ħ hō est cā efficiēs istius genera ⁊ istū hoīem ꝑcessit alius hō ⁊ istum ali⁹ hō ⁊ sic in infinitū.

Cꝫ. hoc idem ar̄ sic reuolutionē istam ꝑcessit alia reuolutio ⁊ sic in infinituȝ q̄n̄ reuolutiones infinite ꝑcesserunt cum ergo istā reuolutionē ꝑcedit alia reuolutio ⁊ sic in infinitum ⁊ tn̄r̄ª reuolutio est cā efficiens aliaꝝ q: alia nūq̄ sequeref̄ nisi iª fineref̄. vr̄ ergo ꝙ in cāis efficientibus sic ꝓcedere in infinitū. Ad opm̄ est pħs̄ in littera probat enim ꝙ sit status in causis.

ad istam q̄ōnem r̄ndunt aliqui ⁊ dn̄t sic qd̄ cāe pñt dupl'r considerari vel ſm qd̄ sunt simul vel ſm ꝙ non sunt simul. tunc dn̄t ꝙ in cāis simul existibus ⁊ in actu nō est ꝓcedere in infinituȝ sȝ in cāis simul non existibus nō est incōueniens ꝓcedere in infinitū ⁊ tunc dn̄t ipsi q̄n ar̄ istum hoīeȝ ꝑcessit alius hō ⁊ sic in infinitum dn̄t ipsi ꝙ tunc ar̄ de cāis que non sunt simul. Nam ipse reuolutiones nō sunt simul sȝ vna post aliam.

Sine dubio istud nō est ad intētionē pħi q̄n dicit pħs ꝙ nec in cāis ſm rectitudinē, nec in cāis ſm spēm est procedere in infinitū. ⁊ cōmētator exponēs illud. dn̄s. ꝙ pħs per hoc ꝙ ponit ꝙ in cāis nō est ꝓcedere in infinituȝ sȝ rectitudinē intelligit de cāis que sunt simul ⁊ per hoc ꝙ dicit ꝙ in cāis ſm spēm non est ꝓcedere in infinitū ipse intelligit de cāis que simul nō sunt ⁊ iō ſm cōmentatorē intentio Arist. est ꝙ nec in cāis simul existibus nec in cāis simul non existibus est ꝓcedere in infinitū ⁊ ideo aliter est dd̄. ſm cōmentatorē. cōmen. eniȝ dicit ꝙ in causis simul existibus siue sit cāe per se siue per accn̄s nō est ꝓcedere in infinitū. In cāis aūt per accn̄s que simul non sunt possibile est ꝓcedere in infinituȝ. siue ire in infinitū. Sȝ in cāis per se siue simul sint. siue nō sint simul nō est possibile ire in infinitū. ⁊ sic soluit istā q̄ōnem cōmentator. possumus tn̄ declarare pōm ⁊ solutionē cōmenti. qua declarata statim apparebit solutio q̄ōnis. pm̄ eni. s. ꝙ in cāis simul existentibus siue per se siue per accn̄s non est ꝓcedere in infinitum apparet sic q̄n̄ actualitas ē cōtraria rōnem infiniti ⁊ repugnat rōni infiniti sicut loquif̄ hoc de infinito. vnde infinitum sicut hic loquif̄ de ipso non hēt rōnem actualitatis sed hȝ rōnem potētialitatis. quoniaȝ infinitum sicut hic accipif̄ est illud cuius quātitate accepta semꝑ est aliquid accipere extra siue cuius quātitatē accipientibus sp̄ restat aliquid accipiēdum in potētia ⁊ sic ratio infiniti cōsistit in quadā potentialitate vt aūt sit aliqd̄ aliud infinitū aliter vt infinitū vigore vel virtute illud patebit in iiº. sȝ rōni infiniti sicut hic loquif̄ de infinito cōuenit rō potentialitatis ⁊ repugnat ratio actualitatis ⁊ ideo cuȝ infinito repugnet actualitas qui dicit ꝙ sunt infinite cāe in actu siue per se siue per accn̄s infinitas causas dicit non esse infinitas. Si ergo incōueniens est dicere aliqd esse ꝙ nō est incōueniens est dicere ꝙ nō sit status in cāis simul existētibus siue per se siue per accn̄s.

Secundū est declarandum. s. ꝙ in causis per accidēs simul non existētibus possibile est ꝓcedere in infinitū ⁊ circa istud duo sunt declaranda. s. quid est causa per accn̄s. scd̄m quid est causa per se. Causa per accn̄s vno modo pōt accipi incōparatione ad agens. ⁊ aliº incōparatione ad effectum. In cōparatione ad agens accipif̄ cā per accn̄s ⁊ hoc sic. duplex est nā. s. particularis ⁊ vlis ⁊ dn̄t iste due nature. q̄n̄ nā particularis hȝ intentionē particulatā ⁊ limitataȝ. sicut pȝ de virtute que est in semine. virtus enī exn̄s in semine hoīs que est natura ꝑticularis nō intendit nisi hūc hoīeȝ determinatum ⁊ nō intendit oīa illa que pñt procedere eꝫ isto hoīe particulari. sȝ oīa ista que pñt procedere ex ista sunt per accn̄s respectu illi⁹ virtutis informatiue quoniā sunt preter intentionē eius. ⁊ ſm hoc pōt dici ꝙ feīa est ꝑter intentionē eius nature particularis ⁊ nō preter intentionem nature vlis quoniā natura particularis intendit hoc particulare ⁊ intēdit nobilius ꝙ possit ⁊ q: masculus est nobilius particulare q̄ȝ femina. ꝑꝑ hoc nā particularis sp̄ intendit hoīem masculum ⁊ nō feminā ⁊ ideo si fetus ille sit femina hoc ē preter intentionē nature particularis sȝ non est preter intentionē nature vlis quoniā natura vlis non hȝ intentionē limitatā. vn̄ non tm̄ intendit hoc sȝ etiā intendit cōseruationē speciei ⁊ q: tā in femina q̄ȝ in masculo cōseruari habet natura spē humane. ꝓpter hoc si fetus ille sit femina nō est preter intentionē nature vlis. sed est preter intentionē nature particularis. vnde sicut dictū est natura particularis nō intendit nisi hoc ⁊ ideo nō intēdit ea que pñt procedere ex illo particulari ꝙ intēdit sed omnia que ꝓcedunt ex ipso per accn̄s sunt ⁊ preter intentionē eius. vn̄ licet ego non sim per accn̄s respectu virtutis informatiue exn̄tis in semine ex quo sum generat⁹: q: illa virtus me intendebat nisi in ego ⁊ mille alij si procederet ex me sumus per accidēs respectu virtutis informatiue exn̄tis in semine ex quo generatus est pater meus. q: non intēdebat nisi patrem meum tm̄ ideo in talibus causis per accidēs possibile est ire in infinitū. vnde bn̄ possunt esse virtutes informatiue infinite hominū sed cuȝ natura vniuersalis nō intendat tantū hoc sed intendat omnia illa que procedere possunt ex ipsa vnde non tantū intendebat natura vniuersalis patreȝ meū sed me ⁊ omnia illa que ex patre modo ꝓcedere possunt ⁊ ideo talis fieri est causa per se oīum eorum que possunt procedere ex suo effectu ⁊ ideo nō potes arguere ꝙ sint infiniti celi siue infinite intelligentie licet possint esse infinite cause per accidens sicut infinite virtutes informatiue particulariuȝ hominum.

Per accidens etiā pōt accipi ex parte effectus quoniā q̄n aliquis effectus prouenit ex aliquibus causis puta ex 5. causis ⁊ ponatur ita ꝙ illi effectui non inest maior virtus. si causaretur ex 10. causis q̄ȝ si causaretur ex 5. tunc posset arguere ꝙ ille alie 5. sunt per accidens respectu illius effectus sed maior virtus vel minor in esset illi effectui ex hoc ꝙ procedere ex illis causis vel nō procederet tunc posses arguere ꝙ ille cause essent per se sicut si maior virtus inesset mihi in hō ꝙ plures hoīes precedunt me q̄ȝ si vnus tunc possem arguere ꝙ ille vnus qui me precessit non tantū est causa per se sed illi plures etiā qui me precesserūt ⁊ ideo cum maior virtus vel minor non insit mihi tn̄ per se licet per accidens forte possit inesse ex hoc ꝙ plures homines me precesserunt q̄ȝ ꝙ vnus possum arguere ꝙ si pater meum precesserūt plures homines ꝙ illi sunt causa per accidēs cum ex eis nō insit mihi maior virtus vel minor ⁊ sic patet q̄ȝ sunt cause per accidens ⁊ ꝙ in causis per accidens non existentibus simul possibile ē procedere in infinituȝ.

Causa aūt quare in causis per accidēs est possibile procedere in infinitum est q: potest assignari sufficiens causa hui⁹ effectus absq̄ȝ eo ꝙ ponatur in talibus causa prima. eū precedentia hanc causam nihil per se faciant adhuc effectū ⁊ quia non negatur processus in infinitum in his que simul non sunt nisi in illis in quibus oportet dare primū ⁊ quia in talibus non oportet dare primū ideo non incōueniens talia ire in infinitū.

Declarandū est 3m̄. scilicet ꝙ in causis per se non existibus simul nō est procedere in infinitū causa enī per se est illa causa que requirif̄ ad esse effectus vn̄ si non sit cā pª non pōt esse alia causa sicut dicitur in 2º huius ⁊ ideo si nō sit causa ꝑma. nullus erit effectus q̄n̄

nulla erit causa. Si ergo inconueniens est dicere ꝙ nõ sit aliqs effectus inconueniens est dicere ꝙ nõ sit prima cã ⁊ cũ in cãis infinitis per se siue sint simul siue nõ sint simul non possit dari pª causa qñ in infinito nõ est pᵐ. apparet ꝙ inconueniens est dicere ꝙ in cãis per se siue sint sil' siue nõ sint simul sit ꝓcedere in infinitũ sicut si infinite gutte aque essent causa ꝑ se cauationis lapidis ⁊ nõ essent sil' immo vna post aliã ⁊ alia post aliã cũ nunq̃ esset dare primã guttam aque nunq̃ esset cauatio lapidis cũ nõ possit esse effect⁹ sine pª causa per se. ⁊ ideo pꝫ ꝙ nec in causis simul existentib⁹ siue sint cãe per se siue per accñs nõ est ꝓcedere in infinitũ. In causis vero per accñs non simul existẽtib⁹ bñ possibile est ire in infinitũ sꝫ in cãis per se siue sint simul siue nõ: nõ est possibile ire in infinitũ ⁊ declaratũ est quid sit cã per accñs ⁊ per se ⁊ quõ accipiat' causa per accñs tũ ex parte agentis tũ ex parte effect⁹ ⁊ q' non est possibile ire in infinitum ⁊ q' sic.

Ad primam rõnem in argnis hũc hominẽ precessit ali⁹ hõ ⁊ aliũ: ⁊ ali⁹ ⁊ sic in infinitũ. dico ꝙ tu arguis in causis per accñs ⁊ in talib⁹ possibile est ire in infinitũ. ¶ Ad aliud tu dicis siue arguis hãc reuolutionẽ precessit alia reuolutio ⁊c. dico ꝙ ista reuolutio non est causa per se istius reuolutionis. vnde accidit huic reuolutioni ꝙ plures reuolutiones eã precesserunt. ⁊c.

At vero ꝙ quoddam ⁊ non infinite cause existentium: nec indirectum: nec scdm speciez palam. ⁊c. Tex. v.

¶ Questio Decimanona.

Ueritur vtrũ sit stat⁹ in causis materialib⁹ ⁊ vĩ ꝙ non. qñ enim in aliquo genere cãe non est accipe primã cãm in tali genere ꝓcedere in infinitũ est possibile ⁊ nõ est ibi stat⁹ sed in causis materialib⁹ non est accipe primã cãm materialem ergo ⁊c. ꝓbo assumpte. In corporib⁹ celestib⁹ inuenit' materia sꝫ sicut dicit cõmẽta. hoc est equoce. Si ergo materia in his in quib⁹ equoce inuenitur vĩ ꝙ non sit dare primã materiã. qñ si esset dare primã materiã in celo ⁊ in istis inferiorib⁹ nõ diceret' equiuoce sꝫ diceret' tñ per comparationẽ ad illud mãle primũ. ergo ⁊c. ¶ P. dicit cõmentator. in pº. phisi͛ mã est mediũ inter ens ⁊ nihil sꝫ inter ens ⁊ nihil est ĩfinitũ spaciũ siue infinita distãtia ergo vĩ ꝙ sꝑ sit accipe aliquid inter ens ⁊ nihil tñ inter ens ⁊ nihil sit infinita distãtia ergo vĩ ꝙ in causis materialib⁹ sit ꝓcedere in infinitũ cum nõ sit deuenire ad primã materiã. sicut ꝓbatur. ¶ P. cõmentator. in 2º huius dicit. ꝙ est vnũ ens per se ens ⁊ ꝑ se vex ⁊ oĩa sunt entia ⁊ mã per essentie ⁊ vnitatẽ ei⁹. oĩa ergo sunt cãta. si a pº. ergo mª facta est ⁊ cãta. si ergo mã facta est ⁊ omẽ ꝙ fit: fit ex mã qñ ex nihilo nihil fit tunc quero de illa alia materia ⁊ sic in infinitũ. videtur ergo ꝙ in causis materialib⁹ sit procedere in infinitum. ¶ Ad oppositũ est phũs ⁊ arguit sic ex aliquo aliqd fieri potest esse dupl'r aut sicut ex iperfecto fit perfectũ aut sic' ex corrupto fit generatᵐ. sꝫ neutro istorũ modorũ est possibile ire in infinitum. quoniã quãdo ex aliquo fit aliquid sicut ex iperfecto fit perfectum. vt ex puero fit vir, tũc enĩ stãt extrema sed stantib⁹ extremis non est possibile mª esse infinita. nunc autem quãdo ex puero fit vir extrema stant ⁊ sunt finita qñq3 puer est meᵐ ire nullo modo hominẽ ⁊ hominẽ perfectum ⁊ ideo in tali modo factiõ non est possibile ire in infinitũ. similiter etiã in alio modo factionis non est possibile ire in infinitũ quoniaꝫ extrema stant ⁊ sunt finita quoniã materia est illð in ꝙ omnia corrumpuntur ⁊ ex quo omnia generant' ⁊ ideo cum extrema sint finita nõ est possibile in isto modo factionis ire in infinitum. si sic ergo est stat⁹ in causis materialib⁹.

Ad istam questionem dico ꝙ est stat⁹ in causis materialib⁹ sicut dicit phũs ⁊ ad videndum veritatem hui⁹ questionis tria sunt declaranda primum est illud ꝙ accipit phũs in 2º huius. ⁊ 2º. poste. scilicet ꝙ si extrema sunt finita necesse est meª esse finita. ¶ Secundũ est declarandum ꝙ nec̃e est ponere materiam primã. ¶ Et tertium ꝙ est declarandũ est ꝙ illa materia prima q̃ necesse est ponere est vna. ¶ Declaratio primi. s. ꝙ si extrema sunt finita necesse est meª esse finita quoniã sicut dicit phũs 3º. phisicoꝝ omne terminatum finitum est ⁊ oẽ illud ꝙ habet extrema finita terminatum est ⁊ per cõsequens finitum cũ omne terminatuꝫ sit finitum. vnde cõtra rõnẽ infiniti est habere terminos ⁊ limites ⁊ ideo cum extrema sint finita necesse est meª esse finita qui enĩ ponit aliquid habere extrema finita ponit ipm habere terminos ⁊ limites. hoc etiaꝫ pꝫ ex alio. dicit phũs in 2º huius ꝙ infinita omnia currunt eodem modo ⁊ oĩa sunt similia. vnde in ĩfinito non est prius nec posterius ⁊ hoc apparet sic. quoniã pri⁹ ⁊ posterius non inueniunt' in aliquo nisi per comparationẽ ad extrema. vnde pri⁹ dicit' in aliquo illud ꝙ est propinqui⁹ extremo ⁊ posteri⁹ illud ꝙ est longius ab extremo ⁊ ideo pri⁹ ⁊ posteri⁹ repugnant infinito sed qui ponit aliquid habere extrema finita ponit in eo pri⁹ ⁊ posteri⁹ ⁊ ideo ponit illud esse finitum ⁊ sic patet ꝙ stantib⁹ extremis finitis alicuius nec̃e est meª illi⁹ esse finita tũ q' repugnat infinito habere terminos ⁊ limites tũ q' repugnat ĩfinito habere prius ⁊ posteri⁹. ¶ Secundũ ꝙ est declarandum est ꝙ nec̃e est ponere primã materiã ⁊ hoc possumus cognoscere ex trib⁹. primũ est ꝙ sicut in causis efficientib⁹ est sic est in causis materialib⁹. vñ sicut est in causis efficientib⁹ ꝙ cause efficiẽtes non agunt nisi in virtute prime cãe efficientis. s. inq̃tum mouent' ei. vnde nulla causa efficiens 2ª est causa sufficiens alicui⁹ effect⁹ sꝫ oportet ponere primã causam efficientem. vnde dicit phũs quid est causa toti⁹ trinitatis. nõ. s. q' vltimum est ⁊ illud ꝙ est finale nulli⁹ est causa. nõ h. sed vl. s. medium est q' vni⁹ ergo. a. dicit ipse quia toti⁹. Unde ex quolibet effectu potes arguere competenter essentia primã causaꝫ. similiter est in causis materialib⁹ ꝙ secũde cause materiales nõ sunt principia transmutationũ in reb⁹ materialib⁹ ⁊ transmutabilibus nisi inq̃tum vniuntur vel mistur prime mᵉ. vnde dicit philosophus in primo de generatione ꝙ est vnum pᵐ scdm ꝙ est yle. ⁊ quicquid est subiectũ trãsmutationis est scdm per naturam illi⁹ primi sbi vnde nulla materia scdã est sufficiens priᵐ transmutationis siue alicui⁹ effectus. sed sicut oꝫ ponere primam cãm efficientẽ in cuius virtute omnes cause scdẽ agunt ⁊ efficiũt sic oꝫ ponere de nec̃e primam materiã in cuius virtute omnes cãe materiales scdẽ sunt substãtia transmutationũ. vnde ex qualibet trãsmutatione naturali quecũq3 sit illa. põt argui esse primã causam vel materiã sicut primũ efficiens ex quolibet effectu ⁊ ideo pꝫ ꝙ nec̃e est deuenire ad materiã primam ⁊ ipsam ponere. ¶ Hoc etiã pꝫ ex alio quoniã inest pura potẽtialitas. vñ in reb⁹ transmutationib⁹ inuenitur maiorꝫ ⁊ minor potentialitas. Nam ẽlã sunt magis in poª q̃ composita. Nunc aũt ita est quoniã dicit phũs in 4. h⁹ in quibus est magis ⁊ min⁹ in illis est aliquid tale simpl'r. sicut cum sit magis ⁊ minus bonũ nec̃e est ponere bonũ simpliciter. Si ergo in reb⁹ trãsmutabilib⁹ inuenitur maior ⁊ minor potentialitas. tunc nec̃e est ponere puraꝫ potentialitatem ⁊ hoc est prima materia. ¶ Hoc etiam pꝫ ex alio quoniã multiplicatio eorum que sunt scdm essentiã est scdm ordinem ad primũ principium. Nam illud ens ꝙ est propinquius primo priº est magis ens q̃ ꝙ est remotum ⁊ ideo cuꝫ intelligẽtie sint propinquiores primo principio q̃ corpora celestia ipe sunt magis entes q̃ corpora celestia ⁊ similiter corpora celestia magis sunt entia q̃ ista inferiora cum sint propinquiora primo priº q̃ ista inferiora ꝓpter ꝙ phũs in 2º de generatione dicit h inferiora longe distare a primo principio ⁊ ideo accidit corrup° ⁊ generatio. Si ergo est dare aliquid ꝙ maxime accedit ad primuꝫ principiũ ⁊ est propinquissimũ ei patet ꝙ est dare aliquid ꝙ maxime est remotũ a primo principio ⁊ hoc est materia prima que ẽ pura potentialitas. vnde fiet omnia que sunt quecũq3 sit illa prima materia

magis accedit ad nihil. vñ si nos volumus itelligere primam materiã q̃ melius possumus debemus intelligere aliqd medium iter eus ⁊ nihil ꝙ se hʒ ad oẽs formas mãles. sicut lignũ se hʒ indifferenter ad oẽs formas artificiales ⁊ nullam istaꝝ hʒ actu. vide que est habitudo sbi ad oĩa entia eadẽ est comparatio suo mõ materie prime ad oẽs formas. vñ materia pᵃ est pura poᵗᵉˡitas nihil hñs actualitatis. primũ priᵐ est actus purus nihil hñs potẽtialitatis. vñ dicit phũs in 4°. huius ꝙ accidunt oĩa participare malo p̃ter vnũ. vñ inter oĩa entia quecunqʒ sint illa maxime distãtia sunt pᵐᵘᵐ priᵐ ⁊ prima mã nam distant sicut pura poᵃ ⁊ purus actus ⁊ sic pʒ ꝙ necẽ est ponere primaʒ materiã. ℭ Tertiũ ꝙ est declarandũ est. s. ꝙ iᵃ prima mã. est vna ⁊ hoc declarat cõmẽtator. dicit. n. ipse ꝙ in pura poᵗᵉˡitate nõ est gradus. oĩs enĩ distinctio est per actũ aliquẽ. Si ergo illa potẽtialitas nõ esset vna sʒ plures. tũc quero aut ille due potẽtialitates sunt equaliter poᵗᵉˡitates aut vna est magis vel maior potẽtialitas ⁊ alia mĩero ⁊ magis accedens ad actũ si tu dicas ꝙ sunt equaliter poᵗᵉˡitates ⁊ equaliter accedẽtes ad nihil tũc nõ sunt nisi vna poᵃlitas. Si tu dicas ꝙ vna illaꝝ est minor ⁊ alia maior potẽtialitas tũc iᵃ que est minor potẽtialitas hʒ aliquid actualitatis ⁊ nõ est pura potẽtialitas ⁊ sic nõ est mã prima. sʒ alia que est pura potẽtialitas ⁊ sic patet ꝙ illa pura potẽtialitas que dicit̃ materia prima est vna ⁊ non plures.

Ad rationes rñdendum est ad primã cũ tu dicis in illo genere cause nõ est status in quo non est ponere aliqd primũ nᵐ est. si tu dicis ꝙ in gnẽ cãe materialis nõ est pᵐ priᵐ nec pñᵐ qm̃ incorporibus celestibus inuenit̃ mã ⁊ in istis iferioribus. Sine dubio si nos vellemus ponere põm cõmẽ. ista ratio nõ obuiaret nobis. posuit ẽt cõmẽtator ꝙ incorporibus celestibus nõ inuenit̃ materia ꝓprie. Sed si tu vis dicit cõmentator. illud appellare mãm. hec in ꝓprie est. sʒ posuit ꝙ corpus celeste erat sicut mã ipsius intelligentie mouẽtis ipʒ ⁊ ipsa intelligentia erat sicut forma ⁊ sic nõ obuiaret ratio nobis. qꝛ quãdo tu dicis. si sit status in causis mãlibus opʒ inuenire primã materiã. verũ est in oĩbus habẽtibus eam vniformiter. ℭ Sine dubio credo ꝙ incorporibus celestibus inuenit̃ mã proprie. vnde possumus accipe materiã dupliciter. vno mõ possumus accipe materiã oĩo separatam ⁊ per id dĩam ⁊ si sic accipiatur mã. credo ꝙ eadem est mã incorporibus celestibus ⁊ in istis inferioribus. vñ si esset possibile ꝙ corpus celestes separaret̃ a mã ita ꝙ forma corporis celestis separaret̃ a materia sua ⁊ forma corporis iferioris separet̃ a sua mã credo ꝙ si esset possibile istud remaneret eadeʒ h̃ ⁊ ibi. Alio mõ possumus accipe materiã sm ꝙ est sba dimẽsionibus nã dimensiones referunt̃ ad formam. mã enim incorporibus celestib⁹ hʒ aliam ꝓpõnem ad formam ⁊ incorporibus iferioribus. Nam per formã corporis celestis totaliter terminat̃ appetit⁹ materie. Istis autẽ inferioribus nõ totaliter terminat̃ appetitus materie ⁊ qꝛ tota ratio equocationis sumit̃ ex forma ⁊ aliã ⁊ aliã propõnem hʒ materia ad formam h̃ ⁊ ibi. ꝓpter h̃ dicit̃ materia equiuoce h̃ ⁊ ibi. ⁊ sic pʒ solo ad primaʒ rõnem ad scđam tu dicis. Inter ens ⁊ nihil est magna distantia siue ĩfinita. veꝝ est sine dubio per tãto qꝛ nihil ad ens nõ est ꝓportio sicut nihil ad mãm ⁊ vacui ad plenum sicut dicit̃ in 4°. phisicoꝝ nõ est proportio. sʒ ꝓpter hoc non sequit̃ qm̃ sit possibile deuenire ad primã mãm abstrahendo per intellectũ vnam formã ⁊ postea aliã quousqʒ fiat deuẽtus vsqʒ ad primã materiam sicut si ego habeaʒ 4. denarios ⁊ tu nõ habeas aliqʒ iter te ⁊ me nõ est proportio qm̃ inter hñtes denarios ⁊ non hñtẽ nulla est proportio. Sequit̃ ne ꝓp hoc ꝙ non possim auferri a me illi 4. denarij ⁊ ꝙ nõ possim deuenire ad hoc ꝙ nõ habeam aliquẽ denariũ certe non imo possunt a me auferri. quot habeo ⁊ ero filiis tibi ⁊ non hẽbo aliquẽ denariuʒ sicut ⁊ tu similiter ex alia parte. ℭ Ad aliõ tu dicis mã facta est Aris. in p° celi ⁊ mũdi distinguit tres modos ingeniti dicit enim ꝙ aliqd est ingenitũ ꝙ hʒ esse p⁹ non esse sʒ non per generationeʒ ⁊ hoc modo dicit̃ motus ⁊ tactus esse ingenitus. scđo° dicit̃ aliquid esse ingenitũ ꝙ est de difficili genitum ⁊ tertio° dicit̃ aliquid esse ingenitũ ꝙ cum fuerit ĩpossibile est generari ⁊ est sine virtute per qꝫ possit generari ⁊ vt qñqʒ sic ⁊ quãdoqʒ non sic ⁊ tũc dico ꝙ materia vno mõ facta est alio mõ non est facta. materia enim nõ dicit̃ esse facta ꝙ fiat per motũ ⁊ trãsmutationẽ ⁊ ideo mã dicit̃ sic esse ĩgenita ꝙ hʒ esse p⁹non esse ⁊ nõ per motum ⁊ trãsmutationẽ sicut motus dr̃ esse ingenitus. Sed alio mõ dr̃ materia esse facta sm opinionẽ phi q̃ motus aliqs qui in tp̃e incipit esse qꝛ motus talis hẽt esse p⁹non esse in duratione ⁊ etiã materia põt dici hẽre esse post non esse. sʒ hẽre esse post non esse põt esse duplr̃ aut sm ordinem nature aut sm ordinẽ durationis. tunc sʒ phm dico ꝙ materia est sic facta ꝙ hʒ esse post non esse non qꝛ hẽat esse post nõ esse ordine durationis qꝛ tũc non esset coeterna ipsa materia sʒ dicit̃ hẽre esse post non esse ordine nature. vñ sʒ phũs poneret materiã esse eternaʒ ⁊ mundũ esse eternũ tñ bene cõsentiebat in hoc ꝙ materia prima ⁊ mũdus totus sʒ essent eterna erãt facta a p° pri° vñ dicit cõmẽtator. in 2° huius ꝙ est vnũ eius ⁊ vnũ veꝝ ⁊ oĩa sunt entia ⁊ natura per oẽ ⁊ per veritatẽ.

Amplius autem ⁊ quod est cuius causa finis est. Tale vero quod nõ est alius causa: sed ⁊ alia illius ⁊c. Tex. viii.

ℭ Questio Uigesima.

Queritur vtrũ sit status in causis finalibus ⁊ vĩ ꝙ non qm̃ fines in agibilibus sunt sicut priᵃ in speculabilibus vt dĩ in 2° phisi̊. ⁊ 6°. eth̃ eth̃. ⁊ 5°. sed in principijs speculabilib⁹ est ire in infinitũ qm̃ ex pricipijs speculabilibus sꝑ pñt abstrahi alie ⁊ alie ꝯclones sicut pʒ in geometria ergo vĩ ꝙ in pncipijs agibilibus sit silr̃ ꝓcedere in infinitũ sʒ fines sunt priᵃ agibilium ergo vĩ ꝙ in finibus sʒ ire in ĩfinitũ. ℭ P̃. q̃to aliquid ĩmediatius est ipsi fini tãto magis educunt̃ alia per ipm in suũ finẽ. vbi gratia vt si potio sit ꝓpinquior sanitati q̃ colligere herbas tũc possumus dicere ꝙ herbe colligunt̃ ꝓpter potionem. cum ergo primũ principiũ finis sit oĩum ⁊ sit virtutis infinite videt̃ ꝙ reducendo alia in ipm per aliquid ꝙ magis appropinquat ad ipm sic ꝓcedere in infinitum cum ipm sit virtutis infinite ita ꝙ reducẽdo hoc in ipsuʒ per h̃ ⁊ hoc per hoc ĩmediatius adherens ei erit ꝓcedere in infinituʒ cum ipm sit infinitum ⁊ semꝑ possit facere altiorem effectũ semꝑ altiorem in infinitũ ergo vt videt̃ non est status in causis finalibus. ℭ P̃. dicit phũs in 3°. huius ꝙ si principioꝝ erunt pncipia tũc principia irent in infinitum ergo si finiũ erunt fines tũc fines ibunt in infinitum sed finium sunt fines vt vĩ velle p°. eth̃. ergo fines ibunt in infinitũ. ℭ Ad opᵐ est phũs. dicit enĩ ipse ꝙ in causis finalibus non est ire in infinitum.

Ad istam questionẽ possumus dicere ꝙ dupliciter possumus accipe fines puta fines in artificialibus ⁊ fines in naturalib⁹ rebus. tunc dico ꝙ in finibus rerũ naturalium est status ⁊ in finibus etiã rerum artificialium est status. ℭ Quod autem in finibus rerũ naturalium sit status hoc sic primo patet. dicit enim philosophus primo. moral̃ ꝙ est dupliciter actio. scilicet partis ⁊ actio totius. actio partis ordinat̃ ad actionem totius sicut pars ordinat̃ ad totuʒ ⁊ sicut duplex est actio corporis. s. actio partis ⁊ actio totius. similiter duplex est finis quia finis partis ⁊ finis totius ⁊ finis partis ordinatur ad finem totius. Nunc autem ita est ꝙ totum vniuersum est sicut quoddam corpus ⁊ habet suas partes sicut corpus humanum habet suas partes integrantes ipsum ⁊ ideo sicut totum corpus habet aliquẽ finem vel aliquod bonum ad qđ ordinatur sic totum vniuersum hʒ aliquod bonũ aliquem finem ad quẽ ordinatur ⁊ ille finis totius vniuersi est primũ principiũ ⁊ illud bonũ ꝙ est deus gloriosus totum vniuersũ ordinat̃

immediate ⁊ ad ipsum ⁊ īmediate reducitur. ¶ Item probat sic qm̄ aliquid ordinat̄ ad aliquod bonū per aliquid aliud. vt si b. ordinat̄ ad a. per c. tunc oꝫ ꝙ illud ordinet̄ ad illud per qꝺ ordinat̄ vt ꝙ. b. ordinatur ad. c. ⁊ tunc illud per qꝺ ordinat̄ in suū finem ⁊ in suum bonū est amplius maius bonū ꝙ illud sicut. c. est maius bonū ꝙ sit. b. cum per. c. ordinet̄. b. ad a. Nunc autē ita est qꝺ citra primū ū prim̄ᵐ non inuenit̄ maius bonum ꝙ totū vniuersum ⁊ ideo totū vniuersum īmediate reducit̄ ⁊ ordinatur in suū bonum ⁊ suū finem ꝙ est deus gloriosus ⁊ non per aliqd aliud ⁊ ita in tali ꝓcessu non solum est processus in infinitū īmo statim occurrit finis. vltimus sine inter medias partes aūt totius vniuersi sunt sicut species ⁊ hn̄t suum finem ita qꝺ vnaqueqꝫ species entis siue totius vniuersi hꝫ aliquod bonū ⁊ aliquē finem ita qꝺ minus bonū non est nata hr̄e illas species in vniuerso. Nā nisi hoc ꝯtingeret sequeret̄ ꝙ aliquid esset vitiosū in nā ⁊ ideo nisi species entis ordinaret̄ in suum finē ⁊ in suū bonū ⁊ esset status in talibus finibꝰ iam species vniuersi que sunt partes eius essent ociose. ⁊ ideo in finibus rerū naturaliū est status. ¶ Hoc etiā apparet ex alio quoniā simile est de toto ⁊ parte. ⁊ iō si totum vniuersum habet finem ⁊ bonū determinatū in qꝺ ordinat̄ tunc vnaqueqꝫ species entis que est pars vniuersi hꝫbit suum finē determinatū ⁊ sic pꝫ qꝺ in finibus rerū naturalium est status ⁊ non est ꝓcedere in infinitū. ¶ Qꝺ autē in finibus agibilium nō sit ꝓcedere in infinitū hoc pꝫ sic quoniam artificialia fiūt ab intellectu. Intellectus autē sicut dicit phūs non agit aliqd nisi prius moueat̄ a fine si sit intellectus rectus. ⁊ tūc intellectus postq̄ motus est a fine tunc prosequit̄ ad inquirendū ea per que hꝫ finis ⁊ ideo in finibus rerū agibiliū non est ire in infinitū ita ꝙ hoc fieret per illud ⁊ illud ꝓpter illud ⁊ sic in infinitū ⁊ tunc nihil ageret intellectus. quomodo enim ageret aliquid intellectus non futurus ad terminum cum intellectus omnis recte agens agit illud quod agit propter aliquem finem sicut dicit̄ in 2ᵒ huius ⁊ 3ᵒ de anima ⁊ sic patet qꝺ nec in finibus rerū naturalium nec in finibus rerū agibilium est procedere in infinitum.

Et tunc ad rōnem primā dico qꝺ non est simile per omnē modū de principijs speculabilibus ⁊ de ꝑncipijs agibilibus quoniā in speculabilibus non est accipe primū ⁊ vltimū. īmo si accipiat̄ sicut primū principium non oꝫ accipi vltimū qꝺ pōt sequi ex illo principio ꝫ accepto primᵒ pōt homo tm̄ speculari ⁊ extrahere de primᵒ ⁊ sp̄ cōclusiones q̄tū vult ꝫ in agibilibus nō est ita. īmo oꝫ habere primᵐ medium ⁊ vltimū primū in intentione qꝺ est vltimū in prosecutione ⁊ oꝫ habere similiter primū in opatione ⁊ ideo nō valet nec est sic. Ad aliud tu dicis minus bonū reducit̄ in maius bonū. per maius bonū dico qꝺ hoc non est per qꝺcunqꝫ maius bonū vn̄ si vermis sit maius bonum ꝙ leo. non opꝫ qꝺ reducat̄ ipm̄ primᵐ per ipsum leonē. ita qꝺ leo per illud ⁊ illud per aliud ⁊ sic in infinitū. ¶ Ad aliud tu dicis si principiorū essent ꝑncipia irent in infinitū verū est si principiorū inq̄tum principia essent ꝑncipia qꝺ tūc principia irent in infinitū ⁊ ideo si finiū inq̄tū fines essent fines tunc fines irent in infinitū si non sic est. ⁊c̄.

Sed nec qꝺ quid erat esse conuenit reduci ad aliam diffinitionem multiplicantem rationem. Tex. x.

¶ Questio Vigesimaprima.

q **Ueritur** vtrum sit status in causis formalibus ⁊ vr̄ qꝺ non dicit enim phūs in 8ᵒ. huius qꝺ forme substātiales sunt sicut numeri ꝫ numeri vadūt in infinitū. ergo vr̄ qꝺ in formis substātialibus sit ꝓcedere in infinitū. ¶ P̄. forme accidētales sunt infinite et tn̄ procedunt ex formis substātialibus. ergo videtur qꝺ in causis formalibus non sit status.

Ad istam qōnem est intelligendū ꝙ finitum ⁊ infinitum q̄titati cōpetit ⁊ hꝫ ꝙ aliqua magis accedit ad rōnem infiniti ⁊ finiti. Nunc autē ita est ꝙ forma pōt tripliciter cōparari. pōt enim comparari ad ipm̄ anologum siue cōe ⁊ potest cōparari ad nr̄m intellectū ⁊ 3ᵒ modo pōt comparari ipsa forma ꝺm ꝙ accipit̄ in se. Nunc ita est ꝙ ipsi forme ꝺm ꝙ comparant̄ ad ipm̄ cōe. cōpetit q̄titas qm̄ sub aliquo cōi pn̄t ꝯtineri plures forme et qr̄ plurificatio reducit̄ ad naturā q̄titatis aliquomō ꝓpter hoc ipsi forme ꝺm ꝙ comparat̄ ad alt' qꝺ cōe competit q̄titas aliquomō. Ipsi autē forme ꝺm ꝙ comparant̄ ad nostrū intellectum competit q̄titas aliquo mō qm̄ vnam formam pōt intellectus pluribus rōnibus cognoscere pōt enim intellectꝰ cognoscere formā tuam inq̄tum dat tibi esse ⁊ tunc dr̄ entitas pōt etiā intellectus illā eādē formā cognoscere inq̄tū dat tibi viuere ⁊ tunc dr̄ aīa ⁊ sic pꝫ ꝙ forme ꝺm ꝙ cōparat̄ ad nostrū intellectum aliquoᵒ cōpetit q̄titas. Silr̄ q̄titas cōpetit ipsi forme aliquoᵒ ꝺm ꝙ accipit̄ forma in se tūc dico ꝙ nec informis ꝺm ꝙ cōparant̄ ad aliqꝺ anologū siue cōe nec ꝺm ꝙ cōparat̄ ad nostrū intellectum nec ēt ꝺm ꝙ accipiunt̄ in se. inest infinitas. ꝙ aūt non sic ꝓcedere in infinitum ꝺm ꝙ comparant̄ ad ipm̄ cōe. hoc pꝫ quoniā sub aliquo cōi conuenent̄ plures forme ⁊ qr̄ sp̄es finite sunt que ꝯtinent̄ sub aliquo cōi. ꝓpter hoc informis sic cōparatis non est ire in infinitū ⁊ nō loquor de cōi ꝙ est sp̄es quoniā diō siue multipliᵒ speciei nō est nisi per materiā ⁊ non per formā. ⁊ iō talis multipliᵒ est ꝑter intentionē ꝫ loquor de cōi ꝙ est genus. Nā multipliᵒ generis est ꝑ formā ⁊ ideo cū sp̄es sint forme vt dicit cōmētator in 3ᵒ hꝰ. possumus dicere ꝙ īformis ꝺm ꝙ cōparant̄ ad ipm̄ cōe ꝙ est genus nō est ꝓcedere in infinitū. possumus tn̄ meliꝰ dicere ꝙ in informis nō est ꝓcedere in īfinitū comparādo vnam formā ad aliā non ad q̄tācunqꝫ ꝫ ad formā q̄ ꝑsuppō sicut cōparando formam hoīs ad formā corporis celestis ⁊ formā corporis celestis ad intelligentiā ⁊ intelligētiā ad motorē pᵐ ⁊ si nos cōparemus formas ad ipm̄ anologū anologia tali. s. ꝙ vna forma hꝫat esse ꝑ aliā. tūc pꝫ ꝙ informis non est ꝓcedere in infinitū qr̄ oꝫ deuenire ad primā formā exemplare oīum sicut ad pᵐ effitēꝫ. ¶ Pꝫ ēt ꝙ informis ꝺm ꝙ comparant̄ ad nr̄m intellectum nō est procedere in infinitū. quoniā cognitio completa facit speciē specialissimā ⁊ cognitio incōpleta facit genus ⁊ quāto illa cognitio est incompleta tāto magis illud genus est cōmunius tūc ergo in cōibus non sit procedere in infinitū eūdo semper ad magis cōe sed est deuenire ad maximū cōmune ꝙ est ens apparet qꝺ in formis ꝺm qꝺ comparant̄ ad nostrū intellectū non est ire in infinitū ꝺm qꝺ intellectus incipit a maxime cōi. ꝙ est ens ⁊ istum modū tangit phūs nō pᵐ. ¶ Qꝺ arguit̄ informis ꝺm ꝙ accipiunt̄ in se non sit ꝓcedere in infinitum. hoc sic apparet. duplex enī est forma. s. materialis ⁊ īmaterialis. Unde forma mālis in se accepta est finita forma immaterialis in se est infinita. vn̄ si esset color separatus ille color esset infinitus vt haberet in se cōmunem rōnem coloris sed que est causa qr̄ iste color materialis non est habēs cōmunem rationē coloris ratio est qr̄ recipitur in materia ⁊ quicquid recipit̄ in aliquo ꝺm modū rei recipientis recipit̄ ⁊ ideo color materialis receptus in materia nō hꝫ cōmunem rationē coloris sed si esset color separatus ille esset infinitus. materialis autē forma in se accepta est finita ⁊ nō infinita. qr̄ forma materialis non habet omne illud ꝙ est de rōne eius ꝫ forma separata ⁊ imaterialis in se accepta est infinita. non qr̄ habeat in se communē siue omnem rationē entitatis ⁊ perfectionis quia illud tantū competit prime forme que est. deus ꝫ dicitur intelligentia infinita. quia intelligētia habet in se quicquid est de ratione eius. Unde dicit̄ in libro de causis quod intelligentia est composita ex infinito ⁊ finito. Nam esse eius ꝙ est finitum recipit̄ in subiecto intelligētie que est infinita. sicut dictū est. qr̄ hꝫ illud ꝙ est de rōne eius. propter hoc dicit auctor de causis ꝙ intelligētia

est compoª ex infinito ⁊ finito ⁊ sic pꝫ quomodo in formis est ꝑcedere in infinitū ⁊ quō non. ¶ Et si nos vellemus ad aptare q̄s ea que dicta sunt rōnibus phī pateret ꝙ tres rōnes alias facit phūs que ꝯcludunt ꝙ nō sit ire ī infinitū in cāis formalibus illis tribꝰ modis quidā sunt. Nam pª ratio ꝯcludit ꝙ non sit ꝑcedere in infinitum in causis formalibus ſm ꝙ comparant̄ ad ipsum cōmune. ¶ Scōa ratio q̄s facit phūs est. s. ꝙ tūc non ꝯtingeret scire si non eēt status que ꝯcludit ꝙ in formis ſꝫ ꝙ comparant̄ ad nostrū intellectum non sit ꝑcedere in infinitū qꝛ tūc non ꝯtingeret scire qꝛ non eēt deuenire ad formā spe cificam incipiēdo a cōi qui modus cōpetit īellectui nr̄o cui sunt nota ꝯfusa magis. ¶ Tertia ratio q̄s facit phs. s. ꝙ ma⁻ finitur a forma est. s. ꝯcluderet ꝙ in formis māli bus in se acceptis. s. in sui nª. non sit ꝑcedere in infinitum qꝛ finite sunt ⁊ hoc pꝫ consideranti.

Ad rationes ad primā cū tu dicis forme ſbales se hn̄t sic numeri. verū est ꝙ in aliquo forme ſbales assimulant̄ numeris ⁊ in aliquo non vn̄ similitudo non currit per oēm modum. Quantē forme substāciales in hoc sicut numeri qm̄ sicut queꝫ veritas addita nomero facit nouā spēm ⁊ ita ⁊c̄. sicut patebit. ¶ Ad aliō tu dicis ꝙ forme accidētales sunt infinite ⁊ tn̄ ꝑcedunt ex formis ſpālibus. dico ꝙ non valet quoniā qualitates pᵉ sunt finite. ⁊ sunt tm̄ q̄tuor licet qualitates scōe fortasis sint īfinite. similiter est ex ista pte vel pt̄ aliter dici ꝙ forme accidētales non sunt infinite lꝫ sint multo plures q̄s substāciales vel si sint infinite sunt infinite quo ad nos. ⁊c̄.

Qua propter semper existentiuꝫ principia esse verissima necesse est: ⁊c. Tex.

¶ Questio Uigesimasecūda.

q **Queritur** sine argumētis vtrū sit eadem dispō rei in sua veritate ⁊ in sua entitate. dico ad hoc ꝙ sicut priꝰ dictū est veritas ꝯsistit in quadā adequatione Nunc aūt ita est ꝙ triplex est adequatio. Est. n. quedam adequatio rei ad sua prinª. ⁊ quedā adequatio rei ad nostrum intellectū quē mēsurat: ⁊ quedaꝫ adequatio rei ad intellectū diuinū qui res mensurat. Nunc dico ꝙ loquēdo de veritate que ꝯsistit in adequatione rei ad sua prinª similis est dispō rei in sua veritate ⁊ in sua entitate. Naꝫ q̄nto aliqd adequat̄ suis ꝑncipijs tanto magis est illud sicut q̄nto magis ignis adequat̄ ꝑncipijs ignis tāto magis verior ē ⁊ magis ignis. ¶ Loquēdo āt de veritate que ꝯsistit in adequatione rei ad nostrū intellectū queꝫ mensurat ad hoc hꝫ veritatē. s. ꝙ similis est dispō rei in sua veritate ⁊ in sua entitate qm̄ illa eadē prinª que sunt ꝑncipia essendi illa eadē sunt ꝑncipia cognoscēdi rem ab īntellectu ſꝫ differunt ſm rationē. quoniā prinª ꝯsiderata particulariter sunt ꝑncipia essendi rē. ꝑncipia autē eadem considerata vlr̄ sunt principia cognoscēdi ipsaꝫ ab intellectu nr̄o. ¶ Similiter si loquamur de veritate que ꝯsistit in adequatione rei ad intellectū diuinū a quo mēsurant̄. ad hoc dico ꝙ similis est dispositio rei in sua veritate ⁊ in sua entitate quoniā res ſm hoc ꝙ adequant̄ intellectui diuino ſꝫ hoc sunt vestigium artis diuīe: ⁊ ſm ꝙ magis adequant̄ intellectui diuino ſm hoc sunt magis vestigium artis diuine ⁊ maiorem entitatem hn̄t: ⁊ sic pꝫ quomō est similis dispositio rei in sua veritate ⁊ in sua entitate.

¶ Explicit liber scōs metḣ.

Est aūt scia quedam que speculatur ens in quantū ens: ⁊ que huic insūt scōꝫ se. Tex. i.

¶ Liber Quartus methaphisice. Questio Prima

q **Queritur** vtrum aliqua scia possit cōsiderare ens inquātuꝫ ens ⁊ vr̄ ꝙ non. dicit enī phūs in libro posteriorū ꝙ scia est vniꝰ generis ſbi partes ⁊ passiones ſbi ꝯsiderans: ſꝫ ens non hꝫ aliquas passiones vt ꝓbabo ergo ⁊c̄. ꝓbō assumpte. passio non est ipm ſbm vn̄ risibilitas non est hō ⁊ ideo si ens hēret aliquas passiones ille passiones nō essent ens ⁊ tunc essent nihil qꝛ non eēnt ens ergo ⁊c̄. ¶ ꝑ. scia est habitus acquisitus ergo scia nō est de his que sunt in nobis vel qꝛ innata ſꝫ ens primo ipri mitur in aīa ⁊ impssionē entis nulla precedit impressio alicuius sicut dic̄ Auicē. i pᵒ sue methaphisice ergo si ens primo imprimit̄ in aīa ⁊ impressio entis est quasi innata nobis ⁊ scia est habitus acqsitus. videt̄ ꝙ de ente nō possit esse scia. ¶ Ad opᵐ est phūs ⁊ arguit̄ rōne scia particularis ꝯsiderat ea que in sunt huic enti pticulari ⁊ sciētia vniuersalis ꝯsiderat ea que in sunt enti ſm ꝙ est ens: sed scientia que considerat ea que in sunt enti ſꝫ ꝙ ens oꝫ ꝯsiderare ens ſm ꝙ ens. ergo de ente ſm ꝙ ens erit scia.

ad istam questionem est intelligendū ꝙ scia sortitur. sibi quattuor ex ſbo. sortit̄ enim sibi scia spēm ⁊ formā ex ſbo. Naꝫ ſbm sciētie est obm scīe sicut actus virtutis sortit̄ speciem ex ſbo sic scia sortitur ex ſbo ꝙ est obm eius. ¶ Scōꝫ ꝙ accipit sciētia ex ſbo est ordo. Nam scia accipit a ſbo ordinem ⁊ ſꝫ gradum abstractionis quē tenet ſbm. tenet illa scientia. sicut pꝫ de methaphisica. mathe. phica. ¶ Tertiuꝫ ꝙ accipit scientia a ſbo est ꝙ quicquid cōsiderat considerat sub ratione subiecti sicut virtus siue poª quicquid cognoscit: cognoscit sub rōne obi proprij. sicut scientia quicquid considerat: ꝯsiderat sub ratione ſbi ꝙ est obm eius proprium ¶ Quartū autē ꝙ accipit sciētia a ſbo est. s. virtus ⁊ potestas. Nam sciētia accipit a ſbo virtutem ⁊ potestatem. ita ꝙ scientia particularis cōsiderat ſbm particulare limitatum ⁊ habꝫ virtutem limitatā ⁊ particulatam. Sciētia autē que considerat ſbm vniuersalem hꝫ virtutē ⁊ potentiam vl̄em. Ex istis quattuor possumus compꝑhendere ꝙ ens ſm ꝙ ens est ſbm istius sciētie. pᵒ patet ꝙ ens est subiectum istius sciētie ex hoc ꝙ scia que considerat aliqō ens pticulare vt ens mobile ad vbi. dicit̄ scientia particularis. vnde ex hoc dicit̄ sciētia particularis qꝛ considerat aliquā partem entis ⁊ scientia dicit̄ vniuersalis ⁊ cōmis quia cōsiderat ens ꝯᶜ. cum ergo ista sciētia que dicit̄ methaphisica sit maxime cōmunis inter omnes scias. ⁊ scientia sortit̄ sibi speciē ⁊ nomen ex ſbo. pꝫ ꝙ ista sciētia considerabit id ꝙ inter oīa entia est maxime cōe ⁊ maxime vniuersale sit ens opꝫ dicere ꝙ ens ſm ꝙ ens sit ſbꝫ istius scientie ex quo possumus ꝑpendere ꝙ ens est ſbm istius sciētie quoniā scientia sicut dictū est sortit̄ ordinem ex ſbo. cum ergo ista sciētia inter omnes sciētias sit maxime abstracta ⁊ maxime cōmunis. pꝫ ꝙ dbet habere pro ſbo illud ꝙ est maxime abstractū ⁊ maxime cōe. ens autem ſm ꝙ ens est huiꝰ. ergo ⁊c̄. ¶ Quod aūt ista sciētia sit maxime abstracta pꝫ quoniam naturalis philosophus nō abstrahit a materia sensibili simpliciter ſꝫ ab hac ⁊ ab illa. Mathematicus autē abstrahit a materia sensibili penitus non autē a materia intelligibili ⁊ iō mathematicus non abstrahit penitus ab omni materia. ſꝫ methaphisicus abstrahit ab omni materia iō ⁊c̄. ¶ Patet ex 3ᵒ. ꝙ ista sciētia considerat ens ſm ꝙ ens. Naꝫ dictū est ꝙ scientia quicquid considerat: cōsiderat sub rōne subiecti. ⁊ ideo cum ista sciētia quicquid cōsiderat: cōsiderat sub ratione entis pꝫ ꝙ ista scientia hēbit pro ſbo ipsuꝫ ens. ¶ Patet licet ex quarto. scilicet ꝙ ista sciētia considerat ens ſm ꝙ ens. Naꝫ sicut dictū est scientia accipit virtutē ⁊ potestatem a subiecto ⁊ ideo cum ista scia habeat virtutem ⁊ potestatem maxime vniuersalē ⁊ cōmuneꝫ. maxime possumus compꝑhendere ꝙ ista scia habeat pro ſbo ipsuꝫ ens ⁊ hoc est declaratio phī in prinᵒ huius. 4.

ad rationes ad primam dōm. cum tu dicis passiones entis non sunt ens dico ꝙ nō vniformiter sumuntur passiones ſborum particulariuꝫ ⁊ ſbi vniuersalis. vn̄ non dr̄ passiones entis ſm ꝙ ens qꝛ in sunt omni enti sicut non dr̄s qō ista scientia considerat causas entis scōm ꝙ ens intelligendo sic qō cause ille sunt causa omniū entium quia idem esset causa suipsius sed dominus qō considerat causas entis secundū qō ens quia considerat causas omnium en-

nū habentium causas. sic dico ꝙ passiones entis non dicūr esse passiones entis s̄m ꝙ ens ꝙ passiones in sunt oī enti s₃ q: nō determinatur ad aliqd̄ genus entis ꝙ est s̄bm alicuius scientiaꝝ particulariū. ¶ Ad aliud dō ꝙ l₃ ens pᵒ īprimatur in aīa tñ ea que in sunt enti s₃ ꝙ ens nō imprimuntur pᵒ in aīa nec cogᵒ eoꝝ est nobis innata ꝛc.

Omnis aūt generis vnius sensus est vnus atq₃ scientia: vt grāmaticavna ens omnes speculatur voces. Tex. ii.

¶ Questio Secunda.

q **Ueritur** virum ista scīa sit vna ꝛ vr ꝙ non qm̄ sicut dicit phūs veritas scīe assīlatur veritati sensus sed sensus dī esse vnus qui est vnius ꝯtrarietatis ꝛ pp hoc dī in 2ᵒ de aīa cᵒ. de tactu. ꝙ tactus nō est vnus sensus q: non est vnius ꝯtrarietatis ergo scīa vna vt videt̄ dz esse talis s̄bi ꝙ sit vnius ꝯtrarietatis s₃ est non est vnius ꝯtrarietatis s₃ pluriū. ergo ꝛc. ¶ Ad opᵐ est phūs in littera qui dicit ꝙ sicut oīu₃ sonoꝝ est vnus sensus. sīue vna scīa sic oīum entiū est vna scientia.

Ad istam q̄ōnē est intelligendu₃ ꝙ veritas scīe assīlatur veritati sensus. Nunc aūt ita est ꝙ poᵗ non dī vna ex his que nāliter recipit. vn̄ ꝛ l₃ album ꝛ nigrū in se accepta dīant formaliter, ꝛ in spē tñ visus nō cognoscit album s̄m ꝙ albū nec nigrum s̄m ꝙ nigrū. s₃ cognoscit albū ꝛ nigrum s̄m ꝙ ꝯueniūt in quadam rōne cōi. vt rōne coloris, ꝛ ex veritate illius rōnis formalis sub qua rōne visus cognoscit ea poᵗ visiua dicit̄ vna. vn̄ visus cognoscit albū ꝛ nigrū sub quadā rōe vli. nam q: in ista rōne cōi visus ꝑcepit album ꝛ nigrū ideo albu₃ dī esse idē nigro. dī illa ratio cōis ꝛ ēt dicitur cōis q: nō alio sensu pt ꝑcipi album ꝛ ab albo nigrū s₃ eode₃ sensu cognoscit album ꝛ nigrū. vn̄ ꝛ l₃ visus cognoscat album ꝛ nigrū sub rōne coloris. ratio tñ cognoscit album per se differre a nigro ꝛ s̄m ꝙ virtus altior est s₃ h sub rōne magis cōi cognoscit ea que cognoscit virtus īferior: sicut p₃ de sensu cōi qm̄ cum sit virtus superior q̄₃ sensus particularis illud ꝙ cognoscit sensus cōis cognoscit sub vlior: ꝛ magis cōi rōne q̄₃ alij sensus ꝑticulares. Similiter est de veritate scīe nā dī esse vera ex veritate vel rōis formalis formalr sub qua rōe ꝯsiderat ea que ꝯsiderat ipsa scīa. ꝛ ideo cū scīa meth. ꝯsideret ea que cōsiderat sub ratione cōi. vt sub rōne entis. scīa meth. dī esse vna. vn̄ q̄₃to scīa altior ē. tanto magis ꝯsiderat ea que cōsiderat sub ratione magis vli ꝛ ea que ꝯsiderat scīa inferior sub rōe particulari ꝯsiderat scīa superior sub ratiōe vli ꝛ ad hoc plus. sicut est de virtutibᵒ altioribus. vn̄ intelligendū est ꝙ diuersitas que sufficit ad causandū diuersitatē in virtutibus īferioribᵒ non sufficit ad causandū diuersitatē in virtutibus supioribus sicut p₃ de sensibilibᵒ particularibus ꝛ cōi similiter ī ꝓposito est nā veritas que sufficit ad causandū veritatē virtutis oīs non sufficiat ad veritatē virtutis inferioris sicut p₃ aliqua enī veritas sufficit ad veritatem sensus cōis que tñ non sufficit ad veritatē sensus particularis. Sic est de veritate scīe. Nā₃ veritas aliqua sufficit ad veritatē scīe cōis que non tñ sufficit ad veritatem scīe particularis. vn̄ intelligendū est sicut dicit phūs 5ᵒ. meth. ꝙ vnū multis modis dicit̄. vnū numero. vnū spē. vnū genere. vnum ꝓportione ꝛ vnu₃ anologia. tūc dico ꝙ veritas s̄m numeꝝ non sufficit ad veritatē scientie qm̄ vnum s̄m numerū est particulare ꝛ figᵃtū ꝛ de tali non est scientia. ꝛ ideo veritas secundu₃ numerum non sufficit ad veritatem scīe. Ueritas etiā s̄m spēm nō sufficit ad veritatē scientie. cuᵒ ꝓbatio est quoniā eadem est scīētia ꝯrioꝝ ꝯria aūt differunt spē ꝛ iam veritas s̄m spēm non sufficit ad veritatē scīe spālis. Sed non pōt esse ꝙ aliqua scīa vna spālis ꝯsiderat directe anologū aliqd̄. vn̄ l₃ medicina ꝯsiderat de oībus generis. hoc nō est directe non per se. ¶ Credo tñ ꝙ medicina non ꝯsideret pᵒ ꝛ per se nisi corpus humanū s̄m ꝙ sanū ꝛ egrū. quoniā medicina sani ꝛ egri est scīa. Et iō veritas que est s̄m anologiā non sufficit ad veritatē scīe spālis ꝛ ideo dicit cōmen. in 2ᵒ hᵒ ꝙ q: q̄₃titas non tñ vniuocat̄ de q̄₃titate ꝯtīᵃ ꝛ discreta non est vna scīa doctrinalis que ꝯsideret de eis. sed plures. s₃ vna s̄m gᵒ. sed veritas que est s̄m anologū hñ sufficit ad veritatē scīe cōis. ꝛ ideo oīum entium hñ pōt esse vna scīa cōis. s̄m ꝙ ꝯueniūt ī ēte quēadmodū omniu₃ sonorum est vna scientia. vn̄ dicit phūs ꝙ non solū oīum eoꝝ que dicūr s₃ uerā nām est vnius scīe speculari. s₃ vniᵒ scīe est speculari oīum eoꝝ que dicūr ad vnam naturam.

Ad rōnem dō cum tu dicis ꝙ vnius sensus est vnius ꝯtrarietatis ī hoc h₃ veritatē de sensu h₃ veritatē de sensu ꝑticulari et non de sensu cōi. simplr est de scīa s₃ non de sensu qui simplr est scīa.

Quare quoniam vnum multipliciter dicit̄ ꝛ hec multipliciter quidem dicētur. Tex. iii.

¶ Questio Tertia.

q **Ueritur** vtrū ens sint equiuocu₃ an anologū et vī ꝙ ens sit equiuocū ad ea de q̄bus dī ens: et hoc est ꝙ dicit phūs in libro phiᵉ. s. in 7ᵒ. ꝙ latent equiuocationes in generibᵒ ꝛ quibus s₃ sicut dī in. 5ᵒ hᵒ inter oīa vnum ꝛ ens sunt maxime cōmunia ergo vī ꝙ in ente sit maxime equiuocatio.

Ad idem aūt sic. Magis ꝯueniūt ea que sunt in genere. q̄₃titatis in q̄₃titate q̄₃ ea que sunt s̄b ēte i ēte: s₃ q̄₃titas nō dī vniuoce s₃ equiuoce de q̄₃titate ꝯtīᵃ ꝛ discreta: vt cōmentator dicit. in 2ᵒ hᵒ. ergo ens non dī vniuoce s₃ equiuoce de eis que ꝯtinenᵗ sub ente. ¶ P. canis dī equiuoce de latrabili sydere celesti ꝛ pisce marino cum tñ ꝯueniant in s̄ba si ergo s̄ba magis ꝯuenit cu₃ s̄ba q̄₃ accñs cū s̄ba ꝛ tñ ista dicūr equiuoce que cōtinent̄ sub cane magis vt vī dicent̄ equiuoce que ꝯtinentur sub ente. ¶ Ad opᵐ est phūs. qui dicit ꝙ ens non dī equiuoce ad aliquā vnā nām cōem sicut sanu₃ non dicit̄ equiuoce de oībus sanis s₃ anologice sic ens non dī equiuoce s₃ dī de oībus entibus per attributionē ad nām s̄be sicut dicit philosophus.

ad istam q̄ōnem est intelligendū ꝙ tota ratio equiuocationis sumit̄ ex forma: vn̄ ꝛ phūs vocat formā ꝙ quid est: ꝛ in 2ᵒ physicoꝝ dī ꝙ forma est rō essendi. vn ipsa diffinitio dat̄ per formā: vn̄ ꝛ si in diffinitione ponat̄ mā hoc non est nisi inq̄₃tū mā ꝑticipat nām forme: ꝛ inq̄₃tum est sub forma: ꝛ pp hoc dī in 7ᵒ. hᵒ ꝙ oēs partes posite ī diffōne sunt forme: totā rō equiuocationis sumit̄ ex forma. vn̄ dī in 2ᵒ de anīa ꝛ in multis alijs locis ꝙ recedēte aīa a corpore: corpus nō remanet nisi equoce: vn̄ caro mortua non est caro nisi equiuoce: p₃ igr̄ ꝙ tota rō equiuocationis sumit̄ a forma. vn̄ si aliqd̄ nomē imponat̄ pluribus per cōparationē ad diuersas formas: tunc cu₃ tota ratio equiuocationis sumit̄ ex forma illud nō dī de eis equoce. Si aūt iponatur aliqd̄ nomen aliqbus pluribus per compationē ad aliquā formam vnā: tunc aut illa forma equalr̄ saluat̄ in illis pluribus aliq̄ non equaliter si pmoᵒ. tunc illud nomē dī de eis vniuoce penitus sicut hō penitus dī vniuoce de illis que ꝯtinent̄ sub ipso penitus vniuoce. Si aūt illa forma non eq̄liter saluet̄ in pluribᵒ hoc ꝯtigit ꝑt esse aut q: illa forma saluat̄ in illis pluribᵒ simplr: s₃ ī vno nobiliori mō q̄₃ in alio sicut nomē aīalis ita ponit̄ per cōparatione₃ ad formas que simplr saluat̄ in suis spēbus s₃ nobiliori mō saluat̄ in hoīe q̄₃ in asino: aꝰ mō aliqua forma non saluat̄ in pluribus eq̄liter: q: illa forma in vno inuenit̄ simplr ꝛ in alio s̄m quid sicut p₃ de ente: entitas. n. in s̄ba est simpliciter: in accñtibus s̄m quid ꝛ ꝯᵒ iuō dicit̄ forma non saluari eq̄liter in pluribᵒ q: in vno illoꝝ inuenit̄ simpliciter ꝛ in alio s̄m similitudinē sicut p₃ de aūr vero ꝛ de aūr picto ꝛ tunc dico ꝙ anoloᵍ illa que est qm̄ aliqua forma simpliciter saluat̄ in pluribᵒ itaꝙ in vno illoꝝ nobiliori mō q̄₃ in alio: talis anoloᵃ multū ꝓpinqua est vniuocationi ꝛ ideo aīal dicit̄ vniuoce ad suas spēs: ꝛ q: forma aīs l₃ salnetur simpliciter in suis spēbᵒ: q: tñ nobiliori mō saluat̄

in vno q̃z in alio sicut est de forma cuiusꝫ generis: ꝓpter hoc dĩ in 7°. phisicoꝝ. ꝙ latent equiuocationes in generibus. Anologia aũt que est qñ aliqua forma simpliciter salnatur in vno ⁊ in alio ꝭm silitudine in talis anologia multum accedit ad equiuocationẽ ꝓꝓ hoc dĩ ꝙ al' dĩ equoce de ali vero: ⁊ de ali picto. Sed anologia que est qñ aliq̃ forma salnat' in vno simplr ⁊ in alio ꝭm quid talis anologia nõ accedit penitus ad equiuocationẽ: nec pure ad vniuocationẽ: ſꝫ tenet mediũ. Inter equiuocationẽ ⁊ vniuocationẽ ⁊ ꝓꝓ hoc ens non dĩ pure equiuoce vniuoce ſꝫ dĩ anolog ce ⁊ hoc est mediũ inter vniuocationẽ ⁊ equiuocationẽ. Sed si nos vellemus dare aliaꝫ distinctionẽ possemus sic dicere ⁊ meli⁹ credo ad intentionẽ pħi. Nam sicut dictũ est tota rõ equiuocationis sumit' ex forma ⁊ idõ si sit diuersitas in forma erit equocatio sicut dictũ est. Si aũt sit veritas in forma: aut est veritas forme per ꝓdicationẽ: aut est veritas forme per attributionẽ. Et est intelli^m ꝙ qñ est veritas forme per predicationẽ: tunc est vniuocatio: qñ aũt est veritas forme per attributionẽ tunc erit anologia: ⁊ si tu dicis quõ sit qñ erit veritas per attributionẽ: ⁊ qñ erit veritas per ꝓdicationẽ. dico ꝙ hoc est satis facile. Nam qñ aliqua plura sunt talia per aliqd ꝙ est in eis tũc est vnitas per ꝓdicationẽ: ⁊ est vniuocatio: sicut cũ oĩa alia dñr alia per ad ꝙ est in eis tũc sunt oĩa aĩalia: alia vniuoce. Sꝫ qñ aliqua plura sunt talia nõ per aliqd ꝙ est in eis: ſꝫ per aliqd ꝙ est in alio: tunc nõ dñr talia vniuoce ſꝫ anologice: sicut oĩa entia dñr esse entia nõ per aliquid ꝙ est in eis ſꝫ per aliqd ꝙ est in alio: sicut in ſbã: vnde ⁊ si accñia dicant' esse entia hoc nõ est ꝑ entitatẽ que est in eis ſꝫ per entitatẽ que est in ſbã: sicut patebit in 7° huius. ⁊ idõ ens anologice dĩ ⁊ non equoce ⁊ hoc vĩ esse intentio pħi si aliqs bene consideret.

Et tunc ad rões ad primã cũ dĩ latent equiuoca iones ⁊c̃. dõꝫ ꝙ ibi accipitur equocatio large pro oĩ anologia. ¶ Ad aliud cũ tu dicis: q̃titas nõ dĩ nisi equiuoce sicut dicit cõmentator. de ɔtĩª. ⁊ discreta. dico ꝙ ibi loquit' de equiuõe: per oĩ anologia que impedit vnitateꝫ scie spãlis. ¶ Ad aliud qñ tu dicis canis dĩ equiuoce de latrabili sidere celesti ⁊ pisce marino que tñ vniuoce ɔueniunt in ſbã dico ad hoc ꝙ ſꝫ ista in se accepta cõueniant in ſbã magis q̃ꝫ ſbã ⁊ accidens in ente: tñ accñs ⁊ ſbã magis cõueniunt in ente q̃ꝫ ista tria ꝭm ꝙ cõparãtur ad hoc nomen ~~canis~~ canis

¶ Questio Quarta.

q **Ueritur** vtrum oĩa que dñr anologa dicant' anologa ꝑ anologiam ad vnũ numero. ⁊ vĩ ꝙ non qñ oĩa sana dñr sana per anologiã ad sanitatẽ que est in aĩ que quidẽ non est vna numero ergo ⁊c̃. ¶ ꝓ. vniuoca magis sunt vnũ q̃ꝫ anologa ſꝫ vniuoca non dñr talia ꝑ aliqđ vnũ numero ergo nec anologa dicent' esse anologª ꝑ aliqđ vnũ numero. ¶ Ad op^m ar' sic. sicut oĩa va dñr esse vera per aliquã vnã veritatẽ in numero. vt per veritateꝫ primã sic oĩa entia dicent' esse entia per vnã aliquã entitatem. vñ dicit cõmentator: ꝙ est vnũ ens per se ens ⁊ per se veꝝ ⁊ oĩa dñr entia ⁊ vera per entitatẽ ⁊ veritatẽ eius Si ergo oĩa entia dñr esse entia per aliquã entitatẽ vnam que est vna numero ꝑꝫ ꝙ omnia anologia dñr anologia per attributionem ad vnum numero.

Ad istam qõneꝫ est intelligendũ ꝙ cõmẽtator dicit in isto 4. ꝙ aliqua tripl'r dicũt' anologia ad aliqđ vnum. aut. s. per attributionẽ ad vnum efficiens aut per attributionẽ ad vnũ finem. aut per attributionẽ ad vnaꝫ mãm. Uerbigratia de p° aliqua dicunt' anologice. per attributionẽ ad aliqđ vnum efficiens sicut medicare dĩ ⁊ de eo qui hꝫ artẽ medicinalẽ sicut de medico ⁊ de eo ꝙ est natũ suscipe opera medicine vt de instrumento medicinali ⁊ de eo ꝙ est faciẽs opa medicine sicut vetula facit opa medicine siue arte sicut point cõmẽtato 2 ex^m. ⁊ medicinale dĩ de oĩbus istis per attributionẽ ad vnũ afficiens ꝙ est medicus. Siĺr dñr esse aliqua anologia per attributionẽ ad vnũ finem sicut alia dñr esse sana per attributionem ad vnum finem vtpote per attributionẽ ad sanitatẽ que ẽ finis oĩuꝫ istoꝝ sicut cibi dietate ⁊ vrine. ¶ Similiter dñr aliqua esse anologa per attributionẽ ad vnam materiã sicut oĩa dñr esse entia per attributionem ad ſbam que est ſbm ⁊ mã oĩuꝫ accidentiũ ⁊ oẽs istos modos anologice tangit pħs in lrã. Sed sciendũ est ꝙ tertius modus anologice sicut ꝙ aliqua dñr per attributionẽ ad vnam mãm. diuidit' in 4. modos sicut dĩ in 5. ꝙ aliqua dñr entia per attributionẽ ad ſbm q: sunt priuationes ſbe causat' oĩa entia priuationes sunt min⁹ entia Aliqua aũt dñr entia q: sunt rõnes ipsius ſbe. ⁊ talia inter oĩa entia exceptis ꝑuationibus sunt min⁹ entia sicut cõmentator dicit in 11°. hui⁹ in illo caº. vbi Arist. mouet qõnem siue istam dubitationẽ. vtrũ. s. sint eadem p:inª rõnis ⁊ ſbe ⁊ dicit cõmentator ibi ꝙ rõnes inter oĩa entia hꝫ debilius esse ⁊ idõ signãter inquisiuit pħũs. vtꝝ sint eadem prinª rõnis ⁊ ſbe aut que sint dicit cõmentator. ꝙ si pħũs quesiuisset vtrũ sint eadẽ p:inª ſbe ⁊ q̃titatis iaꝫ visus esset pħũs innere ꝙ q̃titas esset minus ens q̃ꝫ alia entia ⁊ idõ signãter quesiuit pħũs vtrũ eadem sint principia rõnis ⁊ ſbe. 3° mõ dñr aliqua esse entia sicut motus dñr esse entia q: sunt via in ſbã 4°. mõ dñr esse aliqua entia q: sunt dispõnes ſbe sicut qualitates ⁊ q̃titates dñr esse entia ⁊ alia q: sunt dispõnes ſbe. Alia aũt dñr esse entia sicut ſbe que hñt entitatem per se ſꝫ nõ vt per se ⁊ per oẽm modũ. vñ sicut dñs accñia esse entia nõ per se ſꝫ per attributionẽ q̃ꝫ hñt ad ſbam. sic est sicut quedã ſbe materiales ⁊ quedã imateriales. ſbe mãles nõ dñr esse entia nisi per attributionẽ ad ſbas imãles. ⁊ ſbe imateriales alie a p:io primº. nõ dñr esse entes q: hãnt entitatẽ per se ⁊ per oẽꝫ modum ſꝫ si dicant' esse entes hoc est per attributionẽ ad ſbam primã que est ipse deus gloriosus ita ꝙ tã ſbe mãles. s. ⁊ imãles alie a p° primº. q̃ꝫ accñia dicunt' esse entia per attributionẽ ad vnũ ens per se ens ⁊ per se veꝝ per cui⁹ esse ⁊ veritatẽ oĩa dñr uã ⁊ entia sicut cõmẽtator dicit in 2° huius. ⁊ ex hoc ꝑꝫ ꝙ anologª non pñt dici anologª nisi ꝑ attributionẽ ad aliqd vnuꝫ numero. nõ enim pñt dici aliqua anologª per attributionẽ ad aliquã formam que sit in eis. Nam veritas in forma tollet anologiã ⁊ equocationẽ ⁊ ponit vniuocationẽ. vñ quecũqꝫ ɔueniũt in numero ſꝫ formam illa sunt vnũ per predicationẽ. vñ veritas in forma ponit vnitatẽ in ꝓdicatione. vñ prius dem̃ fuit ꝙ q̃to aliqua plura sunt talia per aliq̃ꝫ formã que est in eis tãto magis dñr esse talia ⁊ ɔtineri sub ipso vniuoce. Et si tu dicas nõne oĩa sana dñr esse sana per attributionẽ ad sanitatem que est in aĩalib⁹ ⁊ ista sanitas nõ est vna in numero ſꝫ est vna in spẽ. Sine dubio d° ꝙ ƀ ſꝫ sanitas q̃ est in aĩali sit vna ꝭm spẽm ⁊ multiplicet' ꝭm numeꝝ nõ est h⁹. nisi per accñs. ſꝫ ꝙ oĩa ista sana dñr esse talia ꝓꝓ sanitatẽ que est in aĩali. Nã si illa sanitas que est in aĩali. multiplicat' ꝭm numeꝝ ƀ non est in eis que dñr ad ipsam sanitatẽ anologice ſꝫ multiplicat' sanitas ꝭꝫ numeꝝ l his ad que se hꝫ al' vniuoce ⁊ sic possemus dĩe in ſbã. vñ licꝫ oĩa sana dñr esse sana per attributionẽ ad sanitatẽ que multiplicat' ꝭm numeꝝ. hñ est per accñs. s. ꝙ multiplicet' ꝭm numeruꝫ inq̃ꝫtum. n. ista dñr esse sana ꝑ attributionẽ ad sanitatẽ que est in aĩali: nõ multiplicabit' in eis dĩ anologice ⁊ sic ꝑꝫ ꝙ oĩa anologa dñr esse anologa per attributionẽ ad vnuꝫ numerũ. ⁊ si sint multa in numero ƀ est ꝑ accñs respectu anologie. q: non reꝑitur in sanis anologia prout sanitas multiplicatur ꝭm numerũ sed reperit' ibi. vniuocatio vñ sanum de oĩbus aĩalibus sanis dicitur vniuoce.

Ad rationes ad quaꝝ primã iam ꝑꝫ solutio ꝑ iam dicta. ¶ Ad ſcdaꝫ cum tu dicis vniuoca sunt magis vnum q̃ꝫ anologa ⁊ tamen nõ sunt talia per aliquod vnũ in numero. dico ꝙ vniuocorum est vnitas ſꝫ sit in spẽ vna ⁊ non vna numero in specie tamen maiorem vnitas vniuocorum quã vnitas anologorum in numero. per q̃ꝫ vnitatem in numero omnia talia dicuntur esse sicut patet in animo consideranti ⁊ ideo non valet.

Et phia est de oibus posse speculari. Naz si non phi quis erit qui inuestigabit: si idē Sortes ⁊ socrates sedens: aut si vnum vni contrarium: aut quotiens dicitur. ⁊c. Tex. v.

¶ Questio Quinta.

q Ueritur vtrum vnū ꝙ est pimm numeri ꝯuertatur cū ente ⁊ videt ꝙ sic qm̄ vt scribit in libro de vnitate ⁊ vno oē ꝙ est ideo est: qꝛ vnū numero est sed vnū in numero est pimm numeri ergo ⁊c. ¶ Ꝑ. omne ꝙ est: est hoc aliqd sꝫ ꝙ est h aliqd est vnū nūero ergo ⁊c.

Ad istam qōnem dicūt aliqui ꝙ vnū qd̄ est pimm numeri cōuertit cum ente ⁊ ad hoc ostendendū ꝓcedunt sic. dicūt enim ꝙ oē ꝙ est in ente est in aliquo genere entis sꝫ cū nihil sit in genere qn sit in aliqua eius spē ⁊ nihil sit in spē quin sit in aliquo eiꝰ indiuiduo ⁊ illius spēi ⁊ oē indiuiduū sit vnū numero. ⁊ vnum numero est sic principiū numeri ⁊ ex hoc cōcludunt ipsi ꝙ vnū qd̄ est pimm numeri ꝯuertitur cū ente. ¶ Isti nō bn̄ dicūt qm̄ non oē ꝙ est in ente est in aliquo gnē entis. qm̄ p:imū pm inuenit in ente non tm̄ est in genere ⁊ etiā dicit cōmenta. ꝙ intelligētie sunt forme carētes genere iō ⁊c. deficiunt et isti in alio qm̄ nō valet si hoc est hoc aliqd ergo est vnū numero qꝛ per aliqd est hoc aliqd: ⁊ per aliud est vnum numero qm̄ vnūqdqꝫ per suam entitatē ⁊ sbaz est hoc aliqd ⁊ est vnū numero per aliqd additū eē eius ⁊ ideo alr̄ ē dd̄ sicut mihi vr̄ ꝙ vnū ꝙ est pimm numeri non ꝯuertit cum ente. Et ad hoc videndū est intelligēdū ꝙ nos possumus vnū qd̄ est pimm numeri cōparare ad suū genus ⁊ ad numex ⁊ ad arismetricuz ⁊ ex istis tribꝰ possumus ꝯcludere qd̄ vnū qd̄ est pimm numeri nō conuertitur cū ente. Si aūt nos cōparemus vnū ꝙ est pimm numeri ad suū genus tunc pꝫ ꝙ vnū qd̄ est pimm numeri est in genere q̄titatis ⁊ est q̄titas discreta. ergo cū vnuz ꝙ est pimm numeri nō trāscendat suū genus. s. q̄titatem ⁊ nā sine ens trāscendit q̄titatem appet ⁊ ita tale cū ente non ꝯuertit. ¶ Istud et pꝫ si nos cōparemus vnum qd̄ est pimm numeri ad numex. dicit eni phūs in. 10. meis. ꝙ numerus est quedā multitudo ⁊ nō oīs multitudo est numerus. Si ergo nō omnis multitudo est numerus ⁊ cuiuslꝫ multitudinis ꝑncipium est aliqua vnitas tunc ei it aliqua vnitas que nō erit pimm numeri qm̄ si oīs vnitas esset pimm numeri cū cuiuslꝫ multitudinis sit aliqua vnitas iam oīs multitudo esset numerus ꝙ est falsuz. ⁊ ideo cum sit aliqua vnitas que nō est pimm numeri ⁊ oīs vnitas est ens vel aliq̄ entitas iam erit aliqua entitas que nō erit vnitas que est pimm numeri. ⁊ sic appet qd̄ cuz ens sit in pluribꝫ vnū ꝙ est pimm numeri ꝙ vnū ꝙ est pimm numeri cū ente non ꝯuertitur. ¶ Hoc idem pꝫ si nos cōparemus vnū ꝙ est pimm numeri ad arismetricū. Si eni vnum ꝙ est pimm numeri ꝯuertit cum ente tunc arismetricus determinaret de oi ente. cū ergo nos videam arismetricus ꝯsiderare de vno qd̄ est pimm numeri ⁊ de oibus entibus que cadūt sub numero ⁊ tn̄ non ꝯsiderat de omni ente vlr̄ apparet qd̄ vnuz qd̄ est pimm numeri nō ꝯuertitur cū ente. ¶ Et notandū ꝙ prime due rōnes probant ꝙ vnū ꝙ est pimm numeri non ꝯuertit cum ente q̄tum ad significatum. 3a uo probat qd̄ non conuertitur cuz ente quantum ad suppositum.

Ad rationem primā. cū tu dicis omne ꝙ est ⁊c. Sine dubio si nos volumus excusare auctorē possumus dr̄e ꝙ ipse accipit ibi vnum numero pro oi eo ꝙ est hoc aliqd ⁊ ideo nō valet argumentū qꝛ non sequit vt dictum fuit prius. hoc est h aliquid ergo est vnum numero. ¶ Ad aliud argumētuz patet solutio ꝑ iam dicta ⁊c.

Quoniam ergo vnius inquantum est vnuz ⁊ entis inquantum est ens eedem scdm̄ se passiones sunt. ⁊c. Tex. v.

¶ Questio Sexta.

q Ueritur vtrū possit esse aliqd̄ vnuz ꝙ ꝯuertatur cuz ente ⁊ vr̄ ꝙ non qꝛ si aliqd̄ vnum ꝯuerteret cū ente aut hoc est vnū ꝙ est pimm numeri aut h est vnuz ꝙ est vnū ꝑ essentiā sꝫ neutrum istox modox potest esse ergo ⁊c. ꝓbo assumpte vnū enim ꝙ est pimm numeri nō pōt ꝯuerti cum ente qm̄ vnum ꝙ est pimm vnuz nō trāscendit genus q̄titatis. ens aūt transcendit genus q̄titatis ergo vnū qd̄ est pimm numeri non ꝯuertit cuz ente. vnū enā qd̄ est vnum per essentiaz non pōt ꝯuerti cum ente. bonum. n. fm opinionē platonicox ⁊ dr̄ de eo qd̄ est in actu ⁊ de eo qd̄ est bonū in poa. Nam ille qui est sanus in actu non tm̄ dr̄ esse bonus imo ille qui est sanus in poa Nam si aliquis sit sanabilis hoc est alicuius bonitatis. Sed ens fm ꝙ ens dr̄ tm̄ de eo qd̄ est in actu. Nunc sic ita est qd̄ ipsi dicebant qd̄ vnum ꝯuertitur cum bō ita ꝙ oē bonū est vnum sꝫ bonū est in pluribꝫ ens ergo ⁊ vnuz est in pluribꝫ ens. si ergo est in pluribꝫ ens cum eo nō ꝯuertitur igit nec vnum ꝑ essentiā nec vnum qd̄ est pimm numeri ꝯuertit cuz ente. ¶ Ꝑ. qm̄ aliqd̄ diuisibile diuidit in aliqua plura nullum diuidēs est enacuās totū diuisuz nec aliqd̄ diuidētum pōt ꝯuerti cum diuiso sicut pꝫ de aīali respectu rōnalis ⁊ irrōnalis. sꝫ ens diuidit in vnuz ⁊ multa. ergo vnum ꝯuerti nō poterit cuz ente. ¶ Ꝑ. ar sic sicut arguebat parmenides quicqd est ꝑter ens est nō ens vel nihil ergo si vnū ⁊ ens ꝯuertunt quicqd est ꝑter vnum est nihil. Si igit vnum ꝯuertit cum ente ergo tm̄ vnum est. sꝫ ista est falsa tm̄ vnum ē. ergo vnum non conuertit cum ente. ¶ Ad opm arguit per dictum phi in littera. dicit enim phūs qd̄ ens ⁊ vnum se inuicem consequuntur ⁊ est eadē natura entis ⁊ vnius sꝫ non vna rōne illa natura dicitur ens ⁊ vnum ergo ⁊c.

Ad istam qōnē est intelligenduz ꝙ ens ⁊ vnū ꝯuertunt ita ꝙ quicqd est ens ē vnū ⁊ quicqd est vnū est ens ⁊ hoc pꝫ sic ad h enim ꝙ aliqua se ꝯsequunt sufficit ꝙ rō vnius cōsequatur oē aliud sicut pꝫ nam hō ⁊ risibile se consequunt qm̄ risibile accipit a tali ꝓprietate que ꝯsequitur nāliter nām humanā. Nunc aūt ita ē ꝙ iō vnius ē indiuisio. Nam ex hoc ꝙ aliqd est indiuisum a se ⁊ diuisuz ab alio ex hoc aliqd dr̄ esse vnū. Nunc aūt ita est qd̄ ꝓprietas que ē indiuisio a qua indiuisione sumit iō vnius illa indiuisio ꝯsequitur oēm entitatez Nam eo ipso qd̄ aliqd hꝫ esse eo ipso est distinctus ab oi alio ⁊ indiuisuz a se. Nā per illam eandē formā ⁊ nām per q̄ hēo ꝙ sum hō hēo qd̄ nō sum asinꝰ ⁊ nō sum ꝙ capꝰ ⁊ hēo esse distinctū ab oi alio ⁊ iō cum vnum īportet talem ꝓprietatē. s. indiuisionē que ꝯsequit oēm entitatez sicut declaratuz ē pꝫ ꝙ vnum ⁊ ens ꝯuertunt ⁊ ꝯsequunt se inuicē sicut dicit phs qd̄ cuiuscunqꝫ cōpetit rō entis ei cōpetit rō vnius ⁊ oē ens est vnū ⁊ oē vnum est ens. sꝫ si ens ⁊ vnū ꝯuertunt si ista ē nā tm̄ ens est. nōne ista est nā tm̄ vnum est. ¶ Sine dnō istud ē difficile uidere. utrū. s. ista sit uera uel nō. Intellim ergo qd̄ qn̄ aliqua duo hnt aliquoō ꝯuetatē inter se ⁊ aliquoō nō. tunc nihil ꝓhibet ꝙ dictio exclusiua addita vni illox non ut hꝫ appōs ad aliud qd̄ non excludat reliquū ⁊ qd̄ dictio exclusiua addita vni illox: ꝓut hꝫ oppōnē ad aliud qd̄ excludat ipꝫ. verbigrā hō ⁊ aīal non opponunt simpliciter inter se sꝫ aliquoō hnt oppōs inter se sicut vle ⁊ singulare ⁊ iō si dicat sic tm̄ hō est non ꝓp h sequit ergo nō aīal est. qꝛ aīal includit in rōe hoīs nec addit rei ista additio exclusiua nisi ut hō hꝫ oppōm aliquoō ad aīal hō enī ut in se acceptꝰ non hꝫ oppōs aliquoō ad aīal. Si āt diceret tm̄ particulare est hnt sequit non gō vniuersale ē. qꝛ ꝑticulare ⁊ vniuersale opponunt. Similiter est de vno ⁊ de ente. nā lꝫ vnū ⁊ ens īportent eandē naturā nec hnt oppm simpliciter inter se nihilominꝰ vnū ⁊ ens aliquoō opponunt. naꝫ rō entis alia est a rōne vnius. ⁊ ab alio sumit rō entis ⁊ vniꝰ. nā rō entis sumit ab esse rō uero vnius sumit ab indiuisione ⁊ iō cuz ratio entis sumat ab esse nihil opponit enti nisi nō ens: cuz nō ens tm̄ opponat ei a quo accipiebat rō entis. s. esse ⁊ iō

ista propositio est vera. nisi ens est. qr ista ppositio respuit tātū non ens ꝙ opponit̃ ei. vero aūt vnus accipit̃ ab indiuisione ⁊ iō illud ꝙ opponit̃ uni est multū siue multitudo ⁊ iō cum dr̄ sic tantū vnum est ista ppō respuit multa non esse siue multitudinē non eē ⁊ cum ois multitudo sit ens tūc per istā propositionē sequeret̃ ꝙ aliquid ꝙ est ens sit non ens qr qui dicit vnū tantū esse excludit oppoᵐ vni. s. multum eē ⁊ sic sigᶠ multum nō esse. ⁊ cum omne multum sit ens tunc sequeret̃ sicut dictū est ꝙ si tantum vnum est ꝙ aliqđ ens sit nō ens ⁊ ideo propositio ista falsa est. tantum vnum est. ꝫ ista sit vera tantum ens est. ⁊ ꝫ etiam ens ⁊ vnum conuertantur.

Ad primam rationē cum tu dicis boᵐ dicitur de eo ꝙ est in poᵃ ⁊ de eo ꝙ est in actu: ens āt non ꝫ tantum de eo ꝙ est in actu sine dubio platonici posuerūt ꝙ bonum erat maxime vle. vñ si quereret̃ ab eis quid est ds dicent ꝙ ds est vnitas ⁊ bonitas ⁊ post vnū ⁊ bonum ipsi ponebāt ꝙ ens est maxie cōe. vñ dicitur in 4. ppositione de cāis ꝙ prima rerum creataꝝ est esse. Sine dubio isti decepti sunt ex hoc ꝙ non accipiebāt ens ⁊ bonum vniformiter ꝫ accipiebant bonum in sua vlitate ſm ꝙ bonum est cōe ad bonum in actu ⁊ ad bonum in poᵃ ꝫ non accipiebāt ens vniformit̃ ꝫ ipm ꝯhebant ad ens in actu ⁊ bñ verum est ut ipsi dicebant ꝙ ens ⁊ bonuꝫ in actu cōuertunt̃ silr ens ⁊ vnum in actu ꝯuertuntur ꝫ si nos accipiamus ens vniformiter ſm qđ est cōe. ad ens in actu ⁊ ad ens in potētia tunc oē ens est bonum ⁊ omne ens est vnū ⁊ omne bonū est ens ⁊ omne vnū est ens ita ꝙ sicut illud qđ est bonuꝫ in actu cōplete participat rationem boni aūt ⁊ sicut illud qđ est bonuꝫ in poᵃ incōplete participat rationē bonitatis sic est de ente. Nam ens in actu cōplete habet entitatē ens uero in poᵃ incomplete. ¶ Et tunc ad alia est intelligenduꝫ ꝙ quando aliqđ diuisuꝫ diuidit̃ in aliqua diuidentia si illa diuidentia sint in ꝑmixta nec est qđ neutrum illoꝝ ꝯtinet totum diuisum nec aliqđ illoruꝫ conuertitur cū diuiso sicut pꝫ de rationabili ⁊ in rōnabili respectu aīalis ꝫ si illa diuidentia sint permixta ita ꝙ ratio vnius saluet̃ in alio saltim aliquo modo tunc non oportet ꝙ vnum illoꝝ non contineat totum diuisum nec opꝫ quod vnum illorum non conuertat̃ cum diuiso. verbigratia ens diuidit̃ in bonum ⁊ malum. sed ista. s. bonum ⁊ maluꝫ permixta sunt nam ratio vnius saluatur in alio aliquo mō sicut ratio boni aliquo mō saluatur in malo. Naꝫ nō est dare pure malum sicut dicit phūs in primo moral' ⁊ ideo ꝫ diuidatur ens in bonū ⁊ malum: qr tamen permixta sunt ita ꝙ ratio vnius aliquo mō saluatur in alio. ppter hoc non oportet quin bonum ꝯuertatur cum ente ⁊ euacuet totū ens similiter se habet de vno ⁊ multo qūuis enim ens diuidat̃ in vnum ⁊ multa qr tñ ista sunt permixta. ita ꝙ rō vnius saluatur in multo. Nā sicut nō est dare pure malum. sic nō est dare pure multum. vñ nullum est multum qđ sit alio modo vnū sicut dicit ꝓculus ꝙ omnis multitudo in vnitate radicat̃ ⁊ reducitur in aliquā vnitatem ⁊ ppter hoc cum vnuꝫ ⁊ multa sint permixta nihil prohibet quando ens diuidatur in vnū ⁊ multum cum conuertat̃ in vnuꝫ cum ente ⁊ euacuet tantum ens. ¶ Ad aliud patet ratio per iam dicta. ⁊c̃.

¶ Questio Septima.

q Ueritur vtrum vnū addat aliquid supra ens ⁊ videtur ꝙ sic quoniā si vnum non adderet aliqđ supra ens tunc vnum nō esset posterius addens sed hoc est falsum qr vnum posterius intelligit̃ q̃z ens ergo ⁊c̃. ¶ Oppositum arguit̃ sic. dicit enim phūs qđ ens ⁊ vnū non separant̃ in generatione ⁊ corruptione ꝫ si vnum adderet aliqđ sup ens tunc ens vnum posset corrūpi absqꝫ eo ꝙ corrumperet̃ ens ꝫ hoc est falsum ergo ⁊c̃.

Ad istam questionē possumus dīe qđ vnum addit aliqđ super ens ⁊ hoc pꝫ primo ex dicto Auicē. dicit enim Auicen. in primᵒ sue metha. ꝙ ens ⁊ res primo īprimūtur in aīa ⁊ īpressiones istoꝝ nō precedit impressio alicuius sed oīa alia ab ente posterius impressa sunt in aīa et talia se habēt per additionē ad illud ꝙ pᵒ intelligitur sed ens et vnum sunt huiᵒ quoniā ens primo imprimit̃ in animo ppter hoc dico ꝙ vnum addit aliqđ super ens. ¶ Pꝫ. hoc idē possumus accipere ex dicto phi dicit enim phūs in littera ꝙ illud priᵐ de quo ꝫ aūt negō aut affirmatio uā est primum priᵐ inter oīa complexa ꝫ non est dignitas ꝯ complexa prima nisi quia simplicia eius pᵃ sunt simplicia eius sunt ens et non ens et ideo pꝫ pbm ꝙ ens est primo apprehēsum ab aīa iter omnia que apphendūtur ab ipsa. ꝫ omne ꝙ posterius apprehēdit̃ se habet per additionē ad illud ꝙ primo apprehenditur. Sed quid sit illud ꝙ addit vnum sr̄ ens sine dubio hoc est difficile. dicit enim Auicē. ut sibi imponit cōmentator ꝙ sicut album ⁊ musicū addunt aliqđ reale sr̄ aliud siue super naturam rei sic vnum addit aliquid reale super ens sed hoc stare non pōt. nam si hoc est verꝫ tunc ens et vnuꝫ separari possent incorruptione ita ꝙ posset corrumpi ens vnuꝫ et tamē non corrumpet̃ ens. quoniam quecunqꝫ aliqua ita se habēt ꝙ vnuꝫ addit aliquid reale super aliud vnū potest corrumpi alio remanēte. sicut patet pōt corrumpi hō albus cuꝫ tamē remaneat hō et sic esset de ente et vno sumū adderet aliquid reale sup ens sicut po. auicē. et ppter hoc opꝫ aliū modū inuenire et hunc ponit cōmentator dicens ꝙ vnum non addit aliquid reale sup ens sed tantum rōnis. et dicit sic cōmentator ꝙ in spālibus est ita ꝙ ꝫ vnum spāle addat aliquid reale sup alterum bene pōt esse ꝙ vnum illorum conuertatur cum reliquo sicut pꝫ de homine et de risibili. Sed in generalibus et trāscendentibus non est rōnale ꝙ vnuꝫ addat aliqđ reale super aliud et tamē conuertat̃ cum eo. Et ad hoc declarandum est intelligēdum. duas ppōnes 6ᵒ. ꝙ trāscendens a [non] transcendēti differt in duobus primo quoniā transcēdens p̄dicat̃ de oībus non transcendens āt de oībus predicari non potest. et iᵃ ppositio est per se uera. scđa propositio est. ꝙ illud qđ inest alicui rōne transcendentis. illud non tantū inest ei et omnibus talibus uerum etiā inest omnibus que continentur sub eo respectu transcēdente sicut patet. si enim aliqđ inest homini non rōne hominis sed ratione aīalis illud non tantū inest oībus hominibus immo inest oībus que sunt sub aīali. ex his duabus ppositionibus arguit cōmentator. sic ꝙ si vnum adderet aliqđ reale sup ens tunc quero de illa reali sup addito utrum sit vnum aut non. si tu dicas ꝙ illud sup additum non ē vnum. tunc hoc ē ꝯtra primā ppositioneꝫ. s. ꝙ transcendens p̄dicat̃ de oībus. Si tu dicas ꝙ illud super additum ē vnum. tunc q̄ro utrum sit vnum per aliqđ sup additum aut non. si tu dicas ꝙ tale sup additū aut nō. si tu dicas ꝙ tale sup additum non est vnū per se ꝫ per aliquid sup additum tunc etiaꝫ querā de alio sup addito et sic esset abire in infinitū. ¶ Si tu dicas ꝙ illud sup additum reale ipsi enti nō sit vnum per aliqđ sibi per additum ꝫ sit vnum per illud ꝙ est ens. tūc eadem ratione dicam de primo ente. nam scđa pposito dicebat ꝙ illud ꝙ inest alicui rōne transcēdentis inest oībus aliis et ideo si illud vnū super additum non ē vnū per aliud sibi additum. sed ē vnū ratione qua ens tūc illud inest oībus entibus. ita. s. ꝙ vnū qđ est ens erit vnuꝫ per illud per ꝙ est ens. vñ illud argᵐ qñcunqꝫ non est standuꝫ in primis est procedere in infinitum nō est bonum nisi comparatio sit vniformis interea. vñ si sit comparatio vniformis iterea optimum argᵐ est. s. qđ si non est standum in primis ergo est procedere in infinitū. et sic est in pposito et ideo si aliquod ens non esset vnū per se. sed per aliqđ sup additum tunc in infinitum esset ꝓcessus in illud vnum sicut dicit cōmentator in lrā. Similiter argumentū illud. s. qđ si statur in aliquo ergo i pᵒ. non ualet nisi ē sit comparatio vniformis interea et tūc si sit comparatio vniformis iter ipsa optime ualet et ideo cum in pposito si sit vniformis comparatio si sit accipere aliqđ vnuꝫ sup additū qđ non sit vnum per aliqđ aliud ꝫ sit vnū ratione qua est ens tūc eadem ratione standū est in primo cum sit ibi vniformitas

comparatio ꝛ sic pꝫ ꝙ vnum non addit aliquid reale su pra ens. ꝛ qꝺ cum ente ꝯuertitur.

Ad rationem pꝫ solutio. nam cum phūs ait ꝙ non addit aliquid reale cum addit aliqd reale cum non separat in generatiōe nec in corruptione non excludit qn addat aliqd rōis. ꝛc.

¶ Questio Octaua.

q **Ueritur** vtrum vnū addat aliquid rōis supra ens ꝛ vr̄ ꝙ nō quoniā ens ꝛ vnū importans eandem nāmꝫ ergo cum ens nō importet aliqd rationis vr̄ ꝙ vnum nō addat aliqd rationis supra ens. ¶ Ꝯ. ratio vnius sumit ab indiuisione ſꝫ indiuisio est priuaō multitudinis ergo vnū est priuatio multitudinis. ſꝫ priuatio cognoscitur per habitū ergo vnū cognoscitur per multitudinem. ergo multitudo est prior vno.

Ad istam questionē intelligendū est. qꝺ sicut dicit Auicē. ens ad. ꝛ res. prio imprimunt in aīa ꝛ omnia alia ab ente posterius imprimūtur in aīa. ꝛ ideo cū vnum sit posterius ad ens ꝛ omne posterius addat aliqd super illud dicit cuius est posterius oportet qꝺ vnum cū posterius se habeat ad intellectum ꝙ addat aliqd super ens. nūc autē ita est ꝙ vnum posterius se habeat ad itellectū entis hoc pōt dupliciter esse vel ita ꝙ vnū sit aliqs modus spālis essendi vel ita ꝙ vnum addat aliqd super ens. Nunc aūt ita est ꝙ vnū non potest se habere posterius ad intellectū entis. ita ꝙ sit ql spālis modus essendi. quoniā si vnum esset modus spālis tunc ꝯtraheret ens ꝛ tūc non posset conuerti cum ente relinquitur ergo qꝺ vnum sic sit posterius ad intellectum entis ꝙ addit aliqd super ens. Nunc nūc ita est qꝺ omne qꝺ additur alicui est preter nāꝫ eius cui additur ꝛ illud cui fit additio non pōt predicari de eo qꝺ addit sibi ꝛ ideo cum sint duo que sunt preter rōnem entis de quibus ens nō possit predicari. s. rōnes ꝛ priuationes qr priuationes de se non sunt aliqd ſꝫ sunt non aliquid. vnde dicit phūs. pᵒ physicoꝝ qꝺ priuatio de se est non ens. Rōnes ēt de se non sunt aliqd. sed sunt ad aliquid ꝛ ideo opꝫ qꝺ vnum addat tale qd super ens ꝙ illud sit preter rōnem entis ꝛ hoc non pōt esse nisi illud sit priuatio vel rō. Et tunc dico ꝙ vnum non addit aliquid relationis sup ens immo bonuꝫ ꝛ verꝫ addunt hoc. s. aliquid relationis super ens. Nam verū addit relationem ad intellectum. bonū vero relationē ad appetitum. vnuꝫ autē addit sup ens priuationem. s. indiuisionē. vnde ratio vnius accipit ab indiuisione. nam ex hoc aliqd dicit esse vnum qr est indiuisum in se ꝛ diuisuꝫ ab omni alio ꝛ ex hoc pꝫ quid veritatis hēat illa distinctio que fit communiter qꝺ vnum ꝛ ens cōuertuntur qꝛtum ad supposita sed non ꝯuertuntur qꝛtum ad significata. nam ista distinctio ꝛ est uera ꝛ est falsa. quoniā si tu intelligas. qꝺ aliqua nera significatur nᵉ al' noīe vnius per vnum que nō significetur per ens. falsum itelligis. Si aūt intelligas qꝺ nō cōuertuntur in significato sic itelligēdo qr est aliqua nā subiecta cui nē competunt ille due ꝓprietates a quibus accipitur ratio vnius ꝛ ratio entis. nam rō vnius est ratio indiuisionis. ratio autē entis est ratio essendi ꝛ sic debemus intelligere qꝺ ens ꝛ vnuꝫ non ꝯuertuntur in significato non qr sit alia nā vnius ꝛ alia entis significata. ſꝫ qr alia est ratio aqua accipit nomē vnius ꝛ alia rō est aqua accipit nomen entis. Et nūc ad rationē primam cū tu dicis si vnum adderet aliqd sup ens non esset eadeꝫ natura entis ꝛ vnius dico ꝙ debemus sic itelligere qꝺ entis ꝛ vnius est eadem nā ſꝫ non sub ea rōe ꝯsiderata vel significata sicut dicit phūs in littera. Ad aliud tu dicis vnum dicit priuationē multitudinis. dū aliq qꝺ vnū dicit priuationem diuisionis ꝛ nō priuationē multitudinis. ita ꝙ intellectus primo itelligitur rē esse ꝛ postea intelligit rē non esse ꝛ intelligēdo hoc dīt qꝺ intellectus intelligit rē esse vnam. Sine dubio illud nō videt esse ad intentionem phī ꝛ cōmentatoris. Nam phūs ꝛ cōmentator dīt qꝺ vnuꝫ dicit priuationē multitudinis ꝛ ideo cū sint crededi vt mihi melius possumus dicere. s. qꝺ vnū dicit priuationē multitudinis. ſꝫ illa priuatio multitudinis magis est ſm modum intelligēdi ꝛ intellectū qꝛ ſm rem ꝛ veritatem. Naꝫ si esset lapis vnus ꝛ non eēt aliqd aliud in toto mundo nisi solus ille lapis adhuc sequeretur qꝺ esset ille lapis vnus ꝛ ideo lꝫ vnū dicat priuationē multitudinis. illa primō magis ſm intellectū qꝛ rem ꝛ veritatem. vel possumus dīe sicut dicit Auicē. ꝙ multitudo est notior ſm ymaginationē ꝛ sensuꝫ qꝛ sit veritas tū vnitas est magis nota ſm intelᵐ qꝛ sit multitudo ideo. ꝛc.

¶ Questio Nona.

q **Ueritur** vtrum differat vnū qꝺ est priuᵐ numeri ab vno ꝙ ē ꝯuertibile cum ente qr eniꝫ videt cōiter assignari talis dīa. s. qꝺ vnum qꝺ est cōuertibile cum ente nō addit sup ens nisi priuationē. vnū āt qꝺ est prinᵐ numeri nō dicit priuationē. ſꝫ dicit aliqd ponitur ideo qr vtrum hoc hēat veritatē. s. qꝺ vnuꝫ qꝺ est prinᵐ numeri non dicit aliqd priuōnis. ſꝫ aliqd pōnis. ꝛ vr̄ qꝺ non qm̄ qꝺ ꝯuertit cum ente dꝫ iportare priuationē multitudinis si ergo vnum qꝺ ꝯuertit cum ente dꝫ iportare priuationē ꝛ non aliqd positiuū cum iporter priuationeꝫ multitudinis cum vnū qꝺ est priuᵐ numeri iportet priuationē multitudinis: vr̄ qꝺ talis dīa non debeat assignari inter vnū qꝺ est principiū numeri ꝛ vnuꝫ qꝺ ꝯuertitur cuꝫ ente. ¶ Ꝯ. dicit phs in 5ᵒ. metħ. ꝙ vnitas nulloᵒ diuisionē iportat nec pōneꝫ ꝛ vnitas est principiū nūeri gᵒ vr̄ ꝙ vnū qꝺ est pnᵐ nūeri nō dicit aliqd positiuū. gᵒ ꝛc.

Ad istaꝫ qōnem dico qꝺ vnuꝫ qꝺ est pncipiū numeri non addit aliqd priuatiuū ſꝫ ens ſꝫ aliqd positiuum. rō cuius est. qr illud qꝺ est per se nō ens non pt eē principiū entis ꝑ se. cū gᵒ qꝛtitas sit ens per se vt dicit phs in 5ᵒ. metħ. ꝛ vnuꝫ qꝺ est principiuꝫ numeri ꝛ numerᵒ sit qꝛtitas tunc vnuꝫ qꝺ est pncipiū numeri ē principiuꝫ entis ꝑ se. s. qꝛtitatis gᵒ vnuꝫ qꝺ est principiuꝫ numeri non pt iportare priuationē. ¶ Ꝯ. spēs entis non pt ꝯstitui ex nō ente ꝑ se ergo cuꝫ numerᵒ sit spēs entis ipsius numeri non pt ꝑ se esse pncipiuꝫ aliqꝺ. s. qꝺ sit non ens cū gᵒ vnuꝫ sit pncipiuꝫ numeri ipossibile est ꝙ vnuꝫ qꝺ est pncipiuꝫ numeri iporter priuationē cuꝫ priuatio sit non ens ꝑ se. sicut dicit phs in pᵒ phyſi. pꝫ ergo qꝺ vnum qꝺ est pncipiuꝫ numeri non iportat priuationē. tū qr est pncipiuꝫ entis ꝑ se. tuꝫ qr spēs entis ex nō ente ꝯstitui non pt ſꝫ qd sit illud qꝺ iportat vnuꝫ qꝺ est pncipiuꝫ numeri sine duᵒ valde difficile est. cōmētator tū ꝛ multi aliꝫ vident dīe qꝺ illud positiuꝫ qꝺ iportat vnum est mēsuratio quodā ꝛ hoc ꝑꝑ istā rationē qm̄ ratio qꝛtitatis sumit a mēsuratione. vñ de ratione qꝛtitatis est mēsurare ꝛ cuꝫ ratio mēsure maxīe saluet in qꝛtitate discreta ꝛ vnuꝫ est pncipiū qꝛtitatis discrete. ꝑꝑ hoc dīt ipsi qꝺ illud positiuum qꝺ vnum qꝺ est pncipiuꝫ numeri iportat vnuꝫ est mēsuratio quedā. ¶ Sine duᵒ credo qꝺ hoc non sit bn̄ dictum quoniā mēsura est rō q̄dam. ergo cōmensuratio est rō q̄dam. Nunc āt ita est qꝺ numerus est spēs entis absoluta. tunc arguo sicut arguebat priᵒ. s. qꝺ vnuꝫ non possit iportare aliqd priuatiuꝫ qr spēs entis ex non ente ꝯstitui non pt sicut arguo hic qꝺ cum vnum sit spēs entis absoluta ꝛ cōmensuratio sit q̄daꝫ spēs entis non absoluta qr rō q̄dam est que est ꝑ compatione ad aliud ꝛ iō sicut spēs entis non pt ꝯstitui ex non ente. sic spēs absoluta non pt ꝯstitui ex non ēte. sic spēs absoluta non pt ꝯstitui ex non absoluta sine respectiue gᵒ numerᵒ qui est spēs ētis absoluta n̄ pt ꝯstitui ex ꝯmēsuratione que est spēs entis respectiua ꝛ sic vnuꝫ qꝺ est pncipiuꝫ numeri non iportat commensurationē ꝛ ideo credo qꝺ meliᵒ pt dici alr. Et pᵒ intelligēdum qꝺ res q̄ dꝫ qꝛtitas forma q̄dam est ꝛ pt ꝯsiderari 1ª forma dupl'r. vnoᵒ ſm qꝺ 1ª forma pficit rem in se ꝛ absolute. Alioᵒ ſꝫ qꝺ pficit rē non in se ſꝫ per compationē ad suas ptes. vñ sicut est de sensu ꝛ de itellectu qr sensus sicut ꝓbat ꝑspectiuus fert in totam rē pᵒ aspectu ꝛ postea fert in rē compationē ad suas ptes sic est de intellectu. Nā intellectus pᵒ fert in rē totaꝫ. non qr primo

feratur in rem per comparationem ad suas partes sꝫ fertur ipse intellectus in rē totaꝫ primo aspectu rē ipsam cognoscēs ⁊ postea cognoscit rē per comparationē ad suas partes. Nūc dico ꝙ illa forma que est vł dr̄ q̄ntitas quecunqꝫ sit illa p° pficit rem in se subiectā. sicut intellect⁹ p° intelligit rem in se ⁊ ēt illa eadē forma non tm̄ pficit rem in se sꝫ pficit rem per cōparationē ad suas ptes. Sicut est vna ⁊ eadem res que dr̄ actio ⁊ passio differens fm̄ rē ⁊ illa eadē res est ab agēte ⁊ est in patiēte sic dico ꝙ est vna ⁊ eadē forma fm̄ rem quecūqꝫ sit illa que pficit reꝫ in se ⁊ pficit rem per cōparationē ad suas ptes tūc dico ꝙ illa forma fm̄ ꝙ pficit rem in se nō per cōparationē ad suas partes. illa forma sic ꝯsiderata dr̄ vnitas que est pricipiū numeri. sicut res ipsa dicit̄ actio fm̄ ꝙ est ab agēte. Illa aūt eadem res fm̄ ꝙ pficit rem per cōparationē ad suas partes dr̄ q̄ntitas ꝯtinua. sicut eadē res fꝫ ꝙ est in patiēte dr̄ passio ⁊ sub istis rōnibus vna ⁊ eadē res ꝯsiderata facit diuersa pdicamēta. vt pdicamētuꝫ actus ⁊ passionis ⁊ tm̄ est vnus ⁊ idē actus realiter actio ⁊ passio. Similr est vna realiter forma que pficit rē in se ⁊ pficit rem in comparationē ad suas ptes ⁊ fm̄ ꝙ illa forma intelligit̄ ab intellectu vt pficiens rem in se dr̄ vnitas que est prin^m^ numeri fꝫ āt ꝙ illa eadē forma intelligit̄ ab intellectu actu perficiēs rem subiectā. s. ipm̄ subiectū per cumparationē ad suas partes. dr̄ illa forma sic ꝯsiderata q̄ntitas ꝯtinua. Ita ꝙ sicut actio ⁊ passio sunt vna ⁊ eadem res differt tm̄ fm̄ rōnem prout est ab agente ⁊ prout in patiente sic est vna ⁊ eadem forma fm̄ reꝫ quecūqꝫ sit illa que dicitur vnitas que est prin^m^ numeri ⁊ que est q̄ntitas ꝯtinua sed differt fm̄ rōnem q: sicut visum est illa forma dicit̄ vnitas que est principiū numeri fm̄ ꝙ perficit rem in se dr̄ etiā q̄ntitas ꝯtinua fm̄ ꝙ intelligit̄ vt perficiēs rem in cōparationē ad suas ptes. Et si sic dicat̄ credo ꝙ p̄t per hoc reddi causa oīum eoꝝ que dr̄r de vno. dicit̄ enim ꝙ q̄ntitas discreta est prior q̄ sit q̄ntitas ꝯtinua quoniā prius est intelligere rē in se q̄ per cōparationē ad suas partes. q: illa eadē forma dicit̄ vnitas que est prin^m^ numeri vt pficiens rem in se que dr̄ q̄ntitas ꝯtinua fm̄ ꝙ intelligit̄ illa forma vt pficiens rem in cōparationē ad suas partes. pp hoc q̄ntitas discreta dicit̄ prior q̄ntitate ꝯtinua sicut actio dr̄ esse prior q̄ passio naliter: quoniā esse ab agente fꝫ numerum prius est q̄ esse in patiēte. ⁊ pp hoc actio prior ē passione sp̄ est discrete ex 1° pte ⁊ sic dr̄ q̄ntitas discreta eē prior cōtinua. Ex hoc ēt p̄ot reddi causa q: in diffinitione ꝯtinui ponunt̄ partes ⁊ in diffinitione vnitatum ponit̄ priuatio partiū: ⁊ rō assignari potest per illud ꝙ dictuꝫ est. dictum est. n. ꝙ illa forma dr̄ q̄ntitas ꝯtinua fm̄ ꝙ intelligitur vt pficiens rem per cōparationem ad suas ptes ⁊ propter hoc in diffōne ꝯtinui ponunt̄ partes. vꝫ ꝙ continuū est cuius partes copulant̄ ad aliquē cōmunez terminum. vnitas vero que est prin^m^ numeri diffinit̄ per priuationes partiū cuius rō est. quoniā illa forma fm̄ ꝙ intelligitur vt pficiens rem in se dr̄ vnitas que est prin^m^ numeri ⁊ pp hoc nō diffinitur per ptes sꝫ per priuationem partiū. dicitur ēt ꝙ vnitas nō est sba posita punctus autez est sba posita cuius rō est q: pō importat sitū partiū ⁊ ordinem partiū. vñ pō nihil aliud est q̄ quedā ordinatio ⁊ situs partium in toto. ⁊ iō cū illa forma dicatur quātitas ꝯtinua fm̄ ꝙ intelligit̄ vt pficiens rem in cōparationem ad suas partes ⁊ pūctus est principiuꝫ q̄ntitatis continue ⁊ videt̄ esse quedā ordinatio partiū pp hoc dicit̄ esse sba posita: vñ non dr̄ punctus sba posita q: sit in re materiali sed dr̄ sba posita pp illud ꝙ dictū est. vnitas autē non dr̄ sba posita pp non q: vnitas non sit in re mali sed dicit̄ vnitas non esse sba posita. q: vnitas nihil aliō est q̄ forma intellecta vt pficiens rem in se: non in cōparatione ad suas partes ⁊ q: non videt̄ quodāmodo iportare ordinē partium. ppter hoc vnitas dicit̄ sba non posita. punctus aūt dicit̄ sba posita ⁊ sic p̄ot reddi causa oīuꝫ eaꝝ que dicunt̄ de vno ⁊ q̄ntitate. Est autē intelligenduꝫ ꝙ circa rōnem sunt 4. vnitates. Illa enim forma fm̄ ꝙ dat rei subiecte esse in se. dicit̄ vnitas que est principiū numeri ⁊ ista vnitas que est principium numeri non reducitur in vnuꝫ ꝙ conuertit̄ cum ente. quoniā vnum ꝙ ꝯuertitur cum ente dicit priuationē. hoc autē vnitas non est priuō immo est quedam forma ⁊ iō illa vnitas non reducit̄ in vnuꝫ ꝙ cōuertitur cum ente sꝫ reducit̄ in entitatem. Ista ēt forma dicit̄ vnitas quedā fm̄ ꝙ pficit rem in comparationē ad suas partes ⁊ ēt ista vnitas non reducit̄ in vnum ꝙ ꝯuertitur cuꝫ ente. quoniā ista vnitas nō est priuatio sꝫ est q̄ntitas. vnum autē ꝙ conuertit̄ cum ente est priuatio quedā ⁊ ppter hoc ista vnitas nō reducitur in vnum ꝙ cōuertitur cum ente sꝫ reducit̄ in ens. Sunt aūt ⁊ alie due vnitates. Nam sicut sunt due vnitates fm̄ ꝙ ista forma dat duo esse hoc ⁊ hoc. ⁊ ille due vnitates non reducunt̄ in vnum ꝙ cōuertitur cum ente sic sunt due vnitates fm̄ ꝙ illa forma dat duo esse hoc ⁊ hoc ⁊ iste due vnitates fm̄ ꝙ dat illa forma duo esse nō hoc ⁊ h reducunt̄ in vnum ꝙ ꝯuertitur cum ente quoniā sunt priuationes quedam.

¶ Est autē vlterius intelligendū ꝙ lꝫ vnitas que est principium numeri ⁊ vnitas que est q̄ntitas cōtinua sit vna ⁊ eadem forma sicut actio ⁊ passio sunt vna ⁊ eadeꝫ res. tm̄ vnitas que est principiū numeri nō meretur dici q̄ntitas sꝫ principium q̄ntitatis. quoniā de rōne q̄ntitatis est habere partes. ⁊ q: forma intellecta fm̄ ꝙ pficit reꝫ cui inest absolute nō in comparatione ad suas partes ppter hoc vnitas que est principiū numeri nō dr̄ q̄ntitas sed principiū numeri. Illa aūt vnitas que dicit̄ fm̄ ꝙ perficit rem in comparationem ad suas partes dicitur q̄ntitas.

Ad rationes pꝫ solutio ⁊c.

¶ Questio Decima.

q **Queritur** vtrum ꝙ est prin^m^ numeri inueniatur in substātijs separatis ⁊ vr̄ ꝙ sic q: vnum ꝙ est principiuꝫ numeri vr̄ importare quādam cōmensurationem. sꝫ cōmensuratio inuenit̄ in substātijs separatis ergo ⁊c. ¶ P̄. vnitas non hꝫ positionē. ergo in illis videt̄ esse vnitas que nullā hꝫ positionē ⁊ talia sunt sba separate. g° ⁊c. ¶ P̄. vnitas est indiuisibilis g° in illis vr̄ posse inueniri talis vnitas que sunt maxime indiuisibilia sbe aūt separate sunt maxime indiuisibiles. ergo ⁊c. ¶ Ad opp^m^ ar̄ sic si vnuꝫ ꝙ est prin^m^ numeri inueniret̄ in omni ente. sequit̄ ꝙ arismetricus determinet de oī ente. cum ergo arismetricus nō determinet de oī ente ⁊ tm̄ determinat de oībus que se extendit numerus. videt̄ ꝙ vnum ꝙ est principium numeri nō inueniat̄ in substātijs separatis.

Ad istam q̄ōnem dixit quidam ꝙ vnum qd̄ est prin^m^ numeri ꝯuertit̄ ⁊ ꝯuenit oīb⁹ entibus ⁊ sbijs separatis ⁊ hij fuerūt platonici qm̄ platonici posuerūt ꝙ numeri erant sbe ipsaꝝ reꝝ ⁊ ppter hoc cum ipsi ponerēt numeros eē sbas oīum reꝝ dixerunt ꝙ vnum qd̄ est prin^m^ numeri inuenit̄ in substātijs sepatis. ¶ Ista pō non p̄ot stare. Impossibile enī est ꝙ numeri sint sbe reꝝ ꝙ numerus est spēs q̄ntitatis ⁊ species q̄ntitatis est accñs ⁊ ideo numerus est accñs ⁊ ideo cum impossibile sit accñs esse substāntiā rei impossibile est numerus esse substantiā oīum reꝝ sicut ipsi ponebant. Posuerunt etiā quidam alr̄ sicut Auicē. dicit Auicē. ꝙ vnum qd̄ est principiū numeri iportat quoddaꝫ accñs ꝙ in omnibus entibus inuenit̄ ⁊ ppter hoc inueniebat̄ in substantijs separatis ⁊ in oībus entibus. Ista positio stare non p̄ot cū inueniat̄ aliqd̄ ens in quo non inuenit̄ aliquid per accñs. ¶ P̄. illud per accñs ꝙ importat vnum nō est nisi q̄. cuꝫ ergo ens trāscendit q̄ntitatem ⁊ vnum qd̄ est principium numeri nō transcendat q̄ntitatē apparet ꝙ vnum nō inuenitur in oī ente. ¶ Sine dubio q̄truum ex verbis Auicē. possumus apprehēdere. hꝫ sentiebat auicē. ꝙ vnuꝫ. s. dicebatur ab indiuisione sꝫ illud qd̄ decepit ipsum Auicē. fuit. s. q: credidit ꝙ ad rōnē accidentis sufficeret illa priuatio aqua priuatione sumit̄ rō vnius ⁊ hoc non videtur esse uerū. nam illa priuatio nō est nisi fm̄ modum intelligendi vel ipe forte fuit sic deceptus in hoc. s. qd̄ credidit illam priuationē aqua accipit̄ ratio vnius significari noie

vnitas. ¶ Alij tñ aliter dñt φ in substantijs separatis non inuenitur vnũ φ est prinm numeri quoniã dñt ipsi vnitaz φ est prinm numeri dici aliquid per accñs τ omne per accñs est per mãm. cum ergo in sbijs separatis nõ sit mã dñt ipsi φ vnum qδ est principiũ numeri nõ poterit esse in substãtijs separatis ¶ Sine dubio 9° isti9 positionis natura est sicut credo. sʒ rõ non est bona quoniã in sbijs separatis bñ inuenitur aliqd per accñs lʒ careant omni mã sicut esse eaꝝ φ est accñs. Nam sbe separate sunt composite ex infinito τ finito vñ sicut forma materialis recipit' ĩ mã. sic esse in eis recipit' in nã. vñ vnum φ est principiũ numeri. al' non qr ĩpoztat qδcũqʒ accñs sʒ ĩpoztat prinm qñtitatis accñs in eis nõ inuenit'. sed qr dicit τ est principium qñtitatis. Nũc aũt ita est φ qñtitas in substãtijs separatis inueniri non põt τ pp hoc sine dubio melius est dδ sicut mibi videt' φ vnũ qδ est prinm numeri non inuenit' in substãtis separatis quoniã numecus nihil aliud est qñ vnitas replicata. cũ ergo vt cõmentator dicit in 2°. huius numeratio fiat. per materiaʒ τ mã non sit in ipsis sbijs separatis pʒ φ vnum qδ est principiuʒ numeri in substantijs separatis inueniri non potest.

Ad rationem primã cum tu dicis. vñ qδ est prinm numeri vĩ ĩportare cõmensuratonẽ. qualr' aũt in sbis separatis inueniatur mensuratio hoc patebit in. xi. ¶ Ad aliud tu dicis vnitas non hʒ põm dico φ vnitas per se non habʒ põm per accñs tñ bene hʒ sicut fuit visum in pcedenti qõne. sed qr sbe separate nec per se nec per accñs hñt põm. pter hoc τc̃. Similiter dδ est de alio. τc̃.

¶ Questio Undecima.

q **Ueritur** vtrum de vnitate q̃ est principiũ numeri possit predicari qñtitas τ vĩ φ sic quoniã sicut se hñt principia sbe ad sbam ita se habent principia qñtitatis ad quãntitatẽ sʒ de principijs sbe predicat' substãtia. g° de principijs quãtitatis predicabit' quãtitas. ¶ Ꝑ. si de principijs quãtitatis non predicaret' quãtitas aut qr magis hʒ esse qñ substãtia aut qr min9 hʒ esse sed quãtitas nõ habet magis eẽ qñ substãtia τ ideo nõ dicit' quãtitas nõ predicari de suis pncipijs qr ipsa habeat maxime esse. g° si non predicat' de suis principijs hoc est qr hʒ mĩme esse sed hoc non põt esse qr relatio inter cetera entia est minime ens τ tñ predicat' de suis principijs. Nam sicut dicit phs pncipia rõnis sunt relationes. ergo τc. ¶ Ad opm aũ. sic de ratione quãtitatis est hẽre partes sʒ vnitas que est pnm numeri τ punctus non habet partes. ergo τc̃.

Ad istam qõnem est intelligendũ φ latent equiuocationes in generibus. nunc' φ ita est φ quedã est ano° que tollit nãm generis. quedam aũt est que non tollit ĩmo sequit' genus τ predicat' etiaʒ vniuoce. sʒ est intelligendũ φ triplex est ano° est c9 quedam ano° que est fm qδ illud nobilius saluat' in vno qñ in alio sicut color nobilius saluat' in albo que in nigro. Nunc ãt ita est φ aliquid sicut g9 predicari non põt de principijs τ principiatis cũ in principijs τ principiatis non sit aliqd cõe qδ equaliter predicet' de principijs τ principiatis τ ideo non est sic dδ qδ substãtia que est genus predicetur de materia τ forma τ cõposito sicut genus sʒ predicatur de eis sicut anologũ. Substãtia enim que est genus non predicat' sicut gen9 nisi de substãtijs cõpositis sʒ de istis principijs τ principiatis bñ predicat' aliqñ aliqδ anolom ita φ aliqñ sic τ aliqñ non: qñ enim aliqd competit principijs τ principiatis. itaqδ principiatis per naturã principioꝝ τ principijs per naturã principioꝝ tũc de ipsis principijs τ pricipiatis põt aliqd predicari anologice ita qδ rõ anologice illi9 accipit' ab eo φ erat vnius per se τ alterius per naturã alterius τ sic de mã τ forma pdicari põt h nomen sbe sed hoc est anologice ex hoc φ materia τ forma aliquomõ ꝯueniunt rõni aqua accipit' nomẽ sbe Nam nomen sbe accipit' ab substare vel aliquo huius τ qr mã τ forma cõueniunt in rõne i° pp hec mã τ forma que sunt pncipia sbe cõposite ꝯueniunt anologice in noie substantie sʒ qñtitas non predicatur de vnitate nec depuncto sicut ergo sicut dictũ est prius. nec etiã anologice qñ oporteret tũc φ vnitas τ pũctus ꝯuenirent in rõne aqua accipit' nomen quãntitatis. Nunc aũt ita est qδ nomẽ quãtitatis vĩ sũe ex diuisione. Nã de rõne quãtitatis est habere partes τ iδ dico cũ vnitas τ punctus nullo mõ conuenirent in rõne ista aqua accipit' nomen quãntatis dico φ nec anologice. nec sicut genus pdicatur quantitatis de principijs quantitatis.

Ad rationem primã cuʒ tu dicis prim° sbe τc̃. dico φ nõ est simile de principijs sbe τ de principijs quãtitatis. quoniã pricipia substãtie. s. materia τ forma quodãmodo participant de rõne aqua accipit' nomen sbe. principiũ aũt quantitatis non ꝯueniunt in rõne aqua accipit' nomen quãtitatis sicut dictũ est. ¶ Ad aliud dδ φ quãtitas non predicat' de pncipijs quãtitatis qr hẽat maxime eẽ. nec qr habeat minime esse sʒ pp hoc illud φ dictũ est. Si tñ vellet dĩe aliqs φ nomẽ quãtitatis accipit' ab aliquo siue absqua pprietate in qua ꝯuenire pñt vnitas τ punctus posset dici φ qñtitas dicerent de his anologice τ ꝯuenirent anologice in nomine quãtitatis sed vel illã proprietateʒ non bñ video nec forte est possibile. τc̃.

Sunt autem quidam qui vt diximus dicebant contingere idem esse τ non esse τ existimare. τc. Tex. ix.

¶ Questio Duodecima.

q **Ueritur** vtrũ circa illud principiũ impossibile est aliqd simul esse τ non esse, possibilis sit errore. τ vĩ φ sic qñ prin° in speculabilibus se hñt sicut finis in agibilibus τ primũ prinm in speculabilib9 vĩ se hẽe sicut primus finis in agibilibus in p° sicut possibilis est error sicut pʒ p° moral' ergo vĩ φ in p° prin° in speculabilibus pt esse error. ¶ Ꝑ. nõ sit φ ĩpossibile ẽ fieri sʒ Eraclit9 τ anaxa° errauerũt circa illδ pnm g° circa ipʒ ẽ error possibil'.

Ad istam qõnẽ possumus pcedere vel dĩe φ circa illud prinm dicere esse erroreʒ possibilem h põt esse duplr aut directe aut indirecte tunc dico φ circa illud prinm errorẽ eẽ directe nõ est possibile qñ ad hoc φ sit error directe circa hoc requirunt' plura pm est φ ĩtelligit in actu ille qui errat qr qñ ĩtelligit aliqs in po° quis circa illud nõ errat fm φ requirit' est φ hẽat aliquã rationẽ que faciat ipm opinari ꝯtrium veritati. naʒ sine aliqua rõne non ꝯiungit aliquẽ opinari ꝯtrium veritati 3m φ requirit' est φ illud circa φ fit error lateat ipm qui errat sicut dicit phũs in littera. Oĩs decipiunt' circa que ignorant. ¶ Nũc dico φ si nos inspiciamus ad 1am istis non est possibilis error circa illud principiũ quoniã intellect9 in actu non põt intelligere intelligibile nisi prius ĩformetur spẽ illius intelligibilis ita φ cũ aliqua spẽ sibi apposita nõ informet' τ cum intellectus in actu. presupponitur principiũ illud. s. φ impossibile est aliqd eẽe simul τ nõ esse. pter φ non est possibilis error circa illud pricipiũ si non aspiciamus ad intellectũ in actu quoniã sicut visuʒ est intellectus in actu non põt intelligere nisi pssupponat' illud pricipiuʒ. ¶ Ꝑ. si aduertamus ad scõm pʒ φ circa illud principiũ nõ possumus errare qñ non hẽmus aliquã rõnem in ꝯtrium. Nam cum oĩs ratio fit ex ppositionib9 τ oĩs propõ ĩnitur isti prin° τ ipm presupponit patet φ circa ipm non possumus errare directe per aliquã rõneʒ que faciat nos assentire opposito hui9 principij. ¶ Ꝑ. pʒ φ nos non possumus errare circa illud principiuʒ si nos aspiciamus ad 3m. scilicet φ illud qδ circa φ fit error latet illum qui errat. Nam sicut dicit cõmẽtator in 2° de aĩa sensus nõ errat circa cõia τ int9 similr' non errat circa cõia τ maxime circa illud cõissimũ ad φ oĩa alia reducuntur int9 veritate oĩa alia radicant'. s. pn° τ sic pʒ φ non est possibilis error circa istud principiũ directe tũ qr non pt int9 in actu ĩtelligere nisi prius presupponat' veritas h9 tũ qr non possum9 hẽre ratonẽ in ꝯtriũ h9 principij tũ ẽt qr illud

pncipiū non latz sȝ maxime appet ꝛ est sicut locus ianue in domo. Sed est ne pol'erro: circa ipsum indirecte dicendum est ꝙ sic. ꝛ h̄ dupl'r. vel quia aliquis ponit aliquid ad qd̄ seq̄t negatio istius principij ꝛ concessio oppositi ipsi⁹ ꝛ sic errauit circa ipsuȝ Anaxa. qui posuit ꝙ lȝ in quolibet ꝛ quodlȝ de quolȝ verificari. ꝛ sic quicūqȝ ponit aliquā ꝓpōnem falsam negat illud pncipiū. sicut ille qui ponit aliquā ꝓpōnem verā ponit illud pncipiū. Nā sicut ois ꝓpō v̄a que cunqȝ sit illa aut ꝯ° aut pncipiū inniti isti pn°. s. de quolȝ ꝛc. ꝛ cū ois ꝓpō falsa quecunqȝ sit illa aut ꝯ° aut oppo^m pncipij innit̄ pncipio opposito illi⁹ pncipij. ita qd̄ q ponit aliquod falsū ponit oppositū isti⁹ pncipij alio modo errare ꝯuenit circa illud pncipiū indirecte sicut qñ aliquis ignorat aliquā ꝯditionem que req̄ritur ad aliquā verā ꝯdictionē ꝛ sic errauit Eraclit⁹ circa illud pn^m nō enim ponit ipse aliquid simul esse. ꝛ non esse sed posuit eraclitus entia. esse in tanto fluxu ꝛ in tāta trāsmutatiōe. ꝙ si dixisset aliquis. sor. ē. ita cito eēt transmutatus ꝙ verū fuisset dicere de ipso sor. nō ē. ita dicebat ipse ꝙ non contingebat loqui. sed tm̄ digito monstrare nisi esset mentiens. ¶ Ad rōnem primā dōm ꝙ est sile ꝛ non est sile. ē eni sile q̄tū ad h̄ ꝙ sicut int⁹ p̄ctiens incipit ab vltimo fine ꝛ vadit ad alia sicut int⁹ speculatiuus incipit a pncipio ꝛ vadit ad ꝯclones. sed est dissile qm̄ verū ꝛ falsū sunt in ala bonum ꝛ malum sūt in reb⁹ ꝛ iō bn̄ conuenit ꝙ aliquis hunt finem q̄rat in aliquo ꝑticulari et circa particularia bn̄ est error. ista āt pn^a sunt cōia apud animaȝ ꝛ circa coīa non est error sed circa ꝓpria ꝙ h̄ igit̄ est error circa p̄mū finem. circa āt p̄mū pncipium non. vn̄ cuȝ hō stat in isto fine vlr nunq̄ȝ ad hoc errat. nullus enim ē qui vellet esse beatus. sed cum homo descendit ad ꝑticulare ad querendum b̄titudinem tūc circa istum vltimū finēȝ bene errat et decipitur sicut pȝ in p̄mo moral'. ꝛc.

Volunt autem ꝛ hoc demonstrare quidaȝ propter in eruditionem. est. n. in eruditio non cognoscere quorum opȝ querere demōstrationem. ꝛ quorū non opȝ. ꝛc. Tex. viiii.

¶ Questio Decimatertia

q Veritur vtr̄ illud pncipiū ꝯpōle ē aliquid simul esse ꝛ non eē possint demr̄ari. ꝛ v̄r ꝙ sic. dicit enim phūs in p̄mo posterioꝝ ꝙ ista demr̄atiu⁹ est sillis faciens scire. ergo vt videtur illa sunt demonstrabilia q̄ maxime faciunt scire sed illud pncipium et alia consimilia maxime faciunt scire. ergo maxime pñt demr̄ari.

Ad istam questionem intelligendum ē ꝙ quedam ꝓpōnes sunt que non sunt per se sed per accidens sicut ꝓpōnes que sunt contingētes. vt homo albus currit: et istarum ꝓpositionum contingētiuȝ vt contingentes sunt non est demonstratio qm̄ demr̄o est ex his que necessaria sunt ꝛ semꝑ ꝛ iō contingentium vt contingentia sunt non est demr̄o sed ipoꝝ ꝯtingētium sȝ ꝙ habent in se aliquid necessitatis bene pōt esse demonstratio. Sunt alie ꝓpōnes que sunt per se sed nō sūt ꝑ se et primo siue per se et immediate sicut ista ꝓpō ysochel' haber tres h̄ autē ꝓpō ysochel' ꝛc. bene est per se sed nō immediate qm̄ habere tres inest ysochel' per triangulum et talium ꝓpōnum que non sunt per se ꝛ imediate. sȝ sūt per se tantū bene pōt esse demonstratio. Sicut ois triangulus habet tres ysochel' est triangulus. ergo yso. habet tres. Sunt alie ꝓpōnes que sunt per se ꝛ p̄us siue immediate ꝛ h̄ dupl'r aut immediate in genere subi. aut immediate in genere cause. Ista enim ꝓpositio triangulus h̄ȝ tres ē per se ꝛ immediate in genere subiecti quoniā triāgulus est primum subiectum cui inest habere tres ꝛ nō inest triangulo per hoc qd̄ insit alij subiecto ꝛ talium propositionum que sunt per se ꝛ immediate in genere subiecti potest esse demonstratio per aliud genus cause q̄ȝ per illud genus cāe in quo sunt immediate. Sicut omnis figura plana tribus lineis concepta tres triangulos est figura ꝛc. ergo triangulus habet tres. Sunt autem ꝛ alie propositiones que sunt immediate in genere cause ꝛ hoc ē dupl'r aut eni sūt immediate in genere cause ꝛ sic sunt petitionis in sciētijs speculabilibus et iste ꝓpōnes que sunt immediate in tali genere cause non possunt demonstrari quoniam demonstratio est per alteram cām ꝛ ꝛ ideo cuȝ iste propositiones que dicuntur petitiones sint immediate in genere cause non possunt demonstrari in scientia speciali per aliquid aliud sed iste propositiones bene ingrediuntur demonstrationem ꝛ eti⁹ substantiam sic pȝ considerāti. Sunt alie propositiones in genere cause immediate que sunt ex his q̄ insunt enti s̄m qd̄ ens aut sūt ex ente sicut sunt iste propositiones. oē totum ꝛc. de quolibet autem negatio aut affirmatio ꝛc. ꝛ quecunqȝ insunt vni ꝛ eidem sunt equalia ꝛc. ꝛ istarum propositionum q̄ sunt his que insunt esse s̄m qd̄ ens non potest esse demōstratio quoniam demonstratio est per causam. Iste autē propositiones que dicuntur cōes cōceptiones non habēt causam ꝛ ideo non possunt demonstrari: sed opȝ sicut dicit phūs de his primo scientes venire ad scientias ꝛ audientes istas cōes conceptiones non opȝ querere rationeȝ de ipsis sicut fuerunt quidam qui voluerunt eas demonstrare ꝛ hec fuit sicut dicit commentator ꝛ phūs ꝓpter paucitatem instructionis in logica ꝛ iste propositiones lȝ non possint demonstrari ingrediuntur tn̄ demōstrationeȝ non s̄m sui substantiam sicut faciunt petitiones: sed tantū s̄m virtutem vnde sicut virtutes inferiores innitūtur virtuti superiori sic omnes demonstrationes speciales innituntur principijs communibus que dicuntur cōmunes cū conceptiones ꝛ omnes demonstrationes ingrediunt̄ iste ꝯclones cum conceptiones v̄tual'r non tn̄ s̄m ꝓpriaȝ formam. vnde dicit cōmentator ꝙ si geometra velit ostēdere de linea ꝙ nō sit recta non accipiet illud pncipiū de quolibet aut neg° vel affir° v̄a. sed accipiet illō pn^m ois linea aut recta aut curua: ꝛ sic pȝ i ꝯmilius alijs ꝯmr̄onis.

Adr ationem patet solutio per iam dicta ꝛcetera.

¶ Q° Decimaquarta.

q Veritur vtruȝ sic sit demōstratio. non vtruȝ subs ingrediatur demonstrationem: hoc enim certum ē q̄ de ipsa aliquid demonstratur. sed querit̄ vtrū ipsa de aliquo demonstretur ꝛ videtur ꝙ sit quia demōstratiōis ꝛ diffinitiōis est aliqua anologia. vt dicitur p° posteriorum est enim diffinitio aut demonstrationis principium aut ꝯclō demonstrationis aut tota demonstratio positione differens sed substantie est diffinitio impossibile esse diffinitionis. quare ꝛc. ¶ Preterea demōstratio est sillogismus faciens scire quare magis scibilū erit magis demonstratio sed substātie sunt magis scibiles q̄ magis entes. ergo ꝛc. ¶ Contrarium dicitur in pncipio sexti methaphysice. ¶ Dicendum est ꝙ vt dicit Auerroys super principium. 6. methaphysice substantie non est demonstratio. quia si substantie esset demonstratio dmōstraretur de aliquo subiecto ꝛ ita subē eēt substantia et sic in infinitum. vt cōmentator arguit̄ ꝛ phs. ꝙ si pncipium esset principium iretur in infinitum. Non tn̄ ꝙ h̄ non est satis generaliter dictum quia saltim non sufficit pro secūdis substantijs vt sunt genera ꝛ species que sunt in alijs que pro tanto non habent plenam rationem substantie quia vt dicitur septio huius vniuersalia non sunt substantie vt putauit plato. vnde adhuc dubium de his secundis substantijs vtrum possint demonstrari. Unde dicendum est ꝙ duo sunt que principaliter ingrediuntur demonstrationem vnum scilicet medium. medium enȝ est illud ꝙ substantialiter ingreditur demonstrationem. Aliud est principium ꝙ ingreditur virtualiter solum sicut principium ꝙ est dignitas per ipsum enim predicatum de ipso subiecto in maiori ꝛ ipsum predicatum i mi nori predicatur passio in subiecto de ꝯ°ne vt per virtutē dignitatis. s. dici de omni vel huius dignitatis. vt quando alterum de altero predicatur vt d̄ subiecto ꝛc. hec autem dignitates non ingrediuntur demonstrationi subꝰ

liter sed virtualiter et continent in se dignitas generaliter quod concludit postea specialiter per medium dignitatis. vbi gratia. non est hoc querere vbi non est possibilis demonstratio hoc autem non est inuenire in substantia quia patet per medium in indemonstratione quod sic se debet habere quod ipsum sit alterum a passione igitur per primum medium sit immediatum sic in subiecto quod eius non sit altera causa in subiecto per quod demonstraretur. sed per ipsum demonstratur passio et per passionem demonstratur que sit causa secunde passionis et per secundam tertia ita quod prior passio sit causa posterioris passionis inherentis in substantia. Nunc autem verum est quod dicitur de esse et substantia vniuscuiusque non est altera causa que insit subiecto immo seipsa nature et ideo ratio medii demonstratiua deficit in substantia: et ideo non potest concludi de aliquo demonstratione et ex consequenti deficit dignitas que deberet virtualiter ingredi demonstratione quia hic concludit in se in generali et demonstrationis in speciali, exprimit per connexionem premissarum per medium quod est causa. hic igitur de eius substantia de nullo demonstrari potest. vt dicitur in 6° metaphisice. Ad primum quod illa diffinitio que est tota demonstratione positione differens non competit substantie vt dicit Auicenna. sed accidenti quod est demonstrabile cuius non est diffinitio vera per additamenta. ¶ Ad aliud substantia proprie non est eadem quia scientia est complexi .s. conclusionis demonstratiue. Intelligibile vero loquendo de intelligibili quod est habitus et cognitio principiorum que cognoscimus inquantum terminos cognoscimus quia huius intelligere est incomplexi et huic cognitioni respondet diffinitio substantie vnde sit verissime ens non est causa demonstrabile. etc.

¶ Explicit liber Quartus methaphisice.

Principia et cause queruntur entium palam autem quod in quantum sunt entia. etc. Tex. i.

¶ Liber Sextus methaphisice. ¶ Questio Prima.

Queritur de illo verbo in principio huius sexti posita .s. vna cognitione demonstratur siue declaratur quod quid est et si est vel esse. Ex quo sciendum est quod cum vna cognitione vtrumque declaratur propter hoc illa scientia demonstrat subiectum suum esse sed vel supponit ipsum esse vel accipit ipsum assignari vel a superiori scientia vt dicitur in predicta littera. sed cum dicitur quod vna cognitione declaratur quod quid est subiecti et sibi esse non est intelligendum de quocumque subiecto sic vt accipiatur omne illud de quo potest aliqua passio demonstrari sed proprie est intelligendum de illo subiecto quod est subiectum in aliqua tali scientia. cuius ratio est quia subiectum in scientia non est illud in quo est scientia nec in subiecto: vt intellectus non enim intellectus in quo est scientia est subiectum scientie sed est subiectum illud de quo est scientia. subiectum enim scientie verius est obiectum intellectus scientis ad et in scientia sit actus vel habitus quidam actus dicitur et habitus recipiunt speciem ab obiecto sicut videmus potentie passionis terminatur per actus et actus per obiecta. propter quod scientia recipit speciem et esse ab obiecto quod subiectum scientie. Ad hoc igitur quod aliquis sciens per suam scientiam de subiecto eius aliquid demonstrat. oportet ipsam scientiam preexistere et esse scientia autem cum sit actus vel habitus entitatem suam et speciem habet sub obiecto quod est subiectum scientie quia oportet subiectum preesse. vnde non potest esse demonstratio de ipso quia tunc sequeretur subiectum simul esse et non esse. similiter sciam de ipsa simul esse et non esse. Sed sciendum quod illud esse quod non est demonstrabile de subiecto est esse sumptum in suo habitu simpliciter et non per certum quod sit sumptum idem est cum eo quod quid est cuius ratio est quia secundum Auicennam in sua methaphisica hoc sunt de primis conceptionibus intellectus et ideo nihil ante ea per quod demonstratur. nam secundum eum quod quidem et esse idem sunt similiter et potest intelligi de esse tali secundo .s. de esse talis subiecti. Si enim de triangulo equilatero deberet demonstrari aliqua passio non solum oporteret ipsum esse triangulum sed etiam equilaterum esse autem quod est esse actuale quod habet quodammodo in hoc naturam accidentis quod est preter essentiam subiecti vel nolle accidentis comprehendatur esse quod est preter naturam subiecti. cuius esse actuale compositi quodammodo reduci possit in genus substantie sicut motus ad naturam quia via est in naturam tale esse potest demonstrari. ¶ Questio Secunda.

Quoniam itaque multipliciter dicitur ens: primum de eo quod secundum accidens est dicendum quod nulla est circa illud speculatio. etc. Tex. iiii.

Queritur vtrum omnia accidentia habeant aliquam entitatem et naturam. et videtur quod sic: quia que habent esse per se in genere habent quidditatem et naturam accidentia autem sunt huiusmodi quia habent predicamenta distincta etc. ¶ Preterea. motus cum habet fieri ad naturam aliquam sed ad accidentia fiet motus. vt patet 5° phisicorum. quia motus est in tribus predicamentis .s. in quantitate vt augmentum in qualitate. vt alteratio. et in vbi. vt motus localis. ergo etc. ¶ Solutio hoc argumentum verum concluditur. nam accidentia habent aliquam entitatem et aliquam naturam dixerunt tamen quidam quod nullam penitus entitatem et moti sunt hac ratione. Cum enim secundum philosophum 4° metha. ens de substantiis et accidentibus dicatur analogice et per attributionem ita quod de substantia dicitur primo et per se quia substantia est que per se habet esse de accidente vero non nisi quia attribuitur vni enti primo et per se .s. substantie sicut sanitas primo et naturaliter dicitur de sanitate que est in animali vel in humoribus. de cibo autem dicitur sanitas per attributionem ad illam eandem sanitatem nutritiue que est in alio similiter in vrina non quia sit in ipsa aliquid sanitatis quia est significatiua sanitatis ita dicunt ipsi in accidentibus que dicuntur entia non quia in eis vt in subiecto sit aliquid entitatis: sed quia attribuuntur substantie que sola est ens tanquam diuerse dispositiones. ¶ Istud stare non potest .s. quod nullo modo habeat aliquid entitatis quia tunc nullam haberent diffinitionem nec simpliciter nec per additamenta. ¶ Alii dicunt quod habent essentiam et entitatem eandem quam habet substantia eadem. et sicut substantia simpliciter simpliciter habet quidditatem ita et accidentia. ¶ Istud etiam stare non potest quia tunc sic accidens accidit substantie similiter et substantia accidit accidenti quod improbatur quia vt dicitur in primo phisicorum quod nature est vniuersali accidit. Item Arist. dicit in 7° huius loquens de accidentibus dicit quod non est danda quidditas simpliciter sed secundum quid. secundum quod sunt entia oportet enim quod latitudo sermonis sit vnicuique rei secundum quod est et nec magis nec minus danda est igitur accidentibus essentia et natura vt ei competit. ¶ Dicendum igitur cum Arist. .s. quod accidentis habet entitatem secundum diminutam et istud diuersimode exponitur a quibusdam quidam sic dicunt quod sicut in quolibet genere est reperire vnum primum et vnum in vnum ad quod reducuntur omnia illius generis quod quidem est mensura omnium illius generis. vbi gratia. Albedo que est minimum in genere coloris et ideo quanto quidem magis participat de albedine tanto plus vel minus participat de natura coloris. ita est et in ente. et ideo necesse est ponere ens vnum in quo primo saluatur ratio entis et que propinquiora sunt illi sunt plus participantia ens vt intelligentie post primum immediate que sunt incorporales. et similes post hos corpora celestia que secundum philosophum nec sunt generabilia nec corruptibilia. sunt tamen corporalia et mobilia saltem ad vbi post hoc elaris corpora et sensibilia virtus habentia non nature entitatis que sunt generabilia et corruptibilia. sic igitur secundum hoc accidentia habent entitatem secundum diminutionem sed hec via non est secundum mentem philosophi qui ponit 4° metaphisice ens non dici de subiectis et accidentibus non penitus equiuoce sicut dixerunt quidam asserentes accidentia nulla prorsus habere naturam nec penitus vniuoce sicut dixerunt quidam alii ponentes ea habere eandem naturam et quidditatem quam et substantia licet diminuta esset respectu substantie non tamen ita diminuta quin sufficeret ad rationem entitatis sed media via que ponit ens de substantiis et accidentibus analogice et per quandam attributionem. Nam in numero proprie est veritas predicationis et vnitas nature in genere quidem vnius nature reperte in pluribus licet illa natura complectius sit in vna specie quam in alia. quare quedam animalia dicuntur perfecta quedam imperfecta propter quod latent equiuocationes et analogice in generibus. vnitas autem attributionis est ad vnum numero vt frequenter diximus nisi per accidens aliquid aliter inueniatur non tamen quod illa natura participetur ab his que attribuuntur ei: sanitas enim qua cibus dicitur sanus per attributionem ad vnam sanitatem scilicet ad illam que est in animali. nec est aliquid illius sanitatis in cibo nisi sic in effectiuo similiter et vrina per attributionem ad illam eandem sanitatem que est in animali dicitur sana quia significatiua sanitatis. Similiter est in accidente habent enim accidentia entitatem secundum diminutiua hoc modo sicut et habet diffinitiones .s. ex additamento et hoc est entitatis non simpliciter denominat

accñtia. quia qđ est sm quid non denominat simpliciter et absolute: sed cum additamento. s. q quid et diminute. Si enim nullo modo nominaret ita q illa entitatis inueniretur in accidentibus tunc ens de suba et accñtibus diceretur positus equiuoce quia vnum nomen et diuerse rationes sicut homo de homine vero non dicitur per eādē rationem et formam qua dicitur de homine mortuo. dī enim de homine vero per formam et nāām suam. sed de homine mortuo non per illam rationem sed per ināz q aliquando fuit sub illa forma. Sed ppter h vellet aliquis dicere q accidentia habent entitatem diminutam sed nō tanta diminutione quin in ipsis sit aliqua nā in qua bene saluatur rō entis q̄uis non incomplete vt in subi sic dicens non euadit aliquid inconueniens q ens sit gen⁹ vniuocum ad subam et accidens. genus enim pdr de spēb⁹ p vnā nām repta in ipsis speciebus q̄uis illa natura in vna sit complete et in alia incomplete ppter qđ dicitur ē latēs equocationes in generibus et anologice. h enim diminutio nē in altera speciez compatitur secum vnionem generis. Qđ igitur non vadit via Arist. dicendo. s. ens eē ad subam et accñs anologum necessario incidit in alterum dictorum inconuenientiū et qui dicit ens ad subam et accñs oīa equiuoce aut omnino vniuoce etc.

Explicit liber sextus meth.

Ens igitur qđ principale ē non illud qđ est aliquid ens: sed ens qđ ē simpliciter ē sbā. Et principale dicit multis modis. etc. Tex. iii.

Liber septimus metaphice. Questio prima.

q **Ueritur** de illo verbo Arist. q sba est prior accidente cognitione diffinitiōe et tpe. Et querit vtz sba sit prior accñte tpe. et vr qđ non. qr tūc eēt tps ante tps in infinitum. sir tps post tps in infinitum. g⁹ etc. Itez sm hoc tps in tpe eē aut in tpe est mensurari tpe qr q est in tpe mensuratur tpe ea autē que mensurat tēp⁹ et pcedit et seqt quia sicut ea que sunt in loco claudunt loco. ita ea que sunt in tpe claudunt et sic tempus claudere tpez et ita añq̄z eēt tps et postq̄z eēt tps eēt tps. Itē hoc dcm pbi aut intelligit de accñte simplr aut d illo accñte qđ ē i sba s qua cātur. Si intelligit de quolibet accñte hoc stat nō pōt qr aliqua accñtia sūt eterna sm viā pbi. vt mot⁹ et tēpus et eterno ē nihil prius. Si āt intelligit de accñte q in subo existit p se. adhuc hic suba non est prior tpe qr si ē sba ipsa hz eē sm esse actu est accñs. qr sm Auic. esse non ingredit diffōnem. et iō si h eēt suba esse añq̄z esset. Si aūt dicatur qđ suba est prior tpe accñte p accñs siue cōi nō tamen accñte p se adhuc h nō vr qr q̄uis suba sit pōr hic accñte puta q lz hō sit pri⁹ hō q̄z sit albus: nō tñ oī accidente est pōr tpe. qr q̄z cito ē hō tam cito hz aliqđ accidens ēt cōe qr si fact⁹ est ex non albo et non quocūq̄z sz ex nigro. et sic prius fuit nigro. et ita vlterius potest pcedi. Solutio sm quosdam est q temp⁹ potest sm̄ pprie et sm qđ est mensura oīum motuum vel p quacūq̄z duratione. similiter suba pōt sm̄ sm qđ generalis et corruptibilis est prout habet esse dic et nunc et h modo sba nō pcedit accñs q est tempus. Uel suba pōt sm̄ sz eē eēntie ita q̄tum. s. est vle. non qđ vle sm rem sit in intellectu. imo vle est in rebus et accidit tali vli esse in intellectu sz talis substantia et si non tpe aliqua tamen mensura eē mensuratur. quia oē qđ est vle est mensura vel est mensuratū et sic accipiendo tps p quacūq̄z mensura hoc modo sba precedit accñs tpe et quia eēntia et nā sic accepta nō eget ad sui eēntiam aliquo accidente. pm cn. tñ et Auic. aliquaz sniam oñt hui⁹ vbis dicentes q suba pcedit accidēs tpe hoc eē vez de subis pposītis de his q̄ pcedūt tpe accñtia q̄ adueniūt sibi post ppōem eoz de his ēt que nunc sil' cū ipsa ppōne sube adhuc est vez. qr suba. s. ma⁹ pcedit accidentia h⁹ tpe in eodē pposito pōt ēt dici alr q multa sunt va p se q̄ sunt sla per accñs h enī ē nā hō per se non est albus. nec p se niger. nec per se medio colore coloratus. sil' h ē va suba ē pōr accñte tpe et in hoc q sba sepabilis est i

hoc fundat pbūs in declaratiōe ill⁹ dcī. et si bñ inspiciat in trib⁹ expōnib⁹ ill⁹ dcī appareret q oim pōnum radix et fundamñū est illud idez q dicit Aris. Qđ lz suba nulla vñ si sensit sit sine accñte tñ qr nō eget p se accñte q̄tū ad suā essentiā et p se possit separi p rāto dz intelligi q pcedat accñs tpe vnde substantia rōne sue essentie pcedit accñs tpe et eē actuale etc.

At vō neq̄z hoc ē ex eorū numero que p se eē dicūt: aut nō scdm se. etc. Tex. xii.

Questio Secunda.

q **Ueritur** pñter vtz accñtia habeant diffōnem p additamenta. Ad istā q̄ōnem aliq sic rñderunt. q sicut in subis repit: aliqđ qđ est cōe. vñ sumitur rō gñis. et aliqđ spāle. vñ sumit rō dñe ita et in accñtib⁹ aliquid ē cōe et spāle. vñ pōt sumi rō gñis et dñe et tunc coniungendo gen⁹ ad differētiā huis diffōnem aliquaz que nō erit p additamēta cū sit absq̄z pōne subi q̄tū ad aliqđ pista pōne vr esse Ari. in h⁹ 7⁹ metha. q vult q in diffōne accñtiū cōium nō apponat subm. Nam cū accñtia non sint entia entis nisi p ppatiōez ad subm. Cū igr qđ quidē rei sit nr̄ int⁹ obm in oī q̄ditate accñtis explicite vel iplicite ponit sbm. Ad cui⁹ euidentiā aduertendū q si h dcm dubiū hz et marīe vr eē dubiū in accñtib⁹ cōibus q̄ dicit pbūs diffiniri absq̄z pōne subi q satis apparet ex diffōnib⁹ datis de ipsis. dñs enīz q albedo est color disgregatiu⁹ visus i qua diffōne nullū subz ponit. Et iō est notādū q etiā in ista diffōne apponit sbm iplicite. nā et si h⁹ accñtia cōia nō determinēt sibi sbz rōne sui determināt sibi sbz rōe sui gñis. sicut albedo determiat sibi sbz ratione coloris pp q eo ipso q color ponit in diffinitione albedinis ponit ibi sbm vt coloris. s. corp⁹ terminatuz. Nā cū sp p noīe possum⁹ accipe diffinitionē rationis maxime vbi ratio idem ē nomini et diffinitioni. vñ sicut dicitur q albedo est color disgregatiu⁹ visus ita possum⁹ dicere q albedo est extremitas pspicui in corpe terminato disgregatiua visus. pz igit q semp idiffinitione accñtis ponit sbm iplicite vel explicite. Et ratio āt q̄re accñs hz diffinitionē p additamenta ex trib⁹ collr. nā diffō p se ad tria vr hēe ppationem. s. ad diffinitū ad nr̄m intellz et ad ptes diffōnis ad diffi^m p se ppat. qr oz diffōnem esse pportionabilē diff⁹. qr sm pbm oz eē pportionē eorus smonis ad totā rē. i. toti⁹ diffōis ad totū diffinitū. Itē diff⁹ vr hēe ppationē ad nr̄m intellcm. Nā q qd ē vr eē obm int⁹ q qdē āt per diffinitionem exprimit pp qđ diffinire intells simplicis est accñtia. Itē dif⁹ vr hēe per se ppationem ad suas ptes. scribit enī in h septio q diff⁹ est smo ois aūt smo hz ptes vr ergo per se diffōni cōpetere q sit ptium ppōsita. Ex his igit trib⁹ ad que diffō p se ppari vr arguere possum⁹ diffinitionem accñtiū ex additamēto eē. pmo enim appet ppando diffinitionem ad ipm accñs c⁹ est. nā cū ipm accñs non habeat entitatē sed sicut oīa sana attribuūt vni sano sic oīa accñtia attribuuntur vni enti et sicut non pnt intelligi alia sana inq̄tuz sana nisi per attributionē ad illud sanū respcū c⁹ dicūt oīa alia sana ita non pnt intelligi accidētia eē entia nisi per attributionem ad illud ens respcū c⁹ dnr entia. cur appet q semp indiffinitionem accñtia oz exponi illud subz per qđ accñs hz eē vt sit ens cum non diffiniat nisi sz qđ est ens. Ista aūt veritas q diffinitio accñtis est per additamenta. nō solū appet pparando diffinitionē ad accidens cui⁹ est sed h appet ppando eē ad intellz a quo formatur nā semp intellect⁹ intelligendo aliqđ format illud forma tū p intellcm vel erit enūciatio cū itelligit pposita vel est diffinitio cū intelligit simplicia. ista aūt diff⁹ q̄ formatur ab intellectu cū intellcm terminet. ideo dr terminū⁹ cognitionis dr vt hr 5⁹ h⁹. cū ergo aliqđ qđ non terminet q̄diu est ipm dependens. et cū ipm accñs sit semp dependens ad subm nūq̄z accñtis itellcm terminabit nec erit termin⁹ et p pñs diffō nisi ibi apponat subm p c⁹ appōnem illa dependentia terminetur. P. cum nr̄a cognitio incipi

et reb⁹ eẞ ꝙ sicut res se hẽt ad eẽ ita se hȝ ad cognosci ea
vero que neqȝ ſm esse actuale nec ſm esse essentie ha-
bet esse separatum nullo modo ea intellectus intelliget:
ſȝ q̄ accidentia nõ habent eẽ separatũ nec separantur ⁊ si ens
nec ſm eẽ actuale nec ſm eẽ essentie: quia posteriora sunt ⁊
ad aliã dependẽtiã hẽat intellectus intelligendo intelligit ac
cidẽtia per subm: ⁊ q̄ ꝙ intellectũ informat in intelligen
do. illud ẽ diffõ iuxta illud ꝙ hr in fine. 4. pȝ ergo ꝙ cõ-
parãdo diffõnem ad intellectũ. diffõ accidentis est p ad-
ditamenta. ¶ Pȝ ⁊ 1ᵒ. s. cõparando diffõnem ad suas par-
tes. Nam diffõ que non ẽ per additamenta tanq̃ ex par-
tibus constat ex genere ⁊ dĩa. ita ꝙ illud ꝙ se hȝ vt pote
se hȝ vt genus ⁊ illud ꝙ est ibi vt actuale est ibi vt diffe-
rentia. Cum igr̃ diffinimus simũ ⁊ dicimus ꝙ simus est
nasus cauus. si ista diffõ esset non per additamẽta cũ na-
sus sit ibi pote. cauitas vero actuale. quia nasus est mã in
qua fundatur cauitas: ⁊ semper mã ⁊ subm se habent vt
possibile respectu actualitatis ⁊ forme sequeret̃ ꝙ se ha-
beret vt genus ⁊ cauus vt dĩa ⁊ si hoc eẽt acciderent incon
uenientia: ⁊ si concederemus ꝙ cauus eẽt dĩa simi seque-
retur cauũ sigr̃ret. eẽt idẽ ꝙ simus. Itẽ si concederem⁹
ꝙ nasus cauus eẽt genus ⁊ dĩa cõcauũ ad simũ. dicendo
nasum simum bis diceretur nasus. ꝙ si tamen concederem⁹
simul vtrũqȝ coniunctim. s. ꝙ nasus eẽt genus ⁊ dĩa cauũ
dicendo nasus simus. infinicies diceretur nasus ⁊ quia ista tria
inconuenientia sunt. nam inconueniens est cauum eẽ idẽ
ꝙ simum cum simũ non possit intelligi sine naso. cauum
autem possit ⁊ cum cauum possit esse in aliquo subiecto i
quo non possit esse simus. Itẽ cũ recte possit addi ꝓprie
tas subiecto. ꝓpter hoc licite potest dici nasus simum. incõ-
ueniens est ꝙ in tali dicto cõmittatur nugatio. s. ꝙ bis di-
catur nasus. vel ꝙ magis est inconueniens. ꝙ. s. infinicies
dicatur nasus ꝙ aũt hoc sequatur sic pȝ. Nam si cauũ eẽt
differentia ad simum cauum conuerteretur cum simo. ⁊
esset idem cum simo. Nam cum semper diffinitio cõstat
ex vna dĩa solum. illa dĩa de necessitate conuertitur cum
diffinito ⁊ rõ est quia si aliqua ratio constãs soluȝ ex dua
bus partibus conuertitur cum aliquo nomine si vna illa
rum partiũ se habet vt contrahens solum ⁊ alia vt cõtra
cta solum illa que se habet vt contrahẽs de necessitate cõ
uertitur cuȝ illo nomine. vt si animal rõnale conuertatur
cum hoĩe ⁊ rõnale solum contrahit aĩ ita ꝙ non contrahi
tur. quia nullũ diuidentiũ vel diuidens excedit aliquod
diuisorum. Unde cum aĩal diuidatur per rõnale ⁊ irrõ-
nale. impossibile ꝙ rõnale excedat animal q̄ igr̃ rõnale
solum contrahit aĩ ⁊ non cõtrahitur de necessitate conuer-
titur cum homine. Si enim non conuertitur aut est q̄ ex
cedit aut quia excedere. sed excedit ergo est aliquod rõna
le ꝙ non est homo. Et tunc quero de illo ꝙ non ẽ homo
vtrũ. s. sit animal aut non. Si diceretur ꝙ sit animal ha-
betur contrariũ dicti. s. ꝙ ẽ aliquod rõnale ꝙ non ẽ homo
ꝙ fuit cõ hypostasim cũ dicebatur ꝙ aĩal rõnale conuerti
tur cum hoĩe. si autem illud rõnale ꝙ non est homo non
sit animal adhuc habetur contrarium hypostasis. suppõe
batur enim ꝙ rõnale ita contraheret aĩal ꝙ aĩal non cõtra-
heret rõnale qd̃ si sit aliquod rõnale non eẽt animal seque
retur ꝙ animal contraheret rõnale et si homo excederet
rõnale ad hoc haberetur contrarium ypostasis. quia. s. re
periret̃ aĩal homo qui non eẽt rõnalis ⁊ si non esset rõnal'
non esset rõnale animal ⁊ ita haberetur contrarium dci.
Supponebatur enim ꝙ rõnale animal conuerteret̃ cum
homine. pȝ igitur ꝙ quotienscunqȝ in aliqua diffõne po-
nitur genus ⁊ vna dĩa ꝙ illa differentia de necessitate con
uertitur cum diffinito. si igr̃ eẽt hõa diffõ ipsius simi na-
sus cauus ⁊ non eẽt per additamenta esset ibi solum vna
dĩa. s. cauum. ⁊ ita conuerteretur cum simo ꝙ declarare
volumus. Postq̃ enĩ declarauim⁹ pm⁹ declarem⁹ ſm
. s. ꝙ si nasus eẽt ibi vt genus: dicendo nasus simus bis di
ceretur nasus. Nam semper loco nõis cuiuslibet põt acci
pi diffõ: vt pȝ per phm. si ergo loco simi accipiatur diffõ
simi. s. nasus cauus. ⁊ ita dicendo nasus simus ẽ dĩe na-
sus nasus cauus. ⁊ ita bis dicitur nasus. Si concedimus
ꝙ nasus sit genus ad simum. ꝙ si tñ concedim⁹ vtrũqȝ si
mul. s. ꝙ nasus genus ⁊ ꝙ cauus sit dĩa. tunc dicendo na
sus simus. infinicies dicitur nasus. Nã loco simi accipiã
diffinitionem eius. s. nasus cauus ⁊ tunc bis dicitur nasus
⁊ erit dicendum nasus nasus cauus. ⁊ quia cauus cũ sit dĩa
vt dictum est conuertitur cum simo ⁊ est idem cũ simus
tunc loco cauũ accipiam simum ⁊ loco simi accipiam dif-
finitionem simi. s. nasus cauus ⁊ tunc ter diceret̃ ibi na-
sus ⁊ quia semper pro cauo accipiam simum ⁊ pro simo
diffinitionem simi: infinicies ibi diceretur nasus. ⁊ ita vt
pȝ ꝙ si nasus simus non eẽt diffinitio per additamenta ꝙ
sequeretur tria inconuenientia que narrat phũs in lr̃a. s. in
hoc 7ᵒ. s. ꝙ cauum sit idẽ ꝙ simum ꝙ sequeretur ex eo ꝙ
cauum ponitur dĩa simi ꝙ dicendo nasus simus bis dice
retur nasus ꝙ sequitur ex eo qd̃ nasus ponitur gen⁹ simi: ⁊
⁊ ꝙ infinicies dicatur nasus ꝙ sequit̃ ex vtroqȝ. s. ex eo qd̃
nasus est ibi vt genus ⁊ cauus vt dĩa. sed si sic dicimus si
cut credo bene esse dictum: vt nunc dictum est ex ista vl-
tima declaratione tria dubia consurgunt. primum est qd̃
non videtur ꝙ oporteat ꝙ nasus ponatur genus simi ad
hoc ꝙ sit nugatio dicendo nasus simus. Nam semper p
simo possum accipere diffinitionẽ simi. s. nasus cauus et
ita nasus cauus absqȝ aliqua ypostasi implicabitur nuga-
tio ⁊ idem erit ꝙ nasus cauus. ¶ 2ᵐ dubium est quia di
cebatur ꝙ si cauum esset differentia simi ꝙ si conuertere-
tur cum simo ⁊ idem esset ꝙ simum ⁊ qd̃ semper pro ca
uo possemus accipere simum ꝙ non videtur verum. nã
si rationale esset vltima differentia hominis est bona dif-
finitio hominis animal rõnale bene sequeretur ꝙ rõnale
conuerteretur cum homine: sed non sequeretur ꝙ rõna-
le esset idem ꝙ homo ⁊ ꝙ vnum possemus accipere lo-
co alterius quia tũc sequeretur ꝙ sicut homo est animal.
ita rationale esset animal rationale ⁊ tunc genus predica
retur de differentia ꝙ est contra Arist. 3ᵒ metaphisice ⁊ in
7ᵒ thopicoꝝ. vbi dicitur ꝙ si genus predicaretur de dif-
ferentia iune vnũ animal esset multa aĩalia. ¶ 3ᵐ dubiũ
ẽt ex isto dubio trahitur certum. Nam dicendo hõ ani-
mal infinicies dicetur animal. sicut dicendo nasus cauus
infinicies dicitur nasus ꝙ non est verũ quia non semper
pro rationali possum sumere hominem q̃uis pro homi
ne possim ponere diffinitionem hominis. ¶ Circa pmũ
notandum ꝙ aliquid dat intelligere aliud dicit̃ vel ex eo
ꝙ est de primo intellectu: vel ex eo qd̃ est de secundo. de
primo intellectu rei dicuntur esse ea que sunt de essentia
rei. sicut genus ꝙ est de primo intellectu rei dicunt̃ esse
ea que sunt de essentia rei sicut genus qd̃ est de primo in
tellectu speciei de secundo intellectu rei dicuntur esse ea
que non sunt de essentia rei tamen propter dependentiã
q̃ ad ea res dantur intelligi per rem differentia autẽ in
ter ista ⁊ illa est hoc quia ea que sunt de primo intellectu q̃
tumcunqȝ apponantur semper intelliguntur. Nam q̃tũ
cunqȝ apponatur animal dicendo animal homo semper
ibi intelligitur animal ⁊ ratio ẽ quia cũ sit de eẽntia hoĩs
hoc ꝙ dico animal propter appõnem animalis ad hominẽ
non tollatur esse hominis ab homine propter talem ap-
positionem non remouetur ea qua animal intelligitur in
hoĩe. ⁊ ideo cum apponitur aĩal hoĩ adhuc animal intel-
ligitur in homine. Ea autem que sunt de secundo intel-
lectu siue apponantur intelliguntur: sed si apponantur nõ
vlterius intelliguntur. vnde dicendo duplum per se dat
intelligere dimidium. sed dicendo duplum dimidium.
vlterius dat intelligere dimidium. ita dicendo simũ dat
intelligere nasum: sed dicendo nasum simum non vlteri⁹
dat intelligere nasum. ⁊ ratio huius est quia vnum rela-
tiuoꝝ non est de eẽntia alterius sed solum per se habet de-
pendentiam ad illud ⁊ ex tali dependentia dat intellige-
re ipsum ⁊ quia vt dictum est subiectum non est de essẽ
tia passionis sed solum passio per se habet dependentiã
ad subiectum. ⁊ ideo quãdo ponitur sine subo ⁊ vnuȝ re
latiuoꝝ sine alio ꝓpter dependentiam que est ibi: quia
talis dependentia nõ ẽ terminata passio dat intellige̅re subm et
vnũ reloꝝ aliud sed aliquando relatiuũ addit̃ relatiuo

⁊ passionem additur sbm qr dependentia q̄ʒ habet vtruʒ relatiuoꝝ ad aliud relatiuū terminata est ⁊ amota est ꝑ appoñn alterius q: dependētia erat in causa quare daret intelligere aliud rl'm ⁊ amota cā.s.dependentia amouet effectus.s.intell'ā alterius relatiui ⁊ ideo dicit Aristo. in libro eibi ꝙ non debemus ꝯcedere ꝙ idē significet nomē ⁊ oõ.ut ꝙ idem significet duplum per se sumptū ⁊ duplum dimidio additū qr duplum per se sumptū dat itelligere dimidium ſʒ addito dimidio nō amplius dat ītelligere dimidium ⁊ sicut est ex pte relatiuoꝝ ita est ex parte passionis qr passio per se sumpta ꝑpter dependentiaʒ quā habet ad sbm dat intelligere sbm sed passio sumpta cum sbo q: illa depēdentia est āmota non vlterius dat intelligere sbm ⁊ ideo nō debemus concedere ꝙ idem significet simū per se sumptum ⁊ simū cum sbo.s.cuʒ naso qr simum per se sumptum dat ītelligere nasum ſʒ simū cum naso nō vlterius dat ītelligere nasuʒ: ⁊ ideo dōo nasus simus inq̄stum ponitur ꝙ simus sit qdā rl'o ⁊ ꝓprietas nasi nullum incōueniens sequit' nec aliqua nugatio eē ibi cognoscit' ſʒ si nasus poneret' genus simi tūc nasus eēt de primo intellectu simi ⁊ tō q̄ʒcūcunqʒ poneretur sp intelligeretur ⁊ ideo dōo nasum simū non est nugatio simplr loquēdo nisi hac suppōe.facta ꝙ nasus sit genus ad simi ꝙ primo tanq̄ʒ dubitabile ponebat'. ¶ Ad sm dubium declarandū est notandū ꝙ genus ⁊ dr̄ia in diffinitione accidentiū non sumunt' sicut in diffinitione substantiaꝝ. Nā in diffinitione sbaꝝ ꝙ est ibi potētiale se hʒ genus vt ⁊ ꝙ est actuale se hʒ vt dr̄ia vt aīal se hʒ vt genus ⁊ rōnale vt dr̄ia ⁊ ideo diffinitū ⁊ ꝙ est ibi potentiale cadunt directe in eadem linea predicamētali vt homo ⁊ aīal tamē diffinitum cum eo ꝙ est ibi actuale.nō cadit in eadem linea vt homo ⁊ rōnale. Nam homo cadit in recta linea. rationale vero a latere ſʒ in diffinitione accidentiū est modus cōtrarius:q: illud ꝙ est actuale est ibi ut genus ⁊ ꝙ est ibi potētiale est ibi ut dr̄a vnde cauus est ibi ut gꝰ proprie loquēdo. Nam sicut aīal in se acceptum stat generaliter.⁊ cum additur sibi rōnale specificatur ⁊ stat pro homine sic cauū in se acceptum stat generaliter pro omni cauo ⁊ cuʒ addit' sibi nasus specificatur ⁊ stat pro simo ⁊ iō sicut in diffinitione substantiaꝝ diffinitum ⁊ illud ꝙ erat ibi potētiale sicut genus cadebat in eadē linea ut homo ⁊ aīal ita ⁊ in diffinitione accidentiū diffinitum ⁊ ꝙ est ibi actuale ut genꝰ cadunt in eadē linea ut simū ⁊ cauus ⁊ ideo sicut in diffinitione substantiarum non ualebat rōnale conuertebatur cum hoīe qđ erat idem qđ homo ⁊ ꝙ vnum poterat accipe pro alio ⁊ loco alterius ꝙ rōnale ⁊ homo non cadunt in eadem linea ſʒ si aīal conuerteretur cū homine esset idem qđ homo ⁊ vnum posset accipi loco alterius q: tunc nō differret nisi sicut uestis ⁊ indumentū. cū igit' cauum ⁊ simū cadant in eadem linea si simū conuerteretur cū cauo esset idem ⁊ vnū posset accipi pro aº ꝑꝑ ꝙ pʒ qđ illa argūº bona erat in tali materia.s.in diffinitione accidentiū non tñ valet in diffinitione substantiarū propter qđ ⁊ scdm dubium remō. ¶ Cum autem 3º dubitatur qđ dōo aīal homo ꝙ animal infinicies dicetur. dupliciter rñderi pōt pº qđ si hoc ꝯtra concederet' nihil haberetur cōtra nos.sm qđ spectat ad presens negocium. Nam vno incōuenienti dato multa sequunt' ⁊ q: inconueniens est specie addere generis si ex inconuenienti sequatur incōuenienti.nihil incōueniens. Sed q: propria passio proprie addit' sbo proprio ex tali additione nō sequit' inconueniēs nisi ad aliud qđ esset inconueniens esset suppositum ⁊ illud inconueniēs erat ꝑpter ꝙ sequebatur inconueniens.dicebat' enim nasus simus. ⁊ addebat' proprietas.sbo ex eo qđ supponebat' accidentia habere diffinitionem simpliciter tū q: dōo aīal tū q: dōo aī' homo non oꝫ ibi infinicies aī'.⁊c.aī'homo:homo non dicit' infinicies ⁊ ideo possumus rñdere per interēptionem.s. ꝙ dōo nasus simus infinicies dicet' nasus tū dōo homo aī' non infinicies dicetur aīal ⁊ est ratio.q: si pro simo acciperem diffinitioneʒ simi.s.nasus:cauus dōo nasus simus tunc bis haberē nasum et q: semꝑ pro cauo possum accipere simū et pro simo diffinitionem simi in infinitum poneretur ibi nasus ſʒ dōo homo aīal.pro hoīe acciperē aīal rōnale et ita bis haberē aīal ſʒ q: ꝓ rationali non posseʒ accipere hominē sicut pro cauo poteram accipe simū taʒ non esset processus in infinitū in appōne aīalis sicut in appositione simi non erat hac ꝓcessus in īfinitū ¶ Patefactis dubijs concludamus tripliciter esse declaratū accñā non habere diffinitionē simpliceʒ pº cōparādo diffinitionē ad diffinitū cuius est diffinitio.scđo comparādo eam ad intellectum a quo format'.tertio cōparando ipsam ad ptes in quas diuiditur.s.ad genus et differentiam per que declaratum qđ proposuimus et questionis huius veritas elucescit.etcetera.

Utrum autem idem est aut alterū ꝙ quid erat esse ⁊ vnumquodqʒ perscrutanduʒ est: est enim aliquod.⁊c. Tex.xx.

¶ Questio Tertia.

c **Consequenter** querit' vtrū res sit idē cū sua qdditate ita ꝙ ipsa sit sua qdditas. et videt' ꝙ sic q: in substātijs ideʒ predicat' de seipso et hoc precipue in indiuiduis sbe qr̄ si pro noīe ponatur diffinitio que dicit quidditatē videt' ꝙ ī talibus ideʒ est dr̄e ꝙ diffinitum est sua quidditas. ¶ Itē predicatū stat pro nª. sed quidditas dicit nāmqz potest ꝑdicari de eo cuius est q: erit idem cum eo de quo ꝑdicatur. ¶ Pꝫ. diffinitū dicit totū similiter diffinitio siue quidditas dicit formā que est totius et totiʒ.totum autē de toto pōt predicari.ergo etc̄. ¶ Contra si hñs quidditatē est sua quidditas.tunc qdditas hʒ quidditatē et sic in infinitum et ideo hñs quidditatem non ipsa sua quidditas. dōm qđ difficultas in hac questione est ex eo ꝙ non videt' quō sit idem quidditas cum eo cuius est quidditas. Auicē. enim dicit 7º. methafue ꝙ in his que sunt per se.scilicet in substātijs est idem quidditas cum eo cuius est quidditas. In alijs auteʒ nō propter ꝙ difficilis est et de per se et de esse idē aliquid cum alio. Nam esse idē aliquid cum alio ut hoc esse ideʒ huic est dupliciter. Aut qđ nihil sit in hoc ꝙ nō pertineat ad naturā.scilʒ cum quo est idē et hoc est dicere qđ non habeat aliqd extraneum qđ non sit de natura illius alio modo intelligit' hoc esse idem huic.scilʒ ꝙ hoc sit ħ directe. Similiter esse per se dicit' intelligitur aut q: aliqd nō hʒ esse in alio vt in sbo sicut accñs in sbo hʒ esse.aut per se enim est ꝙ nō hʒ aliqđ accñs nec implicat aliqđ accñs in his que nō sunt in sbo vt accñā.quidditas est idem cū eo cuius est.i.nō comꝑhendit aliqd ꝙ non sit de nª eius cuius est qdditas.ſʒ per hūc modū illud cuius est qdditas non oīo est idē quidditati.q: lʒ nō in se.tñ rō suppositi singularis.s.īplicat aliqd ꝙ nō est de nā quidditatis.s. māʒ hanc sigⁿtā que est per accñs idē quidditati. ¶ Propter ꝙ aduertendū ꝙ īplicare aliqđ accñs.hoc est triplr̄.quedam.n.sunt que nᶜ per se hñt accñs nec per aliud implicant vt est causa ꝑma. Aliqua vero sunt que per oēm modū implicāt aliqđ accñs vt sunt sbe sensibiles. quedā aūt sunt que medio modo.s.que ꝑum īplicant ⁊ ꝑum non vt intelle. Que primoº nihil implicāt nec per se nec ꝑ accñs de huiꝰ per oēʒ modū ꝑt predicari sua qdditas ⁊ oīo idē sunt sua qdditas ⁊ suū esse que vero per esse in modū implicant aliqđ accñs vt sbe sensibiles ista non sunt penitus idē cū sua quidditate abstractiue loquēdo q: iplicāt māʒ que non solū est aliqđ quidditatis ſʒ in rōe suppositi materiā hñt singularē que est extra naturā qdditatis. Que aūt medio mō se hñt vt intelle. que lʒ nō implicent hanc materiā implicant tñ esse actuale ⁊ iō medio mō idem sunt cū sua quidditate ⁊ nō oīo idem. lʒ plusq̄ʒ sbe sensibiles propter ꝙ dīt quidam ꝙ intelle non sunt sua qdditas lʒ tamē Auer. expresse velit ꝙ sic. ⁊ etiaʒ Auicē. ħ quodam modo innuit sed verba sua possunt expōi vt habet videri supra 8º. metha. q: aūt in substātijs sensibilibus nō possit predicari sua forma in abstractione vt dicat' homo est humanitas. vt tamen causa huiꝰ appareat aduertendum.

ꝙ totum ⁊ pars oppositos modos habent in ꝯcludendo ⁊ excludendo q̄̃to enim totum plura includit ⁊ pauciora excludit tanto verius hȝ rationē totius ꝯconuerso. de parte q: q̄̃to ps pauciora includit ⁊ plura excludit tanto verius habet rōnem partis. Ex quo patet ꝙ cōtra rationem partis est de aliquo p̄dicari. Nam predicatio ſb̄alis est ratione inclusionis ⁊ ꝯtinentie ⁊ totalitatis. ⁊ ideo quando genus vel al p̄dicatur de homine tunc non habet rationē partis ſm rem sed ſm rōnē. ⁊ ideo dicitur 4°. topicoꝝ ꝙ si genus esset pars ſpēi non predicaretur de ſpē. ꝗ̄nne nunc quedam sunt que non solum nō excludunt sed includunt ēt per accidens vt ſb̄e sensibiles singulares. quedam autem sunt que nec includūt nec excludunt per accidens aliquod implicant tñ ratione suppositi per accidēs in quo supposito habent esse ꝙ per se implicāt accidens nec hn̄t repugnantiā ad illud licet non includāt nec excludant de se. vt natura sumpta in cōcreto vt homo ⁊ aīal que in p̄dicamento stant pro n̄ᵒ. que quidē in se homo ⁊ aīal non solum significant formā sed etiā aggregatum ⁊ q: in ꝯcretione minus excludūt eo ꝙ nō repugnant alicui per accidens magis hn̄t rationē totius. Quedam autē sunt que non includit sed excludūt per accidens. non tñ repugnant accidenti eo ꝙ p̄nt esse in aliquo ꝙ includit per accidens vt humanitas. humanitas esse per accn̄s excludit vt in abstractione significatur ꝓpter ꝙ hȝ magis rationē partis ⁊ ideo non p̄dicatur nisi in ꝯcretione. s. aīal vel homo ꝙ quidem nō tot excludit. plura tamē includit ⁊ ideo magis rationem totius. ⁊ q: in primo ē non pōt esse in supposito eius aliqua natura que repugnat sue quidditati ideo ipm in abstractione ⁊ in concretione est omnino sua quidditas ⁊ entitas. ⁊c̄.

In dictis vero scḋm se semper necesse est idem esse. ⁊c. Tex. xx.

Questio Quarta.

q Ueritur ꝯſr. vtrum quidditatis sit quidditas vt dicit Auer. super 6°. meth. ⁊ videt̄ ꝙ non q: ꝙ quid est terminus cognitionis vt dicit̄ 5°. metha. quia non resoluentur vlterius ab intellectu. ⁊ ideo cum nō resoluatur in aliquā stabit igit̄ in prima q̄ddītate ita ꝙ eius non erit aᵃ quidditas. Item ꝙ quidē est de intellectu simplicium. simplicia autē non resoluuntur in aliud ergo ⁊c̄. Cꝑ. omnis actio intell's est silł's aut diffinitio. que actio est ratio quedam. diffinitio autē est p̄ınᵐ sillū quare diffinitio est prima actio intꝰ que vlterius in vlteriorem non resoluetur. Cōtra ſī primū phycoꝝ. dicit cōmentator. ꝙ quid est. intra materiā primam ⁊ formā vltimam est materia ⁊ forma cōpositi quare forma īter media poterit resolui in vlteriorē formam quare ⁊ in quidditatem. Circa hanc questionē diuersimode sentit̄ a ꝑipateticis Empedocles enī volens ostendere ꝙ noster intell's possit intelligere substātias sepatas dicit ꝙ possumus abstrahere quidditatē a quidditate ⁊ ab illa aliā donec tandem deueniamus ad quidditatē omnino simplicē ⁊ h̄ erit intelligentia sepata Auer. aūt super 3°. de anima illud argᵐ partim ꝯcedit ⁊ partim negat dicens ꝙ verū est ꝙ conuenit abstrahere quidditatē a quidditate donec perueniamus ad quidditatē simplicem ſȝ erit eiusdem generis cū prima quidditate a qua fit abstractio. erit enim ſb̄e sensibilis. vn̄ non ꝓpter h̄ intelligitur ſb̄a separatas q: alia est q̄dditas substātie separate ⁊ alia ſb̄e sensibilis. videtur ergo velle cōmentator. ꝙ quidditas possit h̄ere aliam quidditatem vlteriorē Aris. tñ perypateti. dux vt̄ in 1°7°. negare ꝙ quidditas sit quidditatis. vt igit̄ pateat ista diuersitas. dō ꝙ essentia quidditas ⁊ nō idē sunt. dr̄a forte ſm rōnem. s. vt dicatur eētia inq̄ztum dat esse quiddias ꝓut est obm intellectus. vñ vero inq̄ztum in se cōsideratur. vel prout est p̄ınᵐ motus vel saltem alicuius operationis: ⁊ q: essentia est idē ꝙ quidditas. ideo h̄ essentia potest dupliciter cōsiderari uel inq̄ztum res quedam. uel inq̄ztum quidditas. s. inquantū intellectus negociatur circa ipsam:

primo mō quidditas non habet quidditatē. scḋo mō pōt vlteriorem h̄ere aliquo mō. primū pȝ ex hoc. q: quidditas dicit formā substantialē que si haberet aliam quidditatem h̄eret aliam formā substātialem in ipsa re. s. in ipso composito. essent igit̄ due forme ſb̄ales in ipso composito ꝙ est impossibile q: sicut vnius rei vnicū esse ita ⁊ forma ſm rem est vna. Itē forma ſb̄alis hȝ subiectum in poᵃ. ſȝ accidens hȝ ſbm in actu quare si in cōposito aliqua alia forma ſb̄alis adueniret supra aliā formā substantialē. illa vltima esset accidēs q: h̄eret ſbm in actu iam ꝯstitutū per formā precedentē ſb̄alem. ꝙ non pōt esse. essentia igit̄ ſm rem. s. inq̄ztum est res quedā non hȝ quidditatē aliaꝫ ⁊ hac via ꝓcedunt oīa argumenta Aris. 7° meth. ꝙ pȝ ex rōnibus suis quarum prima fuit. si quidditas h̄eret aliaꝫ quidditatem. ⁊ h̄ũs quidditatē h̄eret aliam quidditatem, tunc quidditas h̄ñs aliaꝫ quidditatē ⁊ quidditas habētis quidditatē essent diuerse q̄dditates ſȝ quoꝝ quidditates sunt diuerse ipsa sunt diuersa. quare q̄dditas habēs quidditatē esset diuersa ab eo cuius est ꝙ hȝ per inconueniens cōstat aūt ꝙ non est inconueniens ꝙ illud cuius est quidditas ſm rōnem differūt a sua q̄dditate. differre vero ſȝ rem h̄ñ esset inconueniens. ita. s. ꝙ aliq̄d esset in quidditate ꝙ nō esset de nā eius cuius est q̄dditas. Item alia rō Aristo. est in 7°. ꝙ q̄dditatis inducūt alias vt q̄dditates accidentiū ad q̄dditates ſb̄aꝝ q: recipiunt ſbm in sui diffinitione. In quibusdā aūt quidditatibꝰ statim ꝯueniunt stare ita ꝙ nō reducūtur ad alias vt est in ſb̄is ⁊ hꝰ rō ē. q: nō est realiter in ſb̄o composito nisi vna foīa ſm rem, ideo ſm rē non reducit̄ ad aliam quidditatē sed ſm rōnem sunt ibi plures forme. Similiter accn̄s hȝ quidditatem dependenteꝫ ſm rem a ſb̄a ⁊ iō ſm rem reducit̄ ad eam. Itē tertia ratio ph̄i est: ꝙ si quidditas h̄eret quidditatem pari rōne ⁊ illa h̄eret aliam quidditatē ⁊ sic iret̄ in infinitum pȝ aūt ꝙ hec ratio nō valet nisi intelligeret: si q̄dditas h̄eret quidditatem in eo ꝙ quidditas ⁊ per se sicut ēt argum ph̄s 3°. meth. ꝙ si p̄ınᵐ h̄eret principiuꝫ iretur in infinitū. Intelligit enī in eo ꝙ p̄ınᵐ. vnde licet plures forme ſm rationē sint in composito si tñ sumatur forma ſm reꝫ q: tūc non sumit̄ forma nisi ſm ꝙ forma: forme aūt non potest esse forma in eo ꝙ forma sed rōne compositi: ⁊ q: forma est cōposita ſm rationem inq̄ztum potest resolui in formā magis ab abstractam ⁊ cōmuneꝫ sed bene forma ſm rationē hȝ formā ideo quiddnas abstracta ſm rem nō hȝ quidditatem iretur enī in infinituꝫ. Si autē ꝓpter hoc dicat̄ ꝙ quidditas ſm rationē habet quidditatē in eo ꝙ quidditas a per se dico ꝙ non: imo hoc deficit dupliciter ⁊ per se. primo q: non est vl'e non enim est vl'r uerum oēm quidditatem ⁊ ſm rationē habere quiddnatē: q: iretur in īfinitū deficit enā a per se nō est ſm ꝙ ipm nel in eo ꝙ tale q: si dicat̄ homo est al ibi aīal ꝙ est quidditas hominis accipit̄ pro nā sed inq̄ztum suppositū: termini enī est terminus ⁊ medij mediuꝫ sed non in eo ꝙ terminus uel mediū. Ad primū ergo dō enim dicis ꝙ q̄d est: est terīus cognitionis. uerꝝ est ꝙ est terminus cognitionis que fit per accn̄a: q: accn̄a magnaꝫ parteꝫ cōferunt ad cognoscendū ꝙ quid est. vnde habitu prima cognitione accidentiū ⁊ ſb̄e in ſbi in quodam confuso ⁊ indeterminato. Nam īpossibile est intelligere accidens sine ſb̄o uel determinato uel īdeterminato postea deuenimus in cognitionē ſb̄e ꝺterminate ⁊ ibi sistimus. ⁊ ideo ꝙ q̄d est: est terminꝰ cognitionis. Ad scḋm dō ꝙ quidditas est de intellectu simpliciū ſm ꝙ simplex nō hȝ vlterioreꝫ quidditatē inq̄ztum hꝰ. sed ſm ꝙ cōposita. Ad tertiuꝫ dōm ꝙ diffinitio est actio intell's respectu silli uel enūciationis nihilominꝰ vna diffō est pōr alia ⁊c̄.

Quoniam autem diffinitio rō est: ⁊ omnis ratio partes habet. ⁊c. Tex. xxxiii.

Questio Quinta.

q Ueritur vtrum diffinitio h̄eat partes ⁊ vr̄ ꝙ non q: forma diffinitiō ſm intelligentiā simpliciū quare nō

habet partes. ¶ Itē diffō dicit qđ qđ est sꝫ in intellcū ꝙ qdem non sit ptes. quia non est ibi ꝯpō quoniā non ē ibi nisi nꝫ vexꝫ nꝫ fil^m. ergo ⁊c. ¶ P. si diffinimo hꝫ ptes cum vnicuiqꝫ ptī diffōis possimus nomē imponere vni uscuiusqꝫ partis erit diffō quia vt dicitur septio h^{9}sꝫ trāslationē commē. qui non diffinit non imponit nomē ⁊ sic de partibus illius diffōis vltimū in infinitū in accntib^{9} intells aūt nō itur in infinitū quia tūc nō eēt scire g^{o} ⁊c. ¶ Dicendū ꝙ diffō est ꝓprie actio intellꝯ quia intellectus semꝑ aliquid format ⁊ agit: vt intelligendo simplicia format diffōnem. ⁊ intelligendo cōposita format enūciationem actio aut ē medium inter virtutem ⁊ obm. g^{o} actus pōt trahere cōditiones suas ex vtroqꝫ. s. vel ex obiecto vel ex ipso intellectu ex parte ipsius intellectus considerando actionem diffiniendi illa solum ⁊ ꝓprie habēt diffōnem q̄ intellꝯ directe intelligit ⁊ quia naturaliter intellectus non intelligit aliquid sine fantasmate. ideo cū sola ꝯposita ex materia ⁊ for^a habeant fantasmata h sola diffiniuntur ⁊ iō dicit commen. ꝙ simplicium nō est diffō. ¶ Itē ex parte obiecti quia cuꝫ diffō sit terius rei illa tm̄ diffiniūtᷣ ad que cognitōis ē resolutio h^{9} aūt sunt substantie. ⁊ ideo genera ⁊ accn̄a nō diffiniuntur qꝛ lꝫ ab his incipiat cognitio non tm̄ sistit in his nec terminatᷣ ad hoc. vn̄ non est his dare terminum vel dffōnem lꝫ nostra cognitio incipiat ab accn̄te non tamē sistit: sed vadit vlterius pp qđ accn̄tium nō ē diffō nꝫ terminis. ¶ P. h pꝫ de generib^{9} spēs enim specialissime sunt athome ⁊ forme indiuisibiles qꝛ non diuidūtur vlteri^{9} per formā vel formas: gn̄a aūt diuidunt. ⁊ ideo lꝫ a generibus incipiat nostra cognitio, quia a confusis que sunt nobis notiora sicut sūt gn̄a a quib^{9} incipit nr̄a cognitio vt dꝫ in pmo phicorum nō tamen in his sistit nr̄a cognitio iō nō dam^{9} eis terminū neqꝫ diffōnem qm̄ in eis nō ē status cognitiōis in spē aūt spālissima ē status ⁊ iō hax ꝓpe est diffō inq̄tū diffō hēt rōem termini ⁊ nō genex. ¶ Aduertendū tamen ꝙ pꝰs ē in cognitione nr̄a genus loquēdo de genere inq̄tuꝫ ē quoddā totū. gen^{9} eīm. ⁊ totum ē ⁊ pars. g^{o} ergo inq̄tuꝫ ē totū ē pꝰus simplr spē q̄tum ad cognitiōem nr̄am qꝛ sic est qđdaꝫ confusum a quo nr̄a cognitio incipit. vt dcm̄ ē inq̄tū āt ē ps diffinitiua spēi sic ē posterior ⁊ sic dicit distinctam cognitionem ⁊ quia spēs spālissima in rebus sensibilib^{9} ē quoddā ꝯpositū hn̄s ptes ⁊ ē sola spēs diffinitur. vt patuit ⁊ talia nō distincte cognoscūtᷣ nisi distincte cognoscātur partes eius iō diffō dicimus cognitionem ꝙ quid ē hꝫ ptes. Sed querit cuius ptes habeat diffō videtur verā materiā ⁊ verā formam que vt dictū est diffō diuidat distinctam cognitionē ptium diffiniti sed partes diffiniti sunt vera mā ⁊ vera forma quare hee ptes ponētur in diffōne. ¶ Contrarium tm̄ videmus qꝛ ī diffōne nō ponitᷣ mā ⁊ forma. sed gen^{9} ⁊ dr̄a. gen^{9} aūt non ē mā lꝫ dr̄a aliquomō possit dici for^{a} que ē altera ps ꝯpositi. ¶ Ad h vidēdū notādū ꝙ in diffōne nō ponuntᷣ ptes rei, sed ptes rōnis ptes eīm sicut dixi non ponuntur sed si ponantᷣ hoc ē indirecte qꝛ partes rōnis oriuntur quodāmō a re ⁊ ē rō. quia res non habent diffōnem nisi inq̄tū circa eas v̄satur intellectus ⁊ negociatur. opꝫ igitur ꝙ diffinitio habeat partes rōis ptes āt rōtus sunt genus ⁊ dr̄a ⁊ h partes rōnis sumuntᷣ a re. qꝛ genus sumitᷣ a materia dr̄a v̄o a forma ⁊ per hunc modū ptes diffinitōis corrn̄dent ꝑtibus rei. ⁊ sic quodāmō indirecte indiffinitione sumuntᷣ ptes rei. s. per quādam respondentiā inq̄tuꝫ ab ipsis sumuntᷣ partes ſm rationē quia si ꝑtibus ſm rationē n̄il corrn̄dēt a pte rei eēnt ꝑcit^{9} figmēta. qꝛ diffō ē rerum incorruptibilium ⁊ immobiliū qꝛ quox est diffō ⁊ scia: scia aūt est immobiliū ⁊ incorruptibiliū ⁊ quia q̄dam pticularia sunt incorruptibilia vt corpa celestia ⁊ mathematica vt h circul^{9} ⁊ h triangl. h āt celum incorruptibile eē. ⁊c.

Est autem ꝯ neqꝫ elemēta omnia syllabe in ratione in sunt: vt hec certa aut que sunt in aere. ⁊c. Tex. xxxiiii.

¶ Questio Sexta.

q **Ueritur** vtꝝ particulare mathe^m sit incorruptibile vel immobile ⁊ vr̄ ꝙ non. qꝛ cum oē mathe^m sit imobile quia dicitur sexto methaphꝫice ꝙ quedā mathe^a sūt dupliciter ī mobilibus q̄dā d inobilibus vt astro^a. ¶ Item in pmo de gn̄atione ca^o de tactu dicit ꝙ opꝫ mathe^m dare locū quare si sic oꝫ ēt ipsis dare motuꝫ quia non queretur locus nisi eēt motus. vt dicitᷣ 4° phicoꝝ. sicut si non eēt trāsmutatū non quereretur mā vt dicitur 8^{9} methaphꝫice. ¶ Itē in actione ⁊ passione ē motus tactus aūt est eorum que agunt et patiuntᷣ. mathe. aūt debetur tactus vt dicitur primo de generatione ergo ⁊c. ¶ Cōtra omne ꝙ mouetur hꝫ materiā mathe^a non habet veram sensibilē sed intelligibilē non qdem intelligibilem in intellectu possibili qui ē po^a aīe rōnalis sed intelligibilis. id est imaginabilem qꝛ imaginatio ē intellectus passiu^{9} quare pticularia mathe^a non mouentur dꝫ ꝙ sicut dicit Auerroys in solutione q̄ōis Joānis grāmatici ꝙ tota rō corruptionis sumitur ꝯrietate a gn̄ate. s. eaqꝫ aliquid habet ꝯtrarium vel ꝙ est compositum ex ꝯtrariis vt scientia in homine corrumpitᷣ corrupto hoīe ſm dictum eorū qui dicunt sciam non manere post hanc vitam. s. post mortem ꝯtrarietas ꝓprie ē in qualitate ⁊ ēt possumus ꝓbare ꝙ ꝓprie non mouētur si. n. aliqua de quibus considerat methaphꝫicus mouerentᷣ hoc maxie videretᷣ de astrolo^a que considerat de corpe celesti. ꝙ ē mobile ⁊ moto sꝫ h ipm corpus nō considerat astrologus inq̄tum mobile vt plane dicit Auer. sup 2° methaphꝫice dicēs ꝙ lꝫ subiecta astrologie mota sint scilicet corpora celestia non tamen considerat in eis astrolog^{9} ſm ꝙ sūt mota sed considerat de for^a ⁊ situ eox ſm qualitateꝫ eorum nihil igitur consideratur mathematicus inq̄tum tale ꝙ sit mobile. ¶ Sꝫ surgunt hic due dubitationes de partibus maiorū quoniam esse particulare inq̄tuꝫ particulare ſm h ⁊ nūc est eē in tpe ⁊ ꝙ est in tpe mensuratᷣ tpe est ꝙ mensuratur tpe mō in tpe cuꝫ igitur pticularia math. hēatu esse hic ⁊ nūc erunt mobilia. Itē particularia math. nō abstrahūt a q̄to q̄tūs abstrahunt a mā sensibili. s. a plantis ⁊ aīalibus ⁊ h^{9} in quib^{9} est mā nālis nō tm̄ abstrahant a mā ītelligibili. s. a ꝯn^o que ē mā intelligendi. Mathe^a igitur sunt continua ⁊ q̄ta per se. per se aūt q̄titas est illud ꝙ p aliquid est in loco per se. sed que per se sunt ī loco per se sūt mobilia quare math^a par^a sunt mobilia sicut dicit Auer. insufficientia sua per id per quod ad est in loco per se per illō non ē materia nꝫ mā lꝫ oꝫ ꝙ sit aliquid per accidens scilꝫ q̄titas ⁊ ideo dicit Ari. 4. ph. ꝙ ponere locum diuisionē separatā ⁊ ponere in ipsa cepi corpa ē ponere duo ꝯtradictoria simul. Et tunc ad primū dubiū ꝙ cum dicitur particulare eē. h ⁊ nunc li nūc non dꝫ ꝓprie. s. ꝑ non tempis. vel eē in tpe sed esse hic ⁊ nunc sumitur ibi vt dn̄t esse significatū. dn̄s enim de pticulari suba hui^{9} celi ꝙ est hic ⁊ nunc non ꝙ sba celi mensuratᷣ tpe immo est incorruptibilis ſm oēs phos ⁊ eternuꝫ vel eterna. s. ex parte p^{9}. sed dicit ibi q̄dā significationē inūc ita ⁊ pticulare math. nō ē hic et nunc non ꝙ sit in tpe. sed dicit eē signatum et ē rō quia math^a non abstrahunt a ꝯn^o q̄to hec aūt ē materia imaginabilis imaginatio virtus corpa ⁊ organica est oīs aūt talis v̄tus quicquid repn̄tat repn̄tat sub esse signato. ideo in hunc modum intelligitur esse hic ⁊ nunc. ¶ Ad aliud dubiū dꝫ ꝙ math^a ꝓprie in loco et iō non sunt mobilia per se. Et hec ē sic videtᷣ q̄titas enim et qualitas dupliciter pn̄t accipi vel ſm modū considerandi vel q̄tum ad eē suum actuale. pmo modo. s. q̄tum ad modū considerandi q̄titas pōt esse sine qualitate. scdo autem mō ſm q̄tum ad esse actuale non pōt esse q̄titas sine qualitate. lꝫ aliqua qualitas bene possit hic esse sine q̄titate vt sunt hitus et dispōnes et alie ꝑfectiones n^{e} intelligibilī, quarum multe. s. ꝑfectiorum sunt in genere qualitatis. q̄titas. ergo ſm modum considerandi pōt esse sine qualitate. quia vt vlt Themistius ⁊ Auer. super. 11°. methaphꝫice. substantia q̄titas et qualitas per ordinem se habent sicut

pentagonum tetragonum et trigonum ita q̄ substantia est principium entium hunc autem per mām imediatius inest vel aduenit q̄titas ⁊ hac mediate aduenit qualitas ⁊ quia prius naturaliter potest abstrahi a posteriori. ideo q̄titas pōt considerari sine q̄litate ⁊ q̄tū sine q̄lit. sȝ si accipiantur q̄ntitas ⁊ q̄litas q̄tū ad eē suū actuale e⁹ est. ⁊ q2 vt dictum est aliqua q̄litas pōt eē actu sine quātitate q̄tum ad eē actuale nulla tn̄ q̄titas pōt eē actu sine q̄litate 9stās ē inq̄tū q2 in subiis sp̄ualibus vbi nulla ē talis q̄ntitas multa sunt per accñs q̄ pñr eē qualitates nō. n. ē pos̄e q2 quicq̄d est in talibus subiis sit idem in re cum ipsis s3 solum in primo ente pōt veritatem cum oē q2 mouetur h3 eē actu ideo cum pti⁹ mathe⁹ accipiantur s̄cdm modum considerandi ⁊ sic sint sine qualitate ⁊ non hēant eē in actu quia vt dictum est q̄titas l3 q̄tum ad modum considerādi possit eē sine qualitate tn̄ q̄ntum ad eē nō. pr ex hoc igitur p3 q2 talia pti⁹ non mouēt nec habent esse ī loco vt sic 9siderata ⁊ per hoc p3 sol'o ad argumenta ⁊c.

Quoniā vero aīaliū aīa ē forma ipsorū. hec n. subā ē aīa n q̄ scd'3 rōem subā ē: ⁊ spēs ⁊ qd̄ quid erat eē tali corpori ⁊c. Tex. xxxv.

Questio Septima.

Ueritur vtrū̄ particularia possit diffiniri ⁊ vr̄ q2 sic q2 10°. methaph. dr̄ q2 q nō diffinit non pōt nomen. g° a pōne añcedentis qui imponit nomen diffinire sed oī pticulari pōt imponi nomen ergo ⁊c. Itē si pticularia non diffiniūt nō est hec alia de cā nisi quia sunt mobilia ⁊ corruptibilia quia vt vult Aris. 7° methaphice pticularia non hñt diffōnem sed cognoscitur cognitione sui vlis ⁊ q2 pticularia non manent sed corrumpūt ⁊ cū recedūt a sensu nō est manifestum vel certū de eis si sint aut nō. cū igr̄ pti⁹ mathe⁹ sint icorruptibilia ⁊ imobilia q2 abstrahunt a mā̄ saltem talia habebunt diffōnem. Itē de q̄bus pōt eē scīa ⁊ diffō: sed de eternis ⁊ icorruptibilibus ē scīa q2 ⁊ diffō: sed q̄dā particularia vt celum signatum ⁊ corpora celestia sunt huiusmodi q̄re ⁊c. Contrarium dicit Arist. 7° methaphice. Cō. Auerroys in 7° methaphice vr̄ dicere q2 particularia non sūt suba quia implicant significationem mē s3 aūt significatio est accñs q2 particulare est aggregatio ex subō ⁊ accidente q2 non h3 diffōnem sicut nec homo albus ⁊ iō homo sig'r nō diffinit. Dicēdū q2 cum q̄rit vtrū pticularia habeant diffōnem non ē q̄ō. vtrum habeant diffinitionē quocūq3 modo large accipiendo diffōnem. Sic q2 oīs q̄tum significat nomē dr̄ diffō sicut historia troiana tota est diffō quia significat idem q2 vnum nomen si illi historie imponat. Sic enim oīa large loquendo pñt habere diffinitionē quodāmodo ⁊ pticularia ⁊ alia. sed de hoc non ē questio nec de hac diffōne loquit̄ Arist. in 7° methaphice. Remoueamus igit̄ a q̄stione predcā hanc equocationē diffōis ⁊ s3 equocatiōe āmota vlterius dōm q2 ēt non q̄ō vtrum pticularia habeant diffōnem in suo vli ⁊ vnā diffōnem. quia certum ē q2 sic. nam sicut quodāmodo in suo vli cognoscūtur sic ēt in suo vli diffiniūtur. Sȝ est q̄ō vtrū pticularia habeāt ppriam diffinitionē verā. Circa q2 aduertendum q2 sicut in oib' ē considerandum illō q2 est per se. sic et in hac q̄ōne. Cum g° q2 vtrū particularia habeant ppriam diffōnem considerandū est quid sit illud a quo sumitur p se tota rō diffōis s3 aūt est forma. q2 p3 q2 vt dr̄ in primo de aīa. aīa egrediente vel remota a corpe corpus marcescit ⁊ corrumpit. cui⁹ ratio ē quia licet adhuc dicatur corpus s3 tn̄ est equoce. quia iā̄ est ibi alia forma q̄re est diuersa rō ⁊ idem nomen. q2 est ibi vā equocatio ex quo p3 q2 diuersa diffinitio sumitur a diuersa forma. ergo per se tota rō diffōis sumit̄ a forma. nec ē 9trariū si dicatur q2 in q̄busdā rō diffōis sumitur a mā̄. vt in his in q̄bus materia ingreditur diffinitionem vt in nālibus dicitur in primo d' anima. q2 l3 naturalis abstrahat ab hac materia ⁊ ab illa significata non tn̄ abstrahit a materia. sine sensibili simplr. non pp hoc ratio diffinitionis in talibus sumitur a materia nisi inq̄tum facit ad esse talis rei s3 aūt est vt materia est informata quia igitur hoc est per se q2 ratio diffinitionis sumitur a forma. quereretur vtrū hēat formam ppaȝ. Quidam autem dixerunt q2 habent formam ppam ⁊ s3 ostēdunt auctoritate ⁊ ratione auctoritate quia dicit Auer. sup fin methaᶜ in illo caplo qui in fundamento nē: q2 mā̄ prima recēpit formas vniuersales ⁊ postea mediātib' his vñus vles. ⁊ sic descendendo vsq3 ad formas indiuiduales ex q̄bus vt dicūt p3 q2 sicut competit habere ppriam vlibus silr ⁊ indiuiduis ⁊ particularibus. Item per rationē quia solus act' vel distinguit vel diuidit. a mā̄ autem potentialitatis nulla est distinctio particularia autem habent esse distinctū non enī ē aīa sortis aīa platonis quia habent formas pp'. Et dicendū est q2 particularia non habent formā ppaȝ ⁊ hoc declaratur tribus modis. primo considerando ipsā formam in se. secūdo cōparando formam ad spēm. ⁊ tertio 9parando spēm ad particularia. Primo igit̄ modo considerando spēm in se nō hēnt pticularia formam ppriam quia vt dicitur 8° methaphice forme sunt sicut nūeri. in nūero autem sic est q2 addita veritate in nūero non est eadem species cū numero prio. Non enī differunt spēb' nūeri quoȝ vnus habet tot veritates quot altere. vñ dicitur in fine q̄rti phicoȝ q2 idem est nūerus decē hominū ⁊ q̄tuor equoȝ: sed non est idem denarius. ⁊ est r̄ alio q2 q̄cunq3 dñt dñ̄a differunt ⁊ ideo que cadunt sub eadeȝ dñ̄a ex vno latere non differūt. q̄re enim homo ⁊ asinus cadant sub dñ̄a vna corpis. s. aīatum quia corpus diuidit̄ per aīatū ⁊ in aīatum ⁊ hō ⁊ asinus sunt animata iō hō ⁊ asinus sunt idem corp'. sed non sunt idem al' q2 cadunt sub appositis dñ̄is aīalis. s. vnum sub rōnali ⁊ aliud sub irrationali. sic nūerus siue sit equoȝ siue hoīum cadit sub eadem dñ̄a nūeri. ⁊ idem est nūerus s3 ⁊ ibi. sed non ideȝ denarius. Ad hoc igit̄ q2 sint diuersi numeri spē op3 esse plures vl pauciores vnitates in vno nūero q̄ȝ in alio ⁊ vt dictum ē forme sunt sicut numeri ⁊ ideo q̄ differunt formis dñt et spē. sed pticularia non dñt spē nec dñt for⁹. ⁊ ppter hoc pticularibus ñ r̄ndet forma ppria. Item hoc idem p3 9parando formam ad spēm q2 vt dr̄ septīo physicoȝ. cōparatio vera est solum in spē spālissima non aūt in gn̄ibus ⁊ h' ratio est quia in spē spālissima cū non diuidatur vlterius per formas alias est verissima vnio ⁊ conceptui spēi specialissime respondet vnitas ypostaᶠ ⁊ vnum fundamentum. In gn̄ibus autem non est sic. imo latent equocationes in gn̄ibus. quia ppter diuisioneȝ forme gn̄is per formas. conceptui generis non respondȝ vna ypostasis nec vnum fundamentum. pticularia igit̄ ñ habent ppriam formam quia tūc differrēt per formas et tunc in spē spālissima non esset vera vnio nec vna for⁹. et non ibi vera comparatio cuius contrariū dr̄ septimo physicorum vt dictum est. Item hoc idem appar3 cōparando spēm ad pticularia oīa. hec ē dñ̄a īter spēȝ ⁊ particularia. quia species directo aspectu intelligit pticula⁹ āt non nisi q2 intellectus vnit̄ sensui ⁊ hui' cā est quia omne agens agit per formam suam eo modo quo est in formatum. op3 igitur q2 intelligere egrediat ab intellectu secūdum formam que est in intellectu. Nunc autē forma diuersimode ē in intellectu et in sensu. ⁊ in imaginatione cū enī3 s̄' vt oculus vel imaginatio sint virtutes in corpe ⁊ in organo quicquid in oculo vel in imaginatione recipit̄ sub esse significato recipit̄. ⁊ quia q̄tum ad esse signatuȝ differt vnum indiuiduum einsdem speciei ab alio ideo ppter hanc speciem signate receptam informatur ocl's vl imaginatio ⁊ cognoscit duo particula⁹ vt diuersa quia informatur his conditionibus particularib' q̄ sunt hic et nunc in intellectu autem non sic est forma quia est īmaterialis sicut forma īmaterialis non ergo informatur cōditiōibus materialibus ⁊ particularib' que sunt hic ⁊ nūc ⁊ a mō inde oīs significatio. forma autē dūo itellectū īcognitionem eo modo quo est in intellectu ipsa forma. iō hoc modo agit intells incognoscendo ⁊ ideo solum directo aspectu intelligit speciem que est in intellectu a quo

sumnota est ois significano. Si aut pti[a] hēret ppriaz formam directo aspectu intelligeret vt diuersa per suas formas. s. q non est verum. ¶ Ad rōnes aūt oppositum particularia hēe pprias formas dico ꝛ primo ad auctori commētatoris cū dicit i 2° methaphisice q mā p[a] recipit formas vl'ores ꝛ his mediātibus min[9] vl'es ꝛ sic vsqz ad formas indiuiduales h[9] vbi non est ille ꝛ intentiōis nec pōt eē illud q ipsi dīt qz forme vl'es non recipiūt in mā in modo quicqd recipitur in materia sub eē significato recipitur ꝛ q Auer. dicit prius recipi formas vl'es intelligit particulare forme vl'oris ꝛ hz hoc verum est. Naz enim prius viuit vita plāte vt plante simpliciter q̄ntm hmōi plāte ꝛ per consequens plante q̄z hominis. ꝛ per consequens hois q̄z huiusmodi hois ꝛ quod dicit vlteri[9] ꝛ sic descendere vsqz ad formas idiuiduales non intelligit formas particulares immo sepe consueuit Arist. formas specificas atōēs indiuiduales vocare ꝛ sic decipiuntur illi propter equiuocationem huius q est idiuidualis. ¶ Ad aliud dicendum q licet particulari eiusdem spēi distinguantur p formam aliquomō hoc non est per formas per se sed per accidens. s. inq̄tum forma est in materia signata: forma ē tunc non per se distinguitūr vnde si esset abstracta a materia signata non distingueretur ꝛ ideo lz vna ꝛ eadem res sit ille hō ꝛ hō ꝛ vnus homo vult tn̄ Arist. in septio methaphice q vnius ꝛ eiusdē rei vno modo est diffō aliomō non: differtur enim inq̄tum ē non sig[a]ta non autem diffinitur inq̄tum est signata ꝛ est ad hoc rō Aris. q particula non determiatur per formā. immo accidit forme determinari ꝛ distingui in particularibus spēi aūt spālissime ē diffō quia determinatur per formam. dōm ergo ad questionem q parti[a] pprie non diffiniunt quia non habent pprias formas. ¶ Ad argumenta in oppositū dōm q duplex est eē. s. eēntiale ꝛ eē actuale. eē vero eēntiale est magis pprium spēi ꝛ vl'ium. eē autem actuale ppum indiuiduorum quā indiuidua sunt pprie que corrumpuntur fm esse actuale. vle autem non corrūpit fm eē sibi ppuz. s. fm eē essentie sed corrumpūt fm accñs. s. inquātū eē actuale indiuiduo corrumpit. quia esse actuale non ē sine eē q corrūpitur p accñs indiuiduo b ꝓ tanto quia ē inesse tuum actuale non sicut idem: esse aūt essentie est idez iō in re corrupta esse essentie non dicitur simplr corrumpi quia non fm esse sibi pprium corrumpit. sed per accñs. s. corrumpitur cum esse actuali particule autem mathe[m] ꝛ si corrumpit: corrumpit per accñs non tn̄ sic per accñs vt vniuersale quia cum corruptio fiat quantū ad eē actuale q est ppum indiuiduoꝝ ꝛ particularium particulare autem mathe[m] particulare est. ideo cum corrumpit quātum ad esse actuale corrumpitur quomodo quantum ad esse sibi ppum magis. ꝛ ideo minus per accidens corrūpitur quā vniuersale quia cum illud esse actuale non se habet fm q est in re naturali quia non est dare in eē actuali quantū sine quali. ideo per accidens corrumpitur. magis tamen fm esse sibi proprium quā vniuersale. ideo non est hmōi particularium diffō. ¶ Aliter dicitur quia cū q qdē ē sit obiectuz intellectus per se ea solum habent diffōnē vel q quid est que directo aspectu apprehenduntur ab intellectu b autem sunt vniuersalia eterna ꝛ incorruptibilia ꝛ ideo quāuis particulare mathe[m] sit eternuz ꝛ incorruptibile quia tamen particulare est ꝛ in eo q tale non directe cognoscitur ab intellectu ideo tale non diffinitur imo si sit etiam particulare aliquod naturale incorruptibile ꝛ eternum vt hoc celum eius non est diffinitio quia qui dicit hoc celum dicit formam in materia signata ꝛ per hoc pz rñsio ad aliud arg[m] ꝛc.

Sed rōnis ptes que spēi solū sunt: Rō vo ē ipsi[9] vniuersalis. Circulo. n. eē ꝛ circulus et sic eē ꝛ aīa idez. ꝛc. Tex. xxxv.

¶ Questio Octaua.

Queritur

vtrum partes q̄ntitatiue ingrediantur diffōnes sui totius ꝛ videtur q sic quia sicut se habet acutuz ad rectuz ita se habet rectum ad obtusum. sed acutuz diffinitur per rectum dicendo acutus angulus est minor recto quare ꝛ obtusum diffinietur per rectum dicendo obtusus est minor recto sed rectus est pars quantitatiua obtusi ergo ꝛc. ¶ Item partes que ingrediuntur diffinitionem sunt partes priores simpliciter quia sunt partes formales ꝛ essentiales. naz forma est que per se pertinet ad diffinitionem. fm autem Auerro. in de substantia orbis dimensiones indeterminate pcedunt formam substantialez in materia qz cum precedant formam multo magis precedunt rez qz cum dimensiones dicant partes quantitatiuas que quidem sunt priores re ingrediuntur diffinitionem rei. ¶ Item circulo est essentiale continuū sed essētiale est continuo habere partes quātitatiuas cū continuum sit q est per se diuisibile quare partes quantitatiue erunt eēntiales circulo quare poterunt ingredi diffinitionem circuli. ¶ Contrarium dicit Ari. septio methaphysice et arguitur per rationem sic sicut non est circulo dmōstrare ita non est circulo diffinire. non enim est circulo demostrare quia pbans aliquid pbat illō esse pbatum ab illo vlterius. si igitur q pmo pbatur: pbatur pmo pbās pmum pbat seipm q est inconueniens quare silr non est circulo diffinire cū igitur ptes quātitatiue diffiniantur p suum totum. non diffinient suum totum. ¶ Ad videndū istam questionem sciendum primo q duplex est sbstātia sensibilis ꝛ intelligibilis: substantia sensibilis est que componitur ex duab[9] naturis. s. ex materia ꝛ forma recepta in materia ideo b substantia que significationem habet ꝛ est hic ꝛ nunc ꝛ est quāta. substantia intelligibilis est que non habet significationem nec est hic ꝛ nunc nec quanta. ppter quod queritur vtrum partes quantitatiue ingrediantur diffinitionem rei non habet hic locum in huiusmodi substantijs intelligibilibus que ēt non habet diffōnez nec ptes quātitatiuas quia non competit ipsis sig[a]tio materie sed competit substantie primo mō dicte. ¶ Et ad hoc notandum est q quicquid competit sube composite ex materia ꝛ forma. competit ei rōne componentis. s. taz ratione materie q̄z rōne forme. ꝛ in hoc nulla est differentia q̄ntis enim aliqua pncipaliter competant rōne forme vt actio ꝛ aliqua pn[9] ratione materie vt passio. vtraqz tn̄ competunt cōposito rōne vtriusqz partis cōponentis. s. materie ꝛ forme ēi mālis non agit nisi vt est in mā propria. similiter passio nō est per mā nisi inq̄tuz est sub forma. vt dicit Auer. sup 8°. phys. q̄ntis igit aliqua competant cōpō ꝛ principaliter rōne forme ꝛ aliqua rōne mãe oīa tn̄ que competunt cōposito competunt ei ratione taz materie q̄z forme ꝛ iō q subiecta materia est forma est causa oium accidentiū. ¶ Vlterius aduertendū q est accipere triplices partes. s. partes rōis siue essentie que cōsequunt totam spēm subesse signato. partes autez mālēs non psequuntur totam speciē nec oz q accipiant subesse signato ꝛ in hoc hnt similitudinē partes q̄ntitatē cū partibus rōnis: qz vnumqōqz compositum diuiditur tā per partes rationis q̄z per partes q̄ntitās ꝛ qz diuisio p vtrasqz partes compeit cōposito tam rōne materie q̄z ratione forme diuisio per ptes essentiales competit cōposito etiā ratione materie qz hui[9] diuisio fit in materia ꝛ forma silr ꝛ diuisio per partes q̄ntitās competit cōposito ēt rōne materie ꝛ forme. qz forma nō diuidit per partes q̄ntitās nisi habeat eē in materia sig[a]ta nec materia potest diuidi nisi sit sub forma nihilomin[9] tn̄ per partes essentiales diuisio compeit rei pncipalius ratione forme qz tota rō eē principaliter sumit a forma. qz forma principaliter facit adesse. eꝫ[o] aūt est de partibus q̄ntitatiuis: qz ex hoc q intelligis partes q̄ntitatiuas in cōposito necessario est sig[a]te partes in ꝯn°. Aliter eni non intelligis partes q̄ntitatiuas cū aliquid diuidis in q̄ntitatiuas partes nisi cū signas partes. ꝛ qz signas. sig[a]tio āt proprie competit materie. qz diuisio per partes q̄ntitatiuas compeit cōposito per materiā ꝛ ex hoc iam pz qz partes q̄ntitatiue non ingrediunt diffinitionē. Nam cū diffinitio sit actio intellect[9] circa res solum hoc modo hnt diffiniri put obijciuntur intellectui

non materia obijcitur intellectui nisi per formam cuius ratio est q2 nō intellectus solum est in po^a. est enim in genere intelligibiliū ẜsimus ⁊ vltimus ⁊ ideo cū sit de se in po^a. non vadit ad actum nisi per aliq̄d ens in actu q2 res intelligibiles non educunt̃ in intellectu de po^a ad actum nisi ẜm ꝙ sunt in actu. hoc aūt est solum per formam suā q2 res per formā suam hēt actum. ¶ Ex his relinquitur ꝙ ille partes que cōpetunt rei per formā per se ⁊ principaliter ingrediunt̃ diffinitionem. in oībus enim est attendendū illud ꝙ est per se ⁊ dimittendū ꝙ est per accidēs. partes que cōpetunt rei per materiā non ingrediunt̃ ex his que dicta sunt patent 4. que dicit Aristo. 7°. metha. ⁊ suus cōmētator de partibus q̄titatiuis. s. ꝙ partes q̄titatiue sunt posteriores cōposito q2 consignatio presupponit esse compositi ⁊ cuz partes quantitatiue sumant̃ penes signationē indiuidui suppositi. partes huius sunt posteriores supposito suo. partes aūt essentie sunt priores q2 dāt esse. ¶ Item aliud pz. s. ad aliud dictū Auer. ꝙ hui⁹ partes sunt priores suo toto. in via generationis ⁊ tpis rōne potentialitatis posteriores aūt ratione actus ⁊ cōplementi. presupponūt enim esse a quo sumit̃ omnis ratio complementi. ¶ Itē ꝙ huius partes subesse signato ꝯsequuntur totaz speciē sz propinquiores sunt spēi ⁊ forme ⁊ nūc vn⁹ per accñs q̄z partes materiales cupiū enim est prius respectu circuli non enīz est inuenire hunc circulum sine cup°. ¶ Ad primū dō est ꝙ lz pars quātitatiua sit posterior toto ⁊ hoc in ō sumēdo ipsam vt partē quātitatiuam nunq̄z diffinit totum. Si tñ pars quātitatiua sumat̃ ẜm aliquē modum. ẜm quē est primo obiectū intellectus. sic potest diffinire totū ⁊ hoc modo rectum quātus sit pars obtusi ꝑt obtusum diffinire. angulum quidez rectum est habitus respectu obliquitatis que importat̃ per obtusuz ⁊ acutū que obliquitas ⁊ priuatio non hz cognosci nisi p habitū. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ dimensiōnes indeterminate non p̄cedūt formam simpliciter in mā de quo tñ poterit videri suo loco. sz formā particularē in materia hoc non hēt diffiniri. q2 particulariū non est diffinitio. ió ⁊c. ¶ Itē dico ꝙ dimēsiones indeterminate ingredunt̃ diffinitionem forme ingr̃e in materia. tñ tñ dimensiones nō ingrediunt̃ diffinitionē ẜm partes quātitatiuas sed ẜz suū totum uno sicut visus fert̃ p° super totum visibile ⁊ per ꝯsequens fertur sup partes visibiles ita intellectus sup ta le totum fertur ⁊ per ꝯñs super partes. ⁊c.

Dubitatur aūt merito que speciei sunt partes ⁊ que non: sz simul sumpti: hoc. n. non manifesto existente. ⁊c. Tex. xxxvii.

¶ Questio Nona.

d **Eiusde** querit̃ vtrū genus in diffinitiōe ponatur vt materia ⁊ vr ꝙ non q2 ꝙ nē forma est rationē materie non hēt. sed oēs partes diffinitionis sūt forme vt dicit̃ 7°. meth. q2 ⁊c. ¶ Item si genus hēret rationē materie hoc non eēt nisi respectu dīe sed respectu dīe non potest hēre rationē mēe. probo oē ꝙ est magis abstractū: simplicius ⁊ formalius est ⁊ magis hz esse actualitatis genus autez magis est abstractum q̄z dīa q2 respectu dīe non habebit rationē materie. ¶ Item hēret rationez materie: aut est hec que est pars cōpositi aut que est totū nō materie que est pars q2 tūc genus non p̄dicaret̃ de toto. sicut nec mā que est pars vt corpus que est altera pars hoīs compositi. non p̄dicat̃ de homine. ¶ Item aut hz rōnem materie sl' aut artificialis. hec enī materie differunt in hoc ꝙ mā naturalis non dicit totā sine totā subām rei naturalis. materia aūt artificialis dicit totā subām artificialiuz propter ꝙ dicit Auer. supra p^m phi. ꝙ oēs forme artificiales sunt accñā sz neutra haruz materiez ꝑt predicatione essentiali de eo cuius est q2 si genus hēret rōnem alterius harū materiarum non predicaret̃ de spē. hoc aūt falsum q2 g⁹ non habet rationem materie. ¶ Contrarium dicit commentator 7°. methaphi. ⁊ etiam ipse Aristo. dicit genus esse materiam.

Ad istam questionē. dō ꝙ cōmentator in pluribus locis soluit istam qōnez ⁊ in scdō meth. in illo ca°. qm̄ in fundamento nature nihil est distinctum ⁊c. ⁊ in 8°. ⁊ dat tres dīas inter genus ⁊ materiā prima dīa est qm̄ genus est mediū inter potentiam ⁊ actum. materia aūt po^a simpliciter. hanc ponit Auer. in 2°. metha. 2° ponit in. 8°. meth. ⁊ est. s. ꝙ genus est pars in po^a. materia vero est pars in actu. Ex his duabus elicitur 3^a. differentia quā ponit ⁊ in 2° ⁊ 8°. eiusdem ⁊ est s. ꝙ genus p̄dicatur materia aūt non ꝙ āt eliciatur ex prima dīa ⁊ scda sic pz q2 cum mā sit in po^a simpliciter. genus aūt aliquid hz actus qm̄ est medium inter potentiaz ⁊ actū genus est totum q̄ddam totū aūt de toto predicat̃ vñ genus p̄dr de toto nō aūt mā. Similiter ex scda dīa pōt elici 3^a. q2 res ẜm suūz esse actuale hz ptes reales. s. materia ⁊ forma que sunt ptes compositi ⁊ res per has partes ꝯstituta hñs esse actuale solum est intelligibilis in po^a: ⁊ q2 res hz esse itelligibilis in po^a ⁊ hoc mō genus est pars rei genus enī est pars rei in potētia: ⁊ sic dīe ptē in potentiā est dīe partē ẜm rōnem que est totū ideo hoc genus p̄t mā āt non. Ex his igit̃ duabus differētijs elicitur. 3^a d° que est ꝙ genus p̄t materia vero non supra n° dicit illud totū ꝙ spēs materia aūt partē simpliciter dicit sz genus vt dixi dicit illud totū ꝙ spēs. sz per modū cuiusdā ꝯfusi. pp hoc est mediū inter potētiā ⁊ actū. vī āt scda dīa ꝯtra dīe prime q2 ꝯsiderādo in se dici mediuz inter potentiā ⁊ actum mā vero dicit ptē in actu. vñ aduertendum ꝙ genus est ps rei ẜm ꝙ res sunt apud intellectuz diffinientē ⁊ ió genus ps rōnis tñ. Nam res ẜm ꝙ sunt in actuali suo esse sic habent esse. ꝙ solum sic sunt intelligibiles in potentia ꝙ qui est ps vt est in actu sed est pars in actu ꝙ aūt est pars rei vt est intelligibilis est pars rei ī potentia ⁊ est pars ẜm rōnem. quia intellectus facit genus esse partem. ⁊ ideo genus predicat̃ quia dicit illud totuz ꝙ dici species lz indistincte. materia vero non predicat̃ quia dicit partem que est pars rei ẜm ꝙ res ē supra aūt rōnem talis partis est predicari eēntialiter non dico dnominatiue. Naz pars realis realr̃ differt a suo toto ⁊ ideo non predicatur de suo toto gen⁹ autem differt a re ẜm rationem non ẜm rem ideo essentialiter predicatur de re ⁊ est idem cum subiecto ẜm rem de qua predicatur essentialiter differens tamen ẜm rōnem. realis autem pars vt materia differt realiter a re. ideo materia nō p̄dicatur ⁊ sic pz ꝙ ex hac scdā dīa. s. ꝙ gen⁹ est pars ẜm rōnem et est pars in potentia ⁊ ꝙ mā est pars ẜm rem ⁊ est ps in actu. seq̄tur tertia dīa. s. ꝙ genus predicat̃. materia vero non. ¶ Nunc videndū est q̄uo genus assimilatur materie. Ad q̄d sciendū ꝙ materia pōt considerari dupl'r. s. scdm essentiaz suam vel vt est sub forma primo modo sumēdi mām m^a est oīum vna. sumendo aūt mām 2° modo vt est sub formis hoc potest esse dupl'r aut prout est sub formis accñtalibus vel substantialibus. si prout est sub accidentibus adhuc dicit̃ aut est sub cōi aut ē sub ꝓpria ꝓ ꝓprio ⁊ per se si sub cōi. illud accidens ꝯsequitur materiā. Si sub ꝓprio illud accidens consequtur formam siue speciem. si autem ꝓut est sub forma substantiali ad hoc dicit Auer. s. sub formis substantialibus habentibus ordinez ad inuicem ⁊ tunc m^a methaphysice forma vltiori recipit ẜm vt dicit Auer. sup 2^m methaphysice aut sub formis substantialibus cōtrarijs tunc materia est in potentia ad utrāq3 nec est actu aliquid hoz sed fit actu per alterum p formam in actu. In his quattuor ꝓpetatibus genus assimilatur materie: nam sicut materia ẜm suam essentiam est vna omnium non per vnam formam sed per indifferentiam q̄ddam ad omnes formas. sic genus est vnum nō p formam vnā sed per q̄ddam indifiam ad plures formas non enim intellectui generis respondet ypostasis vni⁹ forme ẜm Auer. in ꝯmento super primū de anima qui dīt cōceptuī generis non respondet ypostasis vna quia non rñdet ei forma vna sed plures est enim concept° generis extensi similitudine singulariū sumptus speciem autē spe vult vnā formam eē ⁊ nām. Item sicut

accñtia cōia sequitur materiā. ppria vō spēm sic est in gñe quia gen⁹ ɔsequitur accñtia cōia cū enim videt qs a remotis quid terminat visū ꝛ ɔsiderans scit ꝙ est aliquod corpus non autē corpus nāle cū aūt ppinquius videt per se moueri scit qm̄ aīal. ¶ Item mā sub formis spālibus ordinans ꝑus recipit formam gñis ꝙ̄ spēi ꝛ in hoc gēns magis appropinquat ad mām ꝙ̄to qdez est abstractum ꝛ cōius tanto plus ē immensū māe pp ꝙ est triplr prius viuit vita plante quā aīalis ꝛ quā hoīs. ¶ Itē q̄rto modo considerando mām vt est ad formas substantiales contraria est in potentia ad vtrunqꝫ recipit aūt determinatōez per alteram formā eaꝝ ita ꝛ gen⁹ est in potentia ad vtrū qꝫ dr̄iam ꝛ accipit determinationē a dr̄is est enim gen⁹ mā totius ꝙ est quoddam totum. dicit enī idem ꝙ totū ꝫ alio mō ꝛ in hoc differt a mā artificium quia hꝫ dicat totam subām artifīm non tñ dicit totum illud ꝙ res artificialis aliquid enim addit forma artis super mām artifīm pp ꝙ ꝛ illa mā nō pōt directe ꝑdicari de artificialib⁹ ꝛc̄.

In hoc nāqꝫ hō ꝛ albū multa quidem sunt cū alterū nō insit alteri. ꝛc. Tex. xxxxii.

¶ Questio Decima

q **Ueritur** cōsequenter vtꝝ dr̄ia hēat rōnem actualitatis ꝛ dicit quid in actu ꝛ vr̄ ꝙ non ꝑm enim ɔmentatorem qnto methaphꝫice ꝛ mā dicit potentiā puram ꝛ ideo non ꝑdicat aūt si dr̄ia dīcet actum purū non ꝑdicaret q̄ ad hoc ꝙ predicet opꝫ ꝙ dicat mediū inter potentiā ꝛ actum quare erit quid potētiale sicut ꝛ genus. ¶ Item spēs constat ex genere ꝛ dr̄ia ꝙ vtrunqꝫ est in potētia. quia dr̄ in septimo methaph꜖ee ꝙ ex plurib⁹ existentib⁹ in actu non fit vnum. ¶ Ꝑ. dr̄a est ps diffōnis q̄ dicit quid potentiale cū pars sit in poª in toto. ¶ Itē ad istam qōnem dōm ꝙ dr̄ia illud ꝙ dicit: dicit per modū actus ꝛ ꝫ pꝫ triplici rōe. Nam dr̄ia distinguit. oīs autem distinctio a forma ꝛ ab actu est solus enī act⁹ distinguit et a poª vñ est distinctio ꝛ ex hoc enim contraria non distinguunt cum sunt in potentia imo eadem est mā ɔtrarioꝝ ꝛ ideo eū dr̄ia distinguat hꝫ rōnem actualitatis. Itē dr̄ia ē complementū diffōnis ꝛ hꝫ rōnem cumplementi ꝛ rō dr̄ie sumit a parte que ē actus. Nam ꝑm Arist. partes q̄ sunt ꝑores via gñationis ꝛ tpis ꝛ ptes quātitatiue ꝛ māles posteriores via cōplementi sunt posteriores gñatiōe ꝛ tpe. ¶ Itē rō differentie sumit non a toto sed a parte ꝛ ē rō quia cum gen⁹ sumat a toto si enī dr̄ia sumeret a toto non eēt contra rōnem dr̄ie inq̄ꝫtum dr̄a ꝙ genus ꝑdicaretur de ipsa cum totum possit predicari de toto. sicut nō est ɔtra rōnem gñis ꝙ ꝑdicet de spē quia vtrunqꝫ sumitur a tota nā. sumit igit a parte ꝫ nō a parte que ē mā quia sic non haberet rōnem ɔplementi sed sumit a parte que ē actus ꝛ a forma partis ꝛ quia forma hꝫ rōnez act⁹ ꝛ ideo dr̄ia habet rōnem act⁹. Aīatum enī non significat totū imo solum significat idem ꝙ aīa differunt tñ in mō significandi sicut idem significat album ꝛ albedo. differētia tñ implicat totū genus autem significat totū sed materialr̄ quia q̄ꝫto aliquid ab intellectu considerat sub eē abstractiori tanto magis consideratur sub modo magis confuso ꝛ indistincto ꝛ hoc ē magis mālr̄ considerare. differentia vō per modum forme dicit totum non ꝙ dicat significatū sed implicatiue. spēs dicit totum per modum totius. s. materie ꝛ forme. Ex his igit que dcā sunt patēt illa quattuor que cōiter solent dici de genere ꝛ dr̄ia dr̄ enī ꝙ de ipsa non ꝑdicat genus. Item ꝙ dr̄ia non cadit in recto ordīe ī lrª ꝑdicamētali sed cadit a latere. Item ꝙ semper ꝑdicat denoīatiue. Item ꝙ dr̄a ē illud a quo diffinitio hꝫ veritatem. ¶ Primū pꝫ sic. s. ꝙ genus nō predicat de dr̄ia quia dr̄ia ꝑm ꝙ dr̄a significatiue dicit formā vt aīatum significat aīam. si igit genus siue aīal ꝑdicaret de dr̄ia ꝑm ꝙ dr̄a anima eēt animal. sed hō non est anima sed aīatum ꝛ per ɔñs illud al' ꝙ predicat de dr̄ia vt dr̄ia. ¶ Itē hō ē aīal ɔpositū ex aīa ꝛ corpe. quare hō eēt plura aīalia si genus ꝑdicaret de dr̄ia. ¶ Alio modo potest homo pbari quia si genus ꝑdicaret de dr̄a. totū ꝑdicaretur de pte sed si totū ꝑdicat de pte cum vnum totū hēat plures ptes tunc vnū eēt multe tota vna domus multe domus ꝛ vnū aīal multa aīalia. ¶ Item nō cadit dr̄ie in recta linea ꝑdicamētali q̄ que in recta linea cadunt vniformiť sumit a toto dr̄ia āt non sumit a toto nec gen⁹ ꝛ species. iō gen⁹ ꝛ spēs cadunt in recta linea non autem dr̄ia. ¶ Item semp dr̄ia ꝑdicat de noīatiue quia cum differētia sumat a forma que ē pars vt dictū est forma autē que ē ps non ē totum ɔpositū. iō dꝫ sumi in predicatione vel rōne ɔcretionis ꝑ implicationē dicat quodāmō totum. ¶ Item pꝫ 4m. s. ꝙ dr̄ia sit illud per qd̄ diffō hꝫ vnitatez. quia diffinitio nō hꝫ vnitatē nisi ex eo ꝙ est vnius nature ꝛ a nā vna diffinit vnitas autem diffiniti ē ab entitate ꝛ vnitate rei entitas autem est per formam que ē ps cōpositi ꝛ que ē ꝑfectio ꝛ ɔplementū ꝛ tota diffō sumit per respectū ad hanc formā. iō cum dr̄ia vt dictū est sūat a forma. pꝫ ꝙ ipsa est cā vnitatis diffōnis eꝰ ē de genere q̄ genus nunq̄ꝫ ꝑdicat de noīatiue eo ꝙ ipsū sumitur a toto. ꝛ ideo non denoīatiue sed eēntialr̄ ꝑdicat. ¶ Item cadit genus in recta linea quia sumit a toto sicut spēs ꝫ differenter ꝛ vtrunqꝫ cadit directe in linea. ¶ Item gen⁹ comphendit sicut totū ptem. gen⁹ enim dicit totum. differentia aūt ptem. Itē gen⁹ ꝑdicat suas partes non ē aliqd nisi sicut mā quia gen⁹ idem ꝑm rem totū ꝙ spēs ꝫ differenter quia spēs dicit totū ꝑm modū māe ꝛ forme gen⁹ aūt dicit idē totū per modū māe. et iō genus est aliud a toto ꝑm rōnem ꝛ nō ꝑm rē. rōnē aūt quidaꝫ ꝙ rō dr̄e sumit a tota nulla significatiue sed forte ꝫ modo non ē facile videre cām q̄re semp predicet denoīatiue et q̄re pōatur a latere nisi dicat eo modo quo dictum est superius. ¶ Ad argumentū in oppositū dicendū et ad primum ꝙ quia ego non possum aliqd eē nisi per illud qd̄ in me est realr̄ illud aūt ꝙ in me est ē per qd̄ totalr̄ sū illud ꝙ sū iō illud totū per qd̄ totalr̄ sum totū ꝙ sū potest de me ꝑdicari. dicendo sor. ē aīal sor. est homo et ex hoc est ꝙ ī ɔpōne affirmatiua ꝛ vā predicatū ꝛ sbm̄ sunt idē ꝑm rem. dr̄a ꝑm rationē non est igit inɔueniens genus esse totum ꝑm rem respectu spēi ꝛ esse partē ꝑm rōnem ꝛc̄.

Si itaqꝫ hec si se ha ent palā. q̄ finalis differentia subā rei erit ꝛ diffō: ꝛc. Tex. xlv.

Questio Undecima.

q **Ueritur** ɔñr vtrū addēndo dr̄iaꝫ generi differre fiat nugatio ꝛ vr̄ ꝙ sic. q̄ si ex dr̄a addita generi ꝛ gñē non fit vere vnum sicut nec dōo hō albus fit vere vnum ꝛ eo ꝙ albū dicit aliā naturā ab hoīe hoc autē est inconueniēs ꝫ hꝫit illud totū ꝙ dr̄a ꝛ plura vñ addendo alteri idē dicet bis ꝛ erit nugatio. ¶ Itē ratio q̄ dōo al' homo est nugatio est q̄ rō aīalis sumit ab eodem toto a quo nā hoīs q̄ cum quelꝫ pars diffinitionis dicat idē ꝙ totum ꝙ dr̄a addita q̄ꝫ faciet nugationē. ¶ Itez genus ꝛ qdcūqꝫ alteꝝ ipsoꝝ exprimas sp alterum in altero intelligetur q̄ erit nugatio. causa enī q̄ simus dat itelligere nasum est q̄ dōo nasus simus nō amplius dat itelligere nasum q̄ vnū. s. nasus non est de pº intellectu simi. ¶ Cōtrariū dicit Aristo. ꝛ arguit per rōnē q̄ nā diffinitio non continet supfluū nec diminutū. ꝫ natura diffinitio fit ex genere ꝛ differentia q̄ per ipsoꝝ cōiunctionem non erit superfluitas neqꝫ nugatio.

Ad istam qōnem dōm ꝙ in diffinitione addēdo dr̄iam generi. nō fit nugatio ꝛ hoc pꝫ duplici via. pª via sumit amº quē hꝫ dr̄a. habꝫ enim modū accñtis. Accñtia aūt sp est ꝑdicari ꝛ nūq̄ꝫ sbia vt innuit. 4. meth. ꝙ pꝫ q̄ terius in pto stat pro forma in sbo uº pro supposito. albū aūt solam qualitatē sigªt ideo ɔtra rōnem accñtis est sbia nō dico gn̄ hñ subijciat generi suo ꝫ non tanq̄ꝫ accñs ꝫ inq̄ꝫtū spēs est ꝛ ita de dr̄a: dr̄a enīꝫ inq̄ꝫtum dr̄a nō subijcit generi nec spēi. ¶ Si enīꝫ dicat aīatū est al' cum hoc dr̄a aīatum nihil aliud est q̄ꝫ aīa vel

nihil significat nisi aiam inq̃ʒtū dĩa nec qȝ aniã sit aial: sed q2 subm cui⁹ est act⁹ aiã est aial. ¶ Item hȝ modū accidentis ⁊ ꝯueniunt cū ipso in hoc quia sicut sim⁹ cum dr̃ nasus sim⁹ expsso naso nō dat amplius ipsū intelligere. nec etsi non exprimeret dat ipsum intelligere q̃uis simus naso non addito det ipsum intelligere. ¶ Et q2 ista via non videt sufficiens ad euadendū nugōnem credendū ē magis per aliam viam. s. considerando genus ⁊ dr̃iam q̃tū ad ea, a quibus sumit rō ipsaꝝ. vnde ēt genus, vt ꝓus visum est, sumitur a toto, siue a natura tota spēi. differentia vo ab eo qȝ est pars. s. a forma, ꝛ ex hoc est ꝙ vno addito alteri non erit nugatio. ⁊ hoc ē sic videre. nugō enī fit duob⁹ modis. aut. s. cū idem sub eadem voce bis dicit ⁊ explicite, aut cum aliqd additur alteri in quo addito illd enim addit: addit ē actualr intellm, vt in hoīe actualr intelligit aial. dicendo aial hō ⁊ tunc a pte eius ꝙ additur alteri non fit nugō ꝙ ipȝ sub sua voce bis dicat. s. homo hō sȝ apte ei⁹ cū fit additio dicit idem bis. vnde animal homo est idem, ꝙ animal, aīal: fit igitur ista nugatio ex q° ꝙ aīal actualiter intelligitur in hoīe: si. n. aliqd intelligeretur in aliquo potentialr, ex talium additiōe adinuicem non fieret nugō, nec sufficeret talis intell's vnius in aliquo ad nugatiōem. genus āt nō ītelligit actualr in dr̃ia: nec differentia in genere, ⁊ ideo ex additione vnius ad alteꝝ non fit explicata nugō, vt dicatur explicite aīal: aial bis. nec ēt fit implicite nugatio ita ꝙ intelligatur vnuȝ in alio. quia nec vnum intelligit in alio nec ecō. aīal enīȝ non intelligitur intelligibili quia ratio generis sumit a toto. vnde animal dicit totam, rō vero differentie sumitur a parte. s. q̃ est forma vel pars rei. vnde rōnale dicit partem realem totum aūt integrale nunq̃ȝ intelligitur in sua pte. si enī ite esset, cum totum integrale plures hēat ptes, in quaꝝ quali bet intelligeretur in actu circa vnum totū esset multa tota ⁊ vna domus esset multe domus. ¶ Silr enim si genus actualiter intelligeret in differentia, q̃ dĩa dicit partē integralem totius, tūc vnum aīal esset multa animalia vl' plura, genus igr̃ nō p̄dicat de dr̃a, nec actualiter intelligitur in ea. nec dĩa intelligit in gñe. q2 q̃uis dĩa includat actu in genere vt ps integralis in suo toto fȝ ꝙ dicit Ari. ꝙ gen⁹ comprehendit dr̃as, nō tñ intelligitur dĩa actu in genere, ⁊ rō est. quia fm rē totum intelligit in toto actualiter, si tñ idem siue vnum totum sit maioris abstractiōis ⁊ aliud minoris abstractionis, vt idem totū fm reȝ dr̃ut homo ⁊ animal. illud qȝ est maioris abstractiōis ⁊ actualiter intelligit in eo qȝ est maioris abstractionis vl' animal actualr intelligit in homine, ecō aūt potentialiter hō intelligitur in animali, q̃uis dicūt idem totum fm rē dĩa aūt vnus abstracta est genere, ⁊ ideo lȝ includat in genere, ꝙ est totum, vt ps integral, nō tñ in ipa actualiter intelligitur quia igitur gen⁹ nūc actualr intelligit in differentia quia totum non actualiter intelligitur in pte integrali, nec ecō. dĩa non actualr intelligitur in genere, sed potentialiter, sicut minus abstractum in magis abstracto nō ē actu alit intellectus, ⁊ ex hoc est ꝙ differentia addita gñi non facit nugationem. Sed h̄ occurrit magnū dubiuȝ, quia lȝ ex additione vni⁹ differentie ad gen⁹ non fiat nugatio, vt dcm̄ est, tamen si in vna diffinitione cadant plures differentie per ordinē que addant supp̄ma gñi ⁊ dicēdo corpus animatum sensibile rōnale per additionem posterioris dicit ad priorem videtur fieri nugatio quia istę differentię sic sumptę per ordinem prior sumitur a parte. s. a forma sicut ⁊ posterior, cadūt enī in vna linea. s. a late oēs. ¶ Item predicantur denominatiue, quare nulla dic̄ totum sed quicquid dicit vna, dicit alia sicut genus quia ab eodem toto a quo sumitur homo sumit animal, vnde fit nugō dicendo ⁊ al lȝ se habeant sicut magis ⁊ minus abstractum, ita erit silr de priore ⁊ posteriori pluribus positis ordinate in eadem diffinitione. s. ꝙ faciant nugationē, sumuntur enim oēs ab eadē natura, lȝ fm maiorem ⁊ minorem abstractionem, ad istam autem rationem non videt nisi vnus modus euadendi q̃ȝ innuit Arist. in lr̃a. 7° methaphice, dicit enim ꝙ sola vltima differentia dicit totam rei subam ⁊ hec sola tȝ locum vere dr̃e, oēs autem dr̃e intermedie tenent locum ⁊ rōnem gñis primi. Si enim non sciret nomen gñis primi ad hoiem, accipe gñs remotuȝ ⁊ aggregat ē singulas dr̃as in vno latere ordinatas q̃ cū gñe illo oēs circumloquunt vnū gen⁹ primū hois vt corpus aiatum sensibile, ꝙ totum circūlocutio gñis est, ꝙ est aial. ꝙ quidem est genus primum hois cui addit dĩa vltima. s. rationale que sola habet locum differentie oēs autē alie rōeȝ gñis ⁊ sic perficitur diffinitionem hominis. vnde ille differentie ꝯtra genus non debēt distingui vt ptes diffōnis. quare vnum sit genus ⁊ aliud dĩa sed debēt accipi, vt totum illud sit nomen vnius generis per h̄ igit q̃ dicta sunt iā patet. 4. que dicit Arist. in lr̃a de differentia. s. 7° in lȝ 7° methaphice dicit eniȝ ꝙ nō refert p plures differentias vt per vnam diffiniri. quia oēs intermedie supplēt vicem vni⁹ generis primi ad spēm. ¶ Itē dicit ꝙ differentia cōprehendit a genere. s. sicut pars integral' includitur in suo toto. ¶ Itē sola vltima differentia dicit totam subam, ⁊ sola est vera differēna. ¶ Itē dicit ꝙ oȝ ꝙ ille plures differentie in diffōne ponāt ordinate ita ꝙ non ponatur vni⁹ abstracta prius, ⁊ magis abstracta p̄mis quia hoc modo ex additione vni⁹ ad aliam fieret nugō, ⁊ maxime si vltimā dr̃iam poneres, que constituit specieȝ fieret nugō, ac si speciem adderes generi. ¶ Ad argumētum in oppositum dcm̄, ꝙ differentia est aliud ⁊ non est aliud a genere. ē aliud, quia nō est ipsum totū, immo ps est non est āt aliud p illa parte totius. s. forma que ipsa est ꝙ genus dicit. si ē aliud g° nō fit ex ipsa ⁊ gñe vnm̄. sicut nec ex hoīe ⁊ albo dcm̄, ꝙ non est sic oīmoda diuersitas inter differentiā ⁊ genus vt inter subam ⁊ accidens. vt dictum est ideo ⁊ cetera.

Quēadmodū igitur dictuȝ est latet ꝙ īpossibile diffinire in sempiternis: maxie vero q̃cūq3 vnica: vt Luna ⁊ Sol: ⁊c. Tex. lv.

¶ Questio Duodecima.

q **Ueritur** consequenter de subijs simplicib⁹ sepatis. vtꝝ. s. hēant diffōnem. videtur ꝙ sic q2 subaꝝ maxie ⁊ per se ē diffō h⁹ aūt maxie sunt shē ⁊ per se ⁊ maxime subsistūt igit quare ⁊c. ¶ Item si ille sube non habeant diffōnem hic non est pp aliud nisi quia carent partibus. sed h̄ non impedit. pbō gen⁹. n. ⁊ dĩa sūt ptes diffinitionis ⁊ hee non sunt partes reales quia tūc nō predicarent de re sed sunt ptes numerus q2 ptes ꝯpetēs diffōni competere possunt h⁹ simplicibus quare poterunt diffiniri ptes rōnis q̃uis in ipsis non sint partes realis. ¶ Iteȝ cum diffō sit actio intellectus illa sola diffiniunt que directe ⁊ vl' in intellectu cognoscunt. Si igr̃ ista nō diffiniūt h̄ esset q2 nō cadunt in intellectū nr̃m sed ꝙ cadūt intellm̄ nostrum vl'. Intellectus enim nr̃ simplex est ⁊ plus ꝯuenit simplex tñ simplici q̃ȝ cū composito q2 si nr̃ intell's cognoscit compositū multo magis ⁊ simplex cū cognoscendo illa intellectus formet diffinitionē. ¶ Contrariuȝ dicit Aristo. in lr̃a in hoc 7°.

Ad istam qōnē est aduertendū. p° ac videndū quō in sbūs sepatis sic accipe finituȝ ⁊ infinitū vt infinitū ⁊ finitū que q̃ti ꝯgruunt. sciendū g° ꝙ ois forma mãlis que recipit in mã. tā sbalis q̃ȝ accidētalis ex eo ꝙ recipit in mā cum receptio fiat per moduȝ recipientis non rei recepte non recipit in tero sue pfectionis fm ꝙ total' forma in spē sed fm ꝑticipationeȝ ⁊ fm plus ⁊ min⁹ ⁊ aⁿ ⁊ in formis quideȝ accidentalibus que ratio ꝓprie intendunt ⁊ remittunt in sbā vt calidum manifestum est enim. ꝙ in igne ⁊ in aere recipit fm esse magis ⁊ minus intēsum vt in aere fm esse minus intensum ⁊ in igne fm magis intensum. in formis vero sbalibus receptis licet nō intendant nec remittant in se intenduntur tñ ⁊ remittunt in accidentibus supra. tñ suppositi in quo sunt. vnde vnus homo magis operatur opera humana q̃ȝ alius quia magis disposita est materia corporis in cōplexione. Si autem esset aliquod calidum separatum

penitus a materia ⁊ nõ participaretur in aliqua materia illud calidũ esset infinitum .s. sm oẽm pfectionez calidi in eo ꝙ tale. ita ꝙ quicqd in partibus calidis esset perfectionis sm ꝙ calida essent pfectissime per essentiã in illo calido separato. vñ tale calidũ esset in vltimo sue pfectionis ⁊ esset infinitũ. non qr eẽt eius infinitum sʒ esset eius tale infinitum .s. calidũ ⁊ ideo in eo ꝙ ens est hñs esse penitus non participatũ. sʒ aio separatum ⁊ purum. vt primum in quo sunt oĩum entium pfectiones sm ꝙ sunt entia per essentiã. his visis intelligendũ ad qõnem ꝙ sicut visum est supra. diffinitio hʒ comparationez ad tria. s. ad suas partes. s. genus ⁊ differentiã ⁊ ad intellectũ diffiniẽtem ⁊ ad illud cuius est diffinitio. s. ad diffinitum per cõparationem ad hec tria. patebit ꝙ simpliciũ substantiarũ separataꝝ non est diffinitio ꝓprie. Nam vt dictũ est genus sumit̃ a toto. dĩa vero aperte. s. a forma qr forma est pars cõpositi. Itẽ genus sumit̃ a potentiali ipsius rei differentia vero ab actuali in quibus nõ est inuenire rõnez totius ⁊ partis vel potẽtie ⁊ actus. In his non est accipe genus ⁊ differẽtiã ⁊ per ꝯsequens nec diffinitionẽ. ¶ Et est sciendũ sicut est reperire triplices substãtias. s. primaz cãm. intelligẽtias ⁊ sbas sensibiles. ita in his conuenit diuersimode accipe naturã ⁊ esse. In pᵃo quidẽ principio tã natura q̃ esse sunt infinita per oẽm modũ. nec esse primi est receptũ in natura nec nã recepta est in aliquo imo in sua natura est suũ esse ⁊ ideo est oĩno simplr in quo nõ est accipere nec rõne totius nec ratione partis. nec potentie nec actus a quibus sumit̃ genus ⁊ dĩa. ideo primuz nullo modo est difficile nec finibile nec terminalẽ per diffinitionem. In substãtijs vero sensibilibus compositis ex materia ⁊ forma. tam nã q̃ esse sunt finita qr vtrunqʒ est receptum esse quidẽ in eis est receptũ in natura. nã autez est recepta in materia ꝓpter ꝙ in his ꝓprie est inuenire rõnem totius ⁊ partis ⁊ potẽtie ⁊ actus ⁊ ideo talia sunt proprie diffiᵗ qr in eis est inuenire vnde sumit̃ ratione generis ⁊ differẽtie que ꝯstruunt diffinitionẽ. sbe autez mediate. scilicet intelligẽtie medio modo se habẽt ⁊ quodãmodo habẽt diffinitionẽ. simplr autem non. qr in eis non est nisi natura. s. forma que non est recepta in mã vt receptibilis ⁊ esse receptũ in natura ꝑꝑ ꝙ in libro de causis dicant̃ compositionẽ ex finito ⁊ infinito. scilicet ex esse recepto in nã ex infinito. s. ex natura penitus non recepta in aliquo ⁊ ideo cum non sint adeo penitus simplices sicut primum est tᵃ per aliquẽ modum inuenire conuenit. vñ sumat̃ genus ⁊ dĩa cum in eis nã sine foĩa sit simplex oĩno ab ea non põt sumi ratio generis sm ꝙ genus sumitur a toto qr in tali natura non est totum nec pars cũ sit penitus simplex. similiter differẽtia non potest sumi ab eᵒ quia esse non ingredit̃ diffinitionem qr esse est receptũ in natura ⁊ omnis receptio quodãmodo reducit̃ ad materiam ⁊ ad potentialitatẽ. sʒ non sit in eis illud potẽtiale pura potentia qr ipsa natura in eis forma est que sp ⁊ vniuersalr ⁊ sʒ ꝙ huius est debilis que ⁊ actũ ĩportat vnde non est pura potẽtia nec etiã actus purus oĩno sʒ est actus aliquo modo permixtus potẽtie ⁊ q̃tum ad hoc est in eis aliqua ratio potẽtialitatis. s. rõne nãe ⁊ aliquid actualitatis rõne esse receptam. sm igr̃ ꝙ naturam intelligit̃ importat rationem actualitatis sic ab ea põt sumi ratio generis que sumit̃ a potẽtiali ab esse vero recepto ꝙ importat rationez actualitatis sumit̃ differentia. sʒ igit̃ in ipsis substãtijs nõ possit aliquid inueniri. vnde sumat̃ genus inq̃tum genus sumit̃ a toto nec aliquid vnde differẽtia inq̃tum sumit̃ a pte ⁊ sic simplr non habent diffinitionem qr nũ genus sumit̃ a potentia differentia vero sumit̃ ab actu ⁊ est in ipsis substantijs inuenire aliqd potentiale ⁊ aliquid actuale ideo sub aliquomodo diffinibiles. Ex his ergo pʒ ꝙ huius substãtie non habʒ diffinitionẽ simpliciter. Si enim haberent diffinitionẽ simpliciter sequerent̃ tria inconuenientia. primum ꝙ differentia sumeret̃ in talibus a toto sicut genus a toto ⁊ ex isto sequit̃ vlterius ꝙ differentia predicaret̃ de diffinito essentialiter sicut genus ⁊ ex hoc sequit̃ ꝙ differentia poneret̃ in eadem liᵃ cum genere ⁊ ex hoc vlterius ꝙ genus predicaret̃ de differentia ⁊ ex hoc vlterius ꝙ addendo differentiã generi fieret nugatio vera. Nõ autem in talibus differentia sumeret̃ a toto sicut genus pʒ. differẽtia enim sumit̃ a forma siue a natura in his autem substãtijs natura simplex est nõ habent partem ⁊ partem ⁊ hoc sequeret̃ ⁊ tunc cum sumeret̃ a toto predicaret̃ essentialiter sicut genus ꝙ sumit̃ a toto et ex hoc sequeret̃ ꝙ caderet in eadem linea cum genere qr dicit idem totum et ex hoc vlterius sequeret̃ ꝙ predicaret̃ de differentia. ¶ Item addendo differentiaz generi in talibus esset nugatio ꝙ pʒ ad hoc enim ꝙ fiat nugatio requirit̃ ꝙ illud cui fit additio actu intelligat̃ in eo cui additur vt dicẽdo aĩal homo qr enim in specie ꝙ est homo actu intelligit̃ animal. ideo fit nugatio qr bis dicit̃ animal non autem homo. Nunc aũt differentia intelligentiaꝝ dicit idem ꝙ genus in ipsis qr vtrũqʒ dicit totum vnum intelligitur in aᵒ vnde non habent proprie diffinitionem. ¶ Hoc idem pʒ per respectũ ad intellectum nostrum qr cum diffinitio sit actus intellectus ea sola diffiniunt̃ que directe cognoscunt̃ ab intellectu. hec autem sunt que hñt fantasmata que fantasmata non habent intelligẽtie. ex per dicta potest patere responsio ad oĩa. ⁊c̃.

¶ Explicit liber septimus methaphisice.

Ex predictis itaqʒ syllogizare oportet et colligentes capitulum finem ĩponere oportet autem. ⁊c. Tex. i.

¶ Liber octauᵒ methaphisice. Questio Prima.

q **Ueritur** de illa questione q̃ querit phs in li 8ᵒ. methaphisice scilicet quid significat per nã vtruz forma aut aggregatum. Et de hac questione breuiter se expedit Aristote. dicens ꝙ per nomen significat̃ vtrunqʒ scilicet forma ⁊ aggregatũ: sed non vniuoce ⁊ non equiuoce sed ad vnum. idest per attributionem ⁊ anologiam vnius ad alteruʒ. sed non dicit quid est ꝙ significat̃ per li prius ⁊ qd posterius sʒ qr nomẽ significat vtrunqʒ. s. formam ⁊ aggregatũ per anologiã. vñ autẽ est anologia ibi est prius ⁊ posterius ideo opʒ vĩe quid per nomẽ significet̃ prius ⁊ posterius. dicit autez ꝯmentator. ad hoc ꝙ per nomen per prius significat̃ forma ⁊ per posterius aggregat̃. s. per attributionez ad formam ⁊ est ratio qr res non significat̃ per nomen nisi sm ꝙ cognoscit̃. non autez cognoscit̃ nisi sm ꝙ est actu. res autẽ per formã suam est actu ideo res per formã significat̃ ⁊ forma prima significat̃. ⁊ sicut dicit cõmentator sup hunc passum. super 8ᵒ. meth̃. ꝙ qñ aliqua duo sic se hñt vt causa ⁊ cãtum. si aliquid competit vtriqʒ dignius est vt per prius cõpetat cãe q̃ causato. ⁊ qr forma est causa q̃ aggregatũ significatur ideo prius significat̃ ipsa. Sed hec solo videt̃ habere calũniam. Nos eñi videmus ꝙ res sunt cã veritatis in aĩa ⁊ tñ veritas per prius dicit̃ de veritate in aĩa q̃ de veritate in rebus. Itẽ cibus dicit̃ sanus qr efficit sanitatẽ in aĩi ⁊ tñ sanitas per prius dicit̃ de sanitate que est in aĩali q̃ de illa que est in cibo. ¶ Dicendũ ꝙ si biñ intelligat̃ cõmentator. veꝝ est ꝙ dicit si aũt male intelligit̃ non est veꝝ. cã enim ⁊ causatũ duplr possunt cõsiderari vel in se: vel in comparationẽ ad noĩs participationẽ ⁊ competentiã. Si in se ꝯsiderant̃ non est incõueniens ꝙ aliqua duo se habeant sicut causa ⁊ causatũ ⁊ tñ aliquod nomẽ ꝑ prius attribuat̃ vni. s. causato q̃ cause. vt pʒ in exĩs positis in obiectione. vbi aũt comparent̃ causa ⁊ causatũ ⁊ tamen aliquod nomen per prius attribuat̃ vni. s. causato q̃ cause vt patet in exĩs positis in obiectione. Si aũt comparent̃ cã ⁊ causatum q̃tum ad competentiã nominis. ita ꝙ aliqd sit causa qr alteri. s. cãto attribuat̃ nomen aliqd. oʒ ꝙ per prius tale nomen cãe attribuat̃. ¶ De hac qõne Aristo. non plᵘ dicit nisi ꝙ per nomẽ significet̃ vtrũqʒ. s. forma ⁊ aggregatũ. sʒ ad vnũ. i. vnum per attributionẽ ⁊ anologiã ad alteꝝ ⁊ non distinxit vtrũ forma significet̃ per attributionẽ ad aggregatuz vel eꝯ. contingit autẽ formã accipe dupliciter. s. vt est quoddam totũ ⁊ vna ⁊ forma totius

vt in homine humanitas. Alio modo est forma partis vt anima ⁊ vno modo. scilicet partis significat per aggregationẽ ad aggregatum .s. suppositum. alio modo aggregatum .s. suppositum sig^a tur. per attributionem ad formaz .s. naturã. que est forma totius vt iam patebit vtraqz via. vñ verũ est dictum Aristo. .s. ꝙ nomen sig^a t ⁊ formam ⁊ aggregatũ sꝫ per prius ⁊ posterius. cõmentator tñ videt intellexisse non nisi altera istaꝝ viaꝝ .s. ꝙ nomen sig^a t naturã ⁊ formam per prius ⁊ per posterius aggregatũ vel suppositũ vel si intellexit per verba nõ tñ expressit. ℂ Ad hoc aũt aduertendũ est. cum res non habeãt significari nisi fm ꝙ intelligũt. nec intelligunt res, nisi fm ꝙ sunt res in intellectu. Intellectus enĩ vꝫ magis est receptiuus ⁊ tm̃ q̃ʒ actiuus. agit opꝫ scire qualiter res habeãt intellectum agere. si opꝫ scire qualiter res hñant significari. Actiones aũt intellectus nõ possumus cognoscere nisi ex alijs actionibus nãlibus qꝛ enim male apti sumus ad intelligendũ opꝫ res ex actionibus sensibilib⁹ deuenire in ꝯ^o uem accidentiũ intelligibili. In actionib⁹ aũt naturalibus videmus ꝙ aliqd agit. ita ꝙ ipꝫ non est ratio qꝛ alia agant vt lignũ ignitũ calefacit non tñ est rõ ignis q̃ calefacit. qꝛ est qõdã calidum ⁊ nõ ens. per se compositũ ex mã ⁊ forma ⁊ est ratio calefactionis in altero. .s. in ligno ignito. qꝛ .s. lignum ignitũ calefaciat. caloꝛ aũt est rõ qꝛ ignis calefacit ipse tñ per se non calefacit qꝛ non pt hẽre esse separatũ per se. sꝫ semp est in fbo. ita ꝙ in talib⁹ est tria ꝯsiderare. vnum ꝙ agit. .s. ꝙ calefacit. non tñ est ratio calefaciendi alteꝝ vt lignũ ignitũ. 2^m est ꝙ calefacit ⁊ est ratio calefaciẽdi alteꝝ vt ignis. ℂ Et 3^m est ꝙ est solũ ratio calefaciendi vt caloꝛ ignis. ⁊ ligni igniti. qui calefactionis cã est ⁊ ratio non tñ caloꝛ agit per se qꝛ non est per se sꝫ in fbo. Sicut est de p^o mouente ꝙ est mouẽs tñ ⁊ de vltimo moto ꝙ est motũ tñ ⁊ de inter medio ꝙ est mouẽs ⁊ motũ diuersis respectibus. Similiter qõdã itelligibile agit in intellectũ ⁊ nõ est ratio agendi vt aggregatũ vel suppositũ, qõdam agit in intellectũ per se ⁊ est rõ agendi alteꝝ in intellectũ. .s. nã ⁊ forma totius, que est quidditas figta per diffinitionem que est propꝛiũ obm intellectus, ⁊ est rõ intelligendi suppositũ ꝛc. 3^m est forma partis que nõ ꝓpꝛie intelligit. Si igit cõparemus aggregatũ .s. suppositum ad formam ⁊ naturã totius ad sig^o m nõis. cum forma talis sit id ꝙ per se obijcit intellectui ⁊ sit rõ qꝛ suppositum obijciunt. hoc modo cõparando nomẽ per prius sig^a t formaꝫ ⁊ naturã ⁊ ex ꝯñti aggregatũ .s. suppositũ ⁊ hac via ꝓcessit Auer. d. ꝙ nomẽ prius significat formã. scdõ aggregatũ intelligendũ per hoc de forma totius ⁊ de nã ⁊ de aggregato .s. supposito. ꝓꝓ ꝙ dixit ꝙ res calide non hñt nomen caloris nisi ꝓꝓ calorẽ ignis qui est in fine. non enĩ dixit ꝓꝓ caloris simpliciter sꝫ ꝓꝓ calorẽ ignis qui est in fine. .i. qui est ratio aliquoꝝ calefaciennũ. Si aũt cõparemus. aggregatum .s. suppositũ ⁊ formã partis .s. animã ad sig^o m hõis tunc est ecõtrario. qꝛ suppositũ per p⁹ sig^a tur qꝛ ipm tantũ ens per se in oꝫ ⁊ agit in intellectũ forma aũt partis significat ex ꝯñti qꝛ h⁹ forma non ꝓpꝛie sig^a tur nisi inq̃ʒtũ est aliqua pars suppositi. vñ humanitas non significat animam nisi existem. scilicet qꝛ est pars compositi.

Ad rationes

in oppositum, potest patere per iam dicta. ꝛc.

Et hanc sequuntur alie mutationes. Aliarum vero vt vnam aut duas: hoc non sequitur. ꝛc. Tex. iiii.

ℂ Questio Secunda.

q **Ueritur** vtrũ in corporibus celestibus sit mã. q̃ʒ qõnẽ pertractat Auer. in duob⁹ locis. .s. in 8. metha. ⁊ in de sba orbis ipsam eandẽ pertractat diffusius. venat enim 4. de corpore celesti. .s. ꝙ ipm sit compositũ ex duabus naturis ⁊ ꝙ ibi sit potẽtia ⁊ actus. Iteꝫ ꝙ ibi potẽtiale non mẽtur nomẽ in ẽ. sed potius sbi. Item ꝙ illud ꝙ est ibi actuale mẽt nomen aĩe. ℂ Item ꝙ celum sit fbm simplex. ꝓmũ venat sic qꝛ nihil vnum ⁊ ideꝫ fꝫ ꝙ tale est simul in potẽtia ⁊ actu. videmus aũt in corpore celesti potentiã ⁊ actum. qꝛ oꝫ dare nãm aliam per q̃ʒ sit in potẽtia ⁊ aliam per q̃ʒ sit in actu ꝙ aũt ibi sit potẽtia ⁊ actus pꝫ ꝙ est prima tale. ipm est magis talis q̃ʒ alia. corpus celeste est primo mobile ⁊ mouet. pmo qꝛ ipm motum est per se. sed oẽ mot^m er se vt dꝫ. 8. physicoꝝ diuiditur inter alia duo quoꝝ vnuꝫ est per se mouens ⁊ reliquũ est per se motum. qꝛ in corpore celesti est inuenire duas naturas. .s. mouens ⁊ motum ⁊ per ꝯñs potentiaꝫ ⁊ actum. ℂ Ex his vlterius venat formam qꝛ illud qõ est ibi potentiale non meret nomẽ materia. qꝛ cum duplex sit transmutatio. quedaꝫ .s. in sba ⁊ ex hic fit diuersitas fꝫ speciem alia est in accidentibus ⁊ hoc trãsmutatio nõ diuersificat spẽm. hee due transmutationes in hoc ꝯueniũt qꝛ vtriusqꝫ trãsmutationis fbm est materia. sed differunt in hoc qꝛ illud ꝙ est fbm in transmutatione diuersificare specẽ est in potẽtia pura ⁊ ideo est materia vel potentia vere. cuius esse est esse in potẽtia. Subijcit enim vt dicit per posse. materia autẽ que subijcit alteri transmutationi aliquãdo est in actu ⁊ ideo verius dicit fbm q̃ʒ materia. ideo cum corpus celeste sit incoꝛruptibile ⁊ intrãsmutabile non põt diuersificari specie sed solum trãsmutabile trãsmutatione que est in accidentibus .s. fm ⁊ situm. ideo ꝙ ibi subijcit non est materia. sed fbm ⁊ ex his venat ꝙ formã celi non est vbi aĩa tñ ⁊ non forma corpoꝛalis. qꝛ si esset formalis et celũ vtqꝫ esꝫ compositum ex naturis sibi repugnãtibus ad inuicem q̃ʒtum ad motum. ita ꝙ celum moueret motu circulari contra inclinationẽ motus sui naturalis qꝛ necẽ esset tandem in eis mouens fatigari et laxari. hoc enim est tota causa fatigationis in aĩalibus ꝙ anima moꝫ ad omnẽ differentia impositionis. corpus compositũ ex elemẽtis in quo necessario dominat grauia. quoꝝ motus naturalis solũ est in vnam differentiaꝫ positionis .s. deoꝛsuꝫ. est igit forma celi non forma corporalis vel corporis. sed aĩa tñ q̃ʒ pro tanto dicit anima in qꝛ influit opera vite .s. appetituꝫ et alia. ℂ Ex hoc sequit vlterius ꝙ cum celum habeat aĩam ipsum mouet ex se sola enim aĩata mouent ex se. dicit tamẽ ꝙ propter hanc compositionem celum nõ opꝫ dici compositũ sed simplex fbm. qꝛ illa aĩa non facit ad esse celi tñ sed ad motuꝫ celi tñ. Unde ipsum corpus celeste est materia intelligẽtie et est materia sue anime qõ vlterius non componit. illud tamẽ non videt bene dictuꝫ .s. qõ aliqua materia corporalis possit esse sine forma hoc enim nõ videt intelligibile. hoc nõ bene cõmentatoris quidam improbant per hanc rõnem qꝛ cum intelligibilia illa sicut dicit Auer. nõ faciat ad esse corporis celi sꝫ ad motum. si ã mouerat illa intelligentia non mouebit qõ celum nihilominus tamen erit. qꝛ intelligentia nihil facit ad esse, qꝛ cum tunc sit fbm simplex fm Auer. esset fm qõ tale intellectum in actu. hoc enim est de propꝛietate oĩs simplicis. sed hoc est falsum. cõiuncta enim ei intelligentia non esset ibi cõpositio materie et forme esset tñ ad hoc ibi compositio accidẽtis scilicet q̃ʒtitatis in substãtia celi ꝙ autẽ est actu q̃ʒtuꝫ non intelligit in actu vt tale est, vtrũ autem ista ratio bñ improbet dictum Auer. relinquat. ℂ Dicendũ autẽ contra commentatorem alio mõ qꝛ qui querit de cõpositione alicuius querit de quidditate rei, ad hanc aũt quidditatem cognoscendam deuenimus per effectũ aposteriori. cuꝫ .n. subiecta mã cum forma causa sit omniũ accidentium mã ⁊ forma in cõposito causant aliqua accñia sibi ꝓportionabilia ⁊ hec sunt via ad fbam per que deuenimus in cognitionẽ ipsius quidditatis, que qdditas dicitur terminus vel diffinitio, qꝛ terminat cognitionẽ inchoataꝫ ab accidẽtibus. propter ꝙ dicit primo de anima ꝙ accidẽtia cõferunt magis ad cognitioneꝫ ꝙ quid ẽ rei, inq̃ʒtum habent anologiam a proportione ad rem. qꝛ omnia que sunt rei proportionabilia poterũt ducẽ nos in cognitionẽ quidditatis. quidditatibus autẽ rerum sensibiliũ competũt tria scilicet ꝙ ab eis fluunt accidentia. ℂ Item ꝙ sint põite obiectum intellectus nostri ex eo ꝙ habẽt fantasmata esse est ꝙ põite nostro intellectui obĩ necẽ est hẽe fantasmata

per, que mouere possit fantasiam. ¶ Tertium est ꝙ plurificentur per indiuidua sub vna spẽ. cuȝ ergo corpus celeste sit sensibile oĩbus istis vijs possumus uenari quidditatem suã. ¶ Dicendũ igit̃ ꝙ corpora celestia habẽt vnã materiã. Ad ꝙ notandũ ꝙ quedaȝ acc̃ consequitur materiã tanq̃ proprie passiones eius ⁊ hoc sunt esse h̃ ⁊ nec ab esse signato, ⁊ hec sunt principia indiuiduãtia, ⁊ q̃ non est propriũ sine eo cuius est propriũ in celo est inuenire h̃ ⁊ nunc cũ ista sint proprie passiones materie in celo proprie erit materia, ⁊ hoc forte voluerunt intelligere qui cõmentatorẽ duxerunt ad impossibile in illa rõne dñtes, ꝙ incõueniens dicit Auer. dicens celũ ẽẽ simplex seque retur tunc ꝙ esset itellectus in actu ꝙ incõueniens. ⁊ q̃ si manet q̃tum si sit t̃ˢ habeat intelligentia q̃tum autem actu non intelligit̃ in actu. Isti enim vidẽt in actu q̃tum esse signatũ sub hoc ⁊ nũ. ¶ Iteȝ ꝙ celum habeat mãm pȝ ex eo ꝙ intellectus oĩum substantiaꝝ sensibilium formas quidditates ⁊ diffinitiões quas nec̃e est habere partes que faciunt ad esse spẽi q̃ nec̃e esse difficile hẽs partes que faciunt ad esse. cũ ergo oẽs quidditates reꝝ sensibiliuȝ a nr̃o intellectu intelligant̃ ⁊ hoc non sic sine pub⁹ opȝ ẽt substantias hr̃e partes q̃ ⁊ materiaȝ. ¶ Item ꝙ celum hẽat materiã pȝ ex sensibilitatis eius dixerunt enĩ aliqui magis iprobantes opinionẽ cõmentatoris ꝙ si celũ esset forma simplex ⁊ non esset forma in materia ꝙ celuȝ esset quid intelligibile non quid sensibile. Sȝ ad hoc r̃ndit cõmentator ꝙ lȝ celum non sit compositũ ex diuersis substãtijs vt ex materia ⁊ forma est tñ compositũ ex forma ⁊ quãtitate rõne cuius est quid sensibile. Et ĩõ aliud est dĩe; ꝙ si celuȝ esset forma in materia, ⁊ simplex ꝙ nõ esset susceptibilis quãtitatis nec sensibiliũ qualitatũ, ⁊ aliud est simplr̃ asserere ꝙ si celuȝ eẽt forma non in materia ꝙ esset quid intelligẽne nõ sensibile. Si enĩ posset eẽ forma substãtialis cuȝ quãtitate ⁊ cuȝ qualitatibus sensibilibus sine materia sicut posuit cõmentator de celo illud eẽt quid sensibile. Sȝ dicemus cõtra cõmentatorẽ ꝙ forma sine materia non est suscep⁹ qualitatuȝ sensibiliuȝ vt vult ¶ P̃. in p° ce. ⁊ mun. vbi aut ꝙ cuȝ celum sit quid sensibile est pars partiũ mundi ⁊ oẽ sensibile vt aut est sensibile per materiã vnde cõmentator ibidẽ ab ipsa veritate coactus aut ꝙ oẽ sensibile est sensibile per materiã ⁊ ibidem dicit ꝙ oẽ sensibile est cõpositũ ex materia ⁊ forma nec pȝ ꝙ cõmentator diceret celuȝ est cõpositũ ex materia q̃ intelligentia est ibi tanq̃ forma ⁊ celuȝ tanq̃ materia nã amota intelliᵃ adhuc celũ esset quid sensibile ⁊ celũ sentiretur a nobis ⁊ videret̃. Si ergo oẽ sensibile est compositum ex materia ⁊ forma ⁊ admota itelligentia adhuc celum remaneret sensibile g° preter intelligentiã adhuc in ipso corpore celi oporteret ponere compositũ ex materia ⁊ forma lȝ sic istam rõnẽ. vñ proponendo non nimus ad profundum intentũ phĩ nam. ¶ P̃. nõ tñ arguit compositum in celo ex materia ⁊ forma ex sensibilitate celi q̃tuȝ ex indiuiduatione eius, vult ipse ibidẽ ꝙ cum dico celum, dico formã, ⁊ cũ dico hoc celum, dico materiã, intellectus vl̃is rei est per formã, particularis per materiã, dicemus ergo ꝙ quedã forme indiuiduant̃ ex eo ꝙ recipiuntur in materia ⁊ sunt forme sensibiliũ ⁊ tales sunt apte nate multiplicari per diuisionẽ materie celum aũt non est celum lȝ est hoc celuȝ particulatũ ⁊ sensibile. Omne tale est forma in materia vult. ¶ P̃. ꝙ ex pticularitaꝝ ⁊ indiuiduatiõe celi ꝙ celum sit forma in mã ⁊ ꝙ sit multiplicabile rõne forme in multiplicabile rõne materie q̃ ꝯstat ex tota materia sua ergo si ꝯsideretur quãtitas celi ⁊ si cõsiderẽ spissitudo ⁊ dyaphanitas eius ⁊ eius indiuiduatio pȝ ꝙ celuȝ est forma in materia. ⁊c̃.

Ad rationes ꝯtra nos factas a cõmentatore dico hñ sequit̃ illa habent materiã. ergo possunt esse ⁊ nõ esse lȝ non eꝯ° ex vno illorum. i. ex nõ posse non eẽ non sequit̃ non hẽre materiam sed ex vtroq̃ȝ simul sumpto illud quo res non põt esse et non p̃t non esse nõ est materia. ¶ Ad aliud ꝙ dicit Auer. ꝙ mã est in potẽtia pura lȝ in corporibus celestibus mã est i po° pura. hõ per intentionẽ ꝙ in celo est aliquo mõ poⁿ pura. vel dõ ꝙ in celo non est poᵃ pura veruȝ de mã que est ẽm trãsmutationis lȝ non est verum de materia que facit ad esse. ⁊c̃.

De materiali aũt subã oȝ non latere: q̃ ⁊ si ex eodem oĩa primo: aut eisdem aut primis: ⁊ eadem materia. ⁊c. **Tex. xi.**

¶ Questio Tertia.

q **Ueritur** ꝯñr vtruȝ eadem sit mã in corporibus celestibus ⁊ in istis inferioribus ⁊ vĩ ꝙ non. q̃ñ vt dĩ a commẽtatore in prin°. ii°. meth. corruptibile ⁊ incorruptibile nõ hñt idem prinᵐ. lȝ mã hȝ rõneȝ principij vt dĩ in prin° io. ⁊ 5°. meth. vbi dĩ ꝙ quot modis dĩ cã tot modis dĩ prinᵐ. cũ ãt dĩ de forma ⁊ mã ⁊ de alijs q̃ mã dĩ prinᵐ ergo mã non erit eadeȝ in celo ⁊ in istis inferioribus. ¶ Itẽ ẽm cõmentatorẽ 8°. meth. mã equiuoce dĩ de celestibus ⁊ inferiorib⁹. q̃ idem ꝙ prius. ¶ Iteȝ vnitas generis est q̃ vnitas mãe. lȝ celestia ⁊ h⁹ inferiora differunt gnẽ g° differunt in mã. ¶ Contrariũ ar̃ p rõeȝ q̃ ꝙ per supabundantiã dĩ vni soli ꝯuenit pp̃ ꝙ Arist. in 9° h⁹ dicit ꝙ vnũ vni tm̃ est ꝯ̃riuȝ q̃ ꝯ̃ria sunt que maxie distãt qui ergo ponit plures mãs primas ponit appositũ in adiecto q̃ dõ primã ponit vnaȝ tm̃ dõ plures ponit non primas. ¶ Itẽ hoc ꝓbat̃ per sĩle in alijs cãis ꝯuenit enĩ in causis efficientib⁹ ponere efficiens pᵐ sĩr in causis formalibus formã primaȝ ⁊ in causis finalib⁹ finẽ pᵐ vel vltimũ. q̃ocunq̃ȝ magis plȝ vel pᵐ vel vltimum dicit. n. Auer. sic sup metha. io. ꝙ hs est in triplici gnẽ caũditatis respectu oĩum reꝝ. s. efficientis formalis ⁊ finalis q̃ erit imponere vnã primã mãm oĩum habentiuȝ eã dõ ꝙ de hac qõne si hñ veꝝ dixisset Themistius sicut imponit ei Auer. sup ii°. metha. nõ esset difficultas in hac qõe. dixit enĩ Themistius ꝙ corpora celestia de se sunt corruptibilia lȝ ꝯuant̃ ẽt ⁊ ꝑmanentia per virtutẽ esse ꝑmi ⁊ coact⁹ fuit hoc dĩe pp̃ rõnem Joãnis grãmatici qui dicebat ꝙ oẽ ꝙ in infinitũ ꝯuat̃ inesse hoc nõ fit nisi per potentiã existentẽ in eo infinitã in celo aũt non est potẽtia infinita q̃ celum est corruptibile ⁊ q̃ Themistius nõ potuit hoc euadere. ⁊ vidit ꝙ Arist. hec corpora posuit icorruptibilia iõ q̃ adherẽs vtriq̃ȝ dixit ea eẽ corruptiᵃ de se: se icorruptiᵃ per virtutẽ primi. lȝ iste modus ponẽdi nõ sap phiã. q̃ si celum esset p se corruptibile corrũperet̃ vtiq̃ȝ aliu. q̃ oẽ corruptibile necessario corrumpit̃. Itẽ si illa incorruptio inesset celo a prin° ab extra eẽt celo violentia nullũȝ autẽ violentũ est ꝑpetuum. nec cogit rõ Joãnis grãmatici vt sic dicamus vt Themistius. corpora enĩ celestia durãt in infinitũ per potentiã infinitã positionẽ in ipsis existentem q̃ non est in eis potẽtia infinita positã. lȝ est in eis infinita potẽtia priuatio Motus aliqd corruptionẽ ⁊ q̃ nos ẽm phũm ponim⁹ corpora celestia simplr̃ incorruptibilia de se ideo difficilis est ista qõ. s. verum sit eadẽ materia in celestib⁹ ⁊ in istis inferiorib⁹. ¶ De hac qõne sunt tres opiniones. quaꝝ due tenent extrema directe apposita. tertiã vero tenet viam mediã: prima positio est sequentiũ Auicebrõ qui vñt in oĩbus esse materiam vnaȝ per formam vnã dñt enĩȝ ꝙ aliud est forma qua qd est corpus ⁊ alia qua quid ẽ aĩ ⁊ aliqua qua quid est hõ ⁊ ita exponunt ꝙ qñ ignis generatur ex aere corrumpit̃ forma specifica aeris sed non corrumpit̃ forma corporis ⁊ eꝯ° ita ꝙ in vtraque transmutatione forma corporis manet vna etiã nunc qualĩt ergo modum omniũ habentium materiam non solum eorũ que generant̃ ex se inuicẽ erit vna materia p formam vnam. Sed hoc põ non est rõnalis. q̃ posito ordine plurium formarum secunduȝ rem non posset reddi causa quare diffinitio esset vna quia tunc diffinitum non esset vnum in actu ab vno actu immo pluribus cum vna quam daret aliquod esse cum sint omnes sensibiles. ¶ Item posteriores forme post primam essent accidentia: quia aduenirent rei complete inesse. ¶ Item secundum hoc cuȝ genus remaneret idem nunc formis specifi

gis corruptis ⁊ verissima tunc vniuocatio esset in sic in specie specialissima. q̄ est contra phūm 7° physicorum genere respondet enim tunc generi vna ypostasis.i. Intellectus vnius forme q̄ contra Themistium super primo de anima. Propter q̄ alij dn̄i tenentes viam opposita in alterum extremū q̄ in omnibus habētibus materiā per nullum modum est materia vna: nō vna per formaz nature vna per indifferentiā. dicūt enī q̄ si a materia corporis celestis ⁊ a materia corruptibiliū fm̄ q̄ huius tollunt quasi totus appetitus eius nō est terminatus per formaz pp hoc ad formā q̄ h; actu non hēt appetitum ideo subijcit talis materia transmutationes de vna forma ad aliā. Si igit materia illa esset eadē de se tū materia corporis celestis ipsa nō esset nata de se terminari per formam vnam q̄rum ad suū totum appetitum. cum non habet oēs formas corporales in actu appetit eas quas homo hoc naturalis autē appetitus non potest esse frustra ex quo sequūtur duo inconuenientia. primū q̄ celum esset corruptibile de se sc̄dm q̄ materia celi fieret aliqñ sub forma corruptibili q̄ est incōueniens oportet igit dicere q̄ ille due materie indifferunt nec valet si tunc cōtra arguā per q̄ ergo differunt ille materie cū solus actus distinguat vt dicit in 7°. huius iste sunt materie sc̄dm suppositionez separate sunt ab omni actu distinguente tunc dn̄r ipsi q̄ non sp̄ distinguit aliquid per actum qui est s; etiā per actum qui pōt inesse vt p; in aure ⁊ in oculo qui l; non actu videat vel audiat in se tamē distincta sunt per aptitudinem ad tales actus. Sed isti sic dicentes videntur ignorare naturā materie h nō dicendū q̄ in corpore celesti ⁊ in istis inferioribus est vna materia ⁊ h per indifferentiā. id est subtracta omni forma nō haberent ille materie per qd differrent. ¶ Ad cuius euidentiā vnū est principaliter declarandū. primuz s. qualiter se habeant illa que differunt per essentiaz ⁊c. ¶ Primū patet sicut in oībus que differūt per essentiaz oportet dare gradū minorum cuz numeri sint: sint forme ⁊ ecō° impossibile enim est aīa duo diuersa per essentiam eam distare a p° ymaginabimur. ergo q̄ sicut omnes numeri procedunt ab vnitate ita oīa entia procedunt adeo ita q̄ ipse solus est vere vnum ⁊ oīno simplex. Sicut ergo non sunt duo numeri essentialiter differentes nisi q̄ vnus magis distat ab vnitate q̄ alius ⁊ ideo quaternari' differt essentialiter a quaternario q: plus distat ab vnitate q̄ quaternarius sic nūq̄ sunt duo entia essentialiter differentia nisi vnū plus distet ab vno q̄ aliud ⁊ loquimur de habētibus ordinem essentialez q: inter ea que sunt idē speciei ꝓprie ⁊ p se non est essentialis ordo. Si ergo materia proprie est poa pura ⁊ est prope nihil ⁊ per consequens tm̄ distat a primo principio quantū distare potest impossibile est q̄ materia absoluta ab omni forma dr̄at ab alia materia sic absoluta vel q̄ vna poa pura dr̄at ab alia. Nam si ordo essentialis sumit rez fm̄ anologiam ⁊ distantiā ab vnitate. s. ab actu primo due pure potentie fm̄ se non possunt essentialiter differre q: habēt eandē distantiam ad primū principiū respectu vnius ⁊ eiusdez actus puri nec poteris dare duas primas potētias puras essentialiter differentes q̄ si velles saluare duas primas materias essentialiter differentes ponas duos actus puros et duo principia. pma ⁊ duos deos ⁊ dicas q̄ hoc mō hec potētia pura differt essentialiter ab illa potētia pura quia hec deriuatur ab illo actu primo ⁊ ab illo dō sed quādiu ponis vnū actum purū ⁊ vnum deū q̄ necesse est ponere pones vnam materiā primā ⁊ potentiā purā q̄ necesse est etiā ponere. Ex hac aūt via declaratur q̄ dicebatur in precedentibus preambulis dicebat q̄ si in genere intelligibiliū non possumus ponere potentiā puram que non sit eiusdem rōnis cum alis potētia pura q̄ multo magis non poterimus hoc ponere in genere entiū. Nam potentia pura in genere intelligibiliū non est potentia pura simpliciter sed h; actum admixtum sed potentia pura in genere entium nullum habz oīno actum admixtum ideo Inter talis nullam differentiā essentialem assignare poterimus. ex hac autē sc̄da via fortificatur magis prima. Ad soluendū omnia argumenta de hac materia est sciendū q̄ aliquorū esse vnam materiā multipliciter est primo quādo vnū generatur ex altero ⁊ ecō° vt dicitur 8°. meth. que generantur ad inuicem habent materiā vnam. s. que est subm transmutationis ⁊ sic omnia que sunt in spa actiuorum ⁊ passiuorū habent materiam vnaz. alio° dicit aliquorum materia vna per vnam anologiā ⁊ per formam scilicet in quibus inuenit vna ratio recipiendi formam ⁊ sic omnia inferiora habēt vnam formaz inter se ⁊ omnia corpora celestia inter se non autē comparando inferiora ad super celestia. 3° modo dicuntur aliqua habere vnam materiā per indifferentiā ita q̄ sublata omni forma non haberet vna materia per quid differret ab alia ⁊ isto mō tam corporum celestium quē inferiorū est ⁊ mā materia simpliciter ⁊ per hoc p; ad rationes verūtamē quia illa ratio est in qua mouent ad dicendum mās celestiū ⁊ inferiorū differre inter se. pōt aliter solui per dimensiones inde non solū vt supra soluta est sed q: ꝯtinet in se pfcōs ꝑfectōez omnium formarum virtualiter. Restat specialiter tractare de dimensionibus indeterminatis quō ꝓcedant formam substantialem in materia. ⁊c.

Dubitatio autem quedam emergit: ⁊ quare vinum non materia aceti. nec potentia acetum: quāuis ex ipso fiat acetum ⁊ viuens potentia mortuus: aut non. ⁊c. Tex. xiiii.

¶ Questio Quarta.

q

Queritur vtrum dimensiones indeterminate precedāt formā substantialē in materia ⁊ videt q̄ non q: substa priorem accidēte cognitione diffinitione ⁊ tpe vt dicit 7°. metha. dimensiones siue determinate siue indeterminate sunt accidētia q̄ ⁊c. ¶ Item subiectū materia cum forma tam accidentiū oīum que fiunt in ea vt dicitur pmo physicorum q̄ cum causa sit prior causato substātia erit prior dimensionibus. ¶ Item si dimensiones indeterminate precederent formaz substantialē in materia sequeret q̄ diffinitio substantiaz esse per additamēta q̄ p; q: diffinitio principaliter sumit a forma ⁊ quicqd cadit in diffinitione siue materia siue aliud cadit ratione forme q̄ q̄ prius est quaz forma poneretur in diffinitione constat aūt cum sint accidentia q̄ sunt extra naturā substantie q̄ in diffinitione substātie cadit aliquid q̄ nō est de essentia talis substātie: talis autē diffinitio est per additamenta vt p; in diffinitione accidentiū q̄ ⁊c. ¶ Item yle ⁊ materia proprium est subm transmutationū subm aūt eius in trāsmutatione. op; manere in transmutatione ei aeris in igne nihil manet ꝯ° nihil mā pa que non vī hic esse nisi ꝑ formā sbalez q̄ ⁊c. ¶ Contrariū dicit cōmē. in de sba orbis vbi ꝯtractans istaz qōnem īponit Auicē. q̄ dixerit sbalem formā p° recipi in mā ⁊ postea dimēsiones ⁊ ex hac qōe duxit ip; cōmen. ad tria incōuenientia q̄uis posset eū ducere ad plura. Nam si p° reciperet forma sbalis in mā ex h sequeret q̄ fora illa nō eēt diuisibilis diuisione mē nec p se nec per accñs ita q̄ tota fora esset in toto ⁊ tota in parte. ¶ Itē sequeretur q̄ tale cōpositum esset eternum ⁊ oīo ingnāle ⁊ incorruptibile. ¶ Itē sequeret q̄ mā non reciperet nisi hanc vnā formaz tanq̄ sibi ꝓpriam ⁊ nō plures nec sil nec successiue: qualr aūt sequant ista tria incōuenientia nō declarat Auerroys s; ꝓcedit sibi satis obscure. ¶ Ad ondēdū aūt qualiter hec sequant op; declarare vnū quo viso patebunt oīa h. Ita ei est q̄ qñ aliquid recipitur in aliquo alio mediante quodā alio recipit receptū per modū ⁊ nām rei illius mediāte qua recipitur vt p; de albedine de se indiuisibilis est. tn̄ diuisibiliter recipit ita q̄ omne in pncipale si recipit in aliquo mediāte particuli participatr recipit. Si igit diuisio eēt modus fieret ecō°. vnā si aliqd pticule reciperet īmediāte in pticuli illō particule recipet in pncipalr. cū igit mā de se sit in pticul nec hēat ptē. ⁊ partē imo est per tm̄ poa nullum actū hns vel distinctionē s; q̄titas est illud per q̄ diuidet finaliter

forma substātialis in se indiuisibilis est. Si igitur mediante forma substantiali preexistente in mā q̄titas vel dimensiones reciperent̄. reciperent̄ indiuisibiliter eēt itaq̄ꝫ aliqd̄ compositū indiuisibile ex quo iā pꝫ prīmᵐ ꝙ forma illa nō divideret̄ diuisione māe que oīo est indiuisibilis ex hoc autem sequitur ꝙ tale compositū esset immobile quoniā omne mobile est particl'e ⁊ cꝯ°. Ex his duobus sequitur .3ᵐ. s. ꝙ in materia non esset nisi vnica forma penitus ⁊ nō plures nec simul nec successiue ꝙ sic patet ꝯm Auer. sup̄ principiū scd̄i meth. Nullus appetitus naturalis est frustra nec ociosus. mā autē naturaliter appetit formā q̄ᵗ non appeteret formā nisi illam q̄ꝫ possibile est habere si eni appeteret q̄ꝫ hēre non posset esset ociosus ille appetitus. successiua autē pluralitas formaꝝ non est sine motu ⁊ trāsmutatione mouem ur aūt non pōt tale cōpositum cum sit in particl'e cū non possit esse partium initio a quo ⁊ partiꝫ initio ad quē. q̄ᵗ nec haberet plures formas nec appeteret plures ⁊ cum in oībus habētibus materiā materia sit vna sicut supra est dictū: eo ꝙ non hēt per qd̄ differatur tota materia nō hēret nec appeteret nisi formā vnam in numeru. Cum igit̄ hec oīa sint incōuenientia ⁊ sequantur ex dicto Auicē. ⁊ visum est quō sequātur. opꝫ dīe ꝙ dimensiones indeterminate p̄cedant formam substantialem in mā. Sed tūc quid ponemus istas dimēsiones indeterminatas esse vel realiter aut ꝯm ymaginationē solum ⁊ rōneꝫ aut qualiter. ❡ Ad ꝙ nōdū ꝙ materia de se solum est poᵃ nec habet aliq̄ꝫ actum de se ⁊ ideo ꝙ materia sit tantū vel tāta multa vel pauca hoc nō habꝫ de se sꝫ a q̄titate oꝫ ꝙ quādo generat̄ ex aere ignis vel cꝯ° ꝙ nl' vtrobiq̄ꝫ de perdit̄ de materia. imo tm̄ de materia ⁊ adeo multa ⁊ equalr̄ erit in igne generato sicut sub forma aeris corrupta ⁊ cꝯ° non ꝙ occupet locum maioreꝫ q̄ᵗ generans q̄tum dat de forma tm̄ dat de loco. sed oꝫ ꝙ tm̄ sit de materia in generato sicut q̄tum fuit in corrupto sicut dicit̄ in libro de generatione ꝙ ex vno pugillo aque fiut .4. aeris nūc aūt q̄titas materie nō est a forma aeris: q̄ᵗ tūc corrupto aere nō tanta maneret materia nūc autē manet eadeꝫ q̄titas sub forma ignis. Similiter per eandeꝫ rōnē illa q̄titas non est a forma ignis ex cōis pꝫ ꝙ illa multitudo vel paucitas materie eadē est priori que erat cū forma ignis vel aeris q̄ᵗ non corrūpitur ad corruptionem eaꝝ. Sic igit̄ est intelligendū in materia p̄cedere dimēsiones indeterminatas formā substantialē in mā vt aūt soluat̄ arᵐ q̄ᵗ aliq̄ts vnū cogere. est mā ꝙ in dimēsiones in deterīate precedit formā sbalem in materia precedunt quidē ꝯm essentiā: nō ꝯm esse. Item precedūt eā modo accn̄tali nō eētiali primū pꝫ sic q̄ᵗ accidentia non sunt entia nisi per ad tributionē ad vnum ad primū ens. s. sbām. ita ꝙ sicut entitas accidentiū est ab entitate substātie ita esse accidentiꝫ est ab esse sbe siue ipsius suppositi pꝫ ꝙ dicimus plura accidētia esse eodē numero lꝫ per accidens. q̄ᵗ sunt in eodē supposito vel ꝓpter vnum esse vniᵘˢ suppositi. Sicut igit̄ variat̄ substantia per generationeꝫ ⁊ corruptioneꝫ sic ⁊ accn̄a variant̄ ⁊ sicut materia manet eadē ꝯm essentiaꝫ in generatione: ⁊ corruptione variatur tn̄ ꝯm esse diuersa que acquirit sub formis diuersis sic ⁊ accn̄a. s. dimensiones indeterminate manent ꝯm essentiaꝫ ꝫ eedē ⁊ variatur ꝯm esse ⁊ sic ꝯm esse non precedūt formam substantialē in materia. ❡ Scd̄m pꝫ sic q̄ᵗ vt visuꝫ est dimensiones iste nō precedunt formam substantialeꝫ nisi propter hoc vt dent forme esse particl'e ⁊ transmutabile hoc autē sunt accn̄talia forme q̄ᵗ forme de se in particlares ⁊ in trāsmutabiles. vn̄ accidentaliter precedūt ille dimensiones formā substantialē ⁊ non essentialiter: q̄ᵗ nō eam precedunt nisi ad hoc vt forma possit corrūpi: ⁊ generari ꝙ nō est in natura forme per se ⁊ per hoc patet responsio ad argumenta. ⁊c̄.

❡ Questio Quinta.

Adhuc queritur quomō dimensiones indeterminate precedāt formā substantialē in materia. Et est dicendū ꝙ est reperire duplices dimensiones indeterminatas que precedūt formam sbalem in materia. ❡ Ad ꝙ declarandū opꝫ duo videre. scilicet ꝙ ibi sint dimensiones ⁊ ꝙ ille sint indeterminate. primū pꝫ sic quia ꝙ vnus pugillus terre sit densior vno pugillo aque hoc non est ex eo ꝙ aqua sit magis porosa. Naꝫ ignis qui minime porosus est: est rarissimus: nec est ex hoc ꝙ partes magis propinque iaceant adinuicē q̄ꝫ aqua equaliter: cum vtrūq̄ꝫ sit cōtinuuꝫ sed est ex hoc ꝙ in pugillo terre est magis de mā q̄ꝫ in pugillo aque ⁊ propter hāc conuenientiā in aliquo cōi dicit 2°. de generatione Aristo. contra Empedoclem elemēta esse cōparabilia ⁊ ex hoc pꝫ ꝙ in materia est inuenire multuꝫ ⁊ paucū sicut quātitas est ꝯm q̄ꝫ dicit̄ equale ⁊ inequale: que quāmis sint in p̄dicamēto r'onis fundantur tamē in quātitate. Similiter multum ⁊ paucum lꝫ sint in p̄nto r'onis fundant̄ tamen in aliqua quantitate. Cum autē materia de se sit penitus in potētia se non hꝫ ꝙ sit multa vel pauca: opꝫ igitur ꝙ hoc habeat ab aliqua quātitate ꝫ ergo quātitas est in materia: ⁊ ante omnē formam sbalem: ꝙ sic pꝫ nā. non est ratio aᵗ q̄ꝛ natura non potest facere ex genero milij montem nisi ꝙ plus est de materia in mōte q̄ꝫ in milio. Si ergo nec posset sup̄ multum ⁊ paucum de materia: ita ꝙ posset facere de pauca materia multaꝫ tūc posset etiā facere ex grano milij montem faciendo de pauca materia multā penitus nullo addito ⁊ sine rarefactione ꝙ ergo de minori faciat maiᵘˢ vel econuerso nullo addito nec rarefacto vel denso nec condempsato: est oīno contra rōnem augmento ⁊ diminutionis igit̄ natura non pōt sup̄ multum ⁊ paucuꝫ ī materia immo limitat̄ consistit actionē ad formas substantiales ⁊ determinatas in materia quas pōt successiue ī materia inducere ⁊ remouere ⁊ in hoc etiaꝫ natura differt ab arte: q̄ᵗ ars solum pōt subm transmutare: quātum ad formas accidentales: nō autē q̄tum ad formas substantiales: sꝫ natura quātum ad vtrasq̄ꝫ se extendit vltra autem formā substantialem ⁊ sibi ꝯsequētia non se extendit natura vel actio ipsius: ex quo pꝫ ꝙ quātitas in qua fundat̄ multuꝫ ⁊ paucum materie non est de accn̄tibus ꝯsequētibus formam substantialē in materia est igit̄ illa quātitas an̄ formam sbalem in materia. ❡ Restat igit̄ videre qualiter illa quātitas sit indeterminata ⁊ hoc pꝫ sic nam dr̄ quātitas indeterminata que interminatū locum occupat: multum enim ⁊ paucū in materia sunt per que pōt occupari locus: nō autē locum determinatū occupatum in actu: q̄ᵗ eadem multitudo māe aliqn̄ occupat minorem locuꝫ vt in vno pugillo terre: aliqn̄ maiorem vt qn̄ ex illo vno pugillo fiūt quatuor aeris pro tanto igit̄ dicit̄ dimensio indeterminata. igit̄ habemus vnū modum dimensionum interminataꝝ precedentium sbalem formaꝫ in materia ⁊ hunc modū dimensionū interminataꝝ nō videt̄ venari Auerroys in de sba orbis. ❡ Nunc videndū est de scd̄o modo dimensionū indeterminataꝝ ⁊ hunc magis venat̄ Auerruys vnūquodq̄ꝫ itaq̄ꝫ corpus ⁊ est corpus est tale corpus vt ignis est corpus ⁊ est tale corpus. Si igit̄ generat̄ ex aere ignis ⁊ ecōuerso. aer corrumpit̄: q̄ᵗ hoc corpus corrūpit̄ sꝫ non corpus simplr̄. similiter de igne corrupto est: manet corpus vtrobiq̄ꝫ corpᵘˢ. ergo hac mā est prius hoc corpore ⁊ q̄ᵗ corpus sequunt̄ dimēsiones. corpus simplr̄ sequit̄. dimensiones simplr̄ ⁊ ꝫ corpus has dimēsiones ⁊ dimēsiones simpliciter sunt priores his dimensionibᵘˢ sicut corpus hoc corpore. Sūt ēt interminate q̄ᵗ non rn̄det eis locus determinatus: sꝫ locus simpliciter q̄ᵗ corpus est in loco: sꝫ non in hoc loco determinato: hoc aūt corpus est in hoc loco determinato: nā q̄tum agens vel generās dat igit̄ vel aere de forma specifica tantum dat eis de hoc loco determinato. Sic igit̄ hm̄s duplices dimensiones indeterminatas p̄cedētes formaꝫ substantialem in materia. Differūt autē in hoc quoniā prime dimensiones indeterminate precedūt omnem formam in materia tam specialem q̄ꝫ generaleꝫ: q̄ᵗ quecunq̄ꝫ forma recipit̄ in materia opꝫ ipsam diuisibiliter ⁊ partibiliter recipi hoc autem vt visum est supra non potest esse nisi dimensiones indeterminate precedant omnes formas

substantiales tam generales q̄3 speciales in materia. Sed secūde dimēsiones indeterminate non precedūt omnez formam in materia q2 non p̄cedum formas corporis simpliciter imo sequūtur sed solum formā specificam .s. huius corporis puta ignis. vel aeris. ¶ Ex hac dīa sequit̄ scd̄a differentia inter has dimēsiones q2 prime dimēsiones indeterminate fundant̄ in materia prima simplr: vt in sbo q2 precedunt oēm formam substantialē: scd̄e aūt dimensiones non fundant̄ in materia prima vt in subiecto s3 in cōposito ex mā ⁊ forma: non enim precedūt corpus simpliciter s3 corpus tale. Ex hac dīa tertia dīa sequunt̄ .s. q̄ prime dimensiones indeterminate realiter precedūt formam substantialē. scd̄e autem non nisi s̄m modum cōsiderari mā in omni cōposito non est nisi vna forma s̄m eē specifici si eni3 in vno cōposito essent plures forme substātiales quel3 daret aliqd̄ esse substātiale: ⁊ tunc non esset cōpositum vnū ⁊ quelibet ingrederet̄ diffinitionem: ⁊ tūc non esset diffinitio vna. Si enī generet̄ ex aere ignis nulla forma realiter esset in igne que prius fuerit in aere: cōceptui enī generis non rñdet aliqua ypostasis vnius forme realis: q2 intellect⁹ generis sumit̄ ex tenui similitudine singulariū: manet igit̄ corpus i trāsmutatōe aeris in ignē vt prius quoddā .s. vt genus qd̄ realiter non est pri⁹: nec aliud a suis speciebus: s3 solum s̄m rationē ⁊ modu3 considerādi q2 ɔsideras igne3 ⁊ aerē inquātū corpus vtrūq3 non corrūpitur nisi aliquid in quo b duo dīnt sic considerata: ⁊ sicut corpus s̄m rationē sic cōsideratum est prius. s̄m rationē tm̄: similiter ⁊ dimēsiones simpliciter que ipsum sequūtur sunt priores his dimēsionibus non realiter s3 s̄m rationē. Ex his sequitur 4ª dīa. ⁊ est q̄ prime dimensiones indeterminate realiter dīnt a dimensionib⁹ determinatis. Si aūt dimēsiones interminate non dīnt s̄m rem a dimēsionibus determinatis s3 solum s̄m ratione3 non enim realiter differt vle a particulari nec distinguit̄ ab eo nisi s̄3 rationē: ⁊ sicut determinata dimēsio est que determinatū locū occupat: sic est indeterminata que determinatum locum non hȳt: nec occupat. Prime autē dimensiones indeterminate a terminatis realiter dīnt quia materia eius de multitudinis vel paucitatis est sub vno pugillo terre ⁊ .x. aque facte ex illo vno pugillo. Determinate vero dimēsiones occupant maiorē locum determinatum sub forma aque q̄3 terre. Cum igit̄ in trāsmutatione terre in aquā dimēsio indeterminata maneat q2 eadem est multitudo vtrobiq3 materie. non aūt manet dimensio determinata eadē: q2 non idē locus aque determinatus manet. p3 q̄ dimēsio indeterminata realiter differt determinata. ¶ Ex his sequit̄ qnta dīa q̄ prime dimensiones indeterminate comparant̄ ad terminatas sicut mā ad formam. scd̄e vero indeterminate comparātur ad terminatas sicut forma ɔfusa magis ad formā particularem. Et vlterius sequit̄ q̄ sicut materia que realiter ⁊ essentialiter diuersa est a forma terminat̄ per formā sic dimensiones p̄prie indeterminate que realiter ⁊ eēntialiter sunt diuerse a terminatis. terminant̄ per terminatas. Nate sunt igit̄ prime dimēsiones indeterminate terminari successiue per oēs dimensiones terminatas q2 vna forma substātialis aduemens materia nō inducit nisi vnā dimēsionem talem q̄3 ɔsequit̄ altera ⁊ alia aliā ⁊ ex hoc est q̄ ex vna forma substātialis recepta in mā non est determinat⁹ appetitus materie. Ad illa3 formā substantialē q̄3 ɔsequunt̄ ille dimēsiones terminare per quas dimēsiones indeterminate p̄cedentes formā in materia nate sunt terminari non est aūt sic de mā celi que q̄uis abstracta sit ab oī forma sit eadē cū materia corruptibiliū in ydēptitatem que per priuationē dīc q2 tunc non haberēt ille materie per q̄ differret multum vñ ⁊ vnicū rei materia corruptibilium est alterius rōnis a multo et pauco in mā celesti q̄ p3 q2 multum de mā facit dēpsum in istis inferioribus Auicē. vero facit rar: in celestibus aūt paucum facit transparētiā siue dyafanitatē multum nō facit spissitudinem et luminositate3 s̄m q̄ dicimus q̄ stella est densior pars in orbe. vñ indeterminate ille dimēsiones non sunt nate terminari a quibuscūq3 dimensionibus terminatis. ideo adueniente vna forma substātiali que inducit vnā dimensionem talē terminat̄ appetitus illius materie s3 igit̄ mā per indifferentiā sit vna i istis et in illis. non pp̄ hoc oport3 corpora celestia esse corruptibilia vt hec inferiora pp̄ appetitum ad diuersas formas quas nata est habere materia et non h3 et causa per iam dicta est etc̄.

¶ Explicit liber octauus methaphisice.

Unum q2 multis modis dicitur indiuisis de quotiens dictum est prius. ⁊c. Tex. i.

¶ Liber decimus methaphisice. ¶ Questio Prima.

q Ueritur igit̄ de ipsa mēsura .s. vtrū sit in eodem genere cū rebus mensura3 hn̄tibus. et videt̄ q̄ sic q̄ mensura sit cū eo cuius est mēsura. scribit̄ eni3 4° physicor q̄ nāq3 que res mensuratur per aliqd sui generis q̄m vnitates vnitatem mensurat̄. ¶ P̄. Aristo. dicit decio methaphice q̄ si omnia entia eēnt colores albu3 eēt mensura eor sed albun ē in gn̄e color. ergo mensura ē in eodem genere cum eo cuius ē mensura. ¶ P̄. s3 Aris. ibidē mensura sp̄ est vnigeª mensurato. s3 q̄ est vnigem alicui videt̄ esse eiusdem generis cū ipso quare ⁊c̄. ¶ Contra s̄m Aris. 10. meth. opz querere vnam mēsurā oium substantiarum hoc aūt est substantia prima .s. pª causa s̄m cōmentatorē ibidē non est aliqd̄ ɔc principium eius respectu cuius est mēsura s3 principiū ⁊ participiatū non est nec̄e esse in eodē genere q2 ⁊c̄.

Ad hanc q̄ōnem dicendū s̄m cōmentatore3 in .10. meth. q̄ mensura primo ⁊ p se reperit̄ in quātitate ⁊ maxime in q̄titate discreta ⁊ a q̄titate discreta trāsfert̄ ad aliam q2 in q̄titate discreta per se ⁊ primo reperit̄ cumulus partium quē per vnitatem mensurant̄ ⁊ si in aliis mensurā accipimus. hoc est inq̄tum induūt rōnem numeri nō enim est descēdere a genere in genere nisi magnitudines numeri sint vt dicit̄ primo posterior ⁊ ideo oīa alia inquantū hn̄t propōne3 nobis nata3 hoc est ꝓut in eis reperit̄ rō numeri ⁊ ex h enim dīs aliam q̄titatem esse mensurabilē ⁊ pportionabilē alij q̄titati ex eo q̄ reperit̄ aliqua quantitas cōis vtrisq3 que s̄m aliquid metit̄ vtraq3 ⁊ iō q̄ cum spaciū est nobis notum hoc est rōne numeri. inq̄tum .s. scimus quot stadior vel miliarior sit. vñ s3 ratio mensure per se ⁊ primo reperit̄ in q̄titate discreta tñ ex q̄titate discreta transfert̄ ad alia genera vt dicit Auer. in hoc .x. Ista autē translatio pōt esse duplex q2 vnitas dupl̄r comparat̄ ad numerū vt intelligimus vnitatem numer mensurare p° enim comparat̄ ad numerū ex eo q̄ per sui replicationē metitur numer ⁊ iō Aris. in hoc. 10. ait q̄ oz q̄ mensura mensuratū sine numeri sint vnitates ⁊ non vnitas per q̄ possumus itelligere q̄ vnitas nō plurificata per replicationem vel per reiterationē saltem num non mēsurāt. ¶ Scd̄o modo comparat̄ vnitas ad numer vt mensura illius tanq̄3 illud per q̄ cognoscit̄ numerus ⁊ ideo Aris. in eodem. 10. ēt ait. q̄ mensura est illud per q̄ cognoscit̄ q̄titas. ⁊ ideo ibidem subdit q̄ oēs numeri cognoscūtur per vnū g° potest esse duplex trāslatio vel ex eo q̄ mensura iterat̄ ⁊ replicatur in mensurato. vel ex eo q̄ mēsura est causa q2 ipm̄ mensuratū cognoscatur primo° transfert̄ nomen mensure ad q̄titates ⁊ ad pondera ⁊ ad hmōi similia ⁊ ideo videmus q̄ vlna per sui replicationē mēsurat cannā ⁊ similiter videmus librā per sui replicatione3 mensurare aliud pōdus ⁊ vnciā libram. ¶ Scd̄o modo transfert̄ ratio mensure ex eo q̄ aliqd est ratio q2 alia cognoscant̄ ⁊ q2 oēs res in aliquo genere hn̄t esse s3 aliquē ordinem graduū .s. s̄m maiorem vel minorē appropinquationē ⁊ remotionē in respectu ad aliud in quo mensuratur nā illius generis simplr̄ ideo si oīa entia essent colores albun esset mensura eor q2 ex cognitione eius possimus deuenire in cognitionē aliorum tanq̄3 ex cognitione ei⁹ q̄ magis participat naturā lucis que est ypostasis colorum ⁊ s̄m istam via3 possumus dīc principiū eius esse

mensuram omnium entiuz. q2 ex cognitione primi entis habet cognitio aliorum τ q2 diuersimode transfertur no men mensure τ non reperit vniformiter in rebus. ideo oportet per distinctionem dr̄e ad questiones. Nam si lo quamur prout mēsurat res per sui replicationem τ itera tionem tūc mensura nō est in eodem genere cum mensu rato per se loquēdo nec tamē est extra genus mēsurati q2 h'l mensura est in genere mensurati vt pun^m pun^a enim non sunt extra genus q2 reducunt ad genus principium τ in q̄ztum talia nō sunt in genere. q2 in q̄ztum talia non sunt in genere. q2 in q̄ztum talia non cadunt per rectā lineaz τ ideo vnitas q̄ est mensura numeri est in genere per redu ctionem ad q̄titatem discretā τ si aliqū mensura sit vere q̄ntas τ sic in eodem genere fm rectam lineam cū alijs q̄ntitatibus continuis sicut pondus vncie est in eodē gene re cum alijs ponderibus. hoc est per accidens q2 non hēt in q̄ztum est mensura. Nam in q̄ztum mensura quid indi uisibile existit τ indiuisibile prout indiuisibile est non est q̄ztū lz ad q̄ntitatē reducatur. ideo Aristo. volens soluere rōnem mensure in talibus distingunt in decimo hui⁹ du plicem indiuisibilitatis modū q2 aliqua sunt indiuisibilia q2 ipsa sunt vt q̄ntitas τ aliqua sunt indiuisibilia q2 volu mus hoc est per institutionē nostram τ sic alicui cōtinuo vt linee τ alicui pōderi vt vncia competit ratio mensure τ ita pz ꝙ mensura per replicationē cuius mensuratum est plures mensure per se loquēdo non est extra gen⁹ mē surati lz non cadat fm rectam lineā in illo genere. Unde cōmentator dicit. 4. physicoꝝ circa finem ꝙ mensura in quolibet nō est extra genus mensurati de qua antē men sura intelligat pz per hoc ꝙ sequit sed totum mensuratū est plures mensure. ꝙ non est nisi in mensura per replica tionem. ¶ Scδo modo dicebat ꝙ fiebat translatio men sure ad alia a quantitate discreta rōne cognitionis. Istud autem ex h̄ habet esse ꝙ in aliquibus reperit anologia q̄ dam fm quā anologiam vnū aliqδ fac ad cognitionē alio rum τ tunc h'l anologia accipiendo genus ꝓprie non sꝑ fuat veritatem gn̄is nisi velle vnus accipere esse in eodē genere quecunqz hn̄t vnitatem τ ꝓportionem ad inui cem ad nos: sed loquimur de genere ꝓprie dicto τ ꝑꝑ h̄ sciendū ꝙ aliquid fm anologiam q̄dā τ ꝓportionez po test facere ad cognitionem aliorum τ per consequens esse mensuram eorum tripl'r fm triplicem anologie modū quia aliquid hz anologiā ad aliquid ꝙ non ē extra genus ipsoꝝ fm est in genere eoꝝ fm rectam lineam τ isto mō album anologat cum alijs caloribus in calore. scδo mō potest esse anolo^a in q̄ztum ꝙ h'l anolo^a non est in genere eorum que respicit fm rectam lineā τ est extra rectam li neam τ est extra genus ipsoꝝ τ fm istum modū est ano lo^a puncti ad lineaz τ instantis ad tēpus. ¶ Tertio modo potest esse anologia. ita ꝙ habens anologiam non est in genere fm rectam lineā cum alijs τ etiam est extra ge nus ipsorum τ sic est anologia que est inter primā sbam que est deus τ alia que prima sba nō est in genere substā tie fm rectam lineam nec redu hz ad genus substātie. Et omnibus his modis anologie aliquid pōt dici men sura alterius et ideo ꝓpter primum modū habemus ab Aristo. in 10. huius. ꝙ album est mēsura coloꝝ aliorum. propter fm habemus ab eodem. 4. physicoꝝ ꝙ instans mensurat tēpus et enā potest τ hoc etiam ab eodez in 5° physi. et alibi ꝙ pūctus est terius linee. et si quis accipiat ymaginatione sua lineam finitā accipiet eam stare ad du as decisiones siue ad duo puncta. ¶ Propter 3^m habe mus in 10. h'l. ab ipsomet. ꝙ oz querere vnaz substantiā mensuram omniū alioꝝ substantiarū et ista substantia est motor primus et principiū primum et actus purus et vl timus cui nō est admixtum aliquid de potētia animo vt cōmentator. exponit et ita pz solo. ꝙ non opz mensuram esse in eodez genere cū mensurato nisi accipiamus genus pro oī eo in quo reperitur vnigeneitas iā mensurat aliqū fm rectam lineam in genere mensurantī aliqū per redu ctionem aliqū neutro modo. ¶ Ad primum ergo dicendū ꝙ mensurari per aliquid sui generis intelligit ibi de eo ꝙ per replicatiōem ē mensura vt numerus equorum vni tate equina mensuratur τ h'z est in genere mensurati sal tem per reductionem vt per accidēs vt patuit. ¶ Ad 2^m oδm ꝙ aliquis mensura pōt cadere in genere fm rectam lineam cum alijs mensuratis. sicut ɔuenit in albo respcū alioꝝ colorum sed non arguit oēm mensurā simpl'r eē ta lem. ¶ Ad 3^m oδm ꝙ mensura hz vnigeneitatē ad men suratū non ꝙ sit eiusdem generis sed quia est quedam ꝓ portio τ anologia inē mensura τ mēsurā. τc̄.

Mensura enim est illud per qδ cognoscit q̄ztitas: τ quātitas cognoscit scδz qδ ē q̄ztitas aut ꝑ vnū aut ꝑ nūerum. τc. Tex. ii.

¶ Questio Secunda.

q Ueritur vtrum oīa que mensurant mensurent aliqua vna mē sura τ videt ꝙ sic quia vt potest haberi ex sen tentia Arist. in hoc decio oīa mensurant in vno sui generis sed minimū in aliquo genere non pōt esse nisi vnū q2 ꝙ supabundantiam dicit vni soli ɔuenit ergo τc̄. ¶ Cōtra Arist. arguit in. 10. h⁹. ꝙ oz nos querere mensu rā subam vnam oium aliaꝝ subaꝝ. ergo a simili de qbus cunqz opz nos querere vnā mensuram aliorum. ¶ Pꝫ. si cut se hz tempus ad ea que mensurat tempore. ita se hēt mensuraquelz ad ea que mensurant illa mensura sed vnuz est tp̄s mensura omnium temporꝝ vt dicit ph̄us. 4° phie. igitur vna erit mensura omniū habentium eam. ¶ Itez fm Aristo. 4. physicoꝝ. non est dare duas mensuras si mul nisi vna ɔtineat aliam. sicut annus ɔtinet diē ergo nō est dare. d. mensuras simpliciter. ¶ Incontrarium est ꝙ fm ph̄ūm. 10. methaphisice mensura non est vnuz nume ro fm magis forte plura. ¶ Item cōmentator super. 4. physicoꝝ dicit. ꝙ oz ꝙ tempus istius motus. s. primi sit prius temporibus. s. alijs τ enumerat illa ergo nō est da re tolum vnum tēpus sed est etiā dare multa tempora τ ita non est vna mensura tēporis omniū habentium talem mensuram. ¶ Pꝫ. mensura videt esse quedam perfectio mensurati. sed opz multiplicari perfectionem fm multi plicationem perfectibilium cum ergo sint multa perfecti bilia alia. s. mensurata oz esse multas mensuras.

Ad istam questionem dicendū ꝙ de diuersita te mensure τ eius vnitates fit diuer se fmē q2 quidaz attendentes ad hoc ꝙ mensurata aliquo modo vniuntur cum omne ꝙ mensuratur. mensuratur aliquo minimo sui generis vt dicit Aristo. 4. phisicoruz τ cum omnis mensura sit vnigenea mensuratio vt dicit. 10 methaphisice dixerūt ꝙ genus generalissimū in quo om nia illius generis cōueniuntiam anologiam hn̄t est men sura omnium eorū que sunt in illo genere τ si ista via bo na esset tunc mensura respectu habentiuz ipsam esset vna non vnitate numerali sz vnitate generis. sed ista pō stare non pōt. q2 cum fm ph̄ūm. 10. methaphisice vbi loquit de tali mensura dicat quod vnū in quolibet genere scilz mensura que est natura aliqua simpl'r τ non est vnuz na tura alicuius eoꝝ que mensurant per eam. Ex hoc antez dupliciter iprobare istā positionē possumus. primum q2 natura generis generalissima nō est vna nā simpliciter cū cōceptui generis nō rñdeat ypostasis vnius forme vt di cit Themistius sup primum de aia in prologo τ ideo lz natura specifica possit hēre rōnem mensure eo ꝙ species natura quedā vult esse vt ibidem Themistius dicit. τ sō propter sui vnitatē que excedit vnitatem generis pōt ha bere rōnem mensure genus tn̄ non potest cuz in eius nā non sit vnitas per se fm vnū gradum essentie sed solū fm ordinem graduū. ¶ Rursus possumus iprobare istam pōm ex eo ꝙ in eodē. x. dicitur h̄ eī ibi ꝙ natura mensu re est differens a natura mensuratoꝝ. nā generis est eadē nature cuiusz existis sub eo. q2 vl'r a particulari nō differt ¶ Improbat etiam ista pō ab aliquibus q2 cum g⁹ non videatur certificare nec vltimā cognitionē dare eoꝝ que sunt in genere. mensura vero nō est h'l q2 certificat. Sed h̄ improbo nō est bona qm̄ mensura est illud ꝙ nobis pri

us vnitate scit ꝗ̄ ipsum mensuratum ⁊ postmodum ex cognitione mensure per quandam solertiam ⁊ acumē ingenij deuenimus in cognitionē mensuratoꝝ ⁊ ꝗ̄uis adhuc satis appareat ꝙ nā generis debeat dici mensuratū quia sunt nobis nota ꝯfusa magis vt dicit͛ p° physicoꝝ in pn° tū etiā q2 ex cognitione huius ꝯfusoꝝ in cognitionē magis distinctoꝝ deuenimus ⁊ vt sint ad vnū dīc cognitio mensuratorum in mensura anteꝙ̄ applicet͛ mensura ad mensurata est cognitio in vlī ⁊ in ꝯfusione quadam sicut est cognitio eoꝝ que sunt in ipso genere anteꝙ̄ per cognitionē generis pcedamus in cognitionem distinctā existentium in genere. ¶ Alius modus autē dōm iest respectu vnitatis mensure eoꝝ qui dīc mensuram esse vnā respectu mēsuratoꝝ quia mā est vna. vn̄ fm rationez istoꝝ ipsa materia est vna mensura reꝝ habentium materiā ⁊ fm istam viā materia est vna vnitate essentie: ⁊ nō vnitate esse. que vnitas est prout materia vna abstracta ab oī forma non hēret per quid differet ab alia sic accepta isti aūt sic opinantes. 3° motiuo moueri vident͛. p° enim mouentur quia mensura per se ⁊ primo reperit͛ in vnitate respectu numeri vt visuz est. vnitas aūt non hꝫ ꝙ sit mensura numeri nisi ex eo ꝙ reiterat͛ ⁊ per reiterationē mensurat numeruz ⁊ nihil est ꝙ in entib⁹ reiterari videamur preter materiā ꝙ materia est illud ꝙ fm essentiā idez manens nūc ⁊ iterū aliud ⁊ aliud esse accipit. ¶ Scdm aūt motiuuz est eoꝝ ꝙ vnitas in potētia est omnis numerus vt dicit Boeti⁹ in arismetrica sua. ⁊ materia est in potētia omne illud ꝙ ex materia fit. Naz primo est iste modus fm ꝙ̄ Aristo. docet ymaginari materiā p° physicoꝝ .i. si volumus intelligere materiā debemus intelligere id ꝙ nō habeat formam sꝫ in potentia ad oēm formaz. ⁊ in 2° methaphisice dicit de scribendo naturā materie prime ꝙ in fundamento nature nihil est distinctū nec q̄d. nec quale. nec ꝙ̄tum nec aliquid oīno. debemus tn̄ intelligere ꝙ materia sit in potentia ad oīa illa. ¶ Tertiū motiuū eoꝝ est. quia mā est illud ex quo alia entia fiunt ⁊ vnitates sunt ex quibus ꝯstituitur numerus ⁊ ideo materia pōt dici mensura omnium materialiuz ꝓpter dicta tria. propter que vnitas dicitur mensura numeroꝝ. ¶ Sed hoc stare non pōt quia fm Aristo. in .10. meth. mensura est illud per ꝙ aliud mēsuratur ⁊ ideo mensura est magis nota ꝙ̄ ipsa mēsurata. Si igit͛ mensura hēret rōnez mensure tunc materia esset magis nota ꝙ̄ res materiales ⁊ forme cuius oppositū videmus q2 fm Auer. super 2m methaphisice mā est indiuisa cognitionis ⁊ p° physicoꝝ. scribit͛ ꝙ materia non cognoscitur nisi per anologiā ad formam ꝓpter ꝙ ali⁹ modus dicendi est. s. ꝙ vnitas mensure est ex vnitate primi entis. Nam primū ens per lumen intellectus sui mensurat omnia ⁊ ideo sicut per lumen in dyafano receptū substantificant͛ colores ita per lumen primi entis oīa entia in esse subsistunt ⁊ licꝫ ista pō vera ⁊ bona sit cui cōmentator ad haberet in .10. m̄ sic accipiendo vnitatē mensure non satisfacit ad qōnem q2 qō nostra est non soluz de mēsura omnium entiuz sꝫ etiam de mensura cuiuslꝫ generis in se cōsiderando per diuersas partes entis. ¶ Et ꝓpter hoc dōm ꝙ illud ꝙ per se ⁊ primo in mēsura ꝯsiderare debemus est ꝙ mensura debet esse illud in quo ē status. vn̄ ⁊ phūs in .10. methaphisice ait ꝙ illud ꝙ extimat͛ sine diminutione ⁊ additione est mensura nā sed oē tale in quo ē status esse vnum numero ꝓpter ꝙ cōmentator dicit ibidez ꝙ illud ꝙ est mensura ē vnum non vnitate cōi ergo per se loquēdo mensura semꝑ ē vna omniū habentium eaz tamē ista vnitas per accidēs impedit͛. hoc autē impedimentuz tripl'r ꝯtingit. primo enim impedit͛ h⁹ vnitas ex eo ꝙ illud cui cōpetit. ratio mēsure est quid in materia receptū ⁊ ideo si album est mensura coloꝝ non opꝫ vnum album esse numero sed si color haberet esse nō in materia receptum ita ꝙ non diuersificarent͛ per diuersa esse tūc quot sunt colores tot essent coloꝝ species ⁊ tunc mensura colorum esset vna numero. 2m ꝓpter ꝙ impeditur h⁹ vnitas mensure est ex eo ꝙ mensura sine sui reiteratione ⁊ receptione non sꝑ mensurat mensuratum ⁊ propter hoc dicit Aris. in hoc .10. huius ꝙ non sꝑ est mensura vnū numero sed magis forte plura. ꝙ potuit esse appositū ex eo ꝙ h⁹ pluralitas videt͛ per accidens ꝯtingere ⁊ de hoc ipse ibidem exm subdit ꝙ dyamet͛ mensuratur per duo vt est in penultimuz .4. geometrie latus exagoni ꝙ est mensura dyametri opꝫ bis iterari vt mensurare habet dyameter. 3° modo impedit͛ h⁹ vnitas ex eo ꝙ illud ꝙ hꝫ rōnem mensure non est indiuisibile simpliciter sed est indiuisibile q2 volumus .i. per institutionē nostram ⁊ vt vncia vel libra vel est indiuisibile fm sensibiliuz vt pondus generi vel ordei vt cōmentator ponit exm. Istos aūt duos mōs indiuisibilitatis innuit Aristo. in eodem .10. ⁊ q2 hi⁹ mensure non habent rōnem mensure hoc est per se q2 quicunque ponunt in mensuram aliquā ponunt eam rōne indiuisibilitatis ⁊ ideo in talibus maior mensura reducit͛ ad minorem vt libra ad vnciam nec hꝫ per quod mensuretur libra nisi ex eo ꝙ certificat͛ per vnciā ⁊ si esset aliqua mensura minor vna puta dragma vncia nō mēsuraret nisi per illam mensuratā esset ⁊ ita. per se loq̄ndo vna est mensura per accidēs autē in mensura plurificari potest. ¶ Ad primum dicendū ꝙ arguit͛ de vnitate per se tn̄ non propter hoc remouent͛ quin possint esse multe mensure per accidens q2 vero in omnibus reperitur minimū simpliciter vt mensura sed aliquādo aliqua est mēsura q2 volomus ꝙ sit minimū ⁊ per hoc pꝫ solutio ad alia argumēta que hoc cōcludebant. ¶ Ad primū incontrariū dōm ꝙ mensure sunt plures m° quo diximus vt q2 dyameter mensuratur per duo. ¶ Ad 2m dōm qō diuersa sunt temporatemporaliū considerando de mensuris intrinsecis de quibus non loquimur. ¶ Ad 3m dicendum ꝙ mensura non est perfectio mensuratorū vt dependens ab eis sed magis mensurata dependent ab ipso sicut motus qui est mensura omniū motuum aliorum non hēt esse vt in sbō in omnibus alijs nec dependet ab eis sed magis ipsa mobilia dependent a tali motu ⁊ ideo motus ille est vnus simpliciter non ex vnitate omniū mobilium sed ex vnitate primi mobilis. ⁊c̄.

In oībus autem his metrum ⁊ principiuz vnū aliquid ⁊ indiuisibile: quoniā ⁊ ī lineis vtimur quasi īdiuisibili pedali. ⁊c. Tex. iii.

¶ Questio Quinta.

Queritur ꝯsequenter vtrum omnis mensurentur minimo sui generis ⁊ videtur ꝙ non. Nam sicut dicitur 7° physicoꝝ motus diuiditur fm partes ē igit͛ maioris magnitudinis inter plures partes cum maiore magnitudo q2 ⁊ motus maior sed primus motus sine primum mobile cuius motus est diuturnus est maximū corp⁹ celestium corpoꝝ erit ergo eius maximus motus si illo motu oēs motus mensurantur vt dicitur decimo metaphisice quare non mensurant͛ motum minimo sui generis sed maximo. ¶ Item album est mensura oīum coloꝝ. sed albedo plus continet de luce que ypostasis oīum colorum ꝙ̄ alij colores quare alij colores non mensurantur minimo sui generis sed maximo. ¶ Pꝫ. oīa habent mensuram q2 omnia facta sunt in numero pōdere ⁊ mensura sed in oībus non est inuenire numeꝝ ad minus in q̄titate ꝯtinua: quia ipsa diuiditur in infinitum quare idem ꝙ prius contrarium dicit Arist. ¶ Item ꝓbatur h̄ per rōnem Arist. in decio q2 mensura vera ex h̄ est nūeri q2 in ea min⁹ est deceptio ⁊ error hēant est in minimo nūeri quare ⁊c̄.

Ad hanc qōnem dōm ꝙ rō mensure primo est in q̄titate ⁊ q̄titate discreta ex vnitate que est principium numeri ⁊ ex hac transfert͛ ad alia quā quando transfert͛ subito transferunt͛ ⁊ proprietates per se ꝯnites ad illud subito: quare rō numeꝝ est ratio mensure ⁊ transfertur ad alia ex vnitate que est principiū numeri transfertur autez ratio mensure ex vno dupl'r. s. in q̄titatum per sui replicationem numerat vel mensurat numerū fm anologiam q̄dam ⁊ iō videndum est quomō ꝯpetat vni ꝙ sit minimuz respectu numeri ⁊ ita transfertur

vnum ad alia fm huiõi diuersas rões vñ aduertenduz ꝙ vnũ inq̃tum est minimum respectu numeri cõsequit̃ tria. primum est ꝙ vñ est quid simplex numer⁹ autem est quid compositũ. scðm ē ꝙ vnitas quia simplex est. ē ēt vniformis difformitas enim est de multitudine ⁊ pluralitate numer⁹ autem est difformis. 3m est ꝙ vnitas est indiuisibilis numer⁹ vero diuisibilis. qñ igitur volum⁹ vnitatem transferre ad mensurã aliaꝝ rerum non oꝫ fm oẽs tres mñs transferre fit autem translatio mensure ad tria gña reꝝ. s. ad motum vel ad esse successiuum ⁊ ad eē ꝑmanens ⁊ q̃tum. ¶ Item ad ea que actualiter permanent non vt q̃ta sunt. ¶ Ad hoc igit̃ tria genera reruz rõ minimi non transfertur fm vnum moduz quia ad successionem ⁊ motum rõ minimi transfertur fm vniformitatez et ordinem quendã quia ordo est vniformitas quedam sed ad esse ꝙ manens q̃tum transfertur rõ minimi fm indiuisibilitatẽ. ¶ Ad tertiũ autem. s. ad esse permanens non in eo ꝙ q̃tum transfert̃ fm simplicitatem sic enĩ reperitur minimũ ꝙ est mensura inq̃titate ⁊ in alijs. oẽ ãt ꝙ mensuratur: mensurat̃ fm ꝙ est actu non po(tentia) qm̃ cũ ꝯria sint eadẽ potentia si ens in po(tentia) mensuraretur qua ratione vnuz cõtrariorum ens in potentia mensuraret aliud eadẽ ratione mẽsuraret̃ ab illo ⁊ ep⁹ cuz in potentia sint eadẽ. Itẽ ens siue entia non mensurãtur nisi fm ꝙ habent esse distinctũ in suis generib⁹ solus ãt act⁹ distinguit vt dicitur septio methaphisice igitur actus cum dicat esse respicit esse. aliq̃ igitur mensurantur fm ꝙ hñt esse cuz ergo fꝫ eẽ successiuoꝝ consistat in ordine ꝑtium nõ stãtare quia preteritũ ordinatur ad futurum sic sumitur mensura ex ordĩe ⁊ vniformitate. Inuenitur autẽ triplex difformitas. vna q̃tum ad introductionem actus h⁹i qui est successiuus. videm⁹ etiam ꝙ aliq̃ñ aliqua quiescunt ⁊ aliquando mouentur alia difformitas quo ad variationem motꝰ fm qð mota nãliter velocius mouentur in fine q̃ꝫ in ꝑncipio. ep⁹ est ð violentis motibus vel de violenter motis. 3⁰ difformitas est ex pluralitate motus in eodem mobili vt vnum ⁊ idẽ mobile. s. vltimus orbis celestis nũero motu diurno ab oriente in occidentem. ⁊ motu alio proprio ab occidẽte versus orientem. Nunc autem mensura debet continere vniformitatem ⁊ debet nos certificare ⁊ q̃to aliquid est magis difforme tanto minus certificat. opꝫ igitur ꝙ si mensura in successiuis debet esse vniformis ꝙ ille motus qui debet esse mensura sit a virtute que moueat sine laxitudine vt motus ille vn⁹ cum sit continuus ⁊ non interrupt⁹ ex hoc enim ꝙ fm Arist. ⁊ Auer. in de suba orbis motũ quiescit aliq̃ñ quia motus illius mobilis mouet mobile fm fatigationem. Item opꝫ ꝙ ille motus sit a virtute inuariabiliter mouente non ꝙ nunc moueat velocius ⁊ postea tardius. ¶ Item ꝙ sit a virtute que sit prima in gñe motorum ad hoc vt non sit in illo mobili sub illius motu penitus difformitas nec diuersitas nec pluralitas motuũ ⁊ quia motus primi mobilis est a virtute sub oĩbus conditionibus. ideo ille motus ē mensura ⁊ minimum oĩum motuũ alioꝝ ⁊ non obstante ꝙ illud pri(mu)m mobile sit corpus maximũ ⁊ hoc innuit Arist. in. 10. methaphice his verbis dicens ꝙ ille motus ē minimus minutate tẽporis. h aũt esse non potest nisi sit a virtute valde excellẽti que est primũ in genere motoꝝ cui non accidit laxitudo. ¶ Diuidit̃ autem in sexto phicoꝝ dupliciẽ fm rẽ mobilez ⁊ fm diuisionẽ tẽporis ⁊ h scðo⁰ diõis est ille primus motus ⁊ minimus. Tunc ē videre quõ minimũ inq̃titis permanentibus dicat indiuisibilitatẽ ⁊ satis pꝫ ex hoc ꝙ q̃to minor est q̃titas que dꝫ esse mensura tãto minus decipimur ⁊ erramus. vnde sciendũ ꝙ indiuisibile dicitur dupliciter. s. indiuisibile simpl̃r ⁊ hoc minimuz nõ est in talibus q̃tis permanentibus. vel indiuisibile scðꝫ nostraz institutionẽ. s. quia volumus ⁊ hoc modo rõ minimi transfertur ad alia q̃ta ⁊ quia in eis sic est mensura q̃tis non sit simpl̃r indiuisibilis mensurat tñ sub ratione q̃ta qua indiuisibilis. Scðꝫ aũt ꝙ sumitur minimũ i alijs rebus q̃nis q̃tis non tñ vt q̃ta ibi accipitur minimũ ꝑ simplicissimo vt in coloribus albedo ⁊ his vijs soluũtur arg(umen)ta quia primuz argumentum arguit in successiuis vbi non sumitur minimuz q̃tum ad corpus subiectũ. sꝫ minimuz in tẽpore. ¶ Ad aliud argu(mentu)m de minimo simplicitate. s. ꝙ est simplicissimum ¶ 3m argumentuz ꝑcedit de minimo simpl̃r inq̃tis autẽ non inuenitur mini(mu)m simpliciter sed bene inuenitur sꝫ no(str)am istitutiões ⁊c̃.

Secundũ substantiam vero ⁊ naturaz querendum est vero modo se habeat quemadmodum. ⁊c. Tex. vi.

¶ Questio Quarta.

Iso de mensuris in generali hic queritur de eis in speciali ⁊ primo de mensura subaꝝ ⁊ querit̃ vtrum oĩum substantiarum sit vna mensura. ⁊ videt̃ ꝙ nõ quia vt dicit ꝯmentator super vndecio methaphice. mobile ⁊ imobile non habent idem principiũ eõe mensura autem videtur esse principium mensuratorum quare sbe immobiles non habent eandem mensuram cũ mobilib⁹. ¶ P̃. non est vna talis mẽs ꝯmunis nisi eorum que cõicant in genere corruptibile autem ⁊ incorruptibile non solum differunt genere plusquã genere. vt dicitur decio methaphysice quare substantiarum corruptibilium ⁊ incorruptibilium non erit vna mensura cõis quia differunt plusquã aliqua que vniuntur in aliqua mensura. ¶ Itez si esset aliqua mensura oĩum substantiaꝝ h maxime esset prima causa vt dicit expresse ꝯmentator super decio methaphice: sed ista non potest esse mensura quia inter mensuram ⁊ mensuratum aliqua est proportio. infiniti autez ad finitum nulla est ꝑportio. causa autem prima est infinita simpl̃r. quelz autẽ substantia est finita quare ⁊c̃. Si dicatur vt cõiter solet dici. ꝙ veruz est ꝙ deus est infinituz ⁊ ideo alie substantie non habent proportionem ad ipsum ꝑportio que est mensurationis sed habent proportionez ordinis quia oẽs substantie ad ipsuz habent aliquẽ ordinez. Contra h arguo quia mensura dicit q̃sdam ꝯmensurationez mensure ad mensuratuz. cuz igitur deus sit infinitus quãuis ad ipsuz remaneat proportio ordinis ad alias substantias. deficit tñ proportio cõmensurationis in qua consistit ratio mensure. ¶ Contrariuz dicit Arist. decimo methaphice ⁊ arguit̃ per rationez ꝙ illud ꝙ facit ad cognitionez reruz. videtur esse mensura earuz. causa autem pria facit ad cognitionez oĩum substantiaruz quia vt dicit ꝯmentator super. 7(m). methaphice non cognoscitur substãtia demonstratia sensibili nisi cognoscatur prima causa quare ⁊c̃. ¶ Ad hãc questionẽ tria sunt specialiter declaranda. s. ꝙ mensura oĩum substantiaruz non sit in genere substantie. ¶ Item ꝙ ipsa sit vna substantia. ¶ Et 3⁰ declarandum ē ꝙ illa substantia sit deus. ¶ P̃. per modũ Aristo. pꝫ in decimo methaphice vbi venãtur substantiaz que sit mensura in genere substantie. dicit enim ꝙ si ē in vnoquoqꝫ genere inuenire aliquid ꝙ sit minimum ꝙ sit mensura oĩum in illo genere vt in coloribus album ⁊ nũerus vnitatem ⁊ in figuris trigonum sil̃r ⁊ de alijs generibus predicamentoꝝ. opꝫ igitur in substantijs inuestigare substantiam vnã que sit vna mensura oĩum substantiaruz in quo diligenter aduertendum ꝙ in alijs generibus venãdo mensuram non accipiebat genera que sunt in illo gñe generalissimo ⁊ comparando ad suum genus generalissimũ: sed vt diuersa in illo genere genera accipiens venabatur in vnoquoqꝫ ipsoꝝ specialem suã mensuram vt in genere colorũ ꝙ est sub qualitate albũ accipiebat pro mẽsura eorum que sunt de 3a specie qualitatis ⁊ simil̃r posset fieri in prima specie qualitatis que ē habitus ⁊ dispõ In genere sciarum methaphica. In virtutibus autez prudentia non sic autez facit Arist. in predicamento substãtie ibi enim quesiuit vnam mensurã substantiaꝝ que eẽt mẽsura totius generis substantie ⁊ oĩum substantiarum existentium in genere sube. hanc autem differentem mensure inuestigationem ⁊ minimi in alijs ꝑdicamentis ⁊ in ꝑdicamento substantie non videtur fecisse Arist. sine causa Est aũt h⁹ ratio ⁊ cã quia non eodem modo descensus a

genere in speciem ⁊ ab ente in decē predicamenta. Nā descensus generis in species est per differentias que differentia est aliquid preter rōnem generis. vnde genꝰ de differentia nō predicatur. dña autem est pfectio ⁊ forma speciei. Ens autem non descendit sic in decē predicamenta per dr̄as quia tunc ens esset genus ad decē predicamēta ⁊ tunc non predicaretur de differētia ⁊ illa dr̄a tunc nō esset ens immediatus igitur est descensus entis in predicamenta per se ⁊ non per dr̄as. vnde scđm ꝯmentatorē in .10. methaph̄ice ens nō est genus quia tunc significaret decem predicamenta per dr̄as sine mediate differentia. Si autem ponantur aliquando differentie entis ille dr̄e sunt s̄m rōnem solum ⁊ nihil ponunt in re vt ens verum ꝙ est in ꝯpōne aut sūt dr̄e entis alie ad diuersos modos essendi non in ipso vt in decem predicamentis. Addit species super genus dr̄am ⁊ perfectionem de qua non predicatur genus non sic autem est dicit ente respectu predicamentorum ⁊ quia mensura habet rōnem actualitatis ⁊ perfectionis vt visum est supra. ideo potest mensura cōpetere speciei sub aliquo genere generalissimo que tamē nō competit ei ratione illius generis sed ratione sui per se vt colori cōpetit aliqua perfectio vnde color que non competit ratione qualitatis que est suum genus generalissimum. ¶ Ex his pʒ ꝙ est substantia sit vere ⁊ simplr̄ ens mensura que requiritur in subīs conuenit enim mg̃rum eius quare cōpetit toti ⁊ ex his apparet. 3ª. vel tres rationes quare nulli aliarum a substātia dʒ queri mensura totius illius generis quoniā nullum predicamentū cōtinet vl̄r entitatem nisi subā. ¶ Item quia alijs p̄dicamētis non respondet hꝰ mensura nisi s̄m ꝙ sunt entia. nō āt sunt entia nisi ꝙ sunt entis. ⁊ ideo hꝰ mensura q̄tum ad totum non competit nisi soli substantie. ¶ Item illud eē per qđ alia predicamenta habēt eē ē oē simplr sed eē simpliciter est solius sube quare soli substantie competit tal' mensura que sit totius ⁊ vniuersaliter. ¶ Itē ad h̄ adaptatur ⁊ 4m. s. ꝙ mensura habet rationem principij nulla autem principia appropriant̄ alicui predicamento q̄ sunt principia totius entis. s. nisi soli sube quare solius totius substantie debet queri mensura. ¶ Et ex his consequenter apparet ꝙ illa substantia que est mensura in genere sube non est per se nec directe nec per reductionem in illo gñe nec in gñe. quia illa suba est p̄cipiū subaꝝ p̄rm aūt nō est directe in genere cū principiato nec p reductionē est in genere tale principium ꝙ est mensura substantiarū per hunc. n. modū est limitatum ad illud genus ad quod reducentur prima autem causa hʒ vniuersalitatem causalitatis super oīa entia ⁊ ideo non limitatur ad aliquod genus. ¶ Consequenter ex his declarat̄ s̄m ꝙ erat declarandum. s. ꝙ illa substantia est vna. Omne enim mensurans aliqua in aliquo genere est tale ⁊ est primum tale vt albedo est color ⁊ est color primus quia eius mensurans subam ⁊ est ens ⁊ est primum ens. ex hoc autē ꝙ est p̄mum ens est simplicissimum simplr. sicut ⁊ albedo quia est primus color est simplicissimus sed non simpliciter sed in genere colorum quare simplicissimū erit vl̄r ens ⁊ quia simplicissimum erit. ideo ⁊ mensura non plurificatur s̄m spēm sed s̄m numeꝝ vt de mensura in colore q̄ est albedo que et si multiplicem h̄ solum est s̄m numeꝝ illud igitur ꝙ est mensura in genere substantie s̄m essentiam ⁊ s̄m esse ⁊ scđm speciem est vna mensura mensurās omnes substantias ⁊ quia si mensura multiplicē hoc solum est s̄m numerum huiꝰ plurificatio non est nisi per ēntiā tn̄ illa aūt prima substātia non est materia quia tūc esset compositum quid ⁊ non simplicissimū quare omnino non plurificatur immo est vnum. ¶ Itē mensura semper est vna per se nec plurificatur nisi per accidens in primo autem principio non est accidens quia accidens p̄supponit aliquā compōnem h̄ autem mensura substantiarū est deus ꝙ pʒ per quattuor que de deo solent dici. s. ꝙ ē actus purus cui omnino non ānmiscetur aliquid de potentia vt ꝯmentator super decimo methaph̄ice. ¶ Item ꝙ in ipso sunt vt dicit ꝯmētator super vndecimo methaph̄ice perfectiones omnium generum. ¶ Item ꝙ hʒ virtutē infinitam vt dicit ꝯmentator super octauo ph̄icoꝝ ⁊ Aris. ibidem. ¶ Item ꝙ ipse cā oīs entis. ¶ Primum patet sic quia omnis mensura est tale ⁊ primum tale quare ⁊ h̄ mensura substantie ⁊ ē ens ⁊ ē primum ens: ens autē hʒ esse quare illud ens aut est suum esse aut aliud: non aliud quia tunc esset compositum ⁊ non p̄mum sicut dīis intelligentiā compōi ex finito. s. esse receptiōi eē ⁊ nª itelligētie ⁊ ex infinito. s. ex natura intelligentie quare primum ē suum esse ⁊ non aliud quare est actus purus sine potētia penitus quia in eo idem est potentia ⁊ actus. ¶ Secūdū pʒ. s. q2 illud primum congreget in se perfectiones oīum generum. Nam numerus informis ⁊ inq̄ritate discreta habet modum compositum. naʒ nūerus inq̄ritate discreta q̄nto fuerit mō tanto habʒ plures numeros in se ⁊ est magis compositus ⁊ q̄nto fuerit minor tanto magis simplex vt dicit̄ octauo methaphysice est coº. Nam quanto forma posterior est continens in se virtutē minoris forme tanto est simplicior ⁊ est continens in se virtutes ⁊ perfectiōes oīū forªꝝ p̄cedētium vnde negatiuum est in sensitiuo sicut trigonum in tetragono ⁊ ideo sensitiua posterior continet virtutes vegetatiue ⁊ est simplicior ea similiter est de sensitiuo qi cōtinetur in intellectum sicut tetragonum in pentagono q2 intellectiua habens virtutem in se immoris numeri cōtinet omnes perfectiones causa sensitiue q̄ etiā vegetatiue ita ꝙ prima forma que in materia recipitur est minime simplex ⁊ minime habēs de perfectione alie autem posteriores s̄m ꝙ plus ⁊ minus recedunt ⁊ plus ⁊ minus multiplicantur fiūt simpliciores ⁊ q2 substātia prima est forma sine actus simplicissimus in infinitum distans a quacunqʒ forma recepta in materia ideo illa forma hēt rationeʒ numeri infiniti ⁊ in ipsa sunt perfectiones infinite nō solum perfectiones omniuʒ entium existentium. immo plures. scilicet omnes que esse possunt. qi s̄m cōmentatorem super 3º physicoꝝ in infinitum non solum continet omnia que sunt sed etiam que esse possunt h̄ arguitur est solius dei proprietas q̄ꝛ hoc erit mensura substāie. ¶ Iteʒ sequitur ex hoc. scilicet ipsum habere virtuteʒ infinitaʒ ꝙ cum ipsum sit purū esse illud esse est infinitum tn̄ nihil sit ibi nisi suuʒ erit virtus eius suuʒ esse erit igitur virtus infinita sicut ⁊c. ¶ Quartum dictum de deo. s. ꝙ sit causa omnis entis siue entitatis. patet q2 causa quare calor non est causa omnis calidi est. q2 calor est in materia. Cū igitur causa prima sit ipsuʒ esse penitus separatuʒ ab omni materia ⁊ potentia ipsuʒ erit causa omnis entis ⁊ per hec dicta pʒ solutio ad argumenta. ¶ Ad primum dicendū ꝙ licet mobile ⁊ imobile non habeant ideʒ cōmune principiū intrinsecuʒ habent tn̄ principiū extrinsecū. s. primam sbam que est mensura substantiaꝝ mobiliū ⁊ imobilium.

Opponuntur autem vnum ⁊ multa scđm plures modos quorum vno vnum ⁊ multitudo ⁊ indiuisibile. ⁊c. Tex. ix.

¶ Questio Quinta.

q **Ueritur** de vno ⁊ multo ⁊ primo q2 quomodo apponantur ⁊ videt̄ ꝙ apponantur priuatiue q2 vt dicitur 5º. methaph̄ice ⁊ vnū ⁊ multa apponuntur vt priuatio ⁊ habitus q2 ⁊c. ¶ Item dicit indiuisionem. multa vero diuisione sed indiuisio diuisioni oppōnit̄ priuatiue q2 ⁊c. ¶ Pō. numerus est species multitudinis q2 sicut est oppō in specie ita opʒ ꝙ sit in genere sed multitudo vniuersaliter opponitur indiuisioni priuatiue q2 ⁊c.

Ad hanc questionem sciendū ꝙ sicut triplex est multitudo ita cōmune eaʒ tripliciter inuenire. inuenit̄ enim in predicamētū rōnis et est in predicamento q̄titatis ⁊ est extra genus. Nam multitudo s̄m ꝙ dicit excedentiam q̄dam multitudinis nō s̄m ꝙ dicit multitudinē simplr̄ sicut est in predicamento relationis ⁊ opponitur pauco sicut ē videre in longitudie ⁊ breuitate in linea. nō

omnis linea est longitudo ⁊ tñ ꝯm ꝙ linea dicit excessuz longitudinis et breuitatis ad illud ꝙ exceditur ab alio ꝯz longitudinez sic vtrunqz est in predicamento relationis ⁊ fundatur in lõgitudine simpliciter ⁊ hoc modo dicit̃ que daz linea longa quedã breuis licet oĩs linea sit longitudo simplr sĩr multitudo ꝯm ꝙ sumitur ꝓ excessu in multitudine et paucitas que opponitur vtrunqz est multitudo simpliciter vnde et tñ in teatro q̃s musico sunt multi homines simplr musico tñ pauci dicuntur respectu multorũ i teatro sĩr est de magno et paruo et desursuz et deorsum ĩpõne multuz igitur dicatur super excessuz in multitudĩe et paucuz ꝯz hunc modũ ei appositũ est vtriusqz relatiui ad alteruz fundatur in multitudine simpliciter ⁊ apponũtur relatiue sicut relatis realia. i. q̃r videtur ꝙ ĩ vtroqz relatiuorũ ponantur reĩa ꝯm rez respectu alterius vnde sunt vere relatiua ꝯz esse et est sĩr de similitudine que fũdatur super albedinez in diuersis suppositis inuentã que siltudo ẽ in predicamento relationis et albedo in qualitate. Si autez ista relatio que est siltudo noĩaretur nomine entis in quo fundatur vt diceretur albedo sicut ꝯ relatio que est excessus in multitudine noĩatur noĩe multitudĩs licet equiuoce q̃uis ista equiuocatio distinguat̃ quodam modo per eius ꝓpriũ cor̃reĩu appositũ qḋ est paucuz tunc magis lateret in quo gñe esset albedo. Est alia multitudo que cõponitur ex vno ꝙ est ꝑncipiũ nũeri ⁊ hu° multitudinis spẽs est nũerus q est quedaz multitudo ⁊ ꝯ multitudo est in predicamento q̃titatis ⁊ hec oppõitur vni ꝙ est ꝑncipium numeri sicut mensura ad mensuratũ ⁊ ista non referuntur ad inuicez contrarie ita ꝙ relõ fundetur ꝯz rẽ in vtroqz extremo ita ꝙ vtrum ad alterum referatur per se sed talis multitudo que est mensura ꝓ vnũ referuntur. vnum autem ꝙ est mensura talis multitudinis non refert̃ ad multuz per se sed quia multuz per se refertur ad vnum. ideo vnum refertur ad multum sicut sciẽtia per se refertur ad scibile econuerso vero soluz ꝯz rationem est relatio quia non potest scientia ĩtelli referri ad scibile nisi quodãmodo ⁊ ex consequenti intelligatur scibĩe referri ad scientiam. vnde in talibus non ponitur relatio ꝯm rem in vtroqz extremorum sed in altero ꝯm rem et in altero secũdũ rationez. ideo posita scientia ponitur scibile sed non ecõuerso. similiter ⁊ in proposito posita multitudine ponitur vnuz sed non econuerso. Est ⁊ tertia multitudo que componitur ex vno secũdũ ꝙ vnũ conuertit̃ cum ente ⁊ ꝯ multitudo non ẽ in genere sicut ⁊ vnitas nõ est in genere immo est extra genus ⁊ hec multitudo apponitur sue vnitati sicut habitus priuationi. vnum enĩ ꝯz ꝙ conuertitur cum ente a natura priuationis origiñẽ trahit. Nam ex eo ꝙ aliquid habet esse ens ex eodem habz ꝙ sit in se indiuisum id est idem sibi ⁊ diuisuz ab alijs ab ista autem indiuisione vniuscuiusqz entis a se que ẽ priuatio diuisionis vel diuisibilitatis sui ipsius assumitur iõ vnitatis que vnitas consequitur totum ens ideo hec vnitas conuertatur cum ente a natura tñ priuationis habet ortũ non sic autem de vnitate que est principium nũeri q̃r ipsa dicit rem suam positiue ⁊ veriori modo dicit entitatẽ q̃s vnitas cũ ente conuertibilis ⁊ ideo non directe reducit̃ in vnum ꝙ conuertitur cum ente quia habitus non directe reducitur in priuationem sed reducitur primo in ens ⁊ ex consequenti in vnum tale ⁊ illud vnum ꝙ est principium nũeri est proprium nomen illius entis ꝯz ꝙ ens tale acquirit esse per aduentum quãtitatis omnis enĩ forma tam accidentalis quã substantialis dat aliquod eẽ cõposito ⁊ aliquã perfectionem ⁊ per consequens tale esse. Nam sicut ꝯ forma sap° dat esse ⁊ perfectionem aliquaz sapienti. s. esse sapiens ⁊ per hoc ipsum ꝙ dat sibi eẽ tale dat sibi ꝙ sit diuisum ab alijs. s. stultis ⁊ ꝙ sit in se indiuisum. s. ꝙ sit idem sibi cum hec sequatur omne ens iõ vnũ sic acceptum conuertitur cum ente. Similiter quantitas adueniens composito dat sibi esse tale. s. esse vnum nũeraliter ꝙ vnum est proprium nomen talis entis ⁊ hõis ⁊ tale esse ꝙ dat quãtitas ꝯm qḋ perficit rem in se ⁊ absolute ꝙ dicitur vnũ tale ꝙ est principium numeri magisẽ ens positiue dictum q̃s priuatiue ꝯm autem ꝙ perficit rem in comparationem ad suas partes sic est diuisibile omne enim diuisibile ꝙ diuiditur non diuiditur nisi inq̃tum habet partes ⁊ sic dat sibi aliam vnitatem que est esse continuum ꝙ est primum diuisibile ex hoc autez habet ꝙ sit indiuisum in se. i. idem sibi ⁊ ab alijs diuisuz id est non continuus ⁊ vnum ꝙ est pñcipium numeri nõ transcendit genus quãtitatis. si enim excederet gen° q̃titatis tunc mathematicus posset se intromittere de substãtijs quas consequitur ꝙ conuertitur cum ente ꝙ quidez excedit oẽ genus non est mirum in vna quãtitate fundari diuersa genera q̃titatem. s. continuam ⁊ discretam cũ diuersa predicamenta ariãtur ex nᵃ motus vt actio ⁊ passio hanc autem distinctionem triplicem de vno ⁊ multo ponit Aristo. decimo methaphisice in fine illius capituli. querenda est hic questio de vno ⁊ multo. ⁊ per hoc põt patere ad argumenta ⁊c̃.

¶ Questio Sexta.

Uia dictum est primum ꝑncipium est mẽsura omnium substantiarum ⁊ oĩum entium. ideo q̃r vtrum hec ratio mensure competat deo proprie vel transsumptiue ⁊ vĩ ꝙ transsũptiue per hoc ꝙ videtur dicere Arist. decimo methaphisice ꝙ rõ mensure transfertur ab vnitate ⁊ discrens ad omnia q̃re ⁊c̃. ¶ P. ꝙ est proprie mensura per sui replicationem habet mensurare mensuratum vt de vnitate que replicata mensurat numerum quare cum primũ principium non sic habeat mensurare competit ei ratio mẽsure transsũptiue. ¶ Itẽ perfectiones omnium generum sunt in primo sicut dicit ꝯmentator in quinto methaphisice sed tales perfectiones non competunt ei nisi inq̃tum habet rationez numeri q̃r transsumptiue erit mensura. ¶ In contrarium arguitur q̃m de ratione mensure ꝙ sit actu ergo ꝙ maxime ẽ actu maxime ⁊ proprijssime habet rationem mensure sed pᵐ maxime est in actu quare proprie ⁊ non transsumptiue cõpetit sibi mensura.

Ad hanc questionem dicendum ꝙ cũ querit̃ vtrum mensura competat deo ꝓ transsumptionem vel proprie dicendum ꝙ questio est ꝯ hoc non est mensura potest autem considerari dupliciter vel q̃tuz ad nominis impõnem vel q̃tum ad nominis significationem sicut est videre in hoc nomine natura vt dicitur quinto methaphisice ꝙ imponitur ab actu quia forma non notificatur nobis nisi per actum q̃tum tamẽ ad significatiõez significat magis forma quia natura est principium mot° ⁊c̃. ratio ẽt principij magis competit forme. ideo nomen nature magis significat formam ⁊ ꝯ significatio est q̃ magis intenditur in nomine ꝓpter ꝙ Arist. in eodem quinto methaphisice reducitur omnia ad formam que sũt dicta nomine nature. vnde materia est natura per respectuz ad formam que est nã ⁊ motus in naturã quia est via in nãz. Sic dicendo dico ꝙ nomen mensure prĩo q̃tum ad ipsã nominis impositionem competit quãtitati discrete quia composita ⁊ sensibilia ꝑus nobis innotescunt ideo ab his sumimus nominis impositionem. Si vero q̃tum ad significationem nominis loquamur sic dico ꝙ per omnez modum primo principio competit ratio mensure ⁊ non transsumptiue per omnimodã similitudinem quia si illḋ ad quod fit translatio ⁊ ea a quo essent omnia similia tũc non esset translatio q̃tum ad illam similitudinem cũ translatio fiat per similitudinem deficientem. Sic autem non transfertur ad deũ immo omnis mensure proprietas perfectissime inuenitur in eo ꝙ patet per ea que competunt nomini mensure. s. ꝙ sit manifesta vel notissima propter ꝙ Aristo. decimo methaphisice dicit ꝙ mensura est per quã cognoscuntur alia. ¶ Item ꝙ habeat ordinẽ ad mẽsuratum ⁊ ꝙ sit minimũ propter hoc enĩ fuit dictũ ꝑus ꝙ quia hec omnia inueniuntur in vno. s. ꝙ est minimum indiscretus ꝙ. s. habeat anologiam ad nũez. Item per replicationem sui mensurat numez ideo ab ipsa transferebatur ad numerũ ⁊ ad quedam alia per replicationẽ mi-

nimũ cuiusdam vt in ponderibus vncia ad quedam alia per anologiam vt album in coloribus quia alij colores referuntur ad ipsum non q per replicationem albi aliquotiens albi colores habeantur. De ratione igitur mensure est q sit manifesta & per hoc competit q sit in variabilis & q sit primum. primũ autem principium est manifestissimũ quia cum sit ipsum primum verum sicut vult philosophus & Auer. scđo methaphisice cum volumus videre si quid sit primum oportet videre si alia sint talia propter illud & si sic illud est primũ vt patet in igne propter quem quia alia omnia sunt talia: est primum tale. omne autem verum est verum propter verum primum vt dicitur scđo methaphisice & ex hoc patet quod ipsum est manifestum in se quia oportet omne verum sibi esse ma^m vt dicitur primo priorum capitulo de reduplicatione. ¶ Item primum est penitus in variabile & imobile vt probatur octauo phisicorum & propter hoc enim philosophus in ethicis ponit iusticiam et virtutes mensuras propter sui inuariatatẽ. primũ autem non mouetur per se sicut mouentur corpora nec mouetur per accidens sicut mouentur forme corporales nec mouetur ab intel^u sicut mouent substantie separate que mouentur ab intra per desiderium & appetitum ad finem vltimum cui intendunt se quantũ possunt assimilari & ideo primum est penitus inuariabile. ¶ Item quantũ ad ordinẽ quẽ habet mensura ad mensuratum & quantum ad hoc competunt mensure tria. videlicet q non dependeat a mensurato. Item q possit esse sine mensurato & q sit minimum in quolibet genere propter primum quia scientia nostra dependet a rebus sensibilibus. ideo non est mensura scibilium sed magis econuerso & similiter & scientia quarundam substantiarum separatarum quamuis non dependeat a rebus res tamen non dependent ab illorum scientia ideo nec eadem scientia est mensura scibilium primi quia scientia est causa rerum & ab eadẽ dependent res propter quod dicit Auer. super vndecimo methaphisice scientia primi ẽ causa rerum. nostra autem est causata a rebus. ¶ Item oportet q mensura possit esse sine mensurato non econuerso. & propter hoc punctus non potest esse mensura quia non potest eẽ sine linea. & ideo nostra scientia non potest esse mensura scibilium quia non potest esse sine scibilibus nisi omnes res compararentur ad nostrum intellectum sicut artificialia ad sciant artificis & tunc omnis nostra cognitio sicut scientia esset in causa omnium rerum. & tunc non dependeret nostra scientia a rebus isto autem modo non comparantur nec ad nos nec ad aliquẽ nisi solum ad primum ad cuius intellectũ oẽs res comparantur sicut artificiata & causata ab eo & ideo scientia sua potest esse sine scibilibus. ¶ Itẽ oportet q mensura sit minimũ in quolibet genere in primo autem principio est omnimoda vnitas & omnimoda simplicitas & penitus indiuisibilitas & secundum has proprietates mensure diuersimode transfertur ratio mensure ad alia omnia ab illa mensura quia omnia alia aliquo modo sunt diuisibilia & etiam ipsa vnitas aliquo modo propter hoc. s. q est in continuo sic igitur quantum ad significationem nominis q est mensura omnia sed sunt de ratione mensure proprie & principaliter sunt in primo & ab ipso transferuntur ad alia quantum ad nominis significationem. sed quantum ad nominis impositionem & quantum ad nos quia primo nobis sunt nota composita & sensibilia transfertur nomẽ mensure a quantitate discreta ad alia & propter hoc patet ad primũ argumentum. ¶ Ad scđm dicendum q omnia que sunt in primo sunt ibi vt omnino idem & vnum secundum rem et non plura nisi per respectum ad intellectum nostrum & quantum ad hoc ponimus ipsum sub ratione numeri infiniti cum dicimus q in eo sunt perfectiones omnium generum & plus. vnde sic ipsum ponere numerũ non tollit in eo rationem vnitatis & simplicitatis. ¶ Ad tertiũ dicendum q per replicationem sui non inest mensure ~~vnde~~ mensura est sed tali mensure que est minimo magnitudine respectu mensurati vt vnitas respectu numeri. Nam vnum tempus q est passio primi motus non mensurat omnes simul incertos & determinatos. et dico quod mensure magis est proprium continere q contineri vt patet in primo principio et in alijs simul et omnium spiritualium propriũ est magis continere q contineri. vnde dicitur in libro de anima q anima magis continet corpus q econuerso. ideo primum principium non est mensura transsumptiue propter hoc quod non mensurat per sui replicationem & non obstante hoc potest esse proprie mensura.

¶ Explicit liber decimus methaphisice.

De substantia quid est theorica est: nã substantiarum principia & esse queruntur dubitabit autem vtique aliquis ex quali non entis ẽ genere. Tripliciter enim non ens. Sed itaque ẽ aliquid potentia: attamen non ex quocunque sed aliterum ex altero: neque sufficiens quia simul res omnes: &c. Tex. i.

¶ Incipit liber vndecimus methaphysice.

¶ Questio Prima.

E substantia

quidem theori. ¶ Hic queritur de illo verbo q dicit philosophus contra Anaxa. q si materia ẽ vna & agens intellectu est vnum q effectus sit vnus quia diuersitas effectus presupponit diuersam materiam & videtur q sic quia vt dicitur nono methaphysice q terra non est in potentia ad statuam sed cuprum: quia vnicuique effectui adaptatur propria materia sua quare &c. ¶ Preterea dicitur in libro de causis q omne quod recipitur in aliquo recipitur per modum recipientis: sed omnis receptio reducitur ad materiam quare si diuersi debent esse effectus oportet diuersas esse receptiones et diuersa recipientia quare et diuerse materie. ¶ In contrariũ est quoniã vnus artifex potest ex eadem materia facere scamnum et archam que sunt diuersi effectus.

Ad istam questionem

quidam sic dicunt q cum omne agens reducatur ad vnum agens primum similiter et ex parte vel materia ad vnam materiam primam et tunc habentes vnum agẽs primũ et vnam materiam primam et hec duo prima sufficiunt ad diuersitatem effectuum et hic patet q materia nihil facit ad factum sed diuersitas rerum est ab agente quia materia nõ se extendit ad substantias separatas quia in eis non est materia. oportet igitur q huiusmodi diuersitas effectuum nõ sit a diuersitate materie sed ab agente. Item quanto agens superius est tanto minus presupponit subiectum in sua actione vt patet in agente per artem quidẽ agens debilius est inferius q natura ideo presupponit in actione sua compositum ex materia & forma. & ideo omnes forme quas inducit artifex sunt accidentia natura vero que est agens potentius & superius non presupponit in sua actione nisi nudam materiam. & ideo potest inducere formas substantiales in materia cum igitur primum agens nihil omnino presupponat in sua actione quare diuersitatẽ rerum in suo primordio potentit producere absque diuersitate materie. sed isti sic dicentes bene dicunt in hac scilicet quantum ad primordium omnium rerum non tamen est secundum viam philosophi nec tamen per omnia vtrum negare viam Aristo. modus enim platonicorum & perypatheticorum oppositus fuit inuestigando platonici cum ad intelligendum incipientes volebant inuestigare sensibilia perypathetici vero econuerso. scilicet semper a sensibilibus & ab his que eis apparuerunt in sensu processerunt ad intelligibilia & ideo omnes positiones Aristo. semper inueniuntur vere saltem quantum aliquas vias eorum que apparent in sensu & licet Aristo. non ponat factũ mundum secundum q oporteret ponere posuit tamen omnia causata ab ipso primo & facta sed non incepisse in duratione & licet illud sit factum non impossibile dixit: dixit autem ex hoc quia ex apparentibus in sensu non potuit videre nisi mundũ eternum quamuis etiam ex his non possit plus probari hoc q illud. Et propter hoc pretermissis primis rerum primordijs loquuntur sicut loquitur Aristo. in rebus iam factis: qualiter ex his rerum inuestigat diuersitatẽ. Inuenerunt vel viderunt perypathetici duplex agens in

natura vniuersale. scilicet ⁊ particulare. vniuersale corpora celestia particulare vt hūc hominē ⁊ hunc asinum. vlterius viderunt ꝙ agens vniuersale nihil est eorum que sunt perfecta in genere generaret pfecta quidē vt homo vel equus ⁊ ꝙ nihil ageret de sine agente particulari cōueniente cū generato in specie propter ꝙ dicit Aristo. 2° physicoꝝ. ꝙ homo generat hominē ⁊ sol. q̄uis Auicen. dicit ꝙ possibile esset hominem virtute stellarū generari ex terra vt matre q̄ deridet cōmentator. Alia vero im perfecta in genere bū generaret agēs vniuersale sine particulari vt bibiones de vino ⁊ apes de vaccis sine particulari agente cōueniente in specie. scilꝫ ape. vel bibione ⁊ hu⁹. per hoc deuenerunt in hꝫ ꝙ ista non fiant sine transmutatione ⁊ motu. vlterius diuiserunt motuꝫ in duo. scilꝫ in motuꝫ ad formam ⁊ in motum ad situm ita ꝙ motū illum in quo est plus trāsmutationis ad tribuerūt agētibus particularibus inferioribus ⁊ hic est motus ad formā. Aliū autem motū in quo est minus transmutationis. s. motuꝫ localem qui non transmutat sbam mobilis ad tribuerunt substātijs separatis vniuersalibus. vnde dicit ꝙ ab agentibus illis nō potest in materis aliqs motus vel transmutatio egredi nisi motus localis ad situꝫ ⁊ mediate ista cāntur alias formas ⁊ diuersos effectus in inferioribus ⁊ ita ꝙ sicut corporeuꝫ vniuersale non potest in effectu maxime in genere nisi determinetur per agens particulare. Similiter ponebant ꝙ intelligentie separate nō possunt i transmutatione ad formaꝫ nisi determinētur per motuꝫ localē corporis celestis qui motus mediate agente pticulari pt perfecta causare. vnde dicit Auer. sup 5°. methaphysice ꝙ nil transmutat materiaꝫ nisi per aliud quoddaꝫ prius transmutatuꝫ. s. corpus celeste. Sm hoc igitur oportet qō ad diuersitateꝫ reruꝫ. vt iam visuꝫ est non soluꝫ requirat diuersitas agentiuꝫ particulariū ⁊ vniuersaliū veruꝫ etiā diuersitas materie que lꝫ sit vna Sm subꝫ in omnibus habentibus eam. est tn̄ diuersa Sm diuersas habilitates ordinate quodāmodo recipit oēs formas ad quas est in potentia. vnde ex ꝑmate equi non fit homo. nec ecō°. vn̄ materia proximoꝝ diuersa est ⁊ quia Anaxa. posuit diuersitateꝫ reꝝ esse ab agente intellectu ex presuppositione materie ⁊ hanc materiaꝫ posuit vnā. scilicet vnū chaos ideo arguit hac via directe contra eū Aristo. ꝙ non erit Sꝫ hoc nisi effectus vnus. ¶ Notandum autem ꝙ Sm commentatorem materia dicitur medium inter ens actu ⁊ non ens puruꝫ ꝙ nihil est. ⁊ qr creatura est finita ⁊ comparata ad primā causaꝫ est interea finita distantia eo ꝙ primum est infinituꝫ positiue. idest habet esse vel entitatē in ītensione vel vigore in infinituꝫ cōparata vero ad nihil cōparatur ad infinituꝫ priuatiue qr nihil penitus. nihil ponit. Sic autē ita est ꝙ creatura cōparata ad primaꝫ causaꝫ cuꝫ prima cā sit infinita is appropinquādo ad ipsam non est status. vnde non est ponere aliquā intelligentiā adeo simplicem ⁊ propinquaꝫ p°. quin sit ponere propinquiorē ⁊ sic in infinituꝫ qr in infinitū distat primum simplex. vnde in creatura non est status in appropinquādo ad primuꝫ sed indistando est status vt ad primā materiam. vnde est ꝯ° de creatura cōparata ad nihil. ꝙ non potest esse aliquid propinquius qr dicitur esse medium in oīno nihil ⁊ ens actu sed non est status indistando qnia īfinita possunt esse media inter nihil ⁊ materiaꝫ primā ⁊ causaꝫ primā que a nihil distat in infinituꝫ per consequens ⁊ qr est simplicissimū in fine ⁊ adeo simplex ens oīno est vnuꝫ simplex intellectum autē intellectus. q̄uis nihil intelligat nisi se intelligit tn̄ se esse ens quoddā immutabile ab alijs entibus ingrm ipsum est similitudo ⁊ excedit omniū entiū. Ex his dictis est videre ꝙ cū bonuꝫ dicat quid posituuꝫ ⁊ a natura diminuta positiua vadit ad magis posituaꝫ ꝙ tandeꝫ deueniet ad naturaꝫ finē posituam in fine propter ꝙ comment portexit bonū simpliciter cui nihil āmiscetur de malo penitus. ecōuerso autē est de malo ꝙ cū dicat naturam priuatiuā vadit deficiendo a natura deficiente positiua ⁊ qr nunq̄ erit peruenire ad nihil immo q̄tumcūqꝫ sit priuatio est tamen carentia in aliquo subo ꝙ dicitur priuatum aliqua natura ⁊ ideo non est ponere sūme maluꝫ cū nihil sit ad mixtuꝫ de bono. ¶ Ad argumentū in contrariū non arguit de factione naturali sed artificiali. ⁊ē.

Postea queqꝫ ex vniuoco fit substantia. Nam ⁊ que nature sunt substantie ⁊ alia: aut enim arte: aut natura sunt: aut fortuna: aut casu. Ars igitur principium est in alio: natura āt principium in ipso: ⁊c. Tex. xiu.

¶ Questio Secunda.

q **Ueritur** vtrum generatum a simili ⁊ non generatum a simili sint eiusdeꝫ speciei ⁊ quidaꝫ dicit ꝙ vniuersaliter sunt eiusdeꝫ speciei qr homines qui generantur ex terra sine hoīe generante ⁊ hoīes alij sunt eiusdem speciei cuius opinionis fuit Auicē. vt Auer. sup 8°. physicoꝝ ⁊ hoc falsuꝫ est qr celum per se non potest sine agente particulari in aīalia perfecta. agens enim particulare cōparatur ad agens vniuersale non solum ad hoc ꝙ citius producatur generatū sed aliquādo etiāꝫ ꝙ producatur. qr aliqua potest agens vniuersale cū agente particulari que non posset agens vniuersale per se solū. Ideo dixerunt alij directe viā oppositam. scilicet ꝙ generatum a simili ⁊ generatū non a simili nunq̄ꝫ sunt eiusdē speciei vt vnus mus generatus ex terra ⁊ vnus generat⁹ ex coitu ⁊ verū est ꝙ Auerro. dicit hunc murē ⁊ illuꝫ non esse eiusdeꝫ speciei. sed propter hoc vniuersaliter dicere non est conueniens non enīꝫ vniuersaliter conueniens est dīcere qō ignis generatus ab alio igne ⁊ generatus a motu non sit eiusdeꝫ speciei. immo omnis ignis omni igni est idem specie sicut omnis aqua omni aque propter ꝙ videt esse tenenduꝫ viam me^im. vnde aduertenduꝫ ꝙ sicut homo generans hominē ex hoc ꝙ perfectuꝫ est in specie hominis quia generans habet actu formam generati ⁊ in materia producit sibi silēꝫ formā ⁊ similitudineꝫ. propter ꝙ tunc dicitur perfectuꝫ cum potest in generationeꝫ sibi similis. Sic similiter in prima causa vt dicit Auerroys super 11° methaphysice congregantur omnes perfectiones quorūcunqꝫ generum ita ꝙ est forma dīuīa forme ita ꝙ potest quicquid potest quecūqꝫ forma ideo per se ⁊ sine agente particulari potest in productioneꝫ cuiuscunqꝫ speciei similis in specie ita ꝙ productuꝫ ab ipso per se solū ⁊ productum ab agente particulari per se sunt eiusdem speciei penitus. Sed tamē qr non videmus istū modum ad sensum in natura ideo dicendū est aliter. Sciendū igitur ꝙ vniuersuꝫ sic est ordinatuꝫ ꝙ semper suprema inferiorū attingitur infima superioruꝫ vel supremoruꝫ ⁊ ideo Sꝫ ysaac noster intellectus dicitur esse in vmbra intelligentie ⁊ sensus in vmbra rationis. vnde dicendū ꝙ corpus celeste per se non potest in aīalia perfecta sed potest in iperfecta. ¶ Sed ratio est qr aīal iperfectuꝫ est sicut non aīal vel in sensibile perfectuꝫ ⁊ qr celuꝫ potest in productioneꝫ insensibilis ⁊ non animalis perfecti. scilicet ignis qui est sicut anīal iperfectuꝫ ideo potest in productioneꝫ aīalis imperfecti ⁊ hoc est vltimū posse celi per se sine agente particulari ⁊ ideo licet animal quantumcunqꝫ vile sit nobilius igne non tamen est perfecte animal. sicut ignis est ignis ⁊ ideo generatus per motum celi est eiusdem speciei cū igne generato ab igne ⁊ ita perfectus est in specie ignis vnus sicut alter ꝙ pꝫ qr vtrunqꝫ vel vterqꝫ preter sibi similes eiusdem speciei producere: non sicut est anīal per motuꝫ celi generatum soluꝫ. qr est animal imperfectū ⁊ ideo non est eiusdeꝫ speciei cuꝫ animali ꝙ potest generare ⁊ ideo mus generatus ex terra per motū celi sine corporis celestis non est eiusdeꝫ speciei cuꝫ mure generato per coitum. propter ꝙ hu⁹ animalia non a simili generata nunquam generant ⁊ ideo cum omnia mala sic sei

rilis mulus non est eiusdem speciei cum asino qz asinus generat ꝛ est ratio. qz quādo passum non pōt propter repugnantiaz materie oīo assimilari agenti assimilatur quo quomodo etiā q̄tum vicinus pōt. sicut est videre ꝙ corpus celeste agens in hoc inferiora cum inferiora non possunt assimilari oīno corpori celesti participant saltem formā q̄ per se habent corpus primo illud efficere per motum. scilicet caloreꝫ. Similiter causa prima agens in inferiora. cum inferiora non possunt assimilari ei participant sicut possunt eē tale. Sic ergo q̄dam generata non a simili in specie. sunt eadem in specie cum generatis a simili in specie ꝛ quedam non ꝛc̄.

Questio Tertia.

a Einde vltimo queritur de hac propositione Aristo. ꝙ oē ꝙ fit: fit a cōueniente in spē de qua Themistius reprehendit Aristo. dicens eū esse diminutū in propositione hac. qz aīalia generata per putrefactionem non fiunt a simili in specie. dicit tñ Alexāder vt recitat Auer. in cōmento super .xii. methaphisice ꝙ ista propositio verificatur tribus cōditionibus appositis. scilicet ꝙ illud ꝙ non fit a casu. ꝛ hoc dicit ꝓpter aīalia predicta que ponit fieri a casu. Iteꝫ ꝙ nō fiat illud ꝙ fit ab agente ꝙ quideꝫ agens sit q̄ssinstrm̄. vnde non oportet ꝙ si corrigia faciat dolorem in vmbilico ꝙ corrigia sit dolor sed bñ esset forma doloris in agente principali nisi forsan ageret a casu. ꝛ non ex intentione. Item ꝙ non fiat illud ꝙ fit ab agente mediato. sed immediato. ꝙ dixit propter primuꝫ ꝙ est agens mediatū. ideo cuꝫ his que fiunt non cōuenit in spē ꝛ primo quidem illud vltimū verum non est qz omnia que sunt hī inferius. sunt quedā similitudo primi agentis ꝛ qz Aristo. habeat propositionē. s. omne ꝙ fit: fit a simili sibi conuenienti in specie sibi. cōcessit simpliciter ideo nō oportet sic verificare quibusdā appositis. causa autem qz Alexan. his conditionibus appositis ipsam verificauerit ē qz in his omnibus que fiunt ad ea a quibus fiunt querebat omnino dam similitudinē in specie. hanc autem non opꝫ querere in omnibus sic enim ex viro femina ꝛ mulus ex asino. aīalia etiam generata per putrefactionē non fiunt a casu qz nulla species in nā est a casu dicunē autem fieri a simili quoniā a corpore celesti in quo quodāmodo sunt omnes forme corporales ꝛ corruptibiles ꝛ ꝑ tanto qz forma celi terminat totum appetitū materie celi ad alias ꝛ ideo illa forma facit illi materie quodāmodo ꝙ facerent omnes forme corporales si essent ꝛ ideo fiunt a simili quodāmodo. Iterū non vidit Alexan. ꝙ forma artis similis est artificiato. ita. s. ꝙ inquātum in omni instrō reseruatur ratio artis ſm intentionem q̄ instrumentum non agit nisi in virtute forme artis que in agente principali. scilicet in artifice ꝛc̄. Hoc consideratur in 2° methaphisice. Q. ō difficultas nō venit ex parte rei sed ex in dispositione itellectus nostri. Q. ō prima veritas est causa omnis veritatis. Q. ō non est procedere in infinitum in aliquo genere causaꝝ neqꝫ ſm rectitudineꝫ neqꝫ ſꝫ speciem. Q. ue ꝛ quot impedimenta adiscendi veritatē. Q. ō ydee nō sunt vtiles generari in sed nocci ne. Q. ō ydee non sunt. Q. ō ydee non sunt aride res naturales. Q. ō inconueniens ipsas ydeas ponere substātias separatas. Q. ō icōueniens ipsas ponere eternas Q. ō non sunt apud res artificiales. Q. ō ydeas quas pl̄o dixit insors non sunt principia rerū naturaliū. Q. ō non sunt principia reruꝫ mathematicaꝝ. Q. ō non sunt principia reruꝫ geometricaꝝ. Q. ō ydee non sunt causa essendi. Q. ō non sunt causa cognoscendi.

F I N I S

Questionibus super nonnullos libros methaphysice Aristo. stragerite. clarissimi ac excellentissimi Doctoris Egidij ex sancti Augustini ordine nuper impressis.
Venetijs per Petrū de quarengijs Bergomensem Anno salutis. 1499. die. 23. Decembris.

Registrum huius Operis.

a	d
Prima vacat	in vno q̄ in alio
Questiones	ista propositio
manifeste ꝙ oēs	feratur in rem
nis: super additur	e
b	habet partes.
ni autem magis	aīmota est oīs
deus ꝛ substantie	accñtia cōmunia
contraria est in	f
c	mensura omnium
forma ipsius	vnum ad alia
ad fantasmata sicut	omnis linea est
mouere cōmētatorē	



¶ Incipit tabula q̄onū methaphysicaliū Egidij romani archiepi ordinis diui Augustini sup libros meth. Aristo.

Liber primus

F I N I S